

Jaarstukken 2023

Jaarstukken 2023

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdpijnen	1
2023, een samenvatting.....	2
Leeswijzer	6
Deel 2 Jaarverslag.....	8
Wijkprogramma's	9
Wijken algemeen	10
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek	16
Noordwest.....	20
Noordoost	23
Presikhaaf.....	28
Malburgen	33
Schuytgraaf, Elderveld.....	38
De Laar, Elden	43
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	46
Stedelijke programma's	51
Bestuur, dienstverlening en financiën	52
Veiligheid	64
Bereikbaarheid.....	69
Economie	78
Onderwijs	89
Cultuur	96
Participatie en armoedebestrijding.....	106
Zorg.....	117
Welzijn en inclusie	129
Gezondheid en sport.....	144
Klimaat en energie	151
Ruimtelijke ontwikkeling	161
Wonen en leefomgeving	167
Paragrafen.....	183
Lokale heffingen.....	184
Risicomanagement en weerstandsvermogen	190
Onderhoud kapitaalgoederen.....	205
Financiering	217
Bedrijfsvoering	221
Verbonden partijen.....	228
Grondbeleid	250
Investerings	259
Subsidies	262

Integriteit	268
Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid	270
Deel 3 Jaarrekening	272
Balans en de toelichting	273
Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar	305
Incidentele baten en lasten	308
Bijlage met het overzicht van de taakvelden	314
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)	322
Rechtmatigheidsverantwoording van het college van Burgemeester & Wethouders	349
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	351
Deel 4 Bijlagen	352
Overzicht BBV-indicatoren.....	353
Afkortingenlijst.....	358
Begrippenlijst	361

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid
2. Leeswijzer

2023, een samenvatting

2023, een samenvatting

Voor u ligt het jaarverslag van de gemeente Arnhem over het jaar 2023. In dit verslag vindt u een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen, projecten en uitdagingen van onze gemeente in het afgelopen jaar.

2023 was het jaar waarin we samen met onze inwoners hard hebben gewerkt aan het ontwikkelen van diverse, belangrijke visies om Arnhem verder toekomstbestendig te maken. Er werden flinke stappen gezet in de plannen van Spoorzone Arnhem-Oost, het was bovendien een jaar vol verkiezingen; Provinciale Statenverkiezingen in maart en Tweede Kamerverkiezingen in november die in Arnhem goed verliepen.

Tegelijkertijd was het een jaar waarin we nog steeds de gevolgen van oorlog in Europa en de wereld voelden. De inflatie was hoog, daardoor groeiden de kosten in het sociale domein en werd het duidelijk dat de begroting de komende jaren knapper wordt.

Duurzaam

Arnhem blijft nationaal een voorloper in duurzaamheid. We hebben de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale stad te zijn. Samen met onze inwoners, ondernemers en partners bleven we ook in 2023 werken aan de Arnhemse energietransitie. De uitdagingen van netcongestie dwingen en dwongen ons om innovatief te zijn. Tevens bevestigt het ons doel om het energieverbruik te verminderen, zoals beschreven stond in onze Energiearmoede aanpak en Isolatieprogramma. Op 25 oktober 2023 heeft de gemeenteraad van Arnhem ingestemd met het voorstel voor het Eerste Arnhemse Burgerberaad over afval. Dat betekent dat in 2024, 150 willekeurig gekozen Arnhemmers zich buigen over de vraag hoe de gemeente de hoeveelheid afval zoveel mogelijk kan reduceren.

Klimaat en Energie

De oude lineaire economie laten we achter ons en we kiezen voor een circulaire benadering. Dit betekent dat we niet alleen zorgvuldig omgaan met grondstoffen, maar ook dat duurzaamheid en brede welvaart ons streven zijn. Met aandacht voor de kwetsbare inwoners nam de stad de regie om energiekosten te beteugelen. De hoge gasprijzen raakten sommige Arnhemmers hard, waardoor de rol van energicoaches en buurtklusbedrijven nog belangrijker werd. Elke besparing op gas of elektriciteit had direct positieve invloed op de portemonnee van de inwoners. De stad versnelde de inspanningen uit het programma 'New Energy Made in Arnhem 2020-2030', met als doel een significante CO₂-reductie te realiseren.

Wonen

Wonen in Arnhem betekent dat we streven naar voldoende betaalbare, kwalitatief goede woningen in groene omgevingen. Echter, de vraag naar woningen blijft onverminderd hoog. Tegelijkertijd werden in 2023 minder vergunningen afgegeven voor nieuwe woningen en minder woningen gebouwd dan de jaren daarvoor. Deze situatie werd mede veroorzaakt door gestegen bouwkosten, hogere rentes, en uitdagingen zoals personeelskosten en stikstofonderzoek.

Desalniettemin hebben we 800 nieuwe huizen toegevoegd aan de stad. Bovendien ontving Arnhem erkenning en steun vanuit het Rijk voor de ontwikkeling van de nieuwe grootschalige woningbouwlocatie Spoorzone Arnhem-Oost. De nieuwe Woonvisie en het 'meldpunt goed verhuurderschap' zijn concrete stappen om onze woonambities waar te maken en de kwaliteit van wonen in Arnhem te verbeteren.

Samen met woningcorporaties blijven we kijken hoe we bijzondere doelgroepen kunnen opvangen. Daarvoor is in 2023 de nota Wonen en Zorg vastgesteld. Om de kansen op huisvesting voor specifieke groepen te verbeteren, hebben we ook dit jaar 120 sociale huurwoningen gereserveerd voor mensen die uit zorginstellingen en opvang komen. We zetten ons in om de huisvestingsquota voor statushouders te halen. Helaas is dit in 2023 niet volledig gelukt door de toegenomen vraag naar betaalbare woningen.

Groen

In 2023 werkte Arnhem hard aan het realiseren van een groene stad waar mensen prettig en betaalbaar kunnen wonen. Geconfronteerd met uitdagingen als de energietransitie, de wooncrisis en klimaatadaptatie, toonde de stad vastberadenheid om deze zowel lokaal als in samenwerking met regionale en nationale partners aan te pakken. Arnhem is trots op haar groene parken en openbare ruimtes waar mensen elkaar ontmoeten. Arnhem

heeft zich ingezet om beter om te kunnen gaan met overstromingen, extreme regenval, hitte en droogte, niet alleen om de stad mooier te maken, maar ook om de effecten van klimaatverandering te bestrijden.

Bereikbaarheid

In 2023 heeft Arnhem stappen gezet naar een duurzame mobiliteitsvisie, gericht op het verbeteren van de leefbaarheid en het verminderen van de autoafhankelijkheid. Prioriteit ligt bij voetgangers en fietsers, zoals blijkt uit de voltooiing van de snelfietsroute naar Velp en het aanpakken van verkeersonveilige plekken. Met het nieuwe mobiliteitsbeleid streven we naar een harmonieuze balans tussen bereikbaarheid en duurzaamheid in onze stad.

Economie

Voor een duurzame toekomst is het essentieel dat er waardevolle banen zijn voor Arnhemmers en dat ondernemers zich kunnen richten op een duurzame toekomst. Innovatie en creativiteit zijn de drijvende krachten achter onze economie. Samenwerking binnen de triple helix van ondernemers, onderwijs en overheid is cruciaal om nieuwe energieconcepten en circulaire ketens in de praktijk te brengen. Dit jaar hebben we samen met de stad de economische agenda verder vormgegeven en uitgevoerd, waarbij de focus ligt op energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit.

We hebben dit jaar vier invloedrijke netwerkbijeenkomsten georganiseerd en belangrijke documenten zoals de 'Visie Werklocaties Arnhem 2040' en de 'Kantorennota 2022-2030' zijn door de gemeenteraad vastgesteld. Daarnaast zijn we hard aan de slag gegaan met het verduurzamen van bedrijventerreinen, wat heeft geresulteerd in het sluiten van een aantal Greendeals, waaronder in de Nieuwe Haven.

Kansrijk

In het jaar 2023 heeft de gemeente Arnhem onverminderd ingezet op het scheppen van gelijke kansen voor al haar inwoners, met bijzondere aandacht voor veiligheid, onderwijs, zorg, en gezondheid en sport. Het streven naar een inclusieve samenleving, waar iedereen de kans krijgt zich te ontwikkelen en actief deel te nemen, stond centraal in onze inspanningen.

Onderwijs

Op het vlak van onderwijs waren de signalen over toenemende achterstanden en de druk op de onderwijsinfrastructuur onmiskenbaar. Met gerichte interventies zoals vroegsignalering, de inzet op taal- en sociaal-emotionele ontwikkeling, en het versterken van de verbinding tussen onderwijs en jeugdzorg, hebben we getracht deze uitdagingen het hoofd te bieden. Desondanks blijven de personeelstekorten in de kinderopvang hoog. Daarnaast zien we een toename in het verzuim van jongeren en het aantal vroegtijdige schoolverlaters.

Zorg

In de zorg hebben we ingezet op het zo thuis mogelijk bieden van ondersteuning, met een focus op het versterken van zowel formele als informele netwerken rondom zowel onze jonge als onze volwassen inwoners. Hiermee willen we de afhankelijkheid van langdurige specialistische hulp minimaliseren en hulp en ondersteuning toegankelijker te maken voor wie dat nodig heeft.

Het gebruik van hulp en ondersteuning is bijna terug op het niveau van voor corona. Echter, bepaalde problemen, zoals de mentale gezondheid van jongeren, zijn toegenomen en hebben extra aandacht nodig.

Mensen met een zorgbehoefte die niet via de normale weg een huis kunnen vinden proberen we zo goed mogelijk aan een woning te helpen. Door toename van aanvragen, onder andere uit de jeugdzorg, is er een groot tekort aan betaalbare eenpersoonswoningen, zoals studio's, waardoor niet iedereen snel een passende woning vindt.

Gezondheid en Sport

De introductie van de eerste gezondheidsmakelaar in Arnhem is een nieuwe fase in onze aanpak van preventie en gezondheidsbevordering. Samen met de herijking van het Arnheems Lokaal Sportakkoord en initiatieven zoals Kansrijke Start en Helder op School, onderstrepen we het belang van een gezonde leefstijl en het bieden van een kansrijke start voor alle Arnhemse kinderen. Een hoogtepunt was de Simac Ladies Tour, waar het afscheid van Annemiek van Vleuten heel veel mensen naar Arnhem heeft getrokken.

Het afgelopen jaar hebben we aanzienlijke investeringen gedaan om in elke wijk een gezonde, veilige omgeving te waarborgen, waar scholen integraal deel van uitmaken. We zetten ons in voor een vitale gemeenschap waar

ontmoeting en beweging centraal staan. Een omgeving waar gezond eten, gevoel van welzijn en collectieve bijdrage aan de samenleving hand in hand gaan. We begrijpen dat de gezondheid van onze inwoners niet alleen wordt bepaald door persoonlijke keuzes, maar ook door de sociale en fysieke omgeving. Daarom stimuleren we een vitale leefomgeving die aantoonbaar meer bijdraagt dan individuele inspanningen alleen.

Welzijn in de wijken

In 2023 is de Arnhemse Buurthuisvisie aangeboden. Daarnaast is er financiële steun gegeven aan diverse buurthuizen en ontmoetingsplekken. Het gezamenlijke doel is om het contact tussen wijk/buurtbewoners onderling te stimuleren en hun betekenis voor elkaar te vergroten.

Veiligheid

De uitdagingen op het gebied van veiligheid waren significant, vooral door de geopolitieke ontwikkelingen en de toename van georganiseerde (drugs)misdaden. Deze factoren droegen bij aan een toename van spanning en polarisatie binnen onze gemeenschap. Desondanks bleef Arnhem zich inzetten voor een integrale aanpak om drugscriminaliteit te bestrijden en de veiligheid in onze wijken te handhaven.

Verbonden

We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en waar eenieder zijn, haar of hun identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In 2023 hebben we Arnhemmers gevraagd om actief mee te denken en mee te bouwen aan hun leefomgeving. Dit jaar hebben we significante stappen gezet op het gebied van cultuur, participatie en armoedebestrijding, en welzijn en inclusie, waarbij we iedereen in staat stellen volwaardig deel te nemen aan onze diverse samenleving. We hebben opnieuw stappen gezet richting een stad waarin iedereen zichzelf kan zijn, waar discriminatie en racisme geen plaats hebben en waar we ons inzetten voor een veilige en inclusieve omgeving voor al onze inwoners.

Cultuur

Het seizoen begon met Koningsnacht en Koningsdag waar vele duizenden mensen uit Arnhem en de regio genoten van het mooie weer en de vele muziekoptredens in de binnenstad. In 2023 hebben we onze positie als culturele en creatieve stad versterkt. Kunst en cultuur zijn in de Arnhemse samenleving voor iedereen toegankelijk gemaakt. Het lokale Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs is voortgezet tot 2030, waardoor we cultuureducatie een blijvende plek in het onderwijs geven. De culturele sector heeft zich hersteld van de coronajaren, met een publieksbereik dat het niveau van 2019 overstijgt. Extra middelen zijn ingezet voor programma's die bijdragen aan innovatie en een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat.

Participatie & Armoedebestrijding

We blijven streven naar bestaanszekerheid voor iedereen, bijvoorbeeld door het creëren van passende werkplekken en ons te richten op duurzame uitstroom uit de bijstand. Het aantal mensen in de bijstand is in 2023 dan ook gedaald. Daarnaast hebben we ons gericht op het verbeteren van de toegang tot inkomensvoorzieningen en het terugdringen van generatiearmoede. Het college van B & W heeft in het vierde kwartaal van 2023 het besluit genomen om als gemeente Arnhem de taken schuldhulpverlening en vroegsignalering weer zelf op te gaan pakken vanaf het jaar 2025.

Inclusie

Op het gebied van Diversiteit en Inclusie is nog een wereld te winnen, tegelijkertijd zijn er belangrijke stappen gezet. Zo is het onderwerp racisme voortvarend opgepakt met en door partners in de stad.. Onder andere door de invulling van de week tegen racisme en drie subsidieregelingen (herdenkingsjaar slavernijverleden, doorwerking slavernijverleden en naamswijziging). Er is een nieuwe regenboogagenda en er is een subsidieregeling voor naamswijziging en wijziging geslachtsregistratie ingesteld. En in het najaar is de pilot met Arnhemse Coördinator tegen Racisme en Discriminatie gestart. Ook hebben we met volle inzet gewerkt aan duurzame verankering in de gemeentelijke organisatie. We zetten ook hier stappen en zien tegelijkertijd dat dat we nog een lange reis hebben te gaan.

Financieel resultaat

We sluiten het jaar 2023 af met een positief financieel resultaat. Bij Turap 2 2023 werd een resultaat na mutaties in de reserves verwacht van € 19,2 miljoen. Nu bij de jaarrekening blijkt dit resultaat nog hoger te zijn, namelijk € 34,0 miljoen. Voorgesteld wordt om dit positieve resultaat toe te voegen aan de algemene reserve. Hiermee wordt de lijn van de afgelopen jaren, waarin het eigen vermogen toeneemt voortgezet.

Deze toename van het eigen vermogen blijkt ook uit onderstaande tabel waarin het verloop van de reserves zichtbaar is:

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmings reserves	Totaal
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
Saldo 31-12-2022	58.096	194.414	252.510
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	23.866	0	23.866
Saldo 01-01-2023	81.962	194.414	276.376
Gerealiseerde toevoegingen	30	124.200	124.229
Gerealiseerde onttrekkingen	-37.725	-103.428	-141.153
Saldo 31-12-2023	44.267	215.185	259.452
Gerealiseerd resultaat boekjaar	34.004	0	34.004
Saldo 01-01-2024	78.271	215.185	293.457

In bovenstaande tabel blijkt dat 2022 ook al een positief resultaat liet zien welke aan de reserves is toegevoegd. Hierdoor begonnen we het boekjaar met een eigen vermogen (het totaal van de algemene reserve en de bestemmingsreserves) van €276,4 miljoen. Door de mutaties gedurende 2023 en het positieve resultaat van 2023 neemt dit toe met €17,1 miljoen, waardoor het eigen vermogen uitkomt op €293,5 miljoen.

In het jaarverslag is per programma uiteengezet waardoor de belangrijkste afwijkingen tussen realisatie en begroting worden veroorzaakt. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele afwijkingen. Het incidentele karakter van dit positieve resultaat leidt er toe dat deze effecten niet structureel meegenomen kunnen worden naar de toekomst. Wel kunnen de in de afgelopen jaren aan de reserves toegevoegde middelen worden ingezet om gerelateerde kosten in de toekomstige jaren te dekken.

De weerstandsfactor komt uit op 1,4. Dit is gelijk aan de weerstandsfactor vanuit de primitieve begroting 2023. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het tot stand komen van de weerstandsfactor en de ontwikkeling van de totale financiële positie wordt nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

Leeswijzer

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2022 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- *wat wilden we bereiken?*
- *wat hebben we gedaan?*
- *wat heeft het gekost?*

De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

Opbouw van de jaarstukken

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid

In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2023 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag

Het jaarverslag is opgebouwd uit drie onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)

Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld. In dit Jaarverslag zijn de financiën van de wijkprogramma's financieel samengevoegd tot één wijkprogramma. Dit is gebeurd naar aanleiding van amendement 23A20 'Financieel samenvoegen wijkprogramma's'. Per wijk is wel verantwoording afgelegd op de doelen en inspanningen.

Dertien stedelijke programma's (S)

De doelenboom is een belangrijk onderdeel in de stedelijke programma's. Bij het onderdeel 'wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan' zijn de verantwoording op de doelen en op de inspanningen opgenomen.

Toelichting doelen en inspanningen

In het jaarverslag wordt de voortgang aangegeven van de doelen en inspanningen die in de Begroting 2023 zijn opgenomen. Per doel en inspanning is de stand van zaken beschreven. Ook wordt bij de doelen en inspanningen de status aangegeven door middel van verschillende icoontjes. Deze icoontjes houden het volgende in:

- Groene pijl schuin omhoog - Het doel/ de activiteit loopt op koers
- Oranje pijl naar rechts - Het doel/ de activiteit loopt gedeeltelijk op koers
- Rode pijl schuin omlaag - Het doel/ de activiteiten lopen niet op koers
- Groen vinkje - Het doel/ de activiteit is gerealiseerd

Toelichting afwijkingen

Binnen Wijken Algemeen en stedelijke programma's zijn bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' een financieel overzicht met een toelichting op de afwijkingen opgenomen. In de tabel met de afwijkingen zijn de volgende afkortingen opgenomen:

- V/N - Voordeel/ Nadeel;
- I/S - Incidenteel/ Structureel;
- AR/BR - Algemene reserve/ Bestemmingsreserve.

Elf paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende

informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende zijn in het Jaarverslag opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote.
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.
8. Investerings - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.
11. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid - In deze paragraaf wordt verslag gedaan van de uitvoering van de Wet open overheid (Woo).

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen. Dit zijn de paragrafen Investerings, Subsidies en Integriteit. De overige acht paragrafen zijn verplicht vanuit het BBV.

Deel 3 - Jaarrekening

Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.

In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op de website is bij de stedelijke en wijkprogramma's de volgende extra informatie te vinden:

- In de doelenboom zijn ook de teksten te zien vanuit de Begroting 2023
- Bij de onderdelen 'wat heeft het gekost' de overzichten per kostensoort, portefeuilleonderdelen en taakvelden
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken). De verantwoording van de wijkprogramma's is samengevoegd in Wijken Algemeen.

W0	Wijken Algemeen
W1	Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek
W2	Wijkprogramma Noordwest Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier
W3	Wijkprogramma Noordoost Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.
W4	Wijkprogramma Presikhaaf Presikhaaf West en Presikhaaf Oost
W5	Wijkprogramma Malburgen Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo
W6	Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld Schuytgraaf en Elderveld
W7	Wijkprogramma De Laar/Elden De Laar en Elden
W8	Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken algemeen

In dit onderdeel staan de algemene ontwikkelingen binnen de wijken aangegeven. Ook is de financiële verantwoording van de wijken te vinden in Wijken Algemeen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is (T)		
Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van burgers wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen (D)		
In 2023 is een nieuwe slag geslagen in het realiseren van een gebiedsgerichte organisatie. Zo is in december 2023 de nieuwe Koersnota Van Wijken Weten 2023 - 2030 vastgesteld. In deze Koersnota zijn (mede op basis van de in 2021 uitgevoerde evaluatie en een uitgebreid participatieproces in 2023) vijf uitgangspunten geformuleerd die de basis vormen voor de gebiedsgerichte aanpak in Arnhem. Deze vijf uitgangspunten gaan vertaald worden naar concrete uitvoeringsmaatregelen. De belangrijkste doelstellingen van de nieuwe Koersnota zijn verkleinen van de afstand tussen inwoners en de overheid, de invloed en betrokkenheid van inwoners in de wijk te vergroten en het samenwerken in de wijken van Arnhem te verbeteren. Ook is het Nationale Programma Arnhem Oost officieel van start gegaan in 2023. Het gebiedsplan Arnhem Oost is in juni 2023 gereedgekomen en gepresenteerd. Dit plan vormt de basis voor de inzet in de Arnhem Oost wijken en bevat een uitvoeringsagenda voor de jaren 2023 - 2027.		
De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten (I)		
Parallel aan de ontwikkeling van de Koersnota is een traject gestart om de (financiële) sturing in de wijken effectiever en transparanter te laten verlopen. Hiervoor hebben een aantal interne werksessies plaatsgevonden, waaruit een voorstel is gekomen om de sturing vanuit de wijken in relatie met de stedelijke doelen anders in te richten. Dit voorstel wordt in 2024 verder geïmplementeerd. Ook is in het najaar van 2023 een start gemaakt met de ontwikkeling van Integraal Accommodatiebeleid in Arnhem. Dit beleid heeft als doel beter te kunnen sturen op maatschappelijke accommodaties in de wijken.		
Leefbare wijken (I)		
In 2023 is de input voor de Arnhemse Leefbare Wijken Monitor opnieuw geïnventariseerd. Hiervoor is stadsbreed een enquête uitgezet zodat deze gegevens ertoe zullen leiden dat begin 2024 de informatie uit de monitor weer actueel is. Op basis van de signalen uit de monitor zijn weer (nieuwe) interventies denkbaar, passend bij de verschillende wijken van Arnhem. Met het budget voor Leefbare Wijken (plan leefbare wijken) zijn een aantal van zulke interventies in 2023 mogelijk gemaakt.		
Maatschappelijke accommodaties: een visie ontwikkelen (I)		
In het najaar van 2023 is een externe adviseur opdracht verleend om samen met de ambtelijke organisatie toe te werken naar een nieuw integraal accommodatiebeleid. De afbakening van deze opdracht heeft inmiddels plaatsgevonden en gewerkt wordt aan de eerste contouren van het beleid. In 2024 wordt dit proces verder afgerond.		
Monitor leefbare wijken (I)		
De input voor de monitor is in het najaar van 2023 opgehaald door middel van enquêtes onder inwoners. Hierbij is getracht om Arnhemmers, die een goede afspiegeling van de samenleving vormen, te vragen om hun mening. Deze informatie wordt verwerkt in de huidige monitor en zal begin 2024 zichtbaar worden in het systeem, waarna deze als basis meegenomen kan worden in het inhoud geven aan wijkprogramming.		

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023

[22A75 Doorzetten buurtconciërges in Arnhemse wijken](#)

De financiële wijziging is in de geamendeerde Begroting 2023 verwerkt.

22A76 Impuls voor de Drieslag

De financiële wijziging is in de geamendeerde Begroting 2023 verwerkt.

22M129 Kaders voor leefbare wijken

Nu de extra middelen van handhavingscapaciteit structureel zijn gemaakt en er dus sprake is van een duurzame investering, kan het geactualiseerde handhavingsbeleid spoedig worden vastgesteld en verzonden aan de raad. Het handhavingsbeleid is een belangrijke bouwsteen voor het plan voor leefbare wijken, samen met het onlangs gepubliceerde Actieplan Overlast en de wijkveiligheidsplannen. Het plan voor leefbare wordt in 2024 verzonden aan de raad. De kaders en uitgangspunten van deze beleidsstukken zullen dan in 2026 worden geëvalueerd en de evaluatie zal worden voorzien van conclusies en aanbevelingen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	218.629	219.679	235.840	231.330	4.509
Baten	25.995	26.295	28.182	30.879	2.697
Saldo lasten en baten	-192.634	-193.384	-207.658	-200.451	7.206
Toevoegingen aan reserves	6.228	6.620	8.258	10.963	-2.705
Onttrekkingen aan reserves	6.009	917	13.176	13.173	-3
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-219	-5.703	4.918	2.210	-2.708
Gerealiseerd resultaat	-192.852	-199.087	-202.740	-198.242	4.498

Toelichting financiële afwijkingen

Lasten Baten met uitsplitsingen naar Product/Portefeuilleonderdelen/Thema's Totaal

Onderwerp	Thema	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten		3.879	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams	Gezondheid	9.679	V	Zorg (Wmo)	I	BR
Jeugdzorg	Gezondheid	4.635	V	Zorg (Jeugdzorg)	S	BR
WMO en sociale wijkteams	Gezondheid	3.478	V	Persoonsgebonden budget	I	BR

Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	Kansengelijkheid	973	V	Vroegsignalering, preventie en schulddienstverlening	I	AR
Wijken en wijkgericht werken	Bedrijfsvoering	835	V	Inzet capaciteit stad en wijken	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	479	V	Armoederegelingen	I	AR
Welzijn	Meedoen	452	V	Opgroeien en opvoeden	I	AR
Werk en Inkomen	Meedoen	420	V	BBZ bijstand	I	AR
Armoedebeleid	Kansengelijkheid	294	V	Regeling wijkinitiatieven	I	AR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	280	V	Groot onderhoud Groen en bomen	I	BR

Openbare ruimte	Openbare ruimte	241	V	Groot onderhoud Spelen	I	BR
Wijken en wijkgericht werken	Bedrijfsvoering	200	V	Inzet capaciteit Teams Leefomgeving	I	AR
Welzijn	Meedoen	150	V	Ontmoeten en verbinden	I	AR
Welzijn	Meedoen	140	V	Bewonersondersteuning	I	AR
Wijken en wijkgericht werken	Bedrijfsvoering	121	V	Regeling wijkinitiatieven	I	AR
Wijken en wijkgericht werken	Bedrijfsvoering	52	V	Wijkverenigingen/platforms	I	AR
Mobiliteit	Openbare ruimte	-102	N	Groot onderhoud Wegen	I	BR
Wijken en wijkgericht werken	Bedrijfsvoering	-108	N	Huur De Laarhof en Sperwer	I	AR
Onderwijs	Kansengelijkheid	-195	N	Aanpak onderwijsachterstanden	I	AR
Armoedebelid	Kansengelijkheid	-221	N	Extra jongerenwerk en Pedagogisch werk	I	AR
Sport	Openbare ruimte	-283	N	Beheer panden in gebruik voor Sport	I	AR
Mobiliteit	Wonen	-595	N	Straatparkeren (parkeerexploitatie)	I	BR
Onderwijs	Wonen	-827	N	Beheer MFC's	I	AR
Openbare ruimte	Openbare ruimte	-1.519	N	Straatinhoud en onderhoud wijkgroen	S	AR
Armoedebelid	Kansengelijkheid	-1.700	N	Energietoeslag uitvoering	I	AR
Armoedebelid	Kansengelijkheid	-13.000	N	Energietoeslag uitkering	I	AR

Baten		2.292	V			
Sociale wijkteams						
WMO en sociale wijkteams	Gezondheid	153	V	Zorg (Wmo)	I	BR
Werk en Inkomen	Meedoen	-420	N	BBZ Bijstand	I	AR

Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Wonen	2.659	V	Straatparkeren (parkeerexploitatie)	I	BR
Onderwijs	Kansengelijkheid	412	V	Aanpak onderwijsachterstanden	I	AR
Sport	Openbare ruimte	152	V	Beheer panden in gebruik voor Sport	I	AR
Armoedebelid	Kansengelijkheid	-664	N	Energietoeslag	I	AR

Toevoegingen aan reserves		-2.692	N			
Sociale wijkteams						

Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	-70	N	Groot onderhoud Wegen	I	BR
Openbare ruimte	Openbare ruimte	-241	N	Groot onderhoud Spelen	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	Openbare ruimte	-280	N	Groot onderhoud Groen en bomen	I	BR
Mobiliteit	Wonen	-2.101	N	Straatparkeren (parkeerexploitatie)	I	BR

Onttrekkingen aan reserves		172	V			
Sociale wijkteams						
Teams Leefomgeving						
Mobiliteit	Openbare ruimte	172	V	Groot onderhoud Wegen	I	BR

Zorg (Wmo en jeugdzorg)

Op het totale beleidsveld Zorg is een voordeel gerealiseerd van € 4,0 miljoen. Dit is verdeeld in een nadeel van € 13,9 miljoen op het stedelijke programma S07 Zorg (inclusief reservemutaties) en een voordeel van € 17,9 miljoen op de wijken. De afwijkingen worden toegelicht in programma S07 Zorg.

Onderstaand is een overzicht opgenomen van hoe de resultaten zorg over de stad en de wijk zijn verdeeld:

Onderwerp	Stad (S07)	Wijk	Totaal
Zorg (WMO)	-7.628 N	9.832 V	2.204 V
Zorg (Jeugdzorg)	-5.147 N	4.635 V	-512 N
Persoonsgebonden budget	-1.464 N	3.478 V	2.014 V
Eigen bijdragen	305 V	0	305 V
Totaal	-13.934 N	17.945 V	4.011 V

Vroegsignalering, preventie en schulddienstverlening

Er zijn minder inwoners die gebruik hebben gemaakt van schulddienstverlening. Dit heeft geleid tot een voordeel van € 234.000. Een extra rijksbijdrage voor vroegsignalering kon niet volledig worden ingezet in verband met beperkte capaciteit en ontvangst pas in het najaar. Hierdoor is een voordeel ontstaan van € 739.000

Inzet capaciteit stad en wijken

Capaciteit wordt begroot op zowel de stad als de wijk. In 2023 is minder gerealiseerd op de wijk en meer op de stad, waardoor zowel op de wijk als de stad (S00) een afwijking ontstaat. Deze afwijkingen vallen tegen elkaar weg.

Armoederegelingen

Van een aantal regelingen is minder gebruik gemaakt, zoals Collectieve Aanvullende Zorgverzekering (CAZ) en Individuele Inkomens toeslag. De regels en budget rond Kwijtschelding gemeentelijke belastingen zijn in de loop van 2023 verruimd, maar hebben nog niet geleid tot meer kwijtschelding. De verwachting is dat dat in 2024 wel het geval is. Hierdoor is in totaal een voordeel ontstaan van € 785.000. Er is binnen de bijzondere bijstand meer gebruik gemaakt van de witgoedregeling, bijzonder bijstand tot 21 jaar en tegemoetkoming energiekosten (nadeel € 306.000).

Opgroeien en opvoeden

Door een verandering in de aanpak van het jongerenwerk en het preventief jeugdwerk in een aantal wijken is het niet gelukt het budget in 2023 volledig te besteden (€ 452.000 voordeel).

BBZ Bijstand

Dit budget betreft de resultaten van de BBZ uitkering (€ 420.000 voordeel en € 420.000 nadeel) als onderdeel van de gebundelde uitkering BUIG. De toelichting op de afwijkingen BUIG zijn terug te vinden in het programma S06 Participatie en armoedebestrijding.

Regeling wijkinitiatieven

Er zijn minder initiatieven door bewoners aangedragen dan vooraf begroot wat heeft geleid tot een voordeel van € 121.000.

Groot onderhoud Groen, bomen en spelen

Een deel van het jaarprogramma groot onderhoud bomen en groen (€ 280.000) en spelen (€ 241.000) is niet gerealiseerd. De niet bestede middelen worden verrekend met de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud Openbare Ruimte'.

Inzet capaciteit Teams Leefomgeving

Het voordeel van € 200.000 is ontstaan doordat niet alle aanwezige middelen ten behoeve van de capaciteit van de Teams Leefomgeving zijn ingezet.

Ontmoeten en verbinden

Het deels flexibele budget Ontmoeten en Verbinden is niet volledig besteed (€ 150.000 voordeel), wat vooral te relateren is aan het gegeven dat het Makelpunt minder kosten heeft doorbelast dan hiervoor was begroot.

Bewonersondersteuning

Het budget op programma Welzijn is niet volledig benut (€ 140.000 voordeel), omdat een deel van de kosten op programma S07 Zorg zijn verantwoord.

Wijkverenigingen/platforms

Het voordeel van €52.000 is volledig toe te schrijven aan de wijkplatforms binnen Noord-Oost. Het wijkplatform heeft de beschikbare middelen niet volledig benut.

Groot onderhoud Wegen

Ten opzichte van het jaarprogramma groot onderhoud buurtwegen is € 172.000 extra gerealiseerd. Op het groot onderhoud fietspaden is € 70.000 minder gerealiseerd. Per saldo wordt een afwijking van € 102.000 verrekend met de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud Openbare Ruimte'.

Huur De Laarhof en Sperwer

Voor de ontmoetingslocaties De Laarhof en Sperwer zijn in 2023 zijn middelen ingezet die tot een nadeel hebben geleid van € 108.000 in respectievelijk de wijken De Laar en Noord-Oost.

Aanpak onderwijsachterstanden

Het voordeel op de baten (€412.000) en het nadeel op de lasten (€195.000) levert een voordeel op van €217.000 op het wijkprogramma. Hier staat een nadeel tegen over van € 217.000 op het stedelijk programma S04 Onderwijs.

Extra jongeren werk en pedagogisch werk

Er zijn minder initiatieven door wijkorganisaties aangedragen dan vooraf begroot op kansrijk opgroeien, daartegenover is meer ingezet op extra jongerenwerk en pedagogisch werk binnen Kansengelijkheid door Noord Oost (€ 221.000 N). Verder is door Arnhem Oost voor initiatieven binnen kansrijk opgroeien een bijdrage gedaan. Dat heeft geleid tot lagere lasten (€ 294.000 V).

Beheer panden in gebruik voor sport

De kosten voor onderhoud van de gemeentelijke panden in gebruik voor sportactiviteiten waren hoger dan begroot (€ 221.000 nadeel). Dit betrof onvoorziene werkzaamheden, hoger uitgevallen planmatig onderhoud en duurzaamheidsmaatregelen. Tegenover de kosten van de duurzaamheidsmaatregelen staat een voordeel (€ 94.000) in programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Daarnaast is er een voordeel op de lasten van € 150.000 in verband met de SPUK regeling Sport. De toelichting hiervan staat in programma S09 Gezondheid en Sport. Er is een nadeel van € 212.000 door hogere energielasten. Hier staat een voordeel van € 152.000 tegenover op de baten kant door extra inkomsten vanuit servicekosten.

Straatparkeren (Parkeerexploitatie)

Op het straatparkeren is in 2023 aan de batenkant een voordeel gerealiseerd van € 2,7 miljoen. Voor een groot deel (€ 2,4 mln.) komt dit voordeel uit naheffingsaanslagen door de inzet van de scanauto. In 2022 is gefaseerd gestart met het rijden van de scanauto, zodat men hieraan kon wennen en eventuele opstartproblemen beperkt zouden blijven. Daarnaast is in 2023 ook gekeken naar een efficiënte inzet van de scanauto. Door het ontbreken van ervaringscijfers en mede vanwege het doorbreken van het patroon in verband met corona zijn de opbrengsten vanuit de naheffingsaanslagen in 2023 voorzichtig geraamd. Ultimo 2023 blijken de opbrengsten uit

de naheffing hoger. In de tussenrapportage was reeds melding gemaakt van hogere opbrengsten. Verder zijn er meer opbrengsten uit kort parkeren (ticket bij automaat) en parkeervergunningen à € 0,3 mln. Tegenover de extra baten staat aan de lastenkant ook een nadeel. De extra opbrengsten gaan namelijk gepaard met extra incassokosten (€ 0,4 miljoen). Daarnaast was in 2023 sprake van hogere onderhoudskosten waaronder een 'update' van de parkeerautomaten (€ 0,2 miljoen). De resultaten worden volledig verrekend met de bestemmingsreserve 'Bereikbaarheidsfonds'.

Beheer MFC's

Het beheer van de MFC's valt hoger uit dan begroot. Dit levert een nadeel op van € 827.000. Dit wordt veroorzaakt door een nadeel van € 250.000 op de inhuur van beheerders voor de MFC's. Daarnaast zijn de schoonmaakkosten hoger uitgevallen dan begroot, dit levert een nadeel van € 319.000. Ook is er brandschade geweest binnen de MFC in Klarendal wat niet werd vergoed door onze verzekering. Dit levert een nadeel op van € 258.000.

Straatreiniging en onderhoud wijkgroen

In 2023 zijn extra lasten ontstaan met name als gevolg van het mislukken van de aanbesteding voor het onderhoud in het stadsdeel CSA (Centrum). Het onderhoud hier is in aangepaste vorm verder gegaan, maar dit ging gepaard met onvermijdelijk hogere kosten (€ 1,5 miljoen).

Energietoeslag

De overschrijding van de Energietoeslag op dit programma bedraagt € 15,2 miljoen. Hier tegenover staat een bijdrage van € 13 miljoen uit het Gemeentefonds welke is verantwoord op programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. De dekking voor het resterende nadeel van € 2,2 miljoen is aanwezig in de Bestemmingsreserve Energiearmoedefonds. Deze onttrekking kon in 2023 niet plaatsvinden omdat deze niet was begroot. In Turap 1 2024 wordt voorgesteld om het bedrag aan deze bestemmingsreserve te onttrekken ter compensatie van het nadeel in 2023.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Meedoen		(T)
Versterken van sociale cohesie		(D)

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Om de sociale cohesie in het gebied te versterken, faciliteren we goed functionerende wijkorganisaties en het wijknetwerk.

Resultaat

- Er zijn activiteiten ontplooid op het gebied van wijkcommunicatie, ondersteuning van zwerfvuilgroepen en jeugd.
- Bestaande ontmoetingsplekken zijn ondersteund in hun ontwikkeling. Zo hebben we de verbouwing van buurthuis De Lommerd ondersteund, zodat deze nu beter toegankelijk is.

Inspanningen 2023	(I)

In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) zijn diverse initiatieven ontplooid. Dit doen we door middel van subsidie, de wijkplatforms, ontmoetingsplekken en bewonersondersteuning.

Meer (financiële) zelfredzaamheid (D)

- Om (financiële) zelfredzaamheid te stimuleren, faciliteren we toegankelijke hulp.

Resultaat

- Er is een laagdrempelige inloop in de Symfonie voor bewoners.
- De inloop van de sociaal raadsleden in de Symfonie wordt goed bezocht.
- De samenwerking in de wijk met de diverse partners is versterkt.

Inspanningen 2023 (I)

Door in de wijk te werken benutten we kansen in het wijknetwerk beter. Hier werken we samen met onze welzijnspartners, zoals Rijnstad en Sociaal Wijkteam om inwoners zo goed mogelijk te helpen met individuele vragen.

Kansengelijkheid (T)

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij (D)

We bevorderen kansengelijkheid door verschillende initiatieven en projecten in de wijk te ondersteunen.

Resultaat

- Bewoners die verbonden zijn aan initiatieven op het gebied van kansengelijkheid zijn begeleid om zelfstandiger te kunnen functioneren.
- We hebben diverse initiatieven op het gebied van kansengelijkheid ondersteund, zoals het Buurtbaanbureau, Stichting Raak (voetbal voor jongvolwassenen) en Broek Omhoog.

Inspanningen 2023 (I)

We hebben ingezet op bestaande projecten en initiatieven om zo een duurzame verandering te weeg te brengen.

Minder onderwijsterugval (D)

We hebben basisscholen via de subsidie 'Kansrijk Opgroeien' gefaciliteerd om stevig in te zetten op extra programma's voor de leerlingen.

Resultaat

- Op de Hugo de Grootschool zijn positieve resultaten te zien op de eindtoets.
- We hebben de Fridayschool (overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs), naschoolse programma's op de basisscholen, het Fort en de Blokhut ondersteund.
- Vanuit het Nationaal Programma Arnhem Oost zijn de programma's verder ontwikkeld.

Inspanningen 2023 (I)

Het programma Kansrijk Opgroeien is gecontinueerd.

Gezondheid (T)

Integrale aanpak gezonde leefstijl (D)

We subsidiëren en faciliteren programma's op scholen om een gezondere leefstijl te bevorderen.

Resultaat

- Op playground Thialf en in de wijkcentra wordt ingezet op een gezonde leefstijl.
- JOGG (jongeren op gezond gewicht), GO (gezond onderweg) en beweegconcept 2+1+2 zijn ingezet. Met de programma's worden kinderen gecoacht binnen hun eigen omgeving naar een gezondere leefstijl.
- De activiteiten van de Blauwe Tomaat en Vitanos zorgen voor aandacht voor gezonde voeding.
- We hebben de mogelijkheid voor een wandelpad langs het spoor onderzocht, zodat er een (beweeg)route ontstaat door de wijk.

Inspanningen 2023	(I)

Het aantal kinderen met overgewicht blijft hoog. De inspanningen dragen bij aan een gezondere leefstijl, maar is op korte termijn nog niet voldoende om het overgewicht (gemiddeld genomen) te doen afnemen.

Openbare Ruimte	(T)

Aantrekkelijkere buitenruimte	(D)

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte, veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. We investeren daarom in een aantrekkelijkere buitenruimte, waarbij veel verharding heeft plaats gemaakt voor groen.

Resultaat

- Het parkeerplan Spijkerkwartier heeft veel bij kunnen dragen aan de renovatie van de straten in het Spijkerkwartier. In 2023 waren dit de Groen van Prinstererstraat en de Prins Hendrikstraat.
- De Ir. J.P. van Muijlwijkstraat is ingrijpend gerenoveerd. De leefbaarheid is vergroot doordat veel verharding heeft plaats gemaakt voor groen en oversteken zijn verbeterd.
- De Groen van Prinstererstraat in het Statenkwartier is door een bewonersinitiatief sterk verbeterd op het gebied van groen en klimaatadaptatie. De weg is versmald en wadi's, bomen en struiken toegevoegd.
- In het kader van het actieprogramma Schoon Heel en Veilig wordt jaarlijks een schouw georganiseerd om de verwaarloosde plekken (die uitnodigen tot overlast) te inventariseren. Meerdere verwaarloosde plekken zijn verbeterd door het toevoegen van bijvoorbeeld groen, kunst of verlichting.

Inspanningen 2023	(I)

Om een aantrekkelijkere buitenruimte te creëren, zetten we opdrachten uit voor vergroening van de buitenruimte. Ook faciliteren we bewonersinitiatieven die hieraan bijdragen.

Wonen	(T)

Meer diversiteit in de woningvoorraad	(D)

Diversiteit in de woningvoorraad is belangrijk voor de wijken. We jagen dit daarom aan bij woningopgaves en handhaven op verkamering.

Resultaat

- Bij nieuwbouwprojecten (zoals Rietgrachtstraat en Thorbeckestraat) zijn levensloopbestendig wonen en huizen voor gezinnen in de planvorming meegenomen.
- Het facetplan Woningsplitsing en Verkamering heeft een rem gezet op de verkamering van panden in het gebied. Zo wordt er in het Spijkerkwartier geen omgevingsvergunning verleend als er binnen een straal van 50 meter al een ander verkamerd pand aanwezig is. Dit heeft een gunstig effect op de diversiteit van de woningvoorraad. Bij overtredingen wordt er gehandhaafd.

Inspanningen 2023	(I)

Bij de kansen die zich voordoen op het gebied van transformatie of nieuwbouw van woningen hebben we inzet op de diversiteit van de woningvoorraad.

Wijkeconomie	(T)

Goed functionerende wijkorganisaties	(D)

We ondersteunen de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente.

Resultaat

- De wijkorganisaties De Blauwe Wijkeconomie, Broek Omhoog en Buurtgroenbedrijf hebben veel bijgedragen aan de verbetering van de wijk. Zo heeft De Blauwe Wijkeconomie maar liefst 11 initiatieven die werken aan een leefbare en inclusieve wijk. Een voorbeeld is de oprichting van een Buurtklusbedrijf om bij te dragen aan de energietransitie.

Inspanningen 2023

(I)

De wijkorganisaties hebben moeite om zich duurzaam te ontwikkelen, onder andere door de manier van subsidiëren door de gemeente (per jaar). We hebben naar oplossingen gezocht om de activiteiten langdurig in het wijkprogramma te verankeren. Per wijkorganisatie zijn er specifieke afspraken gemaakt. Een meer eenduidige manier van samenwerken met wijkorganisaties moet nog nader worden uitgewerkt.

Veiligheid

(T)

Minder overlast

(D)

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Met name overlast die wordt ervaren van mensen met verward gedrag is hoog.

Resultaat

- Binnen het actieprogramma Schoon Heel Veilig Steenstraat en omgeving, zijn tien actielijnen met bijbehorende acties uitgevoerd. Zo zijn verloederde plekken opgeknapt, is graffiti verwijderd, zijn camera's geplaatst en handhavingsacties uitgevoerd.
- De ondernemersvereniging (VOS) heeft een plan gemaakt om de Steenstraat verder te verbeteren.
- We hebben, via het Overleg Zorg en Overlast, overlast teruggedrongen. Op adresniveau is daarmee een goede aanpak van kracht.

Inspanningen 2023

(I)

Wij zetten de lijnen uit via het actieprogramma Schoon Heel Veilig. Met gerichte acties, ook via het Zorg en Overlast overleg, pakken we de problematiek aan.

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Meedoen (T)		
Ontmoetingsplekken voor sociale cohesie en maatschappelijk participeren (D)		(I)
Er is een toename te zien van het aantal activiteiten én bezoekers in de buurthuizen. Daarnaast zijn Rosorum en Graaf Ottoplein heringericht.		
Inspanningen 2023 (I)		(D)
- Minimaal elk kwartaal en zo nodig vaker hebben we afstemmingsoverleg gehad met een vertegenwoordiging van de verschillende buurthuizen. - Het Graaf Ottoplein is heringericht. - De inclusieve speelplaats naast de skatebaan bij Rosorum is gerealiseerd. - De gesprekken over herinrichting Peterplein hebben plaatsgevonden. De realisatie start het eerste kwartaal 2024.		
Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk (D)		(I)
De netwerkpartners in de wijken kennen elkaar en weten elkaar te vinden.		

Inspanningen 2023 (I)

- De gebiedsagenda Werk, Inkomen en Schulden 2023 is tot stand gekomen. Monitoring van de benoemde actiepunten volgt via het overleg sociale tafel met Sociaal Wijkteam, partners Rijnstad en Stichting Welzijn Ouderen Arnhem.
- In maart en oktober hebben we een netwerkbijeenkomst georganiseerd voor professionals werkzaam in de wijk Klarendal en Sint Marten.
- Het maandelijks inloopsprekuur voor inwoners met vragen over regelgeving en/of vragen over de uitkering is begin 2023 gestart.
- De basistraining Eigen-Wijs is gestart in Sint-Marten-Klarendal.
- Er is opdracht gegeven voor het maken van een programmaboekje met daarin alle wijkinitiatieven gerealiseerd voor en door bewoners in Klarendal en Sint Marten in 2023.

Kansengelijkheid (T)

Meer ontplooiingskansen voor kinderen (D)

Basisschoolkinderen in de wijk Klarendal die dat nodig hebben krijgen een naschools programma aangeboden.

Inspanningen 2023 (I)

Het uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien wordt verder doorontwikkeld en geïntegreerd binnen de pedagogische wijk in het kader van de aanpak vanuit het Nationaal Programma Arnhem-Oost. In het kader van de regeling School en Omgeving met Delta, basisschool Kunstrijk, sportbedrijf Arnhem en Rijnstad is de huiswerkclub per 1 juli omgezet naar de plusclub

In het kader van die doorontwikkeling is ook het thuisbezoek door de jeugdverpleegkundige in Klarendal mogelijk gemaakt op indicatie. Dit wordt in 2024 standaard ingevoerd. Samen met betrokken (keten)partners zijn we gestart om de backoffice goed in te regelen, zodat signalen ook direct opgepakt, en, bij voorkeur, direct opgelost kunnen worden.

In het kader van het Nationaal Programma Arnhem-Oost is een nieuw wijknetwerk Klarendal opvoeden en opgroeien opgestart.

Veiligheid (T)

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid (D)

Inwoners voelen zich veiliger in hun directe omgeving.

Wel blijft het gebied rondom de Hommelseweg en de Sonsbeeksingel een aandachtsgebied, gezien de toename van overlastgevende personen. Daarbij moet gemeld worden dat door genomen maatregelen in het centrum, problematiek opschuift naar omliggende gebieden, waaronder Klarendal en Sint Marten. Mede om die reden zijn we gestart met een actieplan.

Inspanningen 2023 (I)

- Tijdens het maandelijks wijkveiligheidsoverleg vindt monitoring plaats en initiëren we passende acties. Ook zijn we samen met de politie gestart met het actieplan 'Hommel en Singel': schoon, heel en veilig met speciale aandacht voor verloederde plekken en ondermijning.
- In december zijn, mede in opdracht van team Leefomgeving, activiteiten georganiseerd door partners om aanbod te bieden voor jeugd in de wijk.
- Via de sociale tafel monitoren we de inzet van partners in het sociaal domein.
- In opdracht van team Leefomgeving worden ketenpartners ingezet om overlast van jeugd in de Burgemeesterswijk tegen te gaan.
- We starten een proces met alle betrokken partijen over de vraag hoe we in ons gebied de doorontwikkeling van jongerenwerk vorm gaan geven.

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Klarendal worden kleiner	(D)

Meer aandacht voor gezondheid van ouderen in het gebied Noord-West en specifiek voor kwetsbare ouderen in Klarendal en Sint Marten.

Inspanningen 2023	(I)

- De uitvoering van Welzijn op recept is gemonitord met de uitvoerende partijen Stichting Welzijn voor Ouderen Arnhem en Rijnstad.
- Studenten van de Hogeschool Arnhem Nijmegen zijn in augustus 2023 gestart in Klarendal en Sint Marten om het netwerk, de onderlinge samenwerking en de kansen die in deze samenwerking gemist of juist gepakt worden scherp te krijgen. Hierdoor kunnen kwetsbare ouderen vroegtijdig gesignaleerd worden, zodat er preventief gehandeld kan worden en de ouderen minder snel hun zelfstandigheid verliezen.
- In samenwerking met Zorgbelang Inclusief is een introductiebijeenkomst Positieve Gezondheid georganiseerd voor medewerkers van huisartspraktijk Klarendal, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem, Rijnstad, Scalabor, Sociale Wijkteams Arnhem.
- In samenwerking met Sportbedrijf Arnhem zijn in de Burgemeesterswijk, Heijenoord Lombok, Klarendal, Sint Marten beweeglessen voor ouderen gestart in de eigen wijk.

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Meedoen	(T)

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam	(D)

Er is een goede verdeling van ontmoetingsplekken in de wijken van Noord-Oost, zowel binnen als buiten. Een aantal van deze plekken wordt aangepast en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten, toegankelijker en aantrekkelijker te maken. De beschermde speelplek de Rommelkist en de entree naar het Multifunctioneel Centrum de Wetering behoren tot de plekken die als eerste worden aangepakt. In 2023 zijn het plan van aanpak en uitvoeringsplan gerealiseerd, oplevering staat gepland in het tweede kwartaal 2024-2025.

Inspanningen 2023	(I)

Noord-Oost heeft een mooie spreiding van ontmoetingscentra in de verschillende wijken. Veel van deze ontmoetingsplekken zijn ontstaan vanuit initiatief van buurtbewoners. Er is regelmatig overleg met de verschillende centra. Aandachtspunt is en blijft (structurele) financiering van de huisvestingskosten. In Alteveer Cranevelt wordt verkend naar een wijk/dorpendeal; [een subsidieproject](#) van de Provincie Gelderland bedoeld om de sociale verbinding in dorpen of wijken te versterken. De provincie stimuleert het project voor verbinden en ontmoeten in de wijk Alteveer Cranevelt en financiert het grotendeels. Het plan van aanpak is in 2023 in samenwerking met de Buurtfabriek, Driestroom en Rozet opgesteld en wordt door het subsidiebureau in 2024 aangevraagd bij het subsidieportaal van de provincie.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

(D)

In samenwerking met de Hogeschool Arnhem Nijmegen is gestart met een project “samen werken in de wijk”. Onderdeel was om samen met de doelgroep jongvolwassenen met een uitkering te onderzoeken wat zij nodig hebben om de stap richting werk te zetten. Dit heeft geresulteerd in een coachings- en een begeleidingstraject voor jongvolwassenen waar recent mee is gestart.

Er is behoefte aan meer leer- en werkplekken in de wijk. In 2024 zal het Buurtbaanbureau van start gaan en er is al een start gemaakt met een Buurtklusbedrijf, waarin met de constructie van meestergezel wordt gewerkt. Inwoners kunnen weer stappen richting de arbeidsmarkt zetten.

Verschillende wijkondernemers willen zich inzetten om leer- en werkplekken te realiseren in de wijk. Een positieve ontwikkeling. De Vlindertuin in hiervoor een geschikte locatie, om alsnog de ‘kweekplaats’ voor participatie in de wijk te worden. De Vlindertuin heeft nog meer potentieel en functioneert nog niet naar tevredenheid.

De samenwerking met het Sociaal Wijkteam is geïntensiveerd. Concreet is er een integrale aanpak ontwikkeld waarbij de coaches en regisseurs gezamenlijk bij gezinnen langsgaan om zo een efficiëncyslag te maken op te processen per gezin. Dit is voor nu de gebiedsagenda en wordt in 2024 uitgevoerd.

Inspanningen 2023

(I)

- Het uitbreiden van het aantal sociaal ondernemers in de Vlindertuin stagneert. Het blijft lastig voor de huidige exploitant om deze doelgroep te vinden en te binden aan de Vlindertuin. Er lijkt een positieve kentering te komen, verschillende ondernemers uit de wijk hebben interesse getoond voor een leer-werkplek in de Vlindertuin.
- Er is een BuurtKlusBedrijf in Geitenkamp gestart. Er wordt een buurtbaanbureau opgericht, en er is een start gemaakt met een coaching traject voor toeleiding naar werk en/of school voor jongvolwassenen (middelen vanuit het Nationaal Programma Arnhem Oost).
- De gebiedsagenda is opgesteld en wordt voor 2024 geactualiseerd.

Kansengelijkheid

(T)

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

(D)

Afgelopen jaar zijn er verschillende positieve ontwikkelingen geweest in het aanbod, waardoor jeugd zijn talenten kon ontwikkelen. Voorbeelden hiervan zijn

- nieuw en meer jongerenwerk in de wijk, zowel locatie gebonden als ambulant;
- continuering van de verlengde schooldag op de Witte Vlinder in samenwerking met de wijkpartners;
- invoering van een extra speelmorgen;
- er is een samenwerking geweest Schakel026 om creatieve makers in te schakelen voor maatschappelijke vraagstukken (jeugd, Sperwer);
- jongeren zijn betrokken bij de wijkdag Geitenkamp en Podium voor de wijk.

Inspanningen 2023

(I)

- Het uitvoeringsprogramma Opgroeien 2023 is gerealiseerd. Hieronder valt de verlengde leertijd Witte School met wijkpartners. Dit wordt regelmatig gemonitord en geactualiseerd.
- De sport pedagogisch medewerker is aangesteld en heeft een plan opgesteld voor het verbeteren van het klimaat op de Rommelkist. Er is een groep vrijwilligers die meewerkt met specifieke evenementen.
- Er is een start gemaakt van het versterken van het team werkzaam op de Rommelkist. Vanuit het Nationaal Programma Arnhem Oost zijn middelen beschikbaar gesteld om de Rommelkist fysiek aantrekkelijker en veiliger te maken.
- De monitoring op de 18 maandengesprekken door VGGM loopt. Wegens succes wordt het nu toegepast in alle Arnhem-Oost wijken.
- Programma op en na school wordt uitgevoerd met wijkpartners.

Gezondheid

(T)

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

(D)

Vanuit de samenwerking van HAN met GGD is geadviseerd om te werken met wijkgezondheidsprofielen. Door de kennis en opvolgende interventie van de wijkgezondheidsprofielen nemen de gezondheidsverschillen af. De bewustwording wordt verhoogd en er zijn voorzieningen in de wijk die bijdragen aan een gezonde leefstijl.

Inspanningen 2023 (I)

- Twee watertappunten zijn geplaatst, een derde kon niet worden geplaatst in verband met hoogte verschillen op de beoogde locatie.
- Het experiment met gezondheidschecks loopt niet op koers vanwege de beperkte beschikbaarheid van studenten.
- Het programma 2Diabeat loopt en wordt getrokken Locus (de Beijer). Er wordt hierin samengewerkt met Rijnstate en het Sociaal Wijkteam.
- Het onderzoek, geïnitieerd vanuit de WUR, naar vergroening van de wijk en gezondheid is afgerond.

Openbare ruimte (T)

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger (D)

Klimaatadaptie

We zetten in op hittestress door middel van tegelwippen en het herplaatsen van ligusterhagen, het simuleren van geveltuintjes en boomspiegels in eigen beheer. Aandachtspunt bij het herplaatsen van ligusterhagen op vrijwillige basis blijft het structurele onderhoud. Met verschillende scholen werken we samen om de schoolpleinen te vergroenen (Jozef Sartoschool, locatie Spiekmanlaan).

Energie besparen

We brengen de bewoner in contact met het project energiearmoede. Samen wordt gekeken naar wat werkt voor de bewoners en hoe we dit kunnen organiseren. Er is een samenwerking gestart met het jongerenwerk om jongeren uit de wijk als ambassadeur in te zetten.

Inspanningen 2023 (I)

- Er zijn verschillende boomspiegels vergroot en teruggegeven in beheer van bewoners en er zijn pleintjes vergroend.
- Jaarlijks is er een actie voor het herplaatsen van ligusterhagen, op vrijwillige basis. Met de woningbouwcorporaties wordt onderzocht of behoud van de ligusterhaag onderdeel kan zijn van de huurovereenkomst.
- Een projectleider geeft inhoud- en uitvoering aan het Icoonproject Beekdal, gefaseerd worden er punten opgepakt uit de bevindingenrapportage.
- Twee keer per jaar organiseren bewoners in samenwerking met de woningbouwcorporaties en gemeente een opruimdag.
- De pilot bijzettingen en zwerfafval is afgerond. De locatie van de ondergrondse container is anders ingericht. Nog onduidelijk is of dit leidt tot minder bij plaatsingen op deze locatie. Bijzettingen blijft een aandachtspunt.

Wonen (T)

De wijk Geitenkamp wordt vitaler (D)

Om de vitaliteit van de Geitenkamp de komende jaren verder te verbeteren worden een aantal maatregelen onderzocht. Een belangrijke maatregel is het creëren van meer diversiteit in de bevolkingssamenstelling in de wijk. Vanuit het Nationaal Programma Arnhem Oost wordt onderzocht op welke wijze de diversiteit in de wijk vergroot kan worden en hoe de schaarse woonruimte verdeeld kan worden om te zorgen dat mensen in verschillende levensfase hun plek in de wijk kunnen behouden.

Inspanningen 2023 (I)

Met de woningbouwcorporaties is een pilot gestart om op bepaalde hotspots de toewijzingen te reguleren. Dit wordt toegepast en wordt positief ervaren.

Bruisender marktplein Geitenkamp

(D)

De eerste stap om te werken aan een duurzaam marktplein, namelijk vergroten van de supermarkt, is gestagneerd, onder andere door wisseling van pandeigenaar en de onrendabele top om een grotere supermarkt te realiseren. Er trekken nog steeds winkels weg van het marktplein en er zijn zorgen bij de overige ondernemers en de bewoners over de verschraling van het aanbod. Grote zorg is het mogelijk vertrek van de huidige supermarkt.

In samenwerking met het Nationaal Programma Arnhem-Oost wordt onderzocht hoe een bruisender marktplein alsnog kan worden gerealiseerd met of zonder supermarkt.

Inspanningen 2023

(I)

Er ligt een uitvoeringsplan Bruisend Marktplein, dat door Seinpost is opgesteld in samenwerking met de woningbouwcorporaties, vertegenwoordiging van winkeliers en bewoners en de gemeente.

Stap 1 in het plan, vergroten van de huidige supermarkt naar een meer marktconforme supermarkt, nodig om te overleven is gestagneerd,

Er wordt in samenwerking met het Nationaal Programma Arnhem-Oost een nieuwe projectleider geworven om het uitvoeringsplan Bruisend Marktplein te realiseren.

Veiligheid

(T)

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

(D)

De parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt is hoog. Het duurzaam mobiliteitsplan staat op de planning voor 2024. Op basis van het mobiliteitsplan wordt samen met de wijk gekeken naar de te treffen maatregelen.

In het laatste kwartaal hebben inwoners van Monnikenhuizen aan de bel getrokken over de parkeeroverlast die de wijk ondervindt van leerlingen van het CIOS en bezoekers van Valkenhuizen. In overleg worden een aantal maatregelen genomen en is er een structureel overleg ingericht om genomen maatregelen te monitoren en op om bij te sturen.

Het (burgerparticipatie)proces herinrichting Velperweg is vertraagd en wordt in het eerste kwartaal van 2024 weer opgepakt en uitgevoerd.

Verkeer remmende maatregelen zijn getroffen voor Bronbeeklaan en Monnikensteeg. Er zijn aanvullende verkeer remmende maatregelen nodig voor het kruispunt Zaslaan-Monnikensteeg. Dit wordt in 2024 opgepakt.

Inspanningen 2023

(I)

- Structureel overleg met parkeergroep Alteveer-Cranevelt.
- Overleg parkeeroverlast en betrokkenen Monnikenhuizen gefaciliteerd en maatregelen afgesproken om de overlast te verminderen.
- Structureel overleg geïnitieerd met betrokken partijen om maatregelen te monitoren.
- Vinger aan de pols houden bij proces herinrichting Velperweg. Schakelen met alle nodige betrokkenen.
- De verkeersremmende maatregelen die zijn genomen aan de Bronbeeklaan en Monnikensteeg worden gemonitord. De maatregelen werken en de klachten zijn afgenomen, hoewel op de Bronbeeklaan het nog onvoldoende werkt.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

(D)

Vanuit het wijkveiligheidsoverleg is er tevredenheid. Er wordt gemonitord op parkeer- en verkeersoverlast, verloederend, criminaliteit, drugscriminaliteit, jongerenoverlast en verwarde personen. Ook de decembermaand is rustig verlopen. Dit was het eerste jaar op Geitenkamp dat er geen extra maatregelen zijn genomen (dus geen plaatsing camera's, verlichting harder laten branden, persoonsgerichte aanpak op overlast gevende jongeren). Ook oud op nieuw is rustig verlopen. De intensieve samenwerking in de wijk lijkt zijn vruchten af te werpen.

- De persoonsgerichte aanpak is tijdelijk gestopt in verband met het niet kunnen delen van persoonlijke informatie tussen verschillende organisaties. Er wordt een convenant opgesteld.
De urgentie voor de persoonsgerichte aanpak om 'wijkconingen en windhappers' aan te pakken is verminderd, doordat verschillende personen niet meer woonachtig zijn in de wijk.
- De extra inzet op vermindering jeugdoverlast op Geitenkamp is gerealiseerd. Vanaf medio mei is er een nieuwe aanbieder voor het jongerenwerk en is ook de formatie uitgebreid.

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Meedoen	(T)

Meer bewoners doen mee	(D)

We blijven investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling.

We hebben de ontmoetingsplekken in de openbare ruimte uitgebreid op de Molencatenstraat, de Dedelstraat, de Van Galenstraat en in Park Kinderkamp.

Inspanningen 2023	(I)

- We hebben bewoners gestimuleerd aanvragen te doen bij het wijkplatform en de regeling Burgerkracht en hen ondersteund bij het indienen van diverse aanvragen.
- Er zijn plannen gemaakt voor de verduurzaming van buurthuizen De Oosthof en De Overkant.
- We hebben ons ingezet voor het ontstaan van nieuwe netwerken in de Biljoenlaan en de van Galenstraat, waar bewoners bijeen komen om de buurt aantrekkelijker te maken.

Meer bewoners ervaren gemeenschapsgevoel in de buurt	(D)

We investeren in sociale structuren in de wijk.

Het wijkplatform heeft het beschikbare budget volledig kunnen benutten ten gunste van bewonersinitiatieven. De grote brand aan de Van Kinsbergenstraat heeft een grote wond in de gemeenschap geslagen. Als positief neveneffect is er meer saamhorigheid ontstaan en hebben bewoners elkaar geholpen.

Inspanningen 2023 (I)

- We hebben gestimuleerd dat onze maatschappelijke partners zich meer bewust zijn van het thema cultuursensitiviteit en beter onderling samenwerken.
- We hebben door een onderzoeksopdracht van een stagiair meer zicht gekregen op de benadering van professionals van verschillende culturen.
- We hebben gestimuleerd en geïnvesteerd in een breed palet van (informeel) aanbod rondom ontmoeten, taal en cultuur.
- We hebben samenkomsten en inzet van bewoners voor verbeteringen in de openbare ruimte op diverse plekken ondersteund, in samenwerking met de woningbouwcorporaties: proeftuinen, aanplantacties, opruimdagen.
- We hebben een opdracht aan een extern bureau verstrekt om met bewoners en professionals een levende sociale kaart van Presikhaaf te maken die moet leiden tot een reeks van evenementen en acties in 2024 waarin de wijk zich presenteert aan zichzelf.

Meer bewoners hebben een gezonde leefstijl (D)

In de wijk worden speel-, beweeg- en ontmoetingsplekken beter benut

Inspanningen 2023 (I)

- De speel-, beweeg- en ontmoetingsbehoefte in park Presikhaaf, Over het Lange Water en bij de Overkant is goed in beeld.
- De vergunningaanvraag voor een nieuwe speel-/beweegplek in Over het Lange Water (Luinhorstweg) loopt. Voor aanpassingen van de buitenruimte rondom de Overkant zijn middelen vanuit het Nationaal Programma Arnhem Oost (Volkshuisvestingsfonds) aangevraagd en beschikbaar gesteld.

Meer bewoners spreken, lezen en schrijven de Nederlandse taal (D)

We willen beter inzicht in de behoefte van laaggeletterden en passend (collectief) taalaanbod in de wijk. Dit inzicht begint te ontstaan.

Inspanningen 2023 (I)

- We hebben dit kunnen ondervangen doordat de bibliotheek (Rozet) zich als laagdrempelige plek voor activiteiten op het gebied van taal en taalvaardigheid heeft ontwikkeld. Het Rozet is ook *outreaching* aanwezig in de wijk en maakt verbinding met wijkpartners.

Kansengelijkheid (T)

Meer ouders en verzorgers maken gebruik van voorschoolse voorzieningen en opvoedondersteuning (D)

We zetten in op het vergroten van ouderbewustzijn bij kinderen van -10 maanden tot 4 jaar.

Op ons initiatief zijn de 18 maanden bezoeken vanuit het consultatiebureau van start gegaan en deze lopen volgens plan.

Inspanningen 2023 (I)

- De inzet om van het MFC een uitnodigend ouder- en kindcentrum te maken wacht op het proces van het nieuwe Integraal Accommodatiebeleid.
- Het netwerk Kansen voor Kinderen, waarin wijkprofessionals deelnemen, hebben we verder ontwikkeld en wordt nu ondersteund door een externe procesbegeleider.
- Het thema bewust ouderschap is geagendeerd in de gesprekken met onze wijkpartners.

Meer kinderen groeien op tot zelfstandige en veerkrachtige volwassenen (D)

We zetten in op de ondersteuning van kinderen bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld en hun talenten.

Er zijn twee nieuwe aanbieders voor het jongerenwerk ingezet: Presikhaaf University en Kansenmakers. Ze weten in nauwe onderlinge samenwerking de jongeren in Presikhaaf goed te bereiken.

Inspanningen 2023 (I)

- De training mediawijsheid is geborgd bij het kinderwerk en het jongerenwerk.
- Het netwerk Kansen voor Kinderen verbindt alle professionals op kinderen en jongeren in de wijk en stimuleert het bij elkaar in de keuren kijken en het delen van visie.
- We blijven inzetten op een breed bereik door onze wijkpartners waarbij nog wel extra aandacht nodig is voor meiden en kinderen/jongeren met een beperking.

Meer jongeren ontwikkelen een gezonde identiteit (talentontwikkeling, zelfbeeld en mentale veerkracht) (D)

We willen dat meer kinderen en jongeren een positief zelfbeeld hebben.

We hebben ingezet op een aantrekkelijke zomerprogrammering (Summerprikko). Uit de verslagen blijkt het succes hiervan. Deze inzet wordt uitgebouwd tot een jaarprogrammering inclusief de kerstdagen en oud en nieuw.

Inspanningen 2023 (I)

- Identiteitsontwikkeling is een regulier thema van onze opdracht aan het huidige jongerenwerk.
- De programmering van het jongerenwerk en de afstemming tussen de huidige aanbieders is na onze interventies goed gaan lopen. Partijen versterken elkaar en erkennen elkaars corebusiness.

Minder bewoners met schulden (D)

We zetten er op in dat bewoners hun eigen financiële situatie kunnen overzien en tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning bij hun financiële/ administratieve problemen kunnen vinden.

Goed Geregeld (Rijnstad) is weer terug in Presikhaaf.

Inspanningen 2023 (I)

- Een gezamenlijk spreekuur van de gemeente en het Sociale Wijkteam is nog niet tot stand gekomen. Hiervoor zijn nieuwe afspraken over de gebiedsgerichte sturing en samenwerking nodig.
- De samenwerking tussen de gemeente, Vivare en het Sociaal Wijkteam in een pilot rondom de renovatie van 104 woningen in Presikhaaf P1 heeft nog niet geleid tot een duurzame samenhangende werkwijze.

Minder kinderen groeien op in armoede (D)

We zetten in op het vergroten van kansen en mogelijkheden zodat kinderen een betere startpositie krijgen om later zelfstandig te functioneren in de maatschappij.

Het resultaat op deze doelstelling is met name gerealiseerd door het vormen van het netwerk kansen voor kinderen en het nieuwe aanbod van het jongerenwerk. Deze doelstelling vraagt onze continue aandacht. De in Turap 2 genoemde inspanningen (zie hieronder) op deze doelstelling zijn nog niet gerealiseerd

Inspanningen 2023 (I)

In Turap 2 staat over de genoemde inspanningen op deze doelstellingen: het onderzoek naar gebruik voorzieningen voor mensen met een laag inkomen, inzet van mobility mentoring en verbetering inzet Gelrepass zouden onderdeel uitmaken van de integrale gebiedsagenda armoede, schulden en arbeidsparticipatie. De afspraken over het al dan niet werken met zo'n sociale gebiedsagenda zijn nog niet duidelijk, inclusief de daaraan verbonden capaciteit van wijkpartners.

Meer bewoners leven energiezuinig (D)

We zetten in op vergroten van kennis over verduurzaming en lagere energielasten.

Inspanningen 2023 (I)

- Er wordt vanuit bewonersondersteuning ingezet het thema energiearmoede.
- De woningbouwcoöperaties in Arnhem Oost zetten nog steeds stevig in op de energietransitie.
- We hebben een bijdrage toegezegd voor de verduurzaming van buurthuis de Oosthof.

Veiligheid	(T)
Meer bewoners dragen bij aan een veilige en prettige leefomgeving	(D)
We zetten in op een omgeving waarin geluisterd wordt naar bewoners en overlast snel wordt aangepakt. De jaarwisseling in Presikhaaf is relatief rustig verlopen door een goede samenwerking met wijkpartijen en jongeren.	
Inspanningen 2023	(I)
• In het Overlast en Zorg overleg komt de multi-problematiek goed in beeld en wordt die aangepakt. • We organiseren het wijkveiligheidsoverleg waar ingezet wordt op actuele problematiek en trends en ontwikkelingen worden gedeeld. Er is een concept wijkveiligheidsagenda opgesteld en een opdracht voor de inzet van een stadsmarinier via het Nationaal Programma Arnhem Oost, met de focus op jeugdoverlast	
Meer jongeren zijn in staat hun grenzen aan te geven en verleidingen te weerstaan	(D)
In samenwerking met jongeren, hun verzorgers, onderwijs en wijkpartijen wordt een gemeenschap gebouwd rond de jongeren zodat hun kans om een minimum startkwalificatie te halen vergroot wordt.	
Inspanningen 2023	(I)
• Door onze inzet op het (ambulante) jongerenwerk, het netwerk Kansen voor Kinderen en het wijkveiligheidsoverleg is bij professionals een goed beeld ontstaan van de jongerendynamiek. • De samenwerking Presikhaaf University, scholen, de Kansenmakers en het Sportbedrijf Arnhem staat.	
Openbare ruimte	(T)
Meer bewoners wandelen en fietsen met een prettig gevoel in Presikhaaf	(D)
We onderzoeken samen met bewoners wat er nodig is om vaker de fiets te pakken of te gaan wandelen en een aantal wegen om te vormen naar een 30km-weg. Laan van Presikhaaf en de Weg Over Het Lange Water zijn ter hoogte van de doorgaande fietsroute afgewaardeerd naar 30 km per uur. De Keulse Slag is gedeeltelijk afgewaardeerd door snelheidsbeperkende maatregelen. Bewoners hebben hiervoor belangrijke input geleverd.	
Inspanningen 2023	(I)
• Bewoners hebben (samen) een bijdrage geleverd aan de mobiliteitsvisie (2024). • Bewoners hebben nieuwe snelheidsbeperkende maatregelen voorgesteld die naar verwachting worden gehonoreerd waaronder op de Lange Wal. • In de mobiliteitsvisie wordt opgenomen dat wandelen een meer prominente plek krijgt in de wijk.	
Er zijn geschikte plekken voor jongeren om te ontmoeten en zich te ontwikkelen	(D)
We zetten erop in dat jongeren elkaar kunnen ontmoeten in een veilige (buiten)ruimte, waar ze zichzelf kunnen zijn, zich ontwikkelen en bewegen. Het jongerencentrum Push is heropend.	
Inspanningen 2023	(I)
De behoeftes van jongeren zijn bij de wijkpartijen Presikhaaf University, Kansenmakers, het Sportbedrijf en het Kinderwerk goed in beeld en worden standaard meegenomen bij de inrichting van en programmering op de verschillende speel- en ontmoetingsplekken.	

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval (D)

Bewoners zijn actief in het opruimen van zwerfafval door afval te prikken. Dit gebeurt samen met Heel Arnhem Schoon en professionals.

De buurten Biljoenstraat en Dedelstraat hebben samen met woningcorporaties zelf een opruimdag georganiseerd die we hebben gefaciliteerd.

Inspanningen 2023 (I)

Het schoonhouden van de winkelcentra zat al op een hoog niveau (A niveau), maar resulteert niet vanzelf in een beter resultaat vanwege de vervuilingssnelheid. Bij het winkelcentrum Presikhaaf zijn nieuwe stroken groen aangelegd.

Wonen (T)

Meer bewoners kunnen wooncarrière maken in de wijk (D)

Bij nieuwbouw houden we rekening met de wensen van de huidige bewoners zodat zij door kunnen stromen en plaats maken voor starters.

Inspanningen 2023 (I)

- We brengen het thema doorstromen continu onder de aandacht onder andere bij het flexwonen Merwedeterrein en nieuwbouwlocaties Presikhaaf 3.
- We hebben onze adviesrol in de programmering van de aanpak van het Nationaal Programma Arnhem Oost en de gebiedsvisie Presikhaaf 3 met betrekking tot betaalbare goed geïsoleerde woningen goed gepakt.
- Er komt een nieuwe Arnhemse Woonvisie met een uitwerking per wijk.

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Meedoen	(T)

Verbeteren van de voorzieningen in de wijk	(D)

Samen met de verschillende buurthuizen, wijkcentra en de vrijwilligers en professionals die een rol vervullen in programmering of beheer, zijn de functies van de voorzieningen beter uitgewerkt. Dit geldt met name voor buurthuis de Fresh, multifunctioneel centrum De Spil en buurthuis de Duiventil. Er zijn afspraken gemaakt over de functie in de wijk en het gewenste beheer. Verder heeft een uitbreiding van de activiteiten plaatsgevonden op basis van een behoeftepeiling.

Het aantal betrokken vrijwilligers bij de voorzieningen is gegroeid en meer buurtbewoners zijn betrokken bij de activiteiten die worden aangeboden.

Inspanningen 2023	(I)

Alle activiteiten en voorzieningen voor volwassenen en jongeren zijn in beeld gebracht. Daarnaast heeft een behoefte-inventarisatie plaatsgevonden onder bewoners en professionals met betrekking tot de programmering. De opbrengst daarvan is verwerkt in de activiteiten.

Het overzicht van activiteiten helpt ons en het Sociale Wijkteam om bewoners te verwijzen en te stimuleren tot maatschappelijke participatie. Er wordt zoveel mogelijk gewerkt met vrijwilligers bij de organisatie van de activiteiten en het beheer van de buurthuizen/wijkcentra.

Meer huishoudens in Malburgen zetten een stap op de participatieladder en vinden werk (D)

Er zijn 28 bewoners gestart bij het Malburgs BuurtBaanBureau, waarvan er nu 2 zijn uitgestroomd. Het arbeids- en participatiepotentieel van Malburgers in de bijstand is in beeld. Vooralsnog zijn in Malburgen geen extra voorzieningen nodig voor de mensen die op de lagere treden van de participatieladder staan. Wel kan de verwijzing in de vorm van een warme overdracht van bewoners naar activiteiten verbeterd worden.

Inspanningen 2023 (I)

- Er zijn afspraken met het Malburgs Buurtbaanbureau gemaakt over het aantal bewoners uit Immerloo en het Duifje dat vanuit het Buurtbaanbureau kan worden begeleid. In samenwerking met het Malburgs buurtbaanbureau zijn bewoners uit Immerloo en Malburgers in de bijstand uitgenodigd om kennis te maken met het Malburgs buurtbaanbureau en de mogelijkheden die het buurtbaanbureau biedt.
- Er is een verbinding gelegd tussen het Taalhuis en er is meer aandacht voor de taalproblematiek en het doorverwijzen van bewoners naar het taalaanbod.
- Er is gestart met een taal-netwerkoverleg van aanbieders en verwijzers in de wijk om deelname aan het taalaanbod te verhogen.
- Er zijn twee spreekuren van Goed Geregeld Arnhem in de wijk waarbij Sociaal Wijkteam, Het Taalhuis en Werk en Inkomen (deels op afstand) aangesloten zijn. De spreekuren hebben veel bekendheid in de wijk en worden zeer goed bezocht.
- Een specifieke, intensievere aanpak voor gezinnen in de bijstand, waarbij ook aandacht is voor het gebruik van alle kindvoorzieningen, is nog in ontwikkeling en is door organisatorische en capaciteitsproblemen niet van de grond gekomen.
- De voorbereiding voor een aanpak in 2024 is afgerond.
- Er zijn rondgangen door de wijk georganiseerd om professionals die werken in de wijk beter bekend te maken met voorzieningen in de wijk zodat bewoners beter verwezen kunnen worden.

Minder Malburgers in Duifje en Immerloo hebben problematische schulden (D)

In 2023 is besloten te starten met het experiment Immerloo schuldenvrij. Daarbij worden schulden van een aantal gezinnen overgenomen en worden gezinnen begeleid naar nieuw perspectief. Alle voorbereidingen om uitvoering te gaan geven aan het project zijn gereed, de opkoop van schulden en de begeleiding van gezinnen start in 2024.

Inspanningen 2023 (I)

Onder de vlag van het Nationaal Programma Arnhem-Oost is de aanpak onderzocht, vormgegeven en de capaciteitsinzet voor het project geborgd. Verder zijn er fondsen voor het project geworven en beschikbaar gekomen.

Kansengelijkheid (T)

Partners (waaronder het onderwijs) werken meer en integraal samen op het gebied van jeugd. Kansrijk opgroeien is integraal onderdeel van het programma van de samenwerkende partijen (D)

Het is gelukt om partners op het gebied van de jeugd meer en beter samen te laten werken. Het gezamenlijke zomerprogramma, winterprogramma en afgestemde programmering voor de jeugd in Malburgen en de gezamenlijke communicatie daarover is hiervan een product.

Daarnaast is er op de onderwerpen ouderbetrokkenheid en gezonde leefstijl een gezamenlijk referentiekader ontwikkeld. Voor het onderwerp weerbaarheid is hiervoor ook een start gemaakt.

De afstemming tussen de programma's vanuit rijke schooldag vanuit de scholen en de programma's van de partners vindt op individueel schoolniveau plaats.

Inspanningen 2023

(I)

De jeugdpartners in Malburgen komen zo'n zes keer per jaar bijeen aan de zogenoemde jeugdtafel. Daarin worden de reguliere activiteiten, vakantieprogramma's en de communicatie daarover afgestemd.

Tijdens de jeugdtafels worden ook de thema's besproken die voor jongeren in hun ontwikkeling naar volwassenheid van belang zijn en hoe dit een plek krijgt in de activiteiten.

In 2023 is de partij het Meidenwerk in Malburgen gestopt. We zijn er goed in geslaagd om een nieuwe partner te vinden die bekend is met het jongerenwerk, de jongeren in Malburgen en het netwerk in de wijk. Zij kunnen weer een goede invulling aan het meidenwerk geven.

De jeugd heeft meer vertrouwen in hun toekomstperspectief en is beter in staat haar grenzen aan te geven. Hiermee wordt schooluitval, psychosociale problematiek en jeugdcriminaliteit voorkomen.

(D)

Er is relatief weinig jeugdoverlast in Malburgen maar we kunnen niet concreet aangeven of het doel 'meer vertrouwen in toekomstperspectief, minder schooluitval en minder criminaliteit' is bereikt.

Voor wat betreft de schooluitval was er in 2022 een aanzienlijke stijging ten opzichte van 2021 (3,3% ten opzichte van 2,3% in 2021) vanwege de coronajaren maar de cijfers van 2023 zijn nog niet bekend.

De monitoring en het inzichtelijk maken van de effecten van de activiteiten van de jongerenpartners op wijkniveau is een vervolgstap.

Inspanningen 2023

(I)

Alle programma's van de jeugdpartners richten zich op thema's als versterken weerbaarheid, talentontwikkeling, stimuleren van een gezonde leefstijl en het omgaan met de online wereld en verleidingen vanuit het criminele circuit. Door met elkaar signalen te bespreken en de genoemde thema's te bespreken, spreken we dezelfde taal richting jongeren in Malburgen. Huisbezoeken worden gestimuleerd waardoor de jeugdpartners bekend zijn met de gezinssituaties en bij problemen laagdrempelige ondersteuning bieden. Vanuit het kind- en jongerenwerk is veel aandacht voor de doelgroep 10 - 14 jaar en de overgang van de basisschool naar de middelbare school.

Ouders maken meer gebruik van voorschoolse voorzieningen

(D)

Het achterliggende doel is om in een zo vroeg mogelijk stadium achterstanden bij kinderen te voorkomen of te beperken door het creëren van een samenhangend voorzieningen niveau dat ondersteunend is aan de ouders en hun kinderen. Dit doel ligt op koers maar het is nog te vroeg in het proces om de resultaten hiervan terug te zien in het gebruik van de voorzieningen of het verminderen van de achterstanden van kinderen bij de start van de basisschool.

Inspanningen 2023

(I)

Er is met het Sociaal Wijkteam en medewerkers van het consultatiebureau en partijen in de wijk een programma opgesteld met maatregelen voor investeren in het jonge kind (en zijn ouders) in Malburgen. Daarmee wordt een samenhangend voorzieningenniveau voor ouders en het jonge kind gerealiseerd. We verwachten dat dit ook leidt tot een toename van het gebruik van deze voorzieningen. Onderdeel daarvan is realisatie van een consultatiebureau in de Spil en de uitvoering van het 18 maanden huisbezoek door het consultatiebureau. Verder heeft er uitbreiding plaatsgevonden van de speelmorgen voor moeder en kind en is een spreekuur van een verloskundige praktijk in Malburgen in voorbereiding.

Een aantal acties, zoals de professionalisering van de Speelmorgen, is samen met Nationaal Programma Arnhem Oost uitgewerkt en opgepakt.

De jeugd heeft een breder netwerk door een rijk aanbod in de sociale vrijetijdsbesteding buiten school, het aantal jongeren dat van het gezamenlijk programma voor de jeugd gebruik maakt, groeit jaarlijks

(D)

Door de ambulante inzet van het jongerenwerk en bekendheid van de jongerenwerkers op de scholen (basis- en voortgezet onderwijs) en onderlinge doorverwijzing, is de deelname aan de activiteiten van de jeugdpartners gegroeid. Dat geldt voor verschillende partijen, waaronder het kinderwerk.

Inspanningen 2023

(I)

Het kinderwerk in Malburgen is uitgebreid om meer aandacht aan de kinderen te kunnen geven en voor meer kinderen een programma te kunnen bieden.

Verder hebben de partners een divers aanbod om zoveel mogelijk jongeren te bereiken. Zij maken daarbij ook de verbinding met de sportverenigingen op de Bakenhof om de jongeren kennis te laten maken met de diverse sporten en deelname aan de sportverenigingen te stimuleren.

In samenwerking met de HAN zijn gezondheidschecks uitgevoerd. Dit heeft meer inzicht opgeleverd in de gezondheidsopgave onder jongeren in Malburgen.

Gezondheid

(T)

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg. Meer inwoners en met name jeugdigen bewegen meer en weten beter wat gezonde voeding is en eten en leven gezonder

(D)

We zitten op koers. Bij jeugdpartners is een toename van nieuwe unieke deelnemers die gebruik maken van het sport- en beweegaanbod. Daarnaast is het thema gezonde leefstijl onderdeel van de activiteiten van de jeugdpartners in Malburgen, waardoor meer jongeren kennis hebben over dit thema. Daarmee verwachten we dat op termijn meer Malburgers minder gebruik maken van specialistische zorg.

Inspanningen 2023

(I)

De subsidiepartners hebben in de meeste gevallen gezonde voeding aangeboden, passend bij de activiteiten. Er is een gezamenlijk begrip onder de subsidiepartners over gezonde levensstijl en het concept van Positieve Gezondheid. In diverse activiteiten is er voorlichting geweest onder jongeren over gezonde voeding. Het is echter te ambitieus gebleken om alle organisatoren, dus ook informele en/of niet-gesubsidieerde organisaties, van jeugdactiviteiten gezonde voeding aan te laten bieden. Deze inspanning schuift op naar 2024.

In samenwerking met de HAN en wijkpartijen is in 2023 het eerste gespreksinstrument opgeleverd om gesprekken aan te gaan met jongeren over hun eigen gezondheid en is een eerste groep jongeren bewust gaan nadenken over hun eigen gezondheid. In 2024 zet de gemeente, HAN en samenwerkende wijkpartijen het gespreksinstrument verder in om inzichten te vergaren en jongeren bewust te maken van hun eigen gezondheid.

In 2024 blijft gezondheid een thema voor Malburgen waar verdere inspanningen en samenwerking op nodig is. We hanteren het model van positieve gezondheid als uitgangspunt voor deze inspanningen en samenwerkingen.

Veiligheid

(T)

Minder Malburgers ervaren jeugdoverlast

(D)

Het aantal meldingen over jeugdoverlast is afgenomen. In 2023 zijn de meldingen beperkt gebleven. Dat geldt ook voor de periode rond oud en nieuw.

Er is een goede samenwerking tussen de jeugdpartners en de handhavende partners en er is veel kennis over de jongeren in de wijk. De jeugdpartners zijn op de hoogte van programma Veilig In en Om school en het werk van het Preventie-interventie team zodat doorverwijzing of casusbespreking kan plaatsvinden.

Inspanningen 2023

(I)

Via het wijkveiligheidsoverleg waarin diverse partners zijn aangesloten (waaronder jongerenwerk en straatcoaches) worden overlastmeldingen nauwlettend gevolgd en opgetreden waar nodig of contacten gelegd. Wekelijks monitoren we op cijfers en acteren hier op. Op basis van de meldingen en ingebrachte expertise van veiligheidspartners wordt met de partners bepaald, waar en welke aanpak wordt ingezet op jeugdoverlast. De hotspots zijn bij alle partners bekend. In 2023 is gebleken dat deze aanpak werkt.

In 2023 is een Veilig In en Om School programma opgezet op een van de basisscholen in Malburgen

Bezoekers van De Drieslag ervaren minder overlast

(D)

In 2023 is er een zichtbare verbetering van de uitstraling van de Drieslag. Er is samen met bewoners en ondernemers gestart met de uitvoering van het actieplan de Drieslag. De maatregelen hebben een eerste effect. Er is op straat minder overlast van alcoholmisbruik en minder verkeersoverlast. Hiermee begint de Drieslag een aantrekkelijker wijkvoorziening te worden.

Inspanningen 2023

(I)

Voor de Drieslag is een stadsmarinier aangesteld die samen met ondernemers, bewoners en gemeente een aanpak ontwikkelt om overlast tegen te gaan en de uitstraling van de Drieslag te verbeteren. Alle wensen en behoeften vanuit ondernemers, bewoners en gemeente zijn geïnventariseerd. In 2023 is er een actieplan opgeleverd waarin een set van maatregelen zijn benoemd. In afgelopen jaar hebben de stadsmarinier en de stakeholders een begin gemaakt met de uitvoering van de maatregelen. De uitvoering van de maatregelen gaat door in 2024.

Bewoners ervaren meer dat misdaad niet loont en wordt aangepakt

(D)

Doel was om via een persoonsgerichte en projectmatige aanpak de 'wijkkoningen en windhappers' in de wijk aan te pakken en de resultaten daarvan breed te delen via de (social) media zodat bewoners in de wijk ervaren dat misdaad niet loont. Er is geen persoonsgerichte en projectmatige aanpak opgestart vanwege het ontbreken van een convenant hiervoor. Hierdoor waren er geen resultaten om te communiceren. In 2023 is wel bewustwording gecreëerd onder inwoners over ondermijning en drugscriminaliteit.

Inspanningen 2023

(I)

Het project 'wijkkoningen en windhappers' is niet tot een resultaat gekomen, omdat het project afhankelijk is van een convenant tussen politie, Uitkeringsinstituut Werknemersverzekeringen en Werk en Inkomen. Dit convenant is nog niet tot stand gekomen in 2023. Vanaf 2024 is er sprake van een convenant tussen diverse partijen waarbij persoonsgerichte aanpak van overlastgevers in de wijk (inclusief de wijkkoningen en windhappers) krachtdadig kan worden aangepakt.

Resultaten van reguliere handhavingsacties in de wijk worden actief verspreid en gedeeld onder andere op social media door handhaving en politie, wat wel bijdraagt aan deze doelstelling

Openbare ruimte

(T)

Verbeteren inrichting openbare ruimte

(D)

Op tal van plekken is de openbare ruimte verbeterd waardoor deze meer uitnodigt tot bewegen, sporten en ontmoeten en bijdraagt aan een gevoel van veiligheid. Onder andere zijn er vergroeningsplannen gemaakt in de wijkgroenagenda, samenwerkingen opgezet met woningcorporaties, speel- en beweegaanleidingen gerealiseerd en budget geregeld voor een aantal verbeteringen op sportpark de Bakenhof.

Inspanningen 2023

(I)

De ontwikkeling van het realiseren van een buitenspeellocatie rondom de Malburcht maakt deel uit van de totaalontwikkeling Veerpolderstraat. De procesgang van de ontwikkeling Veerpolderstraat heeft een aantal wendingen gehad. Daardoor is de ontwikkeling van de buitenspeellocatie vertraagd. In 2023 zijn de gesprekken met de omgeving opgestart voor de planvorming van de buitenspeellocatie.

In 2023 is onderzocht hoe de inrichting van de openbare ruimte rond de pleinen in Immerloo kan worden verbeterd zodat deze beter aansluit bij de behoeften van de bewoners van de flats in Immerloo en de gemeentelijke doelstellingen. Het is nog niet duidelijk welke kansen we gaan verzilveren en tot welke aanpassingen dit leidt in de inrichting van de openbare ruimte op de pleinen.

Schuytgraaf, Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Meedoen		
	Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)	

Om bewoners in staat te stellen meer sociaal zelf- en samenredzaam te zijn, faciliteren wij de inzet van bewonersondersteuning en ontmoetingsactiviteiten en realiseren wij ontmoetingsvoorzieningen.

Resultaten

- Er hebben het hele jaar door activiteiten op het gebied van sporten & bewegen en kunst & cultuur plaatsgevonden. Tijdens de schoolvakanties lag de focus op kinderen en jongeren. Tijdens de zomermaanden en rondom de feestdagen zijn er extra activiteiten georganiseerd voor (eenzame) ouderen.
- Inwoners hebben, waar mogelijk, een rol gekregen in de organisatie van de activiteiten.
- Verschillende partners, zoals Vitanos, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), Rijnstad en de Wijkvereniging hebben inwoners ondersteund zodat er eet- en ontmoetactiviteiten, de buitenspeeldag in Elderveld, verschillende fairs en een kunstfestival in de Buitenplaats in Schuytgraaf hebben plaatsgevonden.
- Het netwerk op het gebied van eenzaamheid onder professionals en bewoners is verstevigd. Men kent elkaar en weet elkaar te vinden. Het hele jaar door wordt er samen gekookt en gegeten op verschillende locaties.
- Er is een extra mobiele ontmoetingsplek geplaatst in de groenstrook tussen de Marasingel en de Metamorfoseallee.

Inspanningen 2023

We hebben de wijkpartners opdracht gegeven te zorgen voor maatwerkactiviteiten voor diverse doelgroepen op het gebied van ontmoeten, sporten & bewegen en kunst & cultuur, zodat bewoners mee kunnen doen aan activiteiten en/of hierin een bijdrage leveren. Daarbij heeft de bewonersondersteuner een inventarisatie gedaan in Schuytgraaf onder jonge ouders en oudere wijkbewoners aan welke activiteiten behoefte is.

Meer jongeren tot 27 jaar en alleenstaande ouders kunnen zichzelf financieel redden

(D)

Om meer jongeren tot 27 jaar en alleenstaande ouders financieel zelfredzaam te maken geven wij als gemeente prioriteit aan deze doelgroep bij de uitvoering van de Participatiewet en faciliteren wij het Goed Geregeld Loket in Elderveld.

Resultaten

- Met een 'achter de voordeur aanpak' is 70% van de jonge bewoners aan het Schipholplein gesproken. De uitkomst was positiever dan vooraf gedacht. De gesproken jongeren zijn tevreden over de voorzieningen in de wijk en de ligging van Elderveld. De gestelde hulpvragen over aanpak van schulden zijn door betrokken professionals opgepakt.
- We hebben extra ingezet op begeleiding van alleenstaande ouders met kinderen die te maken hebben met de Participatiewet, onder andere met kinderopvang en optimalisatie van inkomensregelingen.
- In Elderveld is het Goed Geregeld Arnhem loket, waar professionals van Rijnstad, gemeente en sociaal wijkteam samen bewoners ontvangen met vragen. Bewoners weten het Goed Geregeld Loket goed te vinden en geven aan geholpen te zijn met deze voorziening. Ook bewoners van Schuytgraaf kunnen van deze locatie gebruik maken.

Inspanningen 2023

(I)

We werken als gemeente samen met het Sociale wijkteam om jongeren tot 27 jaar en alleenstaande ouders stappen te laten maken op de participatieladder.

In beide wijken hebben we gestimuleerd dat er spreeklocaties en contactmogelijkheden zijn voor bewoners met vragen op het gebied van armoede, zorg, schulden, werk en inkomen.

Meer 55+ers wonen zo lang mogelijk prettig en zelfstandig

(D)

Om meer 55+ers prettig en langdurig thuis te laten wonen hebben we opdracht gegeven voor de uitvoering van de tien actiepunten uit het 'prettig oud worden in Elderveld' plan.

Resultaten

- Seniorenwoningen van Volkshuisvesting zijn verduurzaamd en gerenoveerd.
- Vanwege de behoefte aan uitbreiding van locaties voor activiteiten is een pilot "voorzorgcirkels" gestart in ouderenflat Jan Hoving.

Inspanningen 2023

(I)

We hebben de middel- en lange termijn acties uit het tien punten plan 'oud worden in Elderveld' belegd bij wijkpartners. Professionals en vrijwilligers vormen een netwerk dat doorlopend activiteiten en signalen afstemt.

Kansengelijkheid

(T)

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

(D)

We stimuleren ouders om hun sociale netwerk te vergroten door opdracht te verstrekken voor het organiseren van activiteiten en het beschikbaar stellen van informatie en advies. We stimuleren ouders meer betrokken te zijn bij activiteiten met en voor hun kinderen door samenwerking met ouders aan onze partners te verplichten.

Resultaten

- In beide wijken is een speelmorgen actief die goed wordt bezocht en beoordeeld.
- Er zijn steeds meer ouders actief betrokken bij de organisatie van activiteiten voor kinderen, bijvoorbeeld bij het kinderwerk.

Inspanningen 2023

(I)

- De bewonersondersteuner heeft een eerste inventarisatie gedaan waar jonge ouders behoefte aan hebben. Samen met inwoners en wijkpartners ontwikkelen we initiatieven om het sociale netwerk van ouders te vergroten.
- Samenwerking met ouders wordt standaard in subsidie-beschikkingen opgenomen en gemonitord in kwartaalgesprekken.
- We werken samen met het Sociaal Wijkteam en andere wijkpartners om de drempel voor ouders om informatie en advies te vragen zo laag mogelijk te maken. Het Sociaal Wijkteam en het onderwijs worden bevestigd op hun ervaringen hoe ouders via bijvoorbeeld de basisscholen sneller en laagdrempeliger bereikt kunnen worden. Onder andere door langdurige ziekte bij het Sociaal Wijkteam zijn nog geen nieuwe initiatieven opgestart.

Meer jeugd van 0-18 jaar kan zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot gezonde en zelfredzame burgers (D)

We stimuleren de ontwikkeling van jeugd van 0-18 jaar door het faciliteren van ontmoetingsvoorzieningen, (naschoolse) activiteiten, informatie en advies en nieuw jongerenwerk.

Resultaten

- Op de plaats van de tijdelijke mobiele ontmoetingsplek op de parkeerplaats van sportpark Schuytgraaf is een ontmoetingsruimte voor tieners en jongeren voor de duur van 10 jaar gerealiseerd. Hiervoor is de oude kantine van tennisvereniging Schuytgraaf verplaatst en verbouwd.
- Een jongerenontmoetingsplek voor het gebied achter de sporthal Elderveld is in overleg met jongeren gekozen en besteld.
- De mobiele ontmoetingsplek bij de skatebaan Schuytgraaf is vervangen door een grotere.
- Op vier scholen zijn programma's na school. Er zijn taal-, reken-, cultuur- en sportactiviteiten op IKC de Klimboom, sportactiviteiten op IKC de Kringloop, een huiswerkclub in combinatie met beweeg-, cultuur- en leefstijlactiviteiten op de Confetti en musical- en danslessen tijdens een deel van het schooljaar op het Jongleren.
- Het jongerenwerk in het gebied is opnieuw ingericht en begin juli gestart. Inzetten op de online leefwereld en proactief zijn op social media zijn onderdeel van de opdracht.

Inspanningen 2023

(I)

In samenwerking met wijkpartners hebben we een (overdekte) ontmoetingsvoorziening voor tieners en jongeren in Schuytgraaf gerealiseerd, waar zij terecht kunnen voor informatie en advies en gestimuleerd worden om aan activiteiten deel te nemen die hun talenten ontwikkelen en weerbaarheid vergroten.

We hebben het onderwijs en wijkpartners opdracht gegeven tot het organiseren van naschools aanbod en vrijetijdsaanbod voor kinderen die extra aandacht nodig hebben op cognitief, motorisch en/of sociaal-emotioneel vlak. Het ontwikkelen van talenten, gezonde leefstijl, omgaan met social media, weerbaarheid en identiteitsontwikkeling zijn prominente onderwerpen in de programmering.

Openbare Ruimte

(T)

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

(D)

We stimuleren tevredenheid over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte door het faciliteren van bewonersinitiatieven, het organiseren van schouwen en herinrichting.

Resultaten

- Bewoners zijn ondersteund bij het beantwoord krijgen van hun vragen en het uitvoeren van initiatieven op het gebied van spelen, verkeer en groen.
- Een trapveldje in Elderveld is na signalen van bewoners opgeknapt.
- Er wordt materiaal beschikbaar gesteld bij schoonmaakacties van het wijkplatform Elderveld.
- Bewonersinitiatieven in de openbare ruimte, zoals bijvoorbeeld het Voedselbos in Elderveld, de Hoogstambrigade in Schuytgraaf en ecowijk de Kiem in Schuytgraaf zijn gefaciliteerd.
- Er heeft een schouw plaatsgevonden op verzoek van bewoners en ondernemers op winkelcentrum Elderhof, onder andere door de veiligheidsincidenten.
- Met de groengroep in Elderveld zijn wisselende buurtjes geschouwd op verbeterpunten.
- Samen met partners en bewoners is er een definitief ontwerp gemaakt voor de inrichting van de openbare ruimte rondom de scholen en sporthal aan het Breezandpad, met meer ruimte voor groen, beweeg- en ontmoetingsvoorzieningen, waterberging en verkeerskundige verbeteringen.
- Op station Arnhem Zuid is met partners onderzocht welke verbeteringen hier mogelijk zijn voor bijvoorbeeld het fietsparkeren.

Inspanningen 2023

(I)

- Als gemeente ondersteunen we en pakken we vragen en ideeën van bewoners op. Daarbij hebben we aandacht voor de impact die actuele ontwikkelingen en plannen in de openbare ruimte hebben op de wijk, waaronder specifiek voor kwetsbare doelgroepen.
- Er vinden regelmatig schouwen plaats in de wijk met bewoners en wijkpartners om te inventariseren waar wensen en behoeften met betrekking tot de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte liggen.
- Projecten in de openbare ruimte, met als voorbeeld de inrichting van het braakliggend terrein rondom de basisscholen in Elderveld (Breezandpad), worden in nauwe samenwerking met bewoners, onderwijs en wijkpartners uitgevoerd. De gefaseerde uitvoering van het project loopt vertraging op door capaciteitsgebrek bij aannemers. Het ontwerp voor een multifunctioneel sport- en spelveld in de buurt van MFC de Omnibus in Schuytgraaf is compleet en met de buurt afgestemd. Door benodigde (rijks)vergunningen loopt realisatie vertraging op.

Veiligheid

(T)

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

(D)

Dit voorjaar kwam bij de veiligheidsincidenten in Elderveld naar voren dat er zorgen zijn over de verloedering en leefbaarheid in het gebied. We voeren acties uit en faciliteren partners, ondernemers en bewoners om (jeugd)overlast in de openbare ruimte te verminderen.

Resultaten

- In het wijkveiligheidsoverleg zijn naar aanleiding van de veiligheidsincidenten gezamenlijk acties uitgezet: Er is een projectleider ingehuurd om ondernemers te helpen zich te verenigen, wordt structureel cameratoezicht onderzocht en zijn verbeteringen in de openbare ruimte in gang gezet.
- Jongeren die elkaar in de openbare ruimte ontmoeten worden, wanneer nodig, aangesproken op hun houding en gedrag door partners zoals politie, handhavers en jongerenwerkers.

Inspanningen 2023

(I)

We hebben sturing gegeven aan het wijkveiligheidsoverleg. Samen met wijkpartners zorgen we ervoor dat uitvoering wordt gegeven aan afgesproken actiepunten en dat gemonitord en gesignaleerd wordt op (sociale) veiligheidsaspecten.

In samenwerking met wijkpartners zorgen we ervoor dat in beeld is waar groepen jongeren zich bewegen in de openbare ruimte en dat zij weten wat er van hen verwacht wordt qua houding en gedrag. In het wijkveiligheidsoverleg worden groepen en hotspots gemonitord en er zijn afspraken gemaakt over uit te voeren acties bij overlast, bijvoorbeeld rondom de Gaanderij en winkelcentrum Schuytgraaf. Waar nodig worden persoonsgerichte aanpakken ingezet.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

(D)

We stimuleren meldingsbereidheid door mogelijkheden bekend te maken en bewoners te verbinden aan partners zoals politie, jongerenwerk en buurtbemiddeling.

Resultaten

- Via de wijkkranten en wijkwebsites, tijdens bijeenkomsten van de bewonersoverleggen en bij het ontvangen van e-mails of in persoonlijke gesprekken, worden bewoners gewezen op meldmogelijkheden. Waar gewenst zijn gesprekken met inwoners georganiseerd en/of is er buurtbemiddeling ingezet.
- De overlast- en zorgcoördinator regisseert na meldingen van woningcorporaties, bewoners of politie het afhandelen van signalen en meldingen.

Inspanningen 2023

(I)

Samen met wijkpartners communiceren we actief, zowel persoonlijk als via (sociale) media, over meldmogelijkheden en ondersteuningsmogelijkheden voor bewoners als bijvoorbeeld buurtbemiddeling.

Signalen en meldingen over woonoverlast worden met partners in het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald naar het Veiligheidshuis.

De Laar, Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Meedoen		

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)	(D)

We stimuleren zelfredzaamheid door het faciliteren en ontwikkelen van samenwerkings- en ontmoetingslocaties met partners en inwoners. We geven opdracht tot aanbod dat past bij de ontwikkeling van het gebied, faciliteren werkgroepen en investeren in wijkcommunicatie.

Resultaat

- De Laarhof is een bruisende plek in de wijk geworden. Bewoners en wijkpartners maken hier veel gebruik van.
- Er is een nieuwe wijkwebsite ontwikkeld. Hierop zijn alle wijkinitiatieven, wijkpartners en wijkinformatie zichtbaar.
- Werkgroepen in de wijk hebben diverse activiteiten georganiseerd, denk aan opschoondagen en atelierroute De Laar.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen zijn meerdere speel- en beweeglocaties in de wijk aangepakt.
- In samenwerking met het Sociaal Wijkteam en andere wijkpartners zijn kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.

Inspanningen 2023	(I)

Het aanbod bij ontmoetingslocaties is op elkaar afgestemd en geborgd. Zo is er een start gemaakt met de realisatie van de inclusieve Avonturenspeelplaats De BuiteLaar bij zorgboerderij De Kroon. Werkgroepen en bewonersinitiatieven zijn ondersteund en hebben een maximale rol bij de programmering en uitvoering in de wijk. Er is gewerkt aan onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.

En er zijn samen met bewoners plannen ontwikkeld die de openbare ruimte aantrekkelijker maken voor intensiever gebruik.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam) (D)

De fysieke partijen hebben hun ruimtes ingericht en zijn vindbaar voor bewoners.

Resultaat

De randvoorwaarden om bewoners verder te ondersteunen zijn gecreëerd.

Inspanningen 2023 (I)

We hebben de betrokken partijen gefaciliteerd bij een constructieve samenwerking.

Kansengelijkheid (T)

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven (D)

Betrokken partijen vinden elkaar op uitvoeringsniveau.

Resultaat

De randvoorwaarden om bewoners verder te ondersteunen zijn gecreëerd door middel van ontmoetingslocaties waar mensen zich kunnen ontwikkelen.

Inspanningen 2023 (I)

De Laarhof is op een laagdrempelige manier geopend voor bewoners, door het aanstellen van een sociaal beheerder.

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden (D)

We vergroten de ontwikkelkansen van kinderen door opdracht te geven aan activiteiten vanuit Kansrijk opgroeien (KidzOnly). Om de overgang tussen basis- naar voortgezet onderwijs beter te laten verlopen is een koppeling met het basisonderwijs en het nieuwe jongerenwerk gemaakt.

Resultaat

- Door de scholen is een coördinator aangesteld specifiek voor KidzOnly om alle betrokken scholen, aanbieders (sport, cultuur, zorg) en wijkpartners te verbinden en activiteiten te coördineren.
- De uitvoering van het programma 2023 en de samenwerking tussen de partners verliep goed. De scholen realiseerden een toename van kinderen uit de doelgroep en betere ouderbetrokkenheid in samenwerking met de wijkpartners.

Inspanningen 2023 (I)

We hebben geadviseerd een coördinator aan te stellen en we hebben de jongerenpartijen met de scholen in verbinding gebracht.

Openbare ruimte (T)

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving (D)

We stimuleren dit door opdracht te geven tot het verbeteren van verschillende speellocaties en het faciliteren van bewonersinitiatieven. Hierdoor zijn de mogelijkheden voor ontmoeten toegenomen.

Resultaat

- Voor de herinrichting van het gebied rondom de sporthal (Brabantweg) is met bewonersparticipatie een plan voor Park De Laar ontwikkeld waar ontmoeten, recreëren en groen centraal staan.
- Er zijn nieuwe speelplekken ontwikkeld, waaronder de Landgraafstraat.
- Er zijn twee nieuwe groene schoolpleinen.
- Diverse picknicktafels zijn geplaatst.
- Tegelwipacties van buurten.
- Meer adoptiebuurtgroen.
- Opening van een jeu de boules baan en een schaaktafel.
- Subsidies binnengehaald voor Tiny Forest en Gezonde Buurt, de voorbereiding voor de projecten is gestart.

Inspanningen 2023 (I)

Er zijn aanpassingen gedaan in de openbare ruimte, gericht op bewegen, spelen en ontmoeten. Er is samen met bewoners extra groen in de wijk gerealiseerd. Daarbij is er een start gemaakt met omwonenden rondom de herinrichting en nieuwbouw gebied Station Zuid.

Veiligheid (T)

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt (D)

We hebben, samen met de partners, overlastlocaties aangepakt.

Resultaat

- Verschillende locaties zijn zichtbaar verbeterd zowel binnen het fysieke domein als op het gebied van veiligheid in samenwerking met wooncorporaties en wijkpartners.
- De leefomgeving van zowel de Bredasingel/Cuijkstraat als Aalburgstraat is samen met bewoners verbeterd.
- Een nieuwe vorm is gevonden voor de invulling van jongerenwerk in de wijk. De nieuwe jongerenwerkers zijn goed zichtbaar en actief in de wijk.
- Verkeersknelpunten op de Allegrolaan en Brinksestraat zijn aangepakt. Twee hotspots zijn samen met een wooncorporatie, wijkpartners en bewoners in De Laar aangepakt.

Inspanningen 2023 (I)

De insteek van het nieuwe jongerenwerk in de wijk is gericht op een brede preventieve aanpak. In samenwerking met de verkeerswerkgroep en andere actieve wijkbewoners zijn verkeersknelpunten bekeken en aangepakt. Het project voor een prettiger en veiliger winkelcentrum Oostburgwal is gestart en loopt goed. Samen met wijkpartners wordt gewerkt aan een integrale (preventieve) aanpak ter verbetering van de leefbaarheid.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Meedoen		(T)
Meer ontmoetingsplekken		(D)

In alle drie de wijken wordt gekeken naar mogelijkheden om bestaande ontmoetingsplekken te optimaliseren en daar waar nodig nieuwe ontmoetingsplekken te realiseren.

Daarnaast activeren we het netwerk van partners (vrijwillig en professioneel) via netwerkbijeenkomsten. Om op deze wijze de verbinding te versterken en zo voor bewoners meer kansen tot ontmoeten te creëren.

Resultaat:

- Twee locaties in Vredenburg zijn in ontwikkeling.
- Eén locatie in Rijkerswoerd is als bewonersinitiatief opgestart. Deze zit in de onderzoeksfase.
- De Fontein kent steeds ruimere openingstijden en is inmiddels 6 dagen in de week open.

Inspanningen 2023

(I)

Rijnstad zet zich in om het programma en de zelfredzaamheid van de bewoners bij de Fontein te vergroten. Het traject in samenwerking met Cultuuracademy is afgerond.

De Stichting Immerloopark buigt zich over de alternatieven in het Immerloopark. Dat heeft nog geen alternatief plan opgeleverd dat met de gemeente gedeeld is.

Er worden gesprekken gevoerd met verschillende partijen voor ontmoetingsplekken in RKV. Deze richten zich niet alleen op Rijkerswoerd. In Rijkerswoerd is een ontmoetingsplek voor jongeren gerealiseerd. Bewoners zijn een initiatief voor een ontmoetingsplek, centraal in de wijk, aan het onderzoeken.

In de eerste helft van 2023 is er een netwerkbijeenkomst geweest voor vrijwilligers en professionals in de wijk. Dit is in de tweede helft van het jaar herhaald. Het verbinden van bestaande ontmoetingsplekken krijgt hier ook een plek in.

Meer ommetjes

(D)

In RKV loopt nu een project om de mogelijkheden voor looproutes in kaart te brengen. In 2023 is er een boekje met cultuurroutes in Kronenburg en Vredenburg uitgebracht.

In het ontwikkelperspectief Kronenbrug wordt gekeken naar de looproutes in de wijk.

In Rijkerswoerd wordt onderzocht of het Zeegbos mogelijkheden kan bieden voor ommetjes.

Resultaat

- Er wordt momenteel, samen met de stichting beheer Immerloopark, gewerkt aan een plan om in het park Immerloo meer ontmoetingsplekken te realiseren. Het idee is om op meerdere plekken op verschillende wijze banken te plaatsen (halve cirkels, lange slingers etc.).
- In samenwerking met bewoners is een boekje met kunstroutes in Kronenburg en Vredenburg uitgebracht.

Inspanningen 2023

(I)

De partners in de wijk zijn gestimuleerd om gezamenlijk een programma te ontwikkelen in de openbare ruimte.

Aan inwoners is gevraagd om met een voorstel te komen voor geschikte locaties van bankjes in de wijk.

Kansengelijkheid

(T)

Bevorderen kansengelijkheid

(D)

De jeugd in Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg heeft de mogelijkheid gekregen om zich persoonlijk te ontwikkelen op het vlak van cultuur, sport, zelfstandigheid en weerbaarheid. De jeugd staat steviger in de schoenen en is beter voorbereid op volgende stappen in hun leven.

Resultaat

- Naschools programma op het gebied van sport cultuur, weerbaarheid, ontwikkeling en dergelijke is gerealiseerd.
- Sociale ontwikkeling en kansengelijkheid van kinderen en jongeren in het gebied is vergroot.
- Kinderen in armoede zijn extra ondersteund.
- Het netwerk voor opvoedondersteuning is voor Vredenburg in kaart gebracht. Kronenburg en Rijkerswoerd zullen volgen.
- Verdiepende training voor de jonge-moedergroep heeft plaatsgevonden.
- Evaluatie van Rijnbrugcoaching heeft plaatsgevonden en heeft tot een verlenging van de opdracht geleid.

Inspanningen 2023

(I)

Met de scholen is gewerkt aan naschoolse programma's op het gebied van sport, cultuur, weerbaarheid, ontwikkeling et cetera. Inmiddels zijn daar bijna alle basisscholen uit het gebied bij aangesloten. We hebben ingezet op het in kaart brengen van het netwerk voor opvoedondersteuning. Voor de kinderen van het voortgezet onderwijs is via PowerPlug Academy de mogelijkheid geboden voor huiswerkbegeleiding, persoonlijke ontwikkeling en loopbaanonderzoek.

Er is extra inzet geweest op de jonge-moedergroep. Dit heeft plaatsgevonden in de vorm van een verdiepende training op het gebied van opvoedondersteuning.

Naast het programma voor de jeugd is in 2022 en 2023 een opdracht verstrekt voor kansengelijkheid voor volwassenen. Hier wordt met name ingezet op kansengelijkheid voor vrouwen en moeders met een migratieachtergrond. Deze opdracht wordt door Rijnbrugcoaching uitgevoerd. Vanuit dit project 'Sterke Vrouwen in RKV doen ook mee' worden er een tal van activiteiten en trainingen verzorgd, waaronder ontmoetingsactiviteiten.

Openbare ruimte

(T)

Vergroenen van de wijk

(D)

Dit doel blijft onverminderd van kracht. Met bewoners en professionals is gesproken over de mogelijkheden om de wijk te vergroenen. Daar waar mogelijk is er ook al uitvoering aan gegeven (een opsomming van de concrete resultaten is hieronder bij de inspanningen weergegeven). Daarbij zijn het tegengaan van wateroverlast en hittestress belangrijke onderwerpen.

In Rijkerswoerd is een werkgroep Groen actief en een werkgroep Duurzaamheid in oprichting.

Resultaat

Diverse projecten zijn in 2023 opgepakt en afgerond:

- Boomspiegels Schepen te Boeckoppad zijn vergroot.
- Samen met actieve bewoners zijn er nieuwe banken gerealiseerd en geplaatst naast de gezamenlijke tuinen in het Schepen te Boeckoppad
- Aan de Schepen van Camertstraat zijn stenen verwijderd en is groen aangebracht.
- De herinrichting van de Heiligerleeplaats is gerealiseerd.
- Groningerpark is uitgebreid. Het versteende plein van de scholen is met de nieuwbouw verkleind. Het overgebleven gedeelte is vergroend en samengevoegd met het achterliggende Groningerpark. Hierdoor is een mooi groen park ontstaan waar ook ruimte is voor speelruimte voor de jeugd.

Inspanningen 2023

(I)

- Adorppad, de gesprekken met bewoners zijn gestart, met als doel het plein te verbeteren. Minder steen, meer groen is de insteek.
- Bronsveen Hof, de gesprekken met bewoners zijn gestart, met als doel het plein te verbeteren. Minder steen, meer groen is de insteek.
- Allerlei kleine vergroeningsprojecten in het gebied tussen de busbaan en de Huissensedijk zijn in ontwikkeling.
- In Rijkerswoerd is een zeer actieve werkgroep Groen. We ondersteunen deze werkgroep. Hier vindt nauwe samenwerking plaats. De werkgroep Groen heeft een uitgebreid plan ingediend met kansrijke plekken om te vergroenen. Een selectie van deze plekken, die in overleg met de werkgroep Groen tot stand is gekomen, is opgenomen in de wijkgroenagenda.
- In 2023 is het project "vergroening winkelcentrum Rijkerswoerd" gestart. Samen met de werkgroep Groen in Rijkerswoerd wordt er gekeken naar mogelijkheden om het gebied rondom het winkelcentrum klimaatbestendiger, groener en aantrekkelijker te maken. De eigenaar van het winkelcentrum heeft d.m.v. het vergroenen van de binnenplaats een eerste aanzet gedaan.
- In een groot stuk weide aan de Mooieweg worden bomen geplant.

We zijn bezig met het opzetten van een programma voor ontmoeting in het groen. Er is inmiddels subsidie verleend voor drie pilot activiteiten.

De gesprekken rondom de verplaatsing van de Tuinmaat lopen.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

(D)

Dit onderwerp blijft voor bewoners onverminderd belangrijk. We zien dat sommige bewoners er voor kiezen hun huisraad naast containers te zetten. Ook verwaarloosde achtertuinen vormen regelmatig een ergernis bij bewoners in de wijk. Een opschoondag met wijkpartners staat op de planning voor het gebied rondom het Stedumhof in Vredenburg.

Resultaat

De schouw in Kronenburg heeft plaatsgevonden. Resultaten zullen meegenomen worden in het wijkprogramma 2024-2025.

Inspanningen 2023

(I)

- In Kronenburg is een wijkshow gehouden.
- In Rijkerswoerd heeft de werkgroep Groen een uitgebreid overzicht van kansrijke vergroeningsplekken opgesteld, een selectie van deze plekken is opgenomen in de wijkgroenagenda.
- De ongediertebestrijder in het gebied heeft het verzoek gekregen om meer inzet te plegen in Kronenburg ten aanzien van de overlast van ratten en ander ongedierte. Er wordt gewerkt aan een risico-inventarisatieplan voor Kronenburg.
- De opschoondag rondom het Stedumhof heeft plaatsgevonden en is door bewoners en partners in de wijk als zeer positief ervaren. Bewoners hielpen elkaar met het "sjouwen" van grof-afval. Daarnaast hielpen de bewoners elkaar en de professionals met het opruimen van de straat, de tuintjes en het openbaar groen.

Betere balans in het speelaanbod

(D)

Spelen is een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling van kinderen. Op dit moment concentreren we ons op de speelplekken die onderhoud nodig hebben of waar bewoners zelf initiatief nemen en aangeven dat ze graag verandering willen.

Daarnaast houden we bij het aanpassen of aanleggen van speelplekken rekening met inclusief spelen.

Resultaat

- Drie locaties in Vredenburg, namelijk Adorppad, Bronsveen- en Eenrumhof, zijn aangepakt. De werkzaamheden zullen naar verwachting in 2024 worden afgerond.
- Samenwerking met Rijnstad en Sportbedrijf heeft tot een doorontwikkeling van het sportaanbod geleid.

Inspanningen 2023

(I)

Op basis van de vraag vanuit bewoners worden speelplekken aangepast. Dit kan het vervangen of aanpassen van speeltoestellen aan de leeftijdscategorie zijn.

Los van de fysieke plekken kijken we ook naar het aanbod op de verschillende speellocaties. Voorbeelden hiervan zijn de inzet van de spelcontainers, Run4Fun en het programma op de skatebaan.

In samenwerking met het Sportbedrijf, maar ook met input van Rijnstad, is gekeken naar de ontwikkeling van het sportaanbod. Denk bijvoorbeeld aan het pimpen van helmen om het belang van veilig sporten te benadrukken.

Adorppad en Bronsveen- en Eenrumhof: er is ter plaatse een uitvraag geweest en momenteel wordt er gewerkt aan de hand van input door ouders, bewoners en kinderen aan het verbeteren van deze speelplek.

Parkeerkrapte en foutparkeren

(D)

Samen met de bewoners wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn om parkeerkrapte en -overlast aan te pakken. Het is lastig om een balans te vinden tussen de verschillende ambities (vergroening) en belangen (parkeerbehoefte). Vooralsnog weten we de parkeerkrapte en foutparkeren onvoldoende terug te dringen.

Resultaat

Parkeeronderzoek is afgerond, er is geen zicht op een passende oplossing.

Inspanningen 2023

(I)

Naar aanleiding van een parkeeronderzoek in Rijkerswoerd is gebleken dat in bepaalde gebieden de parkeerdruk hoog is (soms meer dan 100%). Aan de hand hiervan is er getoetst of er mogelijkheden zijn om parkeerplekken te realiseren zonder af te doen aan het groen.

Het is een complexe afweging tussen meerdere beleidsdoelstellingen.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

(D)

Met bewoners in de wijk wordt samengewerkt aan de overlast van hondenbezit. Met de resultaten van deze werkgroep gaan we ook kijken of dit toepasbaar is in de andere wijken.

Resultaat

- Hondenuitlaatplek is gerealiseerd. (In 2024 zal deze nog verbeterd worden).
- Overlast hondenpoep is verminderd.
- Inzet van reclassering / extra handhaving is niet gerealiseerd.

Inspanningen 2023

(I)

- Er zijn 18 depodog-uitgiftepunten geplaatst in Rijkerswoerd. Bewoners hebben zich gecommitteerd om deze regelmatig te controleren en van zakjes te voorzien. Om dit te ondersteunen is er opdracht verstrekt tot de levering van aanvullende hondenpoepzakjes.
- We hebben de opdracht verstrekt voor de realisatie van een omheinde hondenloslooplek.

Op het gebied van handhaving wordt gestuurd op de inzet van de huidige handhavers. Via het veiligheidsoverleg wordt gekeken welke prioriteiten er gesteld moeten worden.

Veiligheid

(T)

Minder overlast

(D)

Voor de reguliere handhaving is een proces tot stand gekomen om beter richting te geven aan de prioriteiten van de handhavers, in de vorm van een jaarplanning en het bepalen van de prioriteiten in het wijkveiligheidsoverleg. De uitvoering hiervan is gestart. Hoewel veiligheid objectief moeilijk meetbaar is hebben we de indruk dat de hotspots goed in beeld zijn en dat er door gerichte inzet minder klachten over komen. Daar waar klachten zijn wordt de inzet hierop besproken in het maandelijkse wijkveiligheidsoverleg. Klachten over overlast bij de skatebaan doen zich niet meer voor.

Resultaat

- Jeugdpreventieplan is afgerond.
- Borging aanpak plekken drugshandel.
- Plan van aanpak voor de veiligheid rondom en in de Rijnlandflat is opgesteld.

Inspanningen 2023

(I)

Het jeugdpreventieplan staat volop in de aandacht. Er wordt door de drie gebieden in Zuid die er bij betrokken zijn hard aan gewerkt.

De aanpak voor de plekken waar drugshandel plaatsvindt is in het recent opgestelde veiligheidsplan opgenomen en geborgd in de wijkveiligheidsoverleggen.

Er is opdracht verstrekt aan Portaal om de veiligheid rondom en in de Rijnlandflat te verbeteren.

Meer verkeersveiligheid

(D)

Veiligheid in de wijk is heel belangrijk. In Rijkerswoerd is een werkgroep actief die dit onderwerp in kaart brengt en met het team Leefomgeving bespreekt.

Oversteekplaatsen zijn niet de enige optie (en creëren schijnveiligheid) om een straat veiliger te maken. Er is en wordt blijvend breder gekeken naar mogelijkheden om de Marga Klompélaan veiliger te maken.

Resultaat

Gevoel van veiligheid in Rijkerswoerd is niet verbeterd.

Inspanningen 2023

(I)

Het aanbrengen van de oversteekplaatsen blijkt op de Marga Klompélaan niet de oplossing voor de ervaren onveiligheid te zijn. Dit is met de bewoners besproken. We kijken verder naar mogelijkheden om de veiligheid te verhogen. Hierbij valt onder andere te denken aan het periodiek plaatsen van matrixborden. Vooralsnog is er nog geen extra handhavingscapaciteit beschikbaar om de onveiligheid te kunnen bestrijden.

In 2022 zijn de voorbereidingen gestart voor de aanpassing van de Groningensingel en de Kruisstraat (RijnWaalpad). De uitvoering van beide projecten is gestart in 2023.

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00	Bestuur, dienstverlening en financiën
S01	Veiligheid
S02	Bereikbaarheid
S03	Economie
S04	Onderwijs
S05	Cultuur
S06	Participatie en armoedebestrijding
S07	Zorg
S08	Welzijn en inclusie
S09	Gezondheid en sport
S10	Klimaat en energie
S11	Ruimtelijke ontwikkeling
S12	Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken		(A)

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	(D)

Zie onderstaande toelichtingen.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma	(I)

De rekenkamer heeft in 2023 de onderzoeken naar generatiearmoede ('Doorbreek de patronen') en de Omgevingsdienst Regio Arnhem ('Is de ODRA er voor de inwoners of zijn de inwoners er voor de ODRA?') afgerond. Beide onderzoeken zijn gepubliceerd, maar moeten nog wel behandeld worden in de raad. Daarnaast is de rekenkamer begonnen met een onderzoek met betrekking tot het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid Arnhem Oost (NPLV). De rekenkamer zal langjarig de ontwikkelingen bij het NPLV gaan volgen. Dat gebeurt in samenwerking met een aantal rekenkamers waarvan de gemeenten ook deelnemen aan het NPLV. Dat zijn Heerlen, Lelystad en Groningen.

Met het oog op de toekomst heeft de rekenkamer gesprekken gevoerd met fracties ten behoeve van het onderzoeksprogramma 2024-2026. Dit heeft geleid tot een lijst met potentiële onderzoeksonderwerpen voor de komende jaren. Begin 2024 wordt door de rekenkamer besloten welke onderzoeken in welk jaar het beste plaats kunnen vinden.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten	(I)

Het eerste kinderburgemeesterschap was een groot succes met veel inhoudelijke en ceremoniële activiteiten en een zelfgekozen thema: een groenwedstrijd. Arnhem heeft sinds november 2023 een tweede kinderburgemeester. Dit schooljaar hebben er drie scholen meegedaan: twee uit Noord en een uit Zuid. Zoals opgenomen in de tussenevaluatie is de dagelijkse begeleiding van de kinderburgemeester belegd bij het kabinet.

De pilot digitale wijkpanels, in de wijken Presikhaaf en De Laar, is inmiddels afgerond. Het doel was om gedurende de pilotperiode van 1,5 jaar te komen tot permanente digitale wijkpanels waarbij het eigenaarschap bij de wijkbewoners lag. Dit hebben we helaas niet kunnen realiseren; in geen van de twee wijken zijn inwoners opgestaan die, volgend op ons initiatief, eigenaar wilden zijn van een permanent digitaal wijkpanel. Dit betekent niet dat de pilot mislukt is, maar wel dat we in moeten zetten op een andere werkwijze in de wijken. In de Laar gaan we door met het vormgeven van een digitaal wijkpanel, waarbij het team Leefomgeving in dit proces de regie heeft. In Presikhaaf vergt bij het betrekken van inwoners een andere aanpak dan een digitaal wijkpanel. De kennis en ervaring over de wijk en haar bewoners zijn nog niet eerder integraal samengebracht en in een praktische toolbox vertaald.

Op 25 oktober 2023 heeft de gemeenteraad het raadsvoorstel Eerste Arnhemse Burgerberaad aangenomen. Tussen maart en juni vormen 150 gelote deelnemers, die een zo goed mogelijke vertegenwoordiging van de stad vormen, adviezen voor de gemeenteraad.

De hoofdvraag van het eerste Arnhemse burgerberaad is als volgt: "Wat kan de gemeente Arnhem doen om de hoeveelheid afval van inwoners, instellingen en bedrijven tot een minimum te beperken?"

College: Eenduidige werkwijze leveren**(I)**

Ook in 2023 hebben we een aantal burgerparticipatietrajecten geëvalueerd. Door te evalueren, blijven we leren van onze burgerparticipatie. Er wordt gewerkt met het Arnhems Stappenplan Participatie om voorafgaand aan een project of bij de start van nieuw beleid helder te maken wat het doel is van de participatie, wie meepraten, wie welke rol heeft, binnen welke kaders er participatie mogelijk is er wat er gebeurt met de opbrengsten. Onze medewerkers worden getraind om te leren werken met het stappenplan. Ook organiseren we naar wens “snelkooksessies” zodat medewerkers ondersteuning krijgen bij het schrijven van participatieplannen en het inzetten van de juiste participatiemiddelen.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken**(D)**

Zie onderstaande inspanningen.

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen**(I)**

n de eerste helft van het jaar zijn op alle vijf de opgaven in de regionale agenda 2023-2024 resultaten geboekt. De GMR zal zijn eigen jaarverslag begin april aan de gemeenteraden aanbieden. De [kwartaalberichten](#) van de GMR geven een goede indruk van wat is bereikt binnen de opgaven en speerpunten.

In 2023 heeft de GMR samen met de regiogemeenten veel energie gestoken in het zogenaamde Regioarrangement. Dit komt tegemoet aan de afspraken die het Rijk met alle provincies wil maken over het inpassen van wonen, bereikbaarheid, energie, economie, landbouw en natuur in de fysieke leefomgeving. De GMR heeft als belangrijke basis de Verstedelijkingsstrategie gebruikt. In het regioarrangement staat ook het 'bod' voor het (Nationaal en Gelders) Programma Landelijk Gebied.

Vanuit de opgave Verbonden regio is ook in 2023 in verbinding met het Rijk en de provincie verder gewerkt aan dossiers A12-corridor, doortrekking A50, het onderzoek spoorcorridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens. Ook is samen met de provincie gewerkt aan het opstellen van een regionaal mobiliteitsprogramma (RMP). Dit wordt een integraal mobiliteitsverhaal, met het bestaande beleid en actualisering daarvan. Ook monitoring en evaluatie vormen een belangrijk onderdeel.

In september 2023 is de stuurgroep duurzame logistiek namens de opgaven Circulair, Verbonden en Productief akkoord gegaan met het procesvoorstel om tot een 'roadmap duurzame logistiek' te komen. Hierin wordt afgesproken waar we als regio op inzetten en hoe we samen keuzes maken die gericht zijn op een toekomstbestendige economie én op kwaliteit van de leefomgeving in de regio.

In de context van de opgave Productieve regio hebben de GMR, The Economic Board en de provincie in april het Human Capital Akkoord ondertekend. Door samenwerking willen ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden gaan helpen bij het arbeidsmarkt-vraagstuk, bijvoorbeeld de zorg voor voldoende mensen in de techniek, zorg en onderwijs.

In december is vanuit de GMR de regionale economische monitor verschenen. Deze monitor presenteert de sociaaleconomische staat en ontwikkeling van de GMR. De monitor laat onder meer zien dat er in de economische ontwikkeling van de GMR een duidelijke kopgroep te herkennen is in de clusters Health, Medisch en Energie & milieutechnologie (EMT). Zij laten een relatief sterke groei van de werkgelegenheid zien en zijn oververtegenwoordigd in de regio vergeleken met Nederland als geheel.

Vanuit de opgave circulaire regio is het Uitvoeringsprogramma RES 2024-2030 verschenen. In dit plan is beschreven wat de RES-organisatie gaat leveren en welke middelen hiermee gemoeid zijn. Dit wordt structureel verwerkt in de begroting van de GMR voor de jaren 2024 en verder.

De GMR heeft in 2023 een coördinerende rol gekregen in de netcongestieproblematiek. Deze eerste stap betreft een inventarisatie van de problematiek, waarna mogelijke oplossingen worden verkend, in samenspraak met Liander en de provincie Gelderland. Ook is dit jaar het uitvoeringsprogramma circulair en conceptueel bouwen gepresenteerd, waarmee we de circulaire bouwconomie in onze regio een flinke boost willen geven.

In het voorjaar van 2023 is vanuit het speerpunt toerisme binnen de opgave Ontspannen regio het vitaliteitsonderzoek opgeleverd. Belangrijkste conclusie is dat de toeristisch-recreatieve sector in de Groene Metropoolregio heel vitaal is. De aanbevelingen uit het onderzoek worden door de GMR en de provincie verder uitgewerkt. Ze zijn onder andere gericht op verduurzaming en verdeling van de ruimte.

Begin 2023 heeft staatssecretaris cultuur Gunay Uslu tijdens een bezoek met vertegenwoordigers van de Cultuurregio 025 gesproken over de inzet op het gebied van cultuureducatie. In het najaar zijn subsidies aan ruim 20 projecten toegekend om innovatie van productie en presentatie in de sector te stimuleren. Op het gebied van versterking amateurkunst en professionalisering van de sector zijn stappen gezet. De gemeente Arnhem is penvoerder namens de regio voor de inzet van de (provinciale) middelen.

De opgave Groene groeiregio: voor het Rijksprogramma 'Een thuis voor iedereen' is de GMR-koploperregio. Met het Rijk en andere koploperregio's werkte de GMR in 2023 aan het formuleren van uitgangspunten van en het opzetten van een regionale woonzorgvisie. Het streven is deze visie zomer 2024 klaar te hebben. De visie gaat dan als basis dienen voor de lokale woonzorgvisies in de regio.

Vanaf maart zijn gemeenten volop aan de slag om uitvoering te geven aan de Woondeal 2.0. Signalen zijn dat de bouw in zwaarder weer terecht komt en dat extra inspanningen nodig zijn om de doelen te halen. Hierover loopt het gesprek met de provincie, het Rijk en bouwbedrijven via de zogenaamde tempotafels waar overheid, marktpartijen en woningcorporaties samenwerken en kennis uitwisselen. Via de jaarlijkse monitor houden wij de vinger aan de pols. Nieuwe cijfers over 2023 zijn eind maart te verwachten.

In juni 2023 is er geld vanuit Den Haag een bedrag toegekend om de leefomgeving in de regio te verbeteren. Hiermee kunnen er in de regio tot en met 2030 betaalbare woningen worden gebouwd en kunnen de gebieden klimaatadaptief worden ingericht. Arnhem ontvangt € 54,4 miljoen van het Rijk voor de ontwikkeling van Spoorzone Arnhem-Oost. Dit geld komt bovenop de € 72 miljoen euro die de gemeente al eerder ontving. Tot slot

werd eind 2023 duidelijk dat onze regio voor 13 projecten met in totaal 804 woningen ongeveer € 7,4 miljoen subsidie uit de Start bouw impuls is toegekend.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa (I)

De portefeuillehouders Smeulders respectievelijk Van de Geijn zijn actief in de VNG-commissies Financiën en Informatiesamenleving. Zij dragen op deze wijze bij aan kennisontwikkeling en lobbytrajecten op landelijk niveau. Ook levert het Arnhem een belangrijk netwerk in Den Haag op.

Arnhem neemt al vanaf de start, ruim een kwart eeuw geleden, deel aan het G40-stedennetwerk. In dit netwerk vinden inmiddels 41 (middel)grote steden elkaar in de stedelijke vraagstukken waar de leden voor staan. In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen 2023 deed de G40 een krachtige oproep aan alle politieke partijen. Daarin vroegen zij om te investeren in krachtige steden en sterke regio's. Ook maakte het stedennetwerk zich sterk voor een uitvoerbare Spreidingswet, een sterkere regie op de volkshuisvesting en een versnelling van circulair bouwen.

Met een financiële G40-bijdrage kon in oktober de Dag van de Stad in Arnhem worden georganiseerd. Een paar honderd professionals kwamen in Musis bijeen om kennis uit te wisselen over de aanpak van de grote stedelijke opgaven. Daar kreeg Arnhem de kans zich als stad voor een breed publiek te presenteren.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) (I)

Arnhem heeft in 2023 doorgewerkt aan het versterken van de grensoverschrijdende samenwerking. Via de Euregio Rijn-Waal en door samen te werken met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden. In dit stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede, Apeldoorn, Duisburg, Düsseldorf en Moers. Voor het eerst na de coronaperiode konden de burgemeesters van het 100.000-plus stedennetwerk elkaar weer ontmoeten. Zij bespraken de vervolgstappen in hun onderlinge samenwerking op het gebied van belangenbehartiging, kennisdeling en projectontwikkeling. Door de ondertekening van een Memorandum of Understanding herbevestigden de burgemeesters de afspraken over onderlinge samenwerking. Daardoor is nu ook de gemeente Apeldoorn daarvan deelgenoot.

Na een ontvangst van Duisburgse ondernemers in 2022 vond in februari 2023 een tegenbezoek plaats. Samen met The Economic Board en de Duits Nederlandse Business Club Gelderland is een werkbezoek aan Duisburg georganiseerd. Daar werd een samenwerkingsovereenkomst tussen de Duisburgse en Arnhemse partners ondertekend.

In november nam de Euregioraad het verzoek om een grensoverschrijdende expertmeeting rondom groene waterstof te organiseren unaniem aan. Dit verzoek was een initiatief van de Arnhemse en Nijmeegse Euregioraadsleden.

Uitbreiding structurele buitenlandse relaties (Amendement 22A82 Uitbreiding structurele buitenlandse relaties) (I)

Als gevolg van beperkte ambtelijke capaciteit is in december 2023 de opdracht aan BMC verstrekt om een onderzoek Uitbreiding buitenlandse relaties uit te voeren. Inmiddels is het onderzoek gestart.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

(D)

In 2023 hebben we een inhaalslag gemaakt op het gebied van digitalisering. Onze dienstverlening is uitgebreid met verschillende eDiensten waardoor inwoners die dat willen, meer zaken online kunnen regelen. Inwoners die niet digitaal kunnen of willen werken, kunnen terecht aan de balie in het Stadhuis of Loket Zuid. Burgers gaven de dienstverlening via de smiley-zuilen over 2023 gemiddeld een 8,3, waarbij de gemiddelde score per maand tussen 7,8 en 8,9 lag.

Naast de reguliere dienstverlening vanuit het Stadhuis en Loket Zuid leveren we capaciteit voor de inschrijving van asielzoekers en statushouders in de BRP-sstraat in Zevenaar, één van de vijf BRP-straten in Nederland. Ook zijn we iedere week aanwezig bij het daklozenloket. Dak- en thuisloze mensen kunnen hier terecht voor hulp, waaronder voor het aanvragen van een briefadres. Een positief neveneffect is dat dit de samenwerking versterkt met de andere partijen die actief zijn in het daklozenloket (DAK), zoals VGGM.

In 2023 hebben we een analyse gemaakt hoe we telefonische dienstverlening via de klantenservice kunnen verbeteren. Op basis van de analyse hebben we de eerste maatregelen genomen om de bereikbaarheid te vergroten. Dit heeft ertoe geleid dat de bereikbaarheid is gestegen van gemiddeld 47% voor invoering van de maatregelen, naar gemiddeld 82% na invoering. In de begroting is tot en met 2025 extra budget opgenomen voor de klantenservice, onder andere om tijdelijk meer medewerkers aan te kunnen nemen tijdens piekperiodes. Ook hebben we ons voorbereid op de invoering van een ander telefoniesysteem per januari 2024. Dit nieuwe systeem biedt de mogelijkheid om een terugbelfunctie in te voeren, waarmee we de dienstverlening verbeteren.

Ten aanzien van de kwaliteitsnormen van het Rijk scoren we nagenoeg gelijk aan 2022. De score op informatieveiligheid is iets hoger en op vakinhoud iets lager dan voorgaand jaar. Dit komt voort uit een aangescherpte evaluatie. Daaruit blijkt dat de processen binnen de afdeling Burgerzaken op orde zijn, maar dat het correct toepassen om aanscherping vraagt. Dit is reeds opgepakt binnen de verschillende teams op de afdeling en wordt voortgezet in 2024.

Optimale dienstverlening

(I)

Enkele maanden na de geplande verkiezingen voor Provinciale Staten en de waterschappen in maart 2023 viel het kabinet. Dat betekende dat we in korte tijd extra verkiezingen moesten organiseren voor de Tweede Kamer. Ondanks de beperkte voorbereidingstijd zijn de verkiezingen in Arnhem goed verlopen. Zowel bij de verkiezingen in maart als in november hebben we volop ingezet op toegankelijkheid zodat iedere Arnhemmer die mocht stemmen, kon stemmen. In enkele stembureaus met lichte ondersteuning van stembureauleden en in de meeste gevallen zelfstandig. Daarvoor zijn onder andere drempelhulpen geplaatst, en is voor inwoners met een visuele of lichamelijke beperking een stemtaxi ingezet. Voor inwoners met een visuele beperking lag er op twee stembureaus een stemmal met gesproken kandidatenlijsten. En voor inwoners met een auditieve beperking waren op één locatie gebarentolken aanwezig. Op het gebied van toegankelijkheid werkten we onder andere samen met het Arnheems Platform Chronisch Zieken & Gehandicapten (APCG).

De uitslag van de verkiezingen voor de Tweede Kamer werd voor de eerste keer via een centrale stemopneming vastgesteld. Dat betekende dat de stemmen op woensdagavond alleen op partijniveau werden geteld. De dag erna telde het Gemeentelijk Stembureau alle stemmen op kandidaatniveau. De ervaringen hiermee zijn positief, met als belangrijkste voordeel dat het meer overzicht en rust in het proces bracht, wat bijdraagt aan de kwaliteit van de telling.

De klanttevredenheid hebben we in 2023 gemonitord via de smileyzuilen bij de balies. We hebben de laatste voorbereidingen getroffen voor geautomatiseerd en structureel klanttevredenheidsonderzoek. Dat is ingevoerd met ingang van januari 2024.

Zoals gemeld in de Turap-2 is een landelijke pilot om inwoners ondersteuning te geven bij het verhogen van het beveiligingsniveau van hun DigiD, gestopt vanwege technische problemen op landelijk niveau.

Digitaliseren van het klantproces

(I)

In 2023 hebben we een grote stap gezet in de digitalisering van de afdeling Burgerzaken. Zeven eDiensten zijn online gegaan. Hierdoor kunnen inwoners inmiddels onder andere digitaal aangifte doen van een overlijden, van vermissing van hun identiteitsbewijs en van de geboorte van een kind. Sinds de invoering van de digitale geboorteaangifte wordt ongeveer 70% van de aangiftes online gedaan. Hieruit leiden we af dat deze nieuwe vorm van dienstverlening voorziet in een behoefte.

Naast de invoering van eDiensten werken we ook aan automatisering en digitalisering van werkprocessen. Zo werken we toe naar efficiëntere afhandeling van werkzaamheden en meer papierloos werken.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Klanttevredenheid					

Eenheid: Cijfer

Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf 2022 voor het eerst gemeten.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Toegankelijkheid stemlokalen				100	100

Eenheid: Percentage

Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 100% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Opkomst verkiezingen Tweede kamer			73,60		71,60

Eenheid: percentage

Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Opkomst verkiezingen Gemeenteraad	0	0	0	46,50	0

Eenheid: Percentage

Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Opkomst verkiezingen Provinciale Staten	50,70				52,10

Eenheid: Percentage

Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Opkomst verkiezingen Europees Parlement	39,20				

Eenheid: Percentage

Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Opkomst verkiezingen Waterschappen	45,50				47,25

Eenheid: Percentage

Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Woonlasten éénpersoonshuishouden	700	707	694	876	902

Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Bron: COELO, Groningen

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Woonlasten meerpersoonshuishouden	763	750	711	949	976

Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Bron: COELO, Groningen

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
WOZ-waarde woningen	206	221	240	265	323

Eenheid: De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.

Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Formatie ambtelijk apparaat	5,80	5,80	6,10	6,10	6,90

Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.

Bron: Eigen gegevens gemeente.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Bezetting ambtelijk apparaat	5,70	5,90	6,10	6,30	6,79

Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.

Bron: Eigen gegevens gemeente

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Apparaatskosten per inwoner	490	490	406	429	466

Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.

Bron: Eigen gegevens gemeente.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	21	17	22,70	19,50	19,20

Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten.

Bron: Eigen gegevens gemeente.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Overhead % van totale lasten	5	9,50	9	8,90	9,10

Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten van de totale lasten.

Bron: Eigen gegevens gemeente

Een goede bedrijfsvoering (A)

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023

[22A82 Uitbreiding structurele buitenlandse relaties](#)

Zie voor de toelichting de tekst hierboven bij de inspanning 'uitbreiding structurele buitenlandrelaties'.

[22M158 Bevordering opkomst verkiezingen](#)

Bureau Verkiezingen heeft diverse moskeeën benaderd en de Turkyem Moskee aan de Eemslaan bereid gevonden om een ruimte beschikbaar te stellen als stembureau. Tevens is hier voorafgaand aan de verkiezingen een proefstembureau ingericht. Ook bij afgelopen verkiezingen is in de Turkyem Moskee een ruimte beschikbaar gesteld. De burgemeester heeft vertegenwoordigers van alle moskeeën uitgenodigd voor een gesprek over hun mogelijkheden om hun achterban te stimuleren om hun stem uit te brengen bij verkiezingen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	92.278	100.547	100.552	107.964	-7.413
Baten	587.497	559.387	581.630	604.400	22.770
Saldo lasten en baten	495.219	458.840	481.078	496.436	15.358
Toevoegingen aan reserves	52.002	3.904	3.006	4.919	-1.914
Onttrekkingen aan reserves	43.521	56.594	58.649	58.602	-47
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-8.481	52.690	55.644	53.683	-1.961
Gerealiseerd resultaat	486.738	511.530	536.722	550.118	13.397

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	-6.063	N			
Bedrijfsvoering en PenO	250	V	Beheer vastgoed verduurzaming	I	AR
Publieke dienstverlening	-143	N	Verkiezingen	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-400	N	Extra inzet capaciteit communicatie	I	AR
Financiën	-478	N	Vennootschapsbelasting (VPB) 2023	S	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-500	N	Voorziening spaarverlof	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-700	N	Administratieve verdeling loonkosten	I	AR
Financiën	-607	N	OZB	I	AR
Wijken en wijkgericht werken	-835	N	Doorbelasting loonkosten wijken (zie wijken algemeen)	I	AR
Financiën	-2.650	N	Vaste en vlottende financiering	I	AR
Baten	22.204	V			
Financiën	20.111	V	Gemeentefonds	I	AR
Financiën	1.443	V	OZB	I	AR
Financiën	900	V	Vaste en vlottende financiering	I	AR
Bedrijfsvoering en PenO	-250	N	Beheer vastgoed verduurzaming	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.956	N			
Financiën	-22	N	Gemeentefonds	I	BR
Financiën	-100	N	Gemeentefonds	I	BR
Bedrijfsvoering en PenO	-341	N	Beheer vastgoed verduurzaming	I	AR
Financiën	-1.493	N	Gemeentefonds	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0				

Beheer vastgoed verduurzaming

In de begroting is een bedrag geraamd van € 250.000 (lasten) voor uitvoering van kleinere duurzaamheidsmaatregelen aan de panden in gebruik door de gemeentelijke organisatie. € 250.000 van dit budget is specifiek bedoeld voor maatregelen die zich door energiebesparing volledig terugverdienen. Daarom wordt voor deze maatregelen tevens een opbrengst van € 250.000 geraamd (baten). Daarnaast is er € 341.000 (voordeel toevoeging reserves) minder overgeheveld naar 2026 voor kleine duurzaamheidsmaatregelen dan bij de nota budgetoverheveling werd verwacht. Dit betreft duurzaamheidsmaatregelen waarvan de besteding in de andere programma's wordt gerealiseerd.

Verkiezingen

In het jaar 2023 hebben twee verkiezingen plaatsgevonden, Provinciale staten & waterschap verkiezingen en de destijds onverwachte Tweede Kamer verkiezing. In de begroting wordt jaarlijks rekening gehouden met de lasten van één verkiezing. De kosten voor beide verkiezingen zijn hoger uitgevallen dan begroot. Waarbij naast de hogere lasten voor stembureauleden en logistieke ondersteuning bij de Provinciale staten & waterschap verkiezingen, de hogere lasten bij de Tweede Kamer verkiezing werden veroorzaakt voor het organiseren van de opkomstbevordering en algemene/logistieke ondersteuning. Dit heeft geleid tot een nadeel van € 143.000 voor de Tweede Kamerverkiezing.

Extra inzet capaciteit Communicatie

In 2023 is voor Communicatie en Bestuursondersteuning extra capaciteit ingezet. Enerzijds ter vervanging van langdurig zieke medewerkers en anderzijds om aan de toegenomen vraag naar de inzet van communicatie bij organisatiebrede vraagstukken/projecten te kunnen voldoen.

Vennootschapsbelasting (VPB) 2023

De Belastingdienst legt jaarlijks eind januari al een voorlopige aanslag op waarbij gekeken wordt naar de Vpb-aangiften in de eerdere jaren. In 2023 zijn de tarieven voor de parkeergarages flink verhoogd waardoor het resultaat op deze activiteit ook fors gegroeid is. Hierdoor is een verschil ontstaan met de door de Belastingdienst ingeschatte voorlopige aanslag uit januari 2023 en de werkelijke realisatie over 2023. Dit heeft in 2023 een nadeel tot gevolg van € 478.000.

Voorziening spaarverlof

Medewerkers kunnen sinds 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit verlofsparen kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Hiervoor (spaarverlof, maar ook voor het bovenwettelijke verlof) moet een voorziening worden gevormd (op grond van het Besluit Begroten en Verantwoorden).

In 2022 heeft dit geleid tot een gemeentebreed nadeel van € 2,0 miljoen, in 2023 komt hier nog eens € 1,0 miljoen bij waarvan € 0,5 mln binnen het programma S00 kan worden verklaard. Het restant van € 0,5 mln valt binnen de overige begrotingsprogramma's.

Administratieve verdeling loonkosten

In 2023 heeft binnen het cluster Strategie, Beleid en Regie (SBR) een administratieve herverdeling van de loonkosten plaatsgevonden. Aangezien deze herverdeling ten tijde van het opmaken van de jaarstukken nog niet was afgerond, zorgt dit op programma S00 voor een incidenteel nadeel. Dit nadeel moet echter in samenhang worden gezien met het voordeel op de loonkosten binnen de andere begrotingsprogramma's. De herverdeling van loonkosten wordt in 2024 afgerond waardoor er een evenwichtige verdeling van loonkosten ontstaat.

OZB

Op de opbrengsten OZB is een voordelig resultaat behaald van € 840.000. Dit betreft de gesaldeerde opbrengsten, na vermindering en vernietiging van aanslagen.

Bij Turap 2 zijn de begrote opbrengsten uit OZB met € 320.000 naar beneden bijgesteld. Nu blijkt dat de meeropbrengsten uit 2021 en 2022 groter zijn dan verwacht, waardoor er alsnog een voordelig resultaat ontstaat. De meeropbrengsten uit voorgaande jaren zijn te verklaren doordat eind 2022 een (te) voorzichtige inschatting is gemaakt van de nog op te leggen bedragen. Dit komt met name doordat van een deel van de objecten op dat moment nog geen waarde bekend was.

Daarnaast is geconstateerd dat een aantal (grotere) objecten die bij de tariefberekening zijn aangemerkt als woning, een aanslag hebben ontvangen als niet-woning. Aangezien het tarief voor niet-woningen hoger ligt dan voor woningen, zijn hierdoor meeropbrengsten ontstaan. Het gaat hierbij om objecten die zowel een woonfunctie als een niet-woonfunctie hebben. De wet schrijft voor dat de waarde van de 'woondelen' ten opzichte van de totale WOZ-waarde bepalend is of een object als woning of niet-woning moet worden aangemerkt. Er wordt onderzocht of deze objecten correct zijn aangeslagen. Mogelijk moeten de opbrengsten hierdoor naar beneden worden bijgesteld. Een eventueel benodigde correctie zal in 2024 landen.

Doorbelasting loonkosten wijken (zie wijken algemeen)

Het nadelig resultaat op inzet van capaciteit voor de wijken bedraagt € 835.000. Dit wordt veroorzaakt door een nadeel op de doorbelasting van loonkosten naar de wijken. Daar staat een voordeel op loonkosten bij de wijken tegenover van € 835.000. Voor correcte beeldvorming moeten beide afwijkingen in samenhang worden beschouwd.

Vaste en vlottende financiering

Op Treasury is in 2023 een voordeel van € 0,9 miljoen op de rentebaten ontstaan en een nadeel van € 2,7 miljoen op de interne rentelasten. Zoals in de tabel hierboven opgenomen.

Voordeel rentebaten (€ 0,9 miljoen)

Het voordeel op de rentebaten van € 0,9 miljoen is voornamelijk veroorzaakt door het rendement op het Schatkistbankieren door een onverwacht hoge rentevergoeding op de aldaar gestalde liquide middelen.

Nadeel interne rentelasten (€ 2,7 miljoen)

Het nadeel op de rentelasten wordt veroorzaakt door een nacalculatie van de rentelasten waardoor de rentelasten op Treasury met € 3,1 miljoen zijn verhoogd. Tegenover deze verhoging op Treasury staat een even grote verlaging van de rentelasten op de rest van de taakvelden. Deze nacalculatie was nodig doordat de

rentelasten op de financiering van de totale Arnhemse schuld meevielen, uiteindelijk € 0,4 miljoen lager dan begroot, doordat er minder leningen afgesloten hoefden te worden dan waar in de begroting rekening mee was gehouden. Doordat de rentelasten meevielen, was de omslagrente met 1,4% te hoog vastgesteld en werden er dus te veel rentelasten aan de verschillende taakvelden toegerekend. Hierdoor ontstond een rentevoordeel op Treasury dat buiten de in het BBV toegestane bandbreedte kwam. Op basis van een aangepaste omslagrente van 1,0% is de nacalculatie gemaakt en vallen de rentelasten voor Treasury daardoor € 2,7 miljoen hoger uit dan begroot. Hiertegenover zijn de rentelasten op de verschillende projecten in de realisatie verlaagd met eenzelfde bedrag. Per saldo heeft dit geen effect op het resultaat. Per programma en product zijn de effecten over het algemeen ook beperkt, omdat de rentebedragen over heel veel verschillende producten zijn verdeeld. In die gevallen dat dit een materieel voordeel heeft opgeleverd op een product of project, wordt dit bij de programma's in de verschillenanalyse vermeld met verwijzing naar de bovenstaande verklaring.

Gemeentefonds

Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2023 niet meer in de begroting zijn verwerkt. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2023 (bijstelling begroting in Turap-2). Uit de september- en decembercirculaire 2023 ontstaan de volgende effecten:

- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat een voordeel van ruim € 1,0 miljoen.
- In het kader van behoedzaamheid rekenen we eventuele ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds vooraf niet mee. Voor 2023 valt deze vrij en dit levert een voordeel van € 4,0 miljoen op.
- Nieuwe middelen in de vorm van decentralisatie-uitkeringen en taakmutaties voor het uitvoeren van diverse taken van in totaal € 14,6 miljoen. Een groot deel hiervan is in de decembercirculaire bekend gemaakt en betreft de middelen voor de toekenning van de energietoelage over 2023 (€ 13 miljoen). Op het programma Wijken algemeen worden de lasten geboekt. Van € 1,6 miljoen wordt voorgesteld deze over te hevelen naar de programma's waarbinnen deze taken worden uitgevoerd ter dekking van de kosten vanaf 2024 (zie onder dotaties reserve).
- Over de oudere jaren (2021 en 2022) zijn afrekeningen ontvangen naar aanleiding van aanpassingen in maatstaven en uitkeringsfactor. Dit leidt tot een voordeel van ruim € 0,4 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

Gemeentefonds

In 2023 hebben 8 niet begrote dotaties aan de reserves plaatsgevonden, als gevolg van het resultaat uit het gemeentefonds ter grootte van € 1.614.587:

1. In de decembercirculaire 2023 zijn middelen ontvangen voor de kosten die gemeenten maken voor opvangcentra. In het faciliteitenbesluit is geregeld dat de gemeenten die een opvangcentrum voor asielzoekers hebben, uitkeringen krijgen vanuit een decentralisatie-uitkering. Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop voor dekking van de gemaakte kosten.
2. In de decembercirculaire 2023 zijn middelen toegevoegd in het kader van dekking van de kosten van gemeenten met overige onderdak voorzieningen (Bed, bad en brood). Besteding van deze middelen vindt in 2024 plaats en het budget wordt om die reden gereserveerd in de BR Taakmutaties GF/overloop.
3. In de decembercirculaire 2023 zijn middelen ontvangen voor de kosten van maatschappelijke begeleiding. Besteding van deze middelen vindt plaats in 2024, om die reden vindt de dotatie aan de BR Inburgering, integratie en asiel plaats.
4. In de decembercirculaire 2023 zijn middelen in het kader van sectorale ontwikkelpaden als onderdeel van de arbeidsmarktregio. Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop, zodat Arnhem en de regiogemeenten hieruit in 2024 de kosten kunnen dekken.
5. In de decembercirculaire 2023 zijn middelen ontvangen in het kader van de meerkosten die in het sociaal domein worden gemaakt voor de opvang van Oekraïners. Besteding van de middelen vindt in 2024 plaats en om die reden wordt dit budget gereserveerd in de BR Taakmutaties GF/Overloop.
6. In de decembercirculaire 2023 zijn middelen ontvangen voor veerkracht en weerbaarheid. Ter dekking van de kosten in 2024 voor het versterken van veerkracht en (digitale) weerbaarheid van individuen, omgevingen, gemeenschappen en de samenleving ter bevordering van de sociale stabiliteit worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.
7. In de decembercirculaire 2023 zijn middelen ontvangen voor de uitvoeringskosten van de gebiedsgerichte aanpak op het gebied van stadslandbouw. Ter dekking van de kosten in 2024 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Groenfonds.
8. In de decembercirculaire 2023 zijn middelen ontvangen voor de invoeringskosten van de Omgevingswet. Deze middelen zijn (aanvullend op de overgehevelde budgetten) noodzakelijk om zorg te dragen dat de gemeente is aangesloten, geoefend en ingeregeld en kan voldoen aan de in de Omgevingswet gestelde eisen. Ter dekking van de kosten in 2024 worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/Overloop.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO De Connectie
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal;
- Croydon en Gera (partnersteden).

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

- [Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015](#);
- [Nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020](#);
- [MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen](#);
- [Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker](#);
- [Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen](#) via [raadsbrief d.d.21-01-2020](#);
- [Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen \(2020\)](#);
- [Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen \(2020\)](#);
- [Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen \(2020\)](#);
- [Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen \(2021\)](#);
- [Bedrijfsplan versterkte regio \(2020\)](#);
- [Beleid internationale betrekkingen \(2021\)](#);
- [Regionale agenda 2023-2024](#);
- [Conceptbegroting 2024-2027 GMR](#).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en is een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als drugshandel, diefstal en overvallen. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Arnhem: een veilige stad!		(A)

Criminaliteit maakt geen kans	(D)

Het aantal misdrijven per 1000 inwoners kwam ook in 2023 meer in de buurt van een gemeente met 300.000+ inwoners dan van een gemeente met 100.000-300.000 inwoners. Dat betekent dat ondanks onze inspanningen de veiligheidsopgave groot blijft. De wet Bibob wordt veelvuldig toegepast; een evaluatie leert dat het beleid in Arnhem goed staat en uitbreiding verdient. Het Arnheems interventieteam controleert en voert speciale acties uit naar aanleiding van signalen en onderzoek. De handhaving capaciteit op straat is versterkt.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+	(I)

Het aantal delicten per 1000 inwoners steeg in 2023 licht van (65,9 naar 66,7), terwijl het gemiddelde voor de gemeenten met 100.000+ inwoners licht daalde (van 53,4 naar 53,3). Daarmee blijft het verschil tussen Arnhem en het gemiddelde voor gemeenten met 100.000+ inwoners fors en zit Arnhem dichterbij het gemiddelde van de gemeenten met 300.000+ inwoners (78,9).

High Impact Crimes blijven de aandacht krijgen. Uit een evaluatie die is gedeeld met de raad, blijkt dat cameratoezicht blijft voorzien in een veiligheidsbehoefte.

Misdaad mag niet lonen	(I)

De aanpak van ondermijnende criminaliteit is onverminderd voortgezet. We hebben 9 drugslocaties gesloten, 17 andere bestuurlijke maatregelen getroffen, 61 bibob-onderzoeken uitgevoerd en in 2 gevallen de vergunning geweigerd. [cijfers ondermijning PM]. De Wet Bibob is geëvalueerd. Er is capaciteit geregeld voor de uitvoering van de Wet Bibob, waardoor we kunnen gaan werven en het domein van toetsing uitbreiden, conform de aanbevelingen van de evaluatie. De raad heeft de APV gewijzigd, zodat het mogelijk is om, concreet onderbouwd, een branche of gebied of gebouw vergunningsplichtig te maken en daarmee binnen het Bibobdomein te brengen. De aanpak Preventie met Gezag wordt op alle fronten uitgevoerd. Het experiment gesloten coffeeshopketen bevindt zich helaas nog steeds in de voorbereidingsfase. We houden rekening met een start in juni 2024 en hebben capaciteit geworven die ter voorbereiding extra preventieve en controlerende activiteiten uitvoert ten aanzien van deze sector.

Conform planning zijn alle coffeeshops onderworpen aan een Bibob-toetsing. Tot slot is hard gewerkt aan de opzet van het digitale informatieknooppunt.

Online criminaliteit voorkomen	(I)

We hebben geïnvesteerd in bewustwording van risico's en het verhogen van cyberweerbaarheid onder Arnhemse jongeren en ouderen. Tevens hebben we geïnvesteerd in planvorming die beoogt een stevigere, integralere aanpak van digitale criminaliteit neer te zetten. Deze zal vanaf 2024 van start gaan.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal overvallen	0,88	0,68	0,49	0,37	0,60

Eenheid: Overvallen per 10.000 inwoners

Bron: Waarstaatjegemeente

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Misdrijven per 10.000 inwoners	731,70	693,30	649,90	656,85	667,31

Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners

Bron: Waarstaatjegemeente

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal straatroof	3,01	2,48	1,79	1,60	1,45

Eenheid: Straatroof per 10.000 inwoners

Bron: Waarstaatjegemeente

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Drugsdelicten	15,45	15	15,21	16,11	13,81

Eenheid: Aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners

Bron: Waarstaatjegemeente

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Politieregistraties overlast jeugd	42,82	100,65	99,06	56,70	48,86

Eenheid: Politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners

Bron: Waarstaatjegemeente

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Politieregistraties overlast door verwarde personen	102,22	111,93	138,10	132,30	105,21

Eenheid: Per 10.000 inwoners

Bron: Waarstaatjegemeente

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Verwijzingen Halt	10	13	8	7	

Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar

Bron: Waarstaatjegemeente

Crisisbeheersing op orde (D)

Dankzij de incidentele versterking hebben we kunnen voorzien in de noodzakelijk gebleken extra gemeentelijke coördinatie ten aanzien van de veiligheid van evenementen, manifestaties en demonstraties. De crisisorganisatie wordt versterkt en toekomstbestendig gemaakt mede door de verhoging van de Arnhemse bijdrage aan VGGM.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen (I)

De crisisorganisatie wordt versterkt en toekomstbestendig gemaakt mede door de verhoging van de Arnhemse bijdrage aan VGGM. Via de brede doeluitkering rampenbestrijding (BDUR) wordt er jaarlijks extra geld beschikbaar gesteld door het Rijk aan de VGGM.

Veiligheid voor de wijk en als persoon (D)

Het interventieplan voor personen met verward gedrag is december 2023 aan de raad gestuurd. Met het interventieplan beogen we beter georganiseerd te zijn om sneller en effectiever te reageren op signalen over personen met verward gedrag. Dankzij de raad is het budget voor intensivering van de straatcapaciteit handhaving structureel gemaakt waardoor we duurzaam hebben kunnen werven en nu over een robuuste straatcapaciteit beschikken. Eind 2023 hebben we tevens gerapporteerd aan de raad over de aanpak Preventie met Gezag, die goed op koers is maar waarbij een lange adem nodig is.

Steun bij aanpak woonoverlast (I)

De aanpak van woonoverlast is onverminderd voortgezet. In 2023 kwamen ongeveer 500 meldingen van woonoverlast binnen, waarvan we er 355 hebben afgehandeld en waarvan er 79 nog in behandeling zijn. Het aanpakken van woonoverlast is maatwerk. Met de bekendheid van de aanpak groeit het aantal meldingen.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling (I)

Het bestrijden van discriminatie, radicalisering en extremisme is onverminderd voortgezet. De aanpak van radicalisering en extremisme is vervat in het Integraal Veiligheidsplan (IVP), dat in de zomer is verzonden aan de raad. Criminele jeugdgroepen, risicojeugd en High Impact Crime blijven aandacht krijgen. Ten aanzien van de aanpak personen met verward gedrag is een interventieplan opgesteld en eind 2023 aan de raad verzonden.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid**(I)**

We hebben voor iedere wijk een wijkveiligheidsplan opgesteld, waarin we de aanpak neerzetten om te komen tot een veiliger en leefbaarder wijk. In dit kader zijn vanuit het budget Leefbare Wijken een aantal concrete fysieke verbeteringen in de wijken gestart. We hebben gewerkt aan jongerenopvang en ontmoetingsplaatsen in Arnhem-Zuid en verloedering en slechte plekken aangepakt in onder meer het centrum (Johnny van Doornplein) en het Spijkerkwartier. Het Actieplan Overlast is verzonden aan de raad en wordt uitgevoerd.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% Onveiligheidsgevoel algemeen	37		36		

Eenheid: Percentage

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% Onveiligheidsgevoel in de buurt	29		28		

Eenheid: Percentage

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Tijdelijk huisverbod	27	28	22		23

Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis

Bron: Gemeente Arnhem

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Diefstal uit woning	2,84	2,19	1,84	1,68	1,42

Eenheid: Aantal diefstallen/inbraak woning per 10.000 inwoners

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Winkeldiefstal	56,50	47,70	44,19	50,16	65,27

Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Geweldsmisdrijven	7,60	7,10	6,60	6,80	6,80

Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Vernieling	6,80	7,40	6,60	6,30	5,99

Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1000 inwoners

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Jongeren met een delict voor de rechter	1	1	2	1	

Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen

Bron: CBS

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023**22M123 Manifest demonstratierecht**

In afstemming met Amnesty hebben wij de teksten op de website over demonstraties aangescherpt. Wij verwachten dat de burgemeester uiterlijk in het tweede kwartaal 2024 het manifest kan tekenen en we de raad daarover kunnen informeren. We betrekken de jaarlijkse evaluatie bij de op instigatie van de raad jaarlijks te houden veiligheidstafel.

22M133 Stel aantal BOAs op straat veilig

In de begroting is een straatcapaciteit van 29 fte verwerkt. Voor wat betreft het handhavingsbeleid wordt momenteel de hand gelegd aan het opstellen ervan (met name de keuzes capaciteit versus inzetwensen). We verwachten dit beleid uiterlijk tweede kwartaal 2024 aan de raad te kunnen zenden. Het uitvoeringsplan zal aansluiten bij de jaarlijkse planning die gekoppeld was en is aan de wijkveiligheidsagenda's. Hiermee wordt, naast het focussen op stadsbrede problematieken, ook oog gehouden voor het wijkgericht werken. Per slot van rekening moeten we daar zijn waar we nodig zijn.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	22.864	22.205	27.283	25.644	1.639
Baten	5.142	2.289	6.250	5.102	-1.148
Saldo lasten en baten	-17.722	-19.916	-21.033	-20.541	491
Toevoegingen aan reserves	805	73	878	896	-17
Onttrekkingen aan reserves	1.086	397	1.136	1.132	-4
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	281	324	258	236	-22
Gerealiseerd resultaat	-17.441	-19.592	-20.774	-20.305	469

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	1.351	V			
Openbare orde en veiligheid	739	V	Preventie met Gezag	I	AR
Veiligheidshuis	405	V	RIO-IPTA (specifieke rijksmiddelen nazorg ex-gedetineerden)	I	AR
Openbare orde en veiligheid	207	V	Vergunningen en Handhaving	I	AR
Baten	-1.088	N			
Veiligheidshuis	-405	N	RIO-IPTA (specifieke rijksmiddelen nazorg ex-gedetineerden)	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-683	N	Preventie met Gezag	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0				
Onttrekkingen aan reserves	0				

Preventie met Gezag

In 2023 zijn niet alle Rijksmiddelen (vanuit specifieke Rijksuitkering - preventie met gezag) aangewend. Bovendien is een deel van deze Rijksmiddelen pas later in het jaar toegekend. De resterende Rijksmiddelen zijn gereserveerd op de balans conform de BBV voorschriften. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant en een nadeel op de baten van € 0,7 miljoen. Per saldo is dit effect dus nagenoeg budget neutraal.

RIO-IPTA (specifieke rijksmiddelen nazorg ex-gedetineerden)

Het verschil is ontstaan door het doorschuiven naar 2024 van de ontvangen RIO-IPTA Rijksmiddelen (specifieke geoormerkte middelen voor de nazorg van ex-gedetineerden). In de eerste helft van 2023 was er onvoldoende capaciteit beschikbaar om prioriteit te geven aan het ontwikkelen van een gedegen en geborgd plan voor de inzet van deze middelen. In de 2e helft van 2023 is gestart met de ontwikkeling van dit plan. De verwachting is dat

begin 2024 een beslissing zal worden genomen over de inzet van deze middelen. Dit heeft geleid tot een voordeel in de lasten en een nadeel in de baten van € 0,4 miljoen. Per saldo is het effect dus budgetneutraal.

Vergunningen en Handhaving

In 2023 zijn tijdelijk middelen beschikbaar gekomen voor de inzet van extra handhavers. Bij de begroting 2024 is dit omgezet in structurele middelen. De invulling van de extra capaciteit is gedurende 2023 gerealiseerd. Hierdoor is een deel van het jaarbudget niet besteed en is in 2023 een incidenteel voordeel ontstaan van € 0,2 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

- [Kadernota veiligheid 2018-2022](#);
- [Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022](#);
- [Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019](#);
- [Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak](#);
- [APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht](#);
- [Experiment gesloten coffeeshopketen](#);
- [Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023](#).

Bereikbaarheid

Een goede bereikbaarheid is en blijft belangrijk. Voor inwoners én voor bezoekers en voor alle vormen van vervoer: te voet, met de (deel)fiets, het openbaar vervoer, of met de (deel)auto. We zien echter ook dat mobiliteit tot leefbaarheidsproblemen leidt. We zetten dan ook vol in op duurzame mobiliteit om onze stad goed bereikbaar, maar ook leefbaar te maken.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Een duurzaam bereikbare stad (A)		
Bewerkstellen van een mobiliteitstransitie: eerst de voetganger, dan de fietser, dan het OV en dan pas de auto. (D)		
Om de afhankelijkheid van de auto te verkleinen, zetten we in op een mobiliteitstransitie, waarbij eerst de voetganger komt, dan de fietser en vervolgens het OV en tot slot de auto. Het nieuwe mobiliteitsbeleid vormt de basis voor verdere inspanningen om de gewenste mobiliteitstransitie te bewerkstelligen.		
Opstellen mobiliteitsbeleid (I)		
Nadat de startnotitie participatie duurzaam mobiliteitsplan en parkeerbeleid is vastgesteld is voor de zomer de eerste participatieronde uitgevoerd en is er ook in de interne organisatie veel informatie opgehaald. Op basis van de intern en extern opgehaalde input zijn denkrichtingen ontwikkeld en doorgerekend op hun verkeerskundige en milieueffecten. Dit heeft geleid tot één voorkeursscenario dat in een tweede participatieronde is gedeeld. Dit heeft geleid tot één scenario dat in het duurzaam mobiliteitsplan is uitgeschreven. Eind 2023 was het eerste concept van het duurzaam mobiliteitsplan gereed. Verwachting is dat het duurzaam mobiliteitsplan in het eerste kwartaal van 2024 aan de raad wordt voorgelegd ter goedkeuring.		
Vergroten van het aandeel fiets om de stad duurzaam bereikbaar te maken (D)		
We werken er aan meer mensen de fiets te laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. De opgave is groot dus er moet veel werk verzet worden. We blijven fietsprojecten verkennen en voorbereiden. Het gaat daarbij zowel om fietspaden en -straten als voorzieningen om de fiets te parkeren.		
Verbeteren/uitbreiden stedelijk fietspadennetwerk, waaronder regionale snelfietsroutes (I)		
- In 2023 zijn de laatste delen van de snelfietsroute Arnhem - Velp gerealiseerd. Daarmee is deze fietsroute compleet gerealiseerd en veilig en fietsvriendelijk ingericht. Onderdeel van het werk is de realisatie van de langgewenste ontbrekende schakel naar Velp via HAN Larenstein, een nieuwe verbinding door het groen. Het project is genomineerd voor de landelijke Tour de Force initiatiefprijs - Het plan voor de fietspaden Onderlangs als onderdeel van de SFR Wageningen is aangepast, met inbegrip van radicaal vergroenen. Het plan wordt op korte termijn uitgevoerd. - Afronding SFR De Liemers. De voorbereiding en financiering voor het hoogwaardige fietspad Johan de Wittlaan is afgerond. De realisatie is eerste helft 2024. - De voorbereiding voor de herinrichting van de Hommelseweg als fietsstraat met een gefaseerde aanpak loopt. Uitvoering is in 2024. - De verbreding van de fietspaden Grote Griet (verkeersveiligheid), 1e fase van de hoogwaardige fietsroute naar Elderveld-Schuytgraaf is voorbereid. De uitvoering start eerste helft 2024. - Het Verbeterplan RijnWaalpad is verregaand voorbereid en gefinancierd zodat uitvoering van dit grote fietsproject (5,3 km) kan starten. - Voorzien van bestaande fietspaden met comfortabele asfaltverharding zoals de Hollandweg. Op de Velperweg is dit vertraagd door vertragingen met kabels en leidingen die moeten worden verlegd. - Wij doen intensief mee in de initiatieven voor twee prioritaire nieuwe regionale doorfietsroutes: Arnhem Huissen en VeluweWaalpad (Arnhem - Elst- Nijmegen), ook in het kader van de provinciale Gebiedsaanpak A/N325 en de fietsambitie van het Rijk.		

Vergroten van het aandeel voetgangers om de stad duurzaam bereikbaar te maken

(I)

Tot nu toe was er weinig tot geen zicht op het netwerk van looproutes in de stad en welke looproutes van relatief groot belang zijn. In 2023 is goede voortgang geboekt. Het hoofdlooproutesnetwerk en het verbidingsnetwerk zijn opgesteld, waarbij ook gewenste nieuwe verbindingen zijn aangegeven. In het kader van het verbeteren van de toegankelijkheid voor mensen met een beperking op de hoofdlooproutes is een start gemaakt in Malburgen. Daar waar sprake is van herinrichting van de openbare ruimte is verbeteren van de toegankelijkheid een uitgangspunt.

We hebben de eerste aanzet gedaan op de volgende aspecten:

- Nadere analyse nieuwe verbindingen: welke hebben prioriteit, welke fysieke en technische mogelijkheden zijn er en welk budget is hiervoor nodig?
 - Vaststellen gewenst netwerk inclusief nieuwe verbindingen en opname hiervan in het duurzaam mobiliteitsplan.
 - Analyse kwaliteit van de voetpaden die onderdeel uitmaken van het hoofdlooproutesnetwerk en het verbidingsnetwerk (met name breedte en onderhoudsniveau). Deze analyse leidt tot een overzicht van knelpunten en noodzakelijke verbeteringen.
 - Vaststellen groen, ontspannen netwerk, inclusief gewenste nieuwe verbindingen.
- Hiermee gaan we in 2024 verder.

Realiseren maatregelen uit het fietsparkeerplan

(I)

In de afgelopen periode zijn er verkenningen gedaan naar nieuwe parkeervoorzieningen voor de fiets. Bij de planontwikkeling Stadstheater en Willemsplein liggen concrete ideeën voor nieuwe fietsstallingen. Ook is een start gemaakt om te kijken of de openingstijden van de fietsvoorzieningen kunnen worden verruimd.

Verkennen mogelijkheden van nieuwe fietsbruggen over de Rijn

(I)

Er is onderzoek gedaan om meer inzicht te krijgen in het aantal gebruikers van een fietsbrug tussen Malburgen en Arnhem Oost. Dit in het kader van alle verkeerskundige onderzoeken voor de Spoorzone Arnhem Oost. Dat levert een bijzonder inzicht op. Daarbij wordt ook nagedacht over de aanlanding van de brug in bestaand stedelijk gebied. De brug is onderdeel van de regionale doorfietsroute naar Huissen.

Aan de westkant van de stad is een beoogde fietsbrug bij Arnhem West – Renkum, parallel aan het spoor onderdeel van het regionale project VeluweWaalpad, de hoogwaardige doorfietsroute vanuit Elst e.v. naar Arnhem. Uit onderzoek blijken de kansen en betekenis van deze nieuwe verbinding voor de mobiliteitstransitie in Arnhem en de regio. Zowel regionaal als landelijk voert de regio lobby voor beide fietsbruggen.

Vergroten van het aandeel van het openbaar vervoer om de stad duurzaam bereikbaar te maken

(D)

We werken er aan meer mensen de bus te laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. We blijven openbaarvervoerprojecten verkennen en voorbereiden.

Uitvoeren van concrete hoogwaardig openbaar vervoer projecten

(I)

De uitvoering van de projecten Velperweg en Westervoortsedijk (westelijk deel) is nog niet gestart in 2023. Er zijn wel veel positieve ontwikkelingen geweest voor deze beide projecten. Voor de Westervoortsedijk is een subsidie verleend door de provincie. De uitvoering is gepland voor de zomer van 2024. De uitvoering van de Velperweg heeft vertraging opgelopen. De start van de uitvoering staat nu gepland op 4 maart 2024. Daarnaast is er door de provincie een subsidie verleend voor busstroken ter hoogte van winkelcentrum Presikhaaf op de IJssellaan. De uitvoering van dit project zal starten nadat de Velperweg afgerond is in najaar van 2025.

Tegelijkertijd zijn ook diverse openbaar vervoer projecten afgerond in 2023:

- HOV-Bushalte Rijnstraat;
- Oude Zevenaarseweg;
- Westervoortsedijk ter hoogte van IPKW;
- Kruising Hollandweg-Brabantweg-Burg. Matsersingel;
- Trolleyficing van Oosterbeek als voorbereiding op de Trolley 2.0 richting Wageningen.

Arnhem beschikt over goed openbaar vervoer in de stad, de regio en naar de Randstad en Duitsland

(D)

Het openbaar vervoer in de stad en in (en naar) de regio moet worden verbeterd. Ook willen we het reizen per openbaar vervoer richting de Randstad en internationale bestemmingen aantrekkelijker maken.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier en het lokale en regionale openbaar vervoer (I)

Tijdens het BO MIRT van november 2023 is afgesproken dat gestart wordt met de volgende twee voor Arnhem belangrijke zogenaamde MIRT-Onderzoeken onder leiding van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat:

- MIRT-onderzoek naar de spoorcorridor Utrecht-Foodvalley-Arnhem (voorheen Utrecht-Arnhem-Duitse grens). In dit MIRT onderzoek wordt onderzocht hoe de snelheid en frequentie op deze spoorcorridor verbeterd kan worden door onder andere infrastructurele maatregelen. Het MIRT-onderzoek is nog niet opgestart wegens personele problemen bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Samen met GMR (en provincie) zijn we aan het lobbyen voor een snelle start.
- MIRT-Onderzoek inpassing vrije spoorkruising-Oost in NOVEX gebied spoorzone Arnhem-Oost. Ook dit onderzoek naar een ongelijkvloerse spoorkruising en de ruimtelijke inpassing daarvan in het NOVEX gebied Spoorzone Arnhem-Oost is vanwege personele problemen bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat tijdelijk "on hold" gezet. Ook hier richt onze gezamenlijke lobby zich op het snel starten van dit onderzoek.

GNOE (Goederencorridor Noord-Oost Europa)

Het Nut en Noodzaak onderzoek is in november 2023 toegezegd door staatssecretaris Heijnen van Infrastructuur en Waterstaat tijdens een bestuurlijk overleg met Landsdeel Oost, waarbij ook wethouder en voorzitter Verbonden regio van de GMR, Kundic aanwezig was. Toen is afgesproken dat er over de toekomstige routing nog geen besluiten worden genomen. Een Nut en Noodzaak onderzoek moet eerst uitwijzen wat het nut en noodzaak is van een nieuwe goederenrouting en of goederenvervoer naar Noord Duitsland niet beter via andere modaliteiten mogelijk en beter is (bijvoorbeeld via zeevervoer naar de haven van Hamburg).

Met behulp van parkeerbeleid het bouwen in en rond de binnenstad en op OV-locaties makkelijker maken en daarbij de auto-afhankelijkheid verminderen en de overlast van geparkeerde auto's verminderen (D)

We willen binnen de stad, bij voorkeur op en rond OV-knooppunten zoveel mogelijk woningen bouwen, met daarbij zo min mogelijk parkeerplaatsen en dus lagere parkeernormen. Om overlast in de omliggende gebieden te voorkomen willen we het gebied met parkeerregulering uitbreiden.

Ontwikkeling stedelijk parkeerbeleid (I)

Ontwikkeling van het parkeerbeleid volgt op het duurzaam mobiliteitsplan. Aangezien de contouren van het duurzaam mobiliteitsplan helder zijn wordt nu ook het parkeerbeleid met daarbij de parkeernormen verder uitgewerkt. Planning is om dat halverwege 2024 af te ronden.

Verhoging parkeertarieven (I)

De parkeertarieven zijn verhoogd.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aandeel fiets in modal split	21	25	25	28	

Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers

Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aandeel openbaar vervoer in modal split	7	5	3	5	

Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers

Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)

Tegengaan verkeersoverlast (A)

Tot een nieuwe verdeling van de ruimte voor de voetganger, fietser het OV en de auto komen (D)

De ruimte in de stad is schaars. We gaan op zoek naar een nieuwe verdeling van die schaarse ruimte waarbij eerst de voetganger, dan de fietser, dan het openbaar vervoer en vervolgens de auto komt.

Verkeersstructuurplan opstellen (I)

In het kader van het duurzaam mobiliteitsplan is nagedacht over de nieuwe verkeersstructuur. Dit kan echter pas na vaststelling van het duurzaam mobiliteitsplan worden uitgewerkt.

Aanpassen wegenstructuur

(I)

Op verzoek van de gemeenteraad wordt er met grote aanpassingen aan de wegenstructuur gewacht totdat het duurzaam mobiliteitsplan is vastgesteld. Ondertussen zijn echter al wel analyses uitgevoerd op welke wegen de snelheid kan worden aangepast, of de hoeveelheid asfalt kan worden verminderd.

De ruimte voor de auto in en rond de binnenstad beperken

(D)

In de hele stad is de ruimte schaars, maar dat geldt zeker voor de binnenstad. De auto neemt relatief veel ruimte in de binnenstad in. Zowel door de wegen waarover de auto's rijden als door de ruimte die nodig is om deze auto's te parkeren. We willen de ruimte die de auto in de binnenstad inneemt beperken.

Opheffen flitsparkeren

(I)

De flitsparkeerplekken zijn opgeheven en over het algemeen teruggebracht naar de functie van voor het flitsparkeren. Op twee locaties is een andere keuze gemaakt. Aan de Langstraat wordt een groenstrook aangebracht en op de Markt worden fietsvlonders geplaatst om te onderzoeken of er vraag is naar fietsparkeren op die plek.

Verminderen van het aantal straatparkeerplaatsen

(I)

Het verminderen van het aantal straatparkeerplaatsen in de binnenstad dient gestructureerd vanuit parkeerbeleid te gebeuren. Dit is dus een inspanning die volgt uit het parkeerbeleid (zie ontwikkeling stedelijk parkeerbeleid).

Inrichting Rijnkade als wandel- en fietspromenade

(I)

Het ontwerp van de Rijnkade, zoals dat door het Waterschap (in nauwe afstemming met de gemeente en stakeholders uit de stad) gemaakt is, is momenteel in uitvoering. Uitgangspunt daarbij is een verkeersluwe hoge kade. Hiermee wordt dus al een flinke stap gezet richting de inrichting als wandel- en fietspromenade. Er vindt daarnaast een verkenning plaats of een verdere vergroening en verdere verhoging van de verblijfskwaliteit (ten opzichte van het ontwerp dat momenteel in uitvoering is) mogelijk is.

Verbeteren verkeersveiligheid

(D)

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren. Ook willen we dat scholieren veilig naar school kunnen fietsen.

Aanpak verkeersonveilige locaties

(I)

De volgende verkeersonveilige locaties zijn in 2023 aangepast:

- Ir. J.P. van Muijlwijkstraat (diverse kruispunten);
- Minervasingel- Vakwerkbrug;
- RijnWaalpad - Rijkerswoerdsestraat.
- Metamorfoseallee – Marasingel – Minervasingel (rotonde met fietsoversteek)

Het project Groningensingel is nog in uitvoering. Dat project wordt in 2024 afgerond.

Daarnaast worden de aanpassing van de volgende verkeersonveilige situaties voorbereid:

- Fietsoversteek Onderlangs, ter hoogte van de Boterdijk (vierde kwartaal 2024 gereed);
- Fietsoversteek Onderlangs, ter hoogte van het Rijnhotel (vierde kwartaal 2024 gereed);
- Graaf Lodewijkstraat - J.P. Heijestraat – Hommelseweg (start uitvoering eerste kwartaal 2025);
- Hommelseweg – Agnietenstraat (start uitvoering eerste kwartaal 2025);
- Marga Klompélaan – Hoogwaardige snelfietsroute RijnWaalpad (tweede kwartaal 2025 gereed);
- Velperweg (start uitvoering eerste kwartaal 2024).

Daarnaast zijn we diverse diepte analyses aan het uitvoeren om tot goede verbetervoorstellen voor de top-10 meest verkeersonveilige punten op het Arnhemse wegennet te komen. Vanuit die analyse worden nu voorbereidingen getroffen om enkele locaties aan te pakken.

Naast de aanpak van verkeersonveilige locaties werken we aan het verbeteren van de verkeersveiligheid door de aanleg van schoolzones.

De volgende schoolzones zijn uitgevoerd:

- Bethanienstraat;
- Callunastraat – Gentiaan (Heijenoordschool);
- Rijksweg-West (Jozefschool) .

De volgende schoolzones zijn nu in uitvoering en worden begin 2024 afgerond:

- Brabantweg (De Laarakker en De Expeditie);
- Bauwerstraat (Pieter Breughelschool).

Beter en schoner taxivervoer

(D)

Taxivervoer is voor sommige bezoekers het visitekaartje van onze stad. We willen de kwaliteit van het taxivervoer in onze stad verbeteren en de voertuigen verschonen.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

(I)

Er is geconstateerd dat implementatie van de taxiverordening nu niet zinvol is. Eerst dient het Rijk wetgeving op te stellen voor de volledige taxibranche (bel- en opstapmarkt). Implementatie is dus tot nadere orde uitgesteld. We zijn contact blijven houden met de taxibranche om het taxivervoer te verbeteren en schoner te maken. Enerzijds in algemene zin, maar ook in het kader van concrete projecten zoals het Willemsplein. Bij die ontwikkeling lijken zich kansen voor te doen, die positief zijn voor de taxibranche. Wij zullen hierover met de taxibranche in contact treden.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal verkeersongevallen	1120,10	1309	1459	1583	

Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem

Bron: Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal aangepakte knelpunten	2	1	4	2	1

Eenheid: Aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast

Bron: Gemeente Arnhem

Schonere lucht in de stad (A)

Doorgaand verkeer door de stad beperken (D)

Er rijdt relatief veel doorgaand verkeer in de stad (verkeer dat geen herkomst of bestemming in Arnhem heeft, maar alleen maar door de stad rijdt, omdat dit de kortste en/of snelste route is). Deze voertuigen leiden tot overlast en horen hier niet te rijden. Doel is om dat verkeer zoveel mogelijk te beperken en idealiter helemaal niet meer te hebben in de stad.

Plan weren doorgaand verkeer (I)

Nadat we het duurzaam mobiliteitsplan hebben opgesteld stellen we een plan op om het (onnodig) doorgaand autoverkeer uit Arnhem te weren. We kijken daarbij naar een breed palet van maatregelen, van verkeersmanagement tot infrastructurele maatregelen. Het duurzaam mobiliteitsplan is nog niet gereed en daarom wordt hiermee nog niet gestart.

Beter benutten van stations en realisatie transferia/stadsrandhubs (D)

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Op deze manier kan een volwaardig en duurzaam alternatief voor de (privé-)auto worden geboden. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen.

Opstellen visie op Arnhemse hubs (I)

De hubvisie is in concept vastgesteld door het college en er worden verkenningen gedaan naar enkele locaties. Pas nadat het duurzaam mobiliteitsplan is vastgesteld kan hiermee echt verder worden gegaan. Er ligt dan dus al een stevige basis om snel tot een definitieve visie en verdere uitrol te komen.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs (I)

Er is gewerkt aan de verkenning, voorbereiding, uitwerking en realisatie van de volgende locaties:

- ☐ Rozet: voorbereiding;
- ☐ Kronenburg: realisatie;
- ☐ GelreDome: verkenning;
- ☐ IPKW: verkenning;
- ☐ Station Zuid: voorbereiding.

Minder vervuilende voertuigen in de binnenstad (D)

Er is veel overlast van vervuilende voertuigen in de binnenstad. We willen die overlast beperken.

Handhaven van de milieuzone en waar mogelijk strengere normering en uitbreiding (I)

In 2023 is de milieuzone voor de inwoners onveranderd gebleven.

Er is gewerkt aan plannen om in 2025 de milieuzone aan te scherpen naar minimaal € 5 voor personenauto's. Dit is in lijn met landelijke regelgeving. Daarnaast proberen we inzicht te krijgen in de nadelen van de milieuzone (bijvoorbeeld bij werkzaamheden of omleidingen) om te onderzoeken hoe we die nadelen kunnen minimaliseren.

Stimuleren en faciliteren van duurzame stadsdistributie, met name in de binnenstad (I)

De invoering van de Zero Emissie-zone voor stadslogistiek vanaf juni 2026 is aangekondigd. Er hebben gesprekken plaatsgevonden met verschillende binnenstadondernemers, logistiek ondernemers en logistiek investeerders (marktpartijen) over het verduurzamen van de stadsdistributie in de binnenstad. Het aandeel elektrische voertuigen is nog klein, veel voertuigen rijden nog steeds half leeg door de binnenstad en sommige voertuigen hebben erg weinig afleveradressen. Er valt nog veel te winnen in efficiency. Het doel is dat er straks minder en vollere, schone en stillere voertuigen de binnenstad inrijden om de binnenstad leefbaar, verkeersveilig en duurzaam bereikbaar te houden. We proberen afspraken met elkaar te maken over restricties voor toegang en vervoer, over beleving van klanten, maar ook over innovatie, datadelen en samenwerking.

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023

[22M141 Kaders voor mobiliteitsingrepen](#)

De motie is afgedaan met de [raadsbrief Impact werkzaamheden op genoemde wegen in motie 22M141](#).

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.574	29.718	30.454	28.250	2.204
Baten	7.263	9.529	9.534	9.593	58
Saldo lasten en baten	-14.311	-20.189	-20.920	-18.658	2.262
Toevoegingen aan reserves	8.936	13.742	15.162	16.101	-939
Onttrekkingen aan reserves	8.121	14.848	15.777	15.416	-361
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-816	1.106	615	-685	-1.300
Gerealiseerd resultaat	-15.127	-19.083	-20.305	-19.343	962

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	1.866	V			
Mobiliteit	671	V	Parkeren	I	BR
Mobiliteit	667	V	Beheer parkeergarages	I	BR
Mobiliteit	479	V	Algemene beheerkosten openbare ruimte	I	AR
Mobiliteit	387	V	Onderhoud panden mobiliteit (excl. parkeergarages)	I	AR
Mobiliteit	293	V	Beheer trolley netwerk en verkeersregelininstallaties	I	AR
Mobiliteit	195	V	Buiten Gewoon Beter	I	BR
Mobiliteit	-356	N	Bereikbaarheidsaanpak Binnenstad	I	BR
Mobiliteit	-470	N	Groot onderhoud Wegen	I	BR
Baten	0				
Toevoegingen aan reserves	-813	N			
	-78	N	Onderhoud panden mobiliteit (excl. parkeergarages)		BR
	-96	N	Programma groot onderhoud Wegen		BR
	-639	N	Parkeerexploitatie		BR
Onttrekkingen aan reserves	-265	N			
	566	V	Groot onderhoud Wegen		BR
	356	V	Bereikbaarheidsaanpak Binnenstad		BR
	-195	N	Buiten Gewoon Beter		BR
	-210	N	Beheer parkeergarages		BR
	-782	N	Parkeren		BR

Parkeren

In 2023 zijn er rondom fietsparkeren voornamelijk zaken voorbereid. Daarvoor waren maar beperkte financiële middelen nodig (€ 0,7 mln. minder dan begroot). De verwachting is dat deze middelen de komende jaren wel nodig zullen zijn als maatregelen worden doorgevoerd. Het verschil wordt minder onttrokken aan de BR Bereikbaarheid.

Beheer parkeergarages

Het totale voordeel op het beheer van de parkeergarages is € 0,7 miljoen. Dit komt doordat er minder storingen zijn geweest (0,3 miljoen) en er is planmatig onderhoud voor parkeergarage Rozet doorgeschoven naar 2024 (0,2 miljoen). Ook is er € 0,2 miljoen aan lagere rentelasten. Voor de verklaring van dit voordeel wordt verwezen naar de toelichting op de financiële afwijkingen van het onderdeel 'vaste en vlottende financiering' in het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Van het totale voordeel wordt € 0,5 miljoen verrekend met de bestemmingsreserve Bereikbaarheidsfonds en € 0,2 miljoen vloeit terug naar bestemmingsreserve onderhoud parkeergarage Rozet.

Algemene beheerkosten Openbare Ruimte

In 2023 is een voordeel ontstaan van € 0,5 miljoen op de algemene beheerkosten openbare ruimte. Door de gespannen situatie op de arbeidsmarkt heeft de organisatie moeite al haar vacatures in te vullen. Met name als het om specialismen gaat. In 2023 speelde dit effect extra sterk door uitbreiding van de formatie om invulling te kunnen geven op de gemeentelijke ambities op het gebied van radicaal vergroenen. Aan het eind van 2023 is een groot deel van de vacatures 2023 alsnog ingevuld.

Onderhoud panden mobiliteit (exclusief parkeergarages)

Op een aantal panden in gebruik voor mobiliteit is € 0,4 miljoen minder uitgegeven aan onderhoud. Dit wordt verklaard door meerdere redenen: minder storingsonderhoud, lager uitgevallen planmatig onderhoud voor het Busplein Arnhem Centraal en Transferhal openbaar vervoer. Van het totale voordeel wordt € 0,1 miljoen verrekend met de bestemmingsreserve onderhoud Transferhal openbaar vervoer.

Beheer trolley netwerk en verkeersregelininstallaties

Door lagere kosten op het onderhoud van het trolley netwerk is een incidenteel voordeel gerealiseerd van € 0,2 miljoen. Daarnaast is onder meer door lagere energiekosten een incidenteel voordeel van € 0,1 miljoen ontstaan op het beheer van de verkeersregelininstallaties.

Buiten Gewoon Beter

Een deel van het jaarprogramma Buiten Gewoon Beter Spijkerviertel is niet gerealiseerd (€ 0,2 miljoen). Door toevoeging aan de bestemmingsreserve 'Buiten Gewoon Beter' worden deze middelen gereserveerd voor de uitvoering in 2024.

Bereikbaarheidsaanpak binnenstad

De herinrichting van het Willemsplein en de verbetering van het RijnWaalpad vergen een langere doorlooptijd en meer vooronderzoek dan aanvankelijk gedacht. Daarnaast zijn bepaalde aspecten die in 2022 zouden worden uitgevoerd, in 2023 uitgevoerd wat bij elkaar tot € 0,4 mln. meer kosten heeft geleid. Dit bedrag wordt meer onttrokken aan de BR Bereikbaarheid.

Groot Onderhoud Wegen

Ten opzichte van het jaarprogramma groot onderhoud Wegen zijn in 2023 extra werkzaamheden gerealiseerd (€ 0,5 miljoen). Dit betreft de in 2022 doorgeschoven groot onderhoudswerkzaamheden aan de Hollandweg. Door onttrekking aan de bestemmingsreserve 'Buiten Gewoon Beter' worden deze middelen verrekend.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

- [Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 \(januari 2020\);](#)
- [Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;](#)
- [De Arnhemse Binnenstad 2015;](#)
- [Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";](#)
- [Hoogwaardig Openbaar Vervoer \(HOV\)-Actieplan.](#)

Economie

Om de brede welvaart in Arnhem te versterken is het van belang dat er voor Arnhemmers waardevolle banen zijn op de arbeidsmarkt, dat ondernemers zich op een duurzame toekomst kunnen richten en dat kennis, innovatie en creativiteit de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen. We werken daarom aan een sterke en duurzame economie die bijdraagt aan het waarborgen van de bestaanszekerheid van onze bewoners en die bedrijven en (jong) talent kansen biedt voor de toekomst. Samenwerking en verbindingen tussen ondernemers, onderwijs en overheid zijn daarin van groot belang om bijvoorbeeld vooruitstrevende energy concepten of circulaire ketens succesvol in de praktijk te kunnen brengen.

In de afgelopen jaren is samen met de stad gewerkt aan de economische agenda van de stad die ieder jaar wordt voorzien van een nieuwe uitvoeringsagenda. Hierin zijn de ambities van ondernemende Arnhemmers, van starters tot grote bedrijven en van andere organisaties en werkgevers in de stad samengebracht en wordt gezamenlijk aan de uitvoering gewerkt. Met een sterke gerichtheid op samenwerking en innovatie ten dienste van maatschappelijke opgaven als energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit. Andere belangrijke thema's uit deze agenda zijn de aanpak van de krapte op de arbeidsmarkt en een goede inpassing en verduurzaming van werklocaties in onze stad en regio.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut		
	Toekomstgericht ondernemerschap	(A)
In een samenwerkingsverband genaamd energieke coalities (onderwijs-overheid-ondernemers) dragen we bij aan het versterken van het toekomstgerichte ondernemersklimaat. Ondernemerschap en ondernemers zijn van belangrijke waarde voor onze stad. Zij zorgen voor werkgelegenheid en innovatie.		
	Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening	(D)
Voor het verder optimaliseren en professionaliseren van ondernemersdienstverlening is de samenwerking met de Kamer van Koophandel (KvK) en startclub Arnhem verder uitgebreid in dit gedachtegoed. Zo kunnen we vanuit de ondernemersdesk gedachten nog beter multidisciplinair inspelen op de vragen van de ondernemers.		
	Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers	(I)
De samenwerking met startclub Arnhem wordt steeds verder geïntensiveerd. De startclub is een belangrijke partij geweest en nog steeds in het verder professionaliseren van de dienstverlening, evenals de verkenning van het ondernemerslab/ incubatorprogramma waarbij een positionpaper is gerealiseerd, gezocht is naar geschikte partners en stakeholders en waarbij commitment op financiering is afgegeven. Tevens stimuleren we op allerlei manieren, onder andere via het netwerk van ondernemers in de stad lokaal, sociaal en duurzaam inkopen. We bevorderen dit door in gesprek met ondernemersverenigingen activiteiten te organiseren voor de stad wat bijdraagt aan vergroten van lokaal inkopen in Arnhem. Het ondernemersregister van de gemeente Arnhem is bijgewerkt, waarbij sindsdien 48 ondernemers zich gemeld hebben.		
	Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken	(I)
In 2023 zijn er vier toonaangevende netwerkbijeenkomsten georganiseerd door de gemeente in samenwerking met partijen uit de stad. In mei hebben we ruim 80 ondernemers samengebracht op het thema verbindingen, inclusief diverse inhoudelijke sessies met toonaangevende sprekers en ervaringsdeskundigen uit de stad. In samenwerking met Arnhem bedrijf hebben we in juni 100 ondernemers bijeengebracht waar de Economische uitvoeringsagenda een onderwerp was. Betrokken stakeholders hebben op een ludieke manier laten zien welke mooie initiatieven verder zijn gebracht. In samenwerking met Arcadis hebben we een succesvolle bijeenkomst georganiseerd voor de top-50 van het Arnhemse bedrijfsleven. Het duurzame mobiliteitsplan en de gevolgen/betrokkenheid van en voor de ondernemers stond hierin centraal. De opkomst was goed en de inhoudelijke bijeenkomst werd als zeer waardevol ervaren. Tevens heeft de gemeente Arnhem de Dag van de Ondernemer georganiseerd waarbij het bedanken van ondernemers uit de stad voor hun ondernemendheid en bevologenheid centraal stond. Onder andere in samenwerking met Vitesse Businessclub hebben we zo'n 120 ondernemers ontvangen en gezorgd voor een inhoudelijke inspirerende sessie met het thema verbinden.		

Accountmanagement heeft zich geuit op verschillende aspecten, waaronder goede bereikbaarheid en opvolging van ondernemersvragen. Het actief bezoeken van 23 bedrijven samen met de wethouder uit diverse sectoren waaronder de energiesector (onder andere Tennet, Elestor Kema Cesi), zakelijke dienstverlening (onder andere Dirkzwager en Flynth) en onderwijs (Yuverta en Business academy & Sportbedrijf Arnhem) was één van de speerpunten.

Daarnaast zijn de accounthouders zichtbaar op ondernemersbijeenkomsten en organiseren ze (mede) ondernemersbijeenkomsten zoals het Arnheims Ondernemers event (220 deelnemers), Arnhem Bedrijft! (200 deelnemers) en De Dag van de Ondernemer met 120 deelnemers. Er is daarnaast een succesvol Directie Netwerk Arnhem event geweest met circa 40 ondernemers met als onderwerp mobiliteit. De eerste verkenningen voor het organiseren van themagerichte ontbijt/lunchsessies zijn voorbereid waarbij een klein aantal bedrijven (5 à 10) in gesprek kunnen gaan met de wethouder economie over een nader te bepalen gezamenlijk thema. Het intensieve contact met onze samenwerkingspartners, waaronder Oost.NL en IPKW is gedurende 2023 gecontinueerd. Tevens is in samenwerking met onder andere de energiecampussen IPKW en Arnheims Buiten gestart met de voorbereidingen voor het actualiseren van de energie-acquisitiestrategie. In deze strategie kijken we voornamelijk naar waar de energiecampussen zich op richten. We onderzoeken welk type bedrijven en schakels in de ketens van sleuteltechnologieën we nog missen en hoe we deze bedrijven kunnen aantrekken.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Door ondernemers mee te laten denken of te laten reflecteren op beoogd beleid en de uitvoering ervan, kan het beoogd beleid getoetst en aangescherpt worden. Dit krijgt vorm met het opzetten van een ondernemerspanel en een MKB-toets waarin (een selectie van) bedrijven gericht meedenken over vraagstukken die spelen en bij het opstellen of evalueren van gemeentelijk beleid.

Het organiseren van ondernemersenquête is een gerichte manier om breed op te halen in de stad welke vraagstukken leven bij ondernemers, hoe men ondernemersdienstverlening ervaart en hoe men het vestigingsklimaat van Arnhem beoordeelt. We streven naar een toename van de ondernemerstevredenheid, die we meten via een jaarlijkse ondernemersenquête, gevolgd door een MKB-toets en een ondernemerspanel.

We reflecteren kritisch op de uitkomsten van deze enquête en stellen waar nodig beleid bij door middel van een MKB toets waar diverse ondernemers bij betrokken worden.

Voor het uitbrengen van de jaarlijkse ondernemersenquête zijn de nodige voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd. De volgende stap is het uitbrengen van een ondernemersenquête.

Vanuit deze enquête volgt in het eerste kwartaal van 2024 de verdere implementatie van de MKB-toets evenals het ondernemerspanel.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal banen	967,70	974,60	987,80	1024,30	

Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als Eenheid: uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.

Bron: CBS Bevolkingsstatistiek / LISA-bewerking ABF Research

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal vestigingen	145,40	153,40	158,30	171,40	

Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar

Bron: LISA

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Snelgroeiende bedrijven	17,20	14,30			

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen, 2020 is voorlopig

Bron: CBS- Lokale economie

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Ondernemerstevredenheid					

Eenheid:

Bron: In 2024 wordt er voor het eerst een ondernemersenquête uitgevoerd waarin tevredenheid met dienstverlening wordt gemeten.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Omvang lokale inkoop		19,50	19,50		

Eenheid: Percentage van de totale inkoop

Bron: Gemeente Arnhem

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat (D)

In Arnhem streven we een circulaire en toekomstbestendige economie na. Werklocaties leveren veel werkgelegenheid op voor de stad. Een toekomstbestendig vestigingsklimaat gaat over zowel fysieke werklocaties en de bereikbaarheid hiervan, als over de kwalitatieve kant van het vestigingsklimaat. Samen met stakeholders willen we een kwaliteitsimpuls geven aan de werklocaties in onze stad zodat deze groen, duurzaam en toekomstbestendig worden en blijven.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties (I)

De visie Werklocaties Arnhem 2040 is door de gemeenteraad vastgesteld, evenals de Kantorennota 2022-2030. Voor het toekomstbestendig maken van de werklocaties werken we samen met partners in de stad. Het afgelopen jaar zijn meerdere projecten en werkzaamheden uitgevoerd, zo heeft Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) een subsidie ontvangen om externe deskundigheid aan te kunnen trekken voor het beoordelen van en invulling geven aan (beleids-)plannen, en voor het versterken van de organisatiegraad. StAB heeft hiermee een projectvoorzitter Keurmerk Veilig Ondernemen aangetrokken en werkt toe naar een uitvoeringsagenda voor dit onderwerp.

Daarnaast is in verschillende deelgebieden van de Spoorzone Arnhem-Oost het programma verder uitgewerkt. Er is gezocht naar een Arnhemse mix van wonen, werken en verblijven. Het werkprogramma is voor de deelgebieden Rijnpark en Schaapsdriфт onderbouwd met een onderzoek naar de marktbehoefte. En er is begonnen met het opstellen van een Ambitiedocument Het Broek. StAB) adviesbureau Stec Groep, alle belanghebbenden op het terrein (ondernemers, eigenaren, financiers, ontwikkelaars etcetera) en de gemeente Arnhem werken hierbij samen aan een ambitiedocument om een kwaliteitsimpuls te geven aan bedrijventerrein Het Broek.

In 2023 is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) tussentijds gemonitord. Conclusie is dat er geen bijsturingen nodig zijn. Er is ook gestart met de voorbereidingen voor het RPW 2025-2028, waarbij is afgesproken dat er in het toekomstige RPW naast kwantitatieve gegevens meer ruimte is voor kwalitatieve aspecten rondom werklocaties.

Betere bereikbaarheid van werklocaties (I)

In het kader van het opstellen van het duurzaam mobiliteitsplan hebben vertegenwoordigers van verschillende werklocaties hun inbreng geleverd via onder andere gesprekken en expertmeetings. Verder zijn de mobiliteitsmakelaars met verschillende werklocaties en individuele bedrijven in contact gebracht. Met hen zijn gesprekken gevoerd over een duurzamer mobiliteitsbeleid voor de werknemers en klanten. Tot slot zijn de werklocaties nadrukkelijk meegenomen in de uitwerking van het netwerk van verschillende vormen van deelmobiliteit dat de komende jaren wordt uitgerold.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers (I)

Er is gewerkt aan continuering en professionalisering van het samenwerkingsverband Arnhem Studiestad, evenals de ontwikkeling met CityMarketing op energiegebied ten behoeve van studenten.

Vanuit Arnhem Studiestad wordt steeds intensiever samengewerkt met CityMarketing over hoe Citymarketing van Arnhem nog efficiënter ingezet kan worden voor het behoud van studenten voor de stad. Dit doen we door middel van één marketingstrategie en informatievoorziening op de website zowel van Arnhem Studiestad als van Citymarketing.

We verkennen samen de meerwaarde van een Arnhem experience voor studenten door middel van een welkomstpakket. Op deze manier kunnen studenten laagdrempelig met korting/gratis kennismaken met Arnhem. Tevens werken we samen aan de verbinding tussen de studenten en het Arnhemse bedrijfsleven (diverse initiatieven lopen en worden verder ontwikkeld) om de studenten te binden en te boeien aan de stad Arnhem. In woningbouwontwikkelingen wordt gekeken naar een divers en gevarieerd aanbod, dat ook past bij de doelgroepen starters, expats en studenten. Het gepland woningbouwbehoefteonderzoek dat hierop aansluit is in 2023 nog niet opgestart.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Arbeidsintensiteit per werklocaties	76,90	79,40	81,60	85,30	

Eenheid:

Bron: Provinciale Werkgelegenheidsenquête (PWE), bewerking O&S

In 2023 is door en met onze partners geïnvesteerd in de vrijetijdseconomie. Met Bestemming Arnhem is een impuls gegeven aan meerdaags toerisme waar zowel de horeca, de creatieve sector en de binnenstad de vruchten van plukken. Onze beeldbepalende en laagdrempelige evenementen zorgen voor reuring en trots. En er worden stappen gezet in de transformatie van de Arnhemse binnenstad van place to buy naar place to meet.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

(I)

In 2023 is verder gewerkt aan de transformatie van place to buy naar place to meet. Op diverse locaties in de binnenstad zijn transformaties gestimuleerd, zowel in plinten als op verdiepingsvloeren. Het vastgestelde Omgevingsplan biedt daarbij ondersteunende kaders om een compacter winkelhart te realiseren, met een grotere mix van functies in de gebieden daarom heen en leegstand tegen te gaan. De transitie-manager heeft daarin een aanjagende en ondersteunende rol gespeeld. Daarbij zijn de laatste transformaties in de Varkensstraat in gang gezet, waarmee de beoogde ontwikkeling zich in een vergaand stadium bevindt.

Om lokaal er goed beter beleefbaar te maken is gestart met een prijsvraag voor nieuwe invulling van een deel van de historische kelders. Met het marktbedrijf is afgesproken dat zij met hun kramen op hun huidige locaties blijven staan en we werken met hen toe naar een zo optimaal mogelijke marktopstelling met ruimte voor evenementen.

De goede samenwerking met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) is verder gecontinueerd, onder andere via de PBA-werkgroepen Transformatie binnenstad, Gastvrije & Bereikbare binnenstad en Bruisende binnenstad. Hierin leveren stakeholders gezamenlijk een bijdrage aan het aanpakken van opgaven en uitdagingen van de binnenstad.

Op de Korenmarkt is het achterplein (westzijde Korenmarkt) aangepakt, vergroend en verfraaid. Daarnaast is er een nieuwe integrale terrassenverdeling vastgesteld. In het gebied is ook de BIZ (bedrijveninvesteringszone) Korenkwartier in werking getreden wat zorgt voor een financiële impuls. Tot slot is er een verkenning gestart voor een nieuwe BIZ vastgoed voor de binnenstad.

Laagdrempelige evenementen voor iedereen

(I)

Verduurzamen evenementen

De aansluitpunten in de gehele stad zijn geïnventariseerd, zodat we een goed plan kunnen maken voor de opgave die er stadsbreed ligt om in 2030 te kunnen voldoen aan de vraag naar groene energie die vanuit allerlei disciplines komt (zoals logistiek, wegenbouw en evenementen). In 2023 is een duurzaamheidsplatform gestart dat organisatoren gaat helpen bij het maken van de juiste keuzes om hun evenement te verduurzamen. Er is een werkgroep Bekers opgestart om organisatoren te helpen bij een verplicht bekersisteem.

De locatieprofielen zijn in december vastgesteld.

De subsidieregeling Producties Evenementen en Festivals is begin 2023 gewijzigd. Organisatoren kunnen voortaan 40% van de subsidiabele kosten van de begroting als subsidie aan de gemeente vragen.

Toegankelijkheid

In 2023 is er door het veld en het Apcg verder toegewerkt naar het toegankelijker maken van evenementen en festivals. Dit heeft onder andere geresulteerd in een breder aanbod van informatie en advies en in een aanbod van workshops en trainingen. Dit wordt in 2024 gecontinueerd.

De eerste centrale vuurwerk- en lichtshow inclusief muziekevenement is georganiseerd tijdens oudejaarsavond. Het aantal bezoekers was circa 4.000.

In 2023 zijn we gestart met voorbereidingen voor het NK Wielrennen, het EK Beachvolleybal en TeamNL Sport Experience die alle in 2024 plaats vinden.

Genieten van onze groene stad en omgeving

(I)

We maken actief deel uit van regionale samenwerking op het gebied van toerisme en recreatie. Om bezoekers meer naar Arnhem-Zuid te trekken investeren we in het wandelnetwerk Zuid. Het ontwerp voor wandelnetwerk Zuid wordt momenteel definitief gemaakt, waarna de aanleg kan starten. Het regiobrede Masterplan Romeins Verleden, dat is opgesteld vanuit de Groene Metropoolregio en waar Arnhem onderdeel van uitmaakt, is in concept opgeleverd. Binnen de Veluwe-samenwerking zijn we onderdeel van RegioDeal Veluwe. Wij hebben meegewerkt aan de totstandkoming van de visie 'Arnhem, poort naar de Veluwe'. Ook hebben we een plan ingediend binnen de RegioDeal voor het verbinden van het Centraal Station met park Sonsbeek.

Bestemming Arnhem heeft met twee campagnes werk gemaakt van Arnhem als interessante bestemming voor een weekendje weg: de zomercampagne '48 uur buiten de lijntjes' en de wintercampagne 'Ruimte voor jezelf, ruimte voor cultuur'.

De Arnhemse acties binnen de Airborne Region zijn verder uitgewerkt en ingebed. Er zijn betere samenwerkingsafspraken gemaakt tussen Stichting Airborne Region (SAR), Liberation Route Europe (LRE) en Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN).

De voorbereiding voor het kroonjaar (80 jaar Slag om Arnhem) is gestart. De opdracht is het inventariseren, afstemmen en aanjagen van herdenkingsinitiatieven in de stad. Lokaal bij de instellingen, organisaties en bewoners in de stad en regionaal met Airborne Region, om zo tot een krachtig en stadsbreed inhoudelijk totaalprogramma te komen in 2024.

Wij kijken terug op een geslaagde 9de editie van Bridge to Liberation.

Naar aanleiding van de motie 'Een brug naar de toekomst' heeft een adviesbureau een onderzoek uitgevoerd met als opdracht om een langetermijnvisie op het herdenken van de Slag om Arnhem te ontwikkelen. Met focus op ambities, concept en haalbaarheid. Leidend bij het onderzoek is wat we mee willen geven aan nieuwe generaties en op welke manier. Resultaten van het onderzoek zijn begin 2024 gereed.

Wij hebben aan het Montessori college opdracht gegeven om door leerlingen een advies op te laten stellen hoe we jongeren beter kunnen betrekken bij het levend houden van de Slag om Arnhem en de herdenking.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal bezoekers binnenstad	344		214	320	260

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000 waarvan 75% unieke bezoekers. Dit is op basis van een nieuwe manier van meten die vanaf nu de norm wordt. Hiermee wordt b.v. voorkomen dat eenzelfde persoon die 2x langs een sensor loopt als 2 bezoekers wordt geteld.

Bron: Locatus (2019 en 2021), 2022 eigen telling i.s.m. PBA

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Gemiddelde verblijfsduur bezoekers binnenstad					

Eenheid:

Bron: Indicator in ontwikkeling

Arnhem Hotspot Energy

(D)

We werken aan een sterk energiecluster dat een bijdrage levert aan de maatschappelijke opgave van de energietransitie. Dit geeft de stad in economisch opzicht een onderscheidende positie in de regio, nationaal en internationaal. Dit doen we door in energieke coalities te bouwen aan de versterking van onze innovatieve campussen zoals Kenniscampus regio Arnhem en IPKW, en door het toepassen en zichtbaar maken van Arnhemse innovaties en het verbeteren van de onderlinge samenwerking in het energiecluster. Ook werken we met onze partners aan het (inter)nationaal zichtbaar maken van onze onderscheidende positie op het gebied van energie.

Bouwen aan energie-innovatiecampussen

(I)

We hebben een ambitiedocument gemaakt en een samenwerkingsovereenkomst gesloten met onze partners voor de verdere ontwikkeling van de kenniscampus regio Arnhem. Daarnaast werken we samen met de IPKW aan een ambitiedocument om IPKW op een goede wijze te laten aansluiten op de ontwikkelingen op bedrijventerrein De Nieuwe Haven en spoorzone Arnhem-oost.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

(I)

Ook in 2023 hebben we energievouchers waarmee we nieuwe haalbaarheidsstudies mogelijk maken voor een drietal speerpunten van de Arnhemse energie-innovaties die vallen binnen het innovatieprogramma van Connectr: elektrische energietechniek, elektrochemische energieopslag en duurzame aandrijfsystemen. Er zijn dit jaar tot dusverre drie energievouchers verstrekt.

Op ons initiatief hebben netwerkorganisatie Kiemt, Connectr samen met The Economic Board een overzicht gemaakt van alle innovaties op energiegebied in de regio Arnhem Nijmegen. Het overzicht is online beschikbaar. Hiermee willen we innovaties uit onze regio zichtbaar maken en meer toegepast krijgen. Deze actie is onderdeel van de economische uitvoeringsagenda 2023.

Versterken van de onderlinge relaties en samenwerking binnen het energiecluster

(I)

We hebben in samenwerking met OostNL een onderzoek laten uitvoeren naar hoe we de groei van Arnhem als Hotspot Energy kunnen verstevigen, versterken en organiseren. Hiervoor zijn twintig stakeholders geïnterviewd en twee brainstormmiddagen met betrokkenen uit het cluster georganiseerd. Het rapport is afgerond en inmiddels lopen de gesprekken om de aanbevelingen uit het rapport te implementeren.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

(I)

Dit jaar heeft een energieke coalitie met als trekker de stichting Citymarketing het evenement 'The power of connecting' georganiseerd. Dit bestond uit rondetafelgesprekken op IPKW en Arnheims Buiten georganiseerd door het cluster zelf, en de internationale 'Access to Energy dialogue' in de Eusebiuskerk met Tennet en de OECD als sprekers. Hiermee hebben we Arnhem verder gepositioneerd als Energy Hotspot.

Bij het evenement 'The Future of us' dat wij subsidiëren was ook een sessie gewijd aan de Duits-Nederlandse samenwerking op gebied van waterstof.

Daarnaast weten we op welke evenementen we in 2024 samen met partijen uit de regio en de stad gaan inzetten om onze bekendheid als Hotspot Energy te versterken.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

(I)

Onder regie van Connectr wordt gewerkt aan Plug in & Play. Dit is een publiek-privaat samenwerkingsverband (PPS). Een structureel verband waarin mensen van allerlei niveaus worden opgeleid om aan de slag te gaan in de laadinfrastructuur. Hierbij worden ook nieuwe opleidingsmodules ontwikkeld. Daarnaast organiseert Connectr in 2023 diverse masterclasses ten behoeve van de talentontwikkeling in de energietransitie. Wij nemen vanuit de gemeente deel aan de werkgroep leven lang ontwikkelen energie binnen de regionale human capital agenda.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Banen in de EMT sector	7,90	8	8,80	8,70	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid.

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

(D)

Conform de uitvoeringsagenda van de 'Arnhemse aanpak krapte op de arbeidsmarkt' hebben we ons in 2023 gericht op een aantal (krapte) sectoren; Energy IT, zorg, onderwijs en kinderopvang.

Voor de sector IT is het IT Student Lab live. In dit lab werken studenten van verschillende onderwijsinstellingen gezamenlijk aan innovatieve IT vraagstukken voor Arnhemse ondernemers. Ondernemerschap vaardigheden en competenties worden ontwikkeld. Tevens wordt de verbinding gelegd tussen het Arnhemse bedrijfsleven en de student.

Voor de sector Energy is de opdracht voor de uitvoering van de beroepentuin uitbesteed aan één van onze ketenpartners.

Voor de sector Kinderopvang is in tripple helix verband een volgende stap gerealiseerd om ontwikkelpaden in de kinderopvang bij een aantal Arnhemse organisaties bij wijze van pilot te implementeren.

Het aantrekken en binden van studenten

(I)

Het samenwerkingsverband Arnhem Studiestad is verder geprofessionaliseerd. Vanuit dit gremium hebben we de opdracht gegeven aan Bod Events om één groot event te organiseren (ASM studentfestival 2024) voor alle studenten die verbonden zijn aan één van de kennisinstellingen. In lijn met één van de ambities om studenten buiten de schoolmuren te verbinden met elkaar en waar de eerste voorbereidingen getroffen zijn om studenten en het Arnhemse bedrijfsleven op een innovatieve manier aan elkaar te verbinden.

We hebben de rol van aanjager voor de werktafel 'aantrekken en behoud talent' binnen het regionaal human capital vervuld. We blijven betrokken bij deze werktafel en de verdere acties en ontwikkelingen binnen het regionaal human capital akkoord.

Het professionaliseren van de Arnhemse leeragenda en bijbehorende activiteiten met studenten en onderzoekers in de wijken is voortgezet en wordt verder uitgebouwd.

Leven lang ontwikkelen

(I)

Voor het om- en bijscholen naar kansrijke sectoren is de beroepentuin in Utrecht bezocht. Dit initiatief sluit naadloos aan op de ambities van Arnhem op het gebied van leven lang ontwikkelen. Het projectplan voor de Beroepentuin is gereed, de opdrachtschrijving is gedeeld met één van onze ketenpartners om de opdracht uit te gaan voeren.

Voor de sector Kinderopvang is in tripple helix verband een volgende stap gerealiseerd om ontwikkelpaden in de kinderopvang bij een aantal Arnhemse organisaties bij wijze van pilot te implementeren.

Inzicht op sectorspecifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

(I)

Om een bijdrage te kunnen leveren aan de stijging van de vraag naar arbeid in de energy sector hebben we nauwere samenwerking gezocht met het programma Plug in & Play op initiatief van Connectr in samenwerking met E-laad.

Voor het om- en bijscholen van werkenden en werkzoekenden zijn de eerste voorbereidingen getroffen voor het lanceren van een beroepentuin waarbij de voorkeur ligt om dit een plek te geven in Arnhem-Oost.

De relaties met de wijkgerichte energietransitie /aardgasvrije wijken vanuit het programma NEMIA wordt gecontinueerd en geoptimaliseerd.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal studenten dat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	23941	24068	23480	21767	

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

Onze gemeentelijke doelstelling is 50% circulariteit in 2030 en 100% in 2050. Of we op schema zitten is op dit moment nog onduidelijk omdat er nog niet gemeentebreed gemonitord wordt. Er is ook nog geen vastomlijnd monitoringsysteem voor circulaire economie bij gemeentes. Op basis van landelijke cijfers, zoals bijgehouden door het PBL in de ICER 2023, is er weinig reden tot optimisme. Hierin wordt niet tot nauwelijks een afname van primair grondstoffengebruik gemeld. Er is geen reden aan te nemen dat dit voor Arnhem anders is.

Om hier toch meer helderheid in te krijgen voor Arnhem specifiek is het uitvoeringsprogramma circulaire economie 2022-2023 geëvalueerd.

Deze evaluatie is zowel intern als extern, en kwalitatief als kwantitatief uitgevoerd. De kwantitatieve analyse betreft onder andere een circulariteitsscan of 'nulmeting' waarin uitgezocht is waar de grootste grondstofstromen zitten in onze eigen organisatie, en waar deze zitten in de stad. Er is aanvullend berekend hoe groot de CO2 uitstoot van deze stromen is. Daarnaast zijn er evaluaties uitgevoerd van bouwprojecten in Arnhem. Hieruit blijkt dat we zo rond de 8% circulair bouwen zitten. Tot slot wordt circulair bewustzijn onder inwoners van Arnhem getoetst middels het panelonderzoek energie en duurzaamheid. Deze kwantitatieve nulmetingen dienen als startpunt voor een jaarlijkse monitoring.

De kwalitatieve analyse focust op de manier waarop onze rol als gemeente wordt ervaren door partners in de stad, en in hoeverre circulariteit geborgd is in onze eigen gemeentelijke werkzaamheden zoals gebiedsontwikkeling en inkoop. Hierin zien we dat circulariteit steeds meer ingebed raakt in onze bestaande werkprocessen, bijvoorbeeld in onze inkoop openbare ruimte, en de bouw- en gebiedsontwikkeling.

De rapportage van de evaluatie en de circulariteitsscan wordt meegeleverd met de nog te ontwikkelen nieuwe uitvoeringsagenda voor 2024 tot en met 2026. Onderdeel van deze uitvoeringsagenda is een monitoringsparagraaf. Deze documenten worden naar verwachting in april 2024 door het college vastgesteld en naar de raad gestuurd ter informatie.

Inspanningen circulaire economie

(I)

De uitvoering van de acties zoals opgenomen in het uitvoeringsprogramma circulaire economie 2022-2023 is op schema verlopen en is geëvalueerd. Op dit moment is er een nieuw plan in ontwikkeling.

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Func tiemenging	58,50	58,60	58,70	59,40	

De func tiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert Eenheid: tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: CBS BAG/LISA - bewerking ABF Research

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Demografische druk	58,10	58	57,50	57,60	57,50

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023

22A66 Bridge to Liberation

De voorgestelde financiële wijziging is in de geamendeerde Begroting 2023 verwerkt.

22M132 Een brug naar de toekomst

Adviesbureau BMC heeft in 2023 onderzoek uitgevoerd met als opdracht om een langetermijnvisie op het herdenken van de Slag om Arnhem te ontwikkelen. Met focus op ambities, concept en haalbaarheid. Leidend bij het onderzoek is wat we mee willen geven aan nieuwe generaties en op welke manier. Resultaten van het onderzoek zijn begin 2024 gereed. Binnen het onderzoek zijn verschillende bijeenkomsten gehouden, zijn de stakeholders gesproken en is een brede online enquête uitgezet.

22M170 Oog voor alle studenten

Arnhem Studiestad gaat drie dingen doen om de informatievoorziening voor deze doelgroep te verbeteren:

- De informatievoorziening specifiek voor Caribisch Nederlandse studenten is opgenomen op de website van Arnhem Studiestad [Tips voor Caribische studenten in Arnhem - Arnhem Studiestad](#).
- Het belang voor het ondersteunen van diverse initiatieven voor Caribisch Nederlandse studenten wordt onderstreept.

22M179 Living statues op de agenda van 2023

Deze motie is afgedaan met de [raadsbrief "Subsidieregeling Producties, Evenementen en Festivals gemeente Arnhem 2023"](#).

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	8.082	9.375	10.509	8.266	2.244
Baten	1.239	1.222	2.006	2.634	628
Saldo lasten en baten	-6.844	-8.153	-8.503	-5.632	2.871
Toevoegingen aan reserves	358	50	1.050	3.293	-2.243
Onttrekkingen aan reserves	713	0	0	43	43
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	355	-50	-1.050	-3.250	-2.200
Gerealiseerd resultaat	-6.488	-8.203	-9.553	-8.881	671

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	2.243	V			
Economische Zaken en citymarketing	955	V	Uitvoering Nieuwe Haven, werklocaties	I	BR
Evenementen	435	V	Topsport en beeldbepalende evenementen	I	BR
Economische Zaken en citymarketing	400	V	Circulaire economie, greenweek en reclamecode	I	BR
Economische Zaken en citymarketing	353	V	Actieplan Werk, ondernemersdienstverlening	I	BR
Evenementen	100	V	Locatieprofielen toegankelijkheid evenementen	I	BR
Baten	699	V			
Toerisme en recreatie	548	V	Toeristenbelasting	I	AR
Toerisme en recreatie	151	V	Vaststelling subsidie Gelderland Herdenkt	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-2.243	N			
Evenementen	-435	N	Dotatie bestemmingsreserve Evenementen	I	BR
Economische Zaken en citymarketing	-1.808	N	Dotatie bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds	I	BR
Onttrekkingen aan reserves					

Uitvoering Nieuwe Haven en werklocaties

Voor het beëindigen van de woonfunctie in de Nieuwe Haven zijn voor de meeste woonboten afdoende afspraken gemaakt. Over de resterende 4 woonboten wordt nog gesproken met de 3 eigenaren en is nog geen overeenstemming. De middelen worden daarom in de reserve Sociaal economisch Fonds ondergebracht.

Topsport en beeldbepalende evenementen

Binnen het budget van Evenementen wordt jaarlijks rekening gehouden met een dotatie aan de bestemmingsreserve voor toekomstige topsport- en beeldbepalende evenementen (NK Wielrennen, EK Beachvolleybal, Olympisch Festival, SPARK 125 jaar Sonsbeek). Het saldo van dit jaar (€ 435.0000) wordt hieraan toegevoegd.

Circulaire economie, Greenweek en Reclamecode (€ 400.000)

De opgaven rond Circulaire economie en Reclamecode zijn in uitvoering. De doorlooptijd is langer dan gepland, vooral om we afhankelijk zijn van externe partijen. Verder vraagt de voorbereiding van de plannen capaciteit. Die is schaars, daarom is de uitvoering later opgestart.

Voor de Dutch Greenweek verwijzen we naar begrotingsprogramma S10 Klimaat en Energie. De middelen om deze opgave te bekostigen zijn toegevoegd aan de bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds.

Actieplan Werk en ondernemersdienstverlening

In 2023 is er gewerkt aan diverse initiatieven die de ondernemersdienstverlening verbeteren zoals de ondernemersenquête. De uitvoering hiervan heeft onder andere door capaciteitsgebrek vertraging opgelopen. De middelen (€ 353.000) zijn toegevoegd aan de bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds.

Locatieprofielen toegankelijke evenementen

In 2023 is er door het veld en de Apcg verder toegewerkt naar het toegankelijker maken van evenementen en het festivals. De locatieprofielen zijn in december 2023 vastgesteld. Dit heeft onder andere geresulteerd in een breder aanbod van informatie, advies, workshops en trainingen. De gastheer/-vrouw moet nog geworven worden. Dit wordt in 2024 gecontinueerd en hiervoor is €100.000 toegevoegd aan de bestemmingsreserve Evenementen.

Toeristenbelasting

Medio 2024 worden de aanslagen toeristenbelasting voor 2023 opgelegd, op basis van het gerealiseerde aantal overnachtingen. De in bovenstaande tabel opgenomen opbrengsten over 2023 zijn dan ook nog niet definitief. Op basis van de aantallen over 2022 is echter de verwachting dat de opbrengsten (na saldering met verminderings) ruim € 520.000 hoger uit zullen vallen dan (definitief) begroot. De forse toename in opbrengsten 2023 ten opzichte van 2022 is te verklaren door de tariefstijging die vanaf 2023 is doorgevoerd (zie het onderdeel Uitgangspunten van beleid in de [paragraaf Lokale heffingen](#)) en door de meeropbrengsten over 2022 die in 2023 geboekt zijn.

Vaststelling subsidie Gelderland Herdenkt

Bij de vaststelling van de meerjarige subsidies van de Provincie Gelderland voor Gelderland Herdenkt (Regioprogramma Veluwe Remembers en Airborne-Regio) is gebleken dat deze hoger uitvallen dan dat er was opgenomen als nog te ontvangen bedrag.

Dotatie bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds en Evenementen

Het saldo van het programma wordt jaarlijks onttrokken of gedoteerd aan de bestemmingsreserves. Het saldo over 2023 is € 2,24 miljoen en is aan de reserves toegevoegd.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Recreatieschap Overbetuwe

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Het Nationale Park De Hoge Veluwe
- Burgers' Zoo
- Nederlands Openluchtmuseum
- Recreatieschap Uiterwaarde
- Stichting Airborne Region;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Cultuur Academy;
- Verenigd Creatief Arnhem;
- Gelrestad Sport;
- Groene Metropoolregio (GMR);
- Startclub Arnhem;
- Kamer van Koophandel;
- Connectr.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

- [Economische agenda](#);
- [Visie werklocaties](#);
- [Visie Nieuwe Haven](#) (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1);
- [Kantoornota 2022-2030](#);
- [Detailhandelsvisie](#);
- [Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie](#);
- [RPW 2021-2024](#) (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1);
- [Evenementenvisie](#);
- [Nota Locatiegebonden evenementenbeleid Arnhem 2021](#);
- [Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020](#);
- [New Energy made in Arnhem](#);
- [Standplaatsenbeleid](#);
- [Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem](#);
- [Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE](#) (juli 2021).

Onderwijs

Iedereen in Arnhem heeft recht op een goed leven dat bij hem, haar of hen past. De school als middelpunt van de wijk vormt de basis voor een gezonde en veilige leefomgeving. Goed onderwijs is een cruciale pijler bij het tegengaan van kansenongelijkheid. Daarom zetten we samen met het onderwijs in op een passende plek voor elk kind. Kinderen en jongeren krijgen alle kans om het beste uit zichzelf te halen door middel van de pedagogische wijk en de rijke schooldag. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft immers later zoveel meer kansen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting) (A)		

Een goede startpositie op school (D)

Het bereik van peuters met een Voorschoolse- en Vroegschoolse Educatie (VVE) indicatie in de voorschoolse periode is rond 83%.

De uitdagingen door personeelstekorten in de kinderopvang aan de ene kant en een toenemend aantal, steeds jongere kinderen met een (zwaardere) ondersteuningsvraag leggen een forse druk op het voorschoolse aanbod. Dat wordt versterkt door de wachtlijsten voor jonge kinderen voor jeugdhulp, waardoor de doorstroom stagneert en de zorg op de reguliere opvang toeneemt.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB) (I)

Passende Kinderopvang en Ontwikkelrecht

Op alle vijfenveertig VVE-locaties worden plekken Ontwikkelrecht gesubsidieerd en wordt gewerkt met Passende Kinderopvang. Kinderen met een extra ondersteuningsvraag krijgen een passend aanbod, vaak in de vorm van voorliggende jeugdhulp.

Onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Drieëntwintig scholen hebben financiële middelen ontvangen in het kader van OAB. De focus van de scholen ligt bij de inzet van deze middelen voornamelijk op taalondersteuning. Daarnaast is er onder andere aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling. Inzet hierop blijft actueel gezien het signaal dat de gevolgen van de coronaperiode zichtbaar zijn in de ondersteuningsvraag van de kinderen die nu instromen in het onderwijs.

Wat betreft het subsidieproces dat we met onze onderwijspartners in het kader van OAB doorlopen, hebben we nieuwe procesafspraken gemaakt rondom de toekenning en de verantwoording van deze subsidies. Voor de overgangperiode januari – juli 2024 zijn in december 2023 de OAB-subsidies toegekend. De implementatie van de gehele nieuwe procedure vindt plaats met ingang van schooljaar 2024-2025.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp (I)

Samen met ketenpartners wordt onderzocht wat er nodig is op het snijvlak van onderwijs en zorg om tot betere maatwerkoplossingen te komen. Afgelopen jaar is onder andere ingezet op:

- Plan van aanpak hoogbegaafdheid, waarin ook aandacht is geweest voor de aansluiting onderwijs-jeugdhulp voor deze specifieke doelgroep. Dit geldt voor het plan, maar ook tijdens de gevoerde gesprekken en werkbezoeken in Tilburg.
- Er is een regionale werkgroep gestart over het verbeteren van de aansluiting onderwijs-jeugdhulp, gestuurd vanuit de hervormingsagenda jeugd en opgaven vanuit het onderwijs (verbeteraanpak Passend onderwijs). De bestuurlijke afstemming wordt in 2024 structureel ingericht. Input wordt ambtelijk voorbereid, ook met de samenwerkingsverbanden voor primair- en voortgezet onderwijs en met het mbo.
- We zetten in op samenwerking in de keten, en dan met name op de zorgstructuur in en rondom de school.
- Dit thema is opgenomen in de onderwijsagenda die opgesteld is met gemeente, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs.

Natuurcentrum Arnhem (I)

Zie de toelichting hieronder bij de inspanning 'Elk Arnheems kind een schoolmoestuin' (amendement 22A53).

Elk Arnheems kind een schoolmoestuin (Amendement 22A53 Elk Arnheems kind een schoolmoestuin) (I)

Het jaar 2023 stond in het teken van de voorbereiding, de inventarisatie en het maken van het maatwerkaanbod voor schoolmoestuinen. Er zijn gesprekken gevoerd met scholen en schoolbesturen over verschillende vormen van schoolmoestuinen. Ook hebben we met een online vragenlijst onder Arnhemse scholen veel informatie over de wensen en behoeften bij het schoolmoestuinen opgehaald. In oktober is op verzoek van Delta Scholengroep een ontwerpessie met Delta scholen georganiseerd. Daarnaast is er in november een centrale kick-off bijeenkomst geweest waar alle basisscholen en schoolbesturen in Arnhem (Flores Onderwijs, Delta Scholengroep, Onderwijsspecialisten en individuele scholen) voor zijn uitgenodigd. Er waren gastsprekers vanuit Alliantie Schooltuinen, Delta Scholengroep en de Parcival School. Naast het bieden van inspiratie en praktische handvatten stond de middag in het teken van kennis- en ervaringsuitwisseling. Met de uitkomsten van de enquête en de opbrengst van de ontwerpessie en de kick-off bijeenkomst gaat gemeente Arnhem, samen met Natuurcentrum Arnhem, de Arnhemse Aanpak Schoolmoestuinen verder ontwikkelen.

Uit de enquête en inventariserende gesprekken met scholen is gebleken dat scholen verschillende behoeften hebben op het gebied van moestuinieren. Daarom is een maatwerkaanbod in een aantal varianten gemaakt om zo in de verschillende behoeften van de scholen bij het moestuinieren te kunnen voorzien. De bestaande ondersteuning aan de scholen zoals het leveren van zaden en hulp en advies blijft gewoon bestaan en wordt onderdeel van de Arnhemse Aanpak Schoolmoestuinen.

In 2024 wordt de verdere invulling van het maatwerkaanbod uitgewerkt. Op basis van de gesprekken en de sessies die zijn gehouden, worden een aantal pilotscholen geselecteerd. Met deze scholen gaan we in gesprek hoe zij in 2024 kunnen starten met het schoolmoestuinen en hoe we ze daarbij kunnen ondersteunen. Kansen voor aansluiting bij en integrale samenwerking met het Nationaal programma Arnhem-Oost worden hierbij in 2024 nader verkend.

Ook gaan we aan de slag met een centrale moestuin in de wijk Elderveld. Bij Voedselbos Elderveld is ruimte gemaakt voor een centrale moestuin waar scholen kunnen moestuinieren. Naast deze locatie worden in 2024 mogelijkheden tot centrale moestuinen bij Hoeve Klein Mariëndaal en Kweekland nader onderzocht.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

(I)

De vernieuwbouw van KC Het Middelpunt (voorheen De Krakeling) en Ibn-i Sina en Parkschool zijn dit jaar opgeleverd en in gebruik genomen.

Voor GSG Guido is het definitief ontwerp gereed en de omgevingsvergunning aangevraagd, vooruitlopend op het Integraal Huisvestingsplan (IHP) is de ambitie aanpalend beleid op het gebied van duurzaamheid, maatschappelijke meerwaarde voor de wijk, gelijke kansen en talentontwikkeling in Arnhem Oost te verwezenlijken. Voor de vernieuwbouw van Kentalis is gestart met het ontwerp, het project is kleiner dan oorspronkelijk voorzien. De ambitie voor renovatie van de bestaande huisvesting is bepalend beleid op het gebied van duurzaamheid, inclusie volgens de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid, en het beschikbaar stellen van extra sportaccommodatie voor de stad. Het ontwerp voor de verkeersafwikkeling leerlingenvervoer komt tot stand met participatie van omwonenden.

Daarnaast is onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen en voor de Multifunctionele centra (MFC's) door de gemeente uitvoering gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS). De werkzaamheden in de scholen en MFC's zijn reeds gestart en maatregelen worden verder doorontwikkeld. In 2024 en naar verwachting een deel in 2025 worden werkzaamheden uitgevoerd. Werkzaamheden in SO Lichtenbeek en MFC de Spil zijn opgeleverd.

De raad heeft op 18 mei 2022 de nota "op weg naar een integraal huisvestingsplan voor het voortgezet onderwijs in Arnhem" vastgesteld. De ambitie hierbij was om uiteindelijk te komen tot één integraal beleidsrijk onderwijshuisvestingsplan (IHP) waar het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs deel van uitmaken. Er is in 2023 een intensief traject gevolgd waarbij er met de schoolbesturen een gezamenlijk beleidsrijk IHP is geschreven. Dit beleidsrijke IHP is in december 2023 aan de raad aangeboden en in maart 2024 vastgesteld.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht	86	92	86	89	82

Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE-indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Voor het welbevinden is het belangrijk dat iedereen mee kan doen in de maatschappij. Daarbij is het belangrijk om een goede opleiding te volgen en basisvaardigheden te hebben. Ook dragen deze opleiding en basisvaardigheden bij aan een goede (start)positie op de arbeidsmarkt.

Minder verzuim en voortijdig schoolverlaters (VSV)**(I)**

Bekend is dat het hebben van een startkwalificatie bijdraagt aan een goede start op de arbeidsmarkt, maar ook vermindert hiermee het risico op bijvoorbeeld criminaliteit. (Veel) verzuim kan een voorspeller zijn van voortijdig schoolverlaten (vsv). Daarom zetten we zoveel mogelijk preventieve acties in om verzuim en vsv tegen te gaan. Dit doen we met het Regionaal Bureau Leerlingzaken Midden-Gelre, dat alle kinderen en jongeren die verzuimen of voortijdig de school verlaten spreekt en ondersteunt, door de activiteiten in het regionaal vsv programma en ten slotte zetten we hier vanuit Arnhem nog extra op in door een lokaal vsv-programma.

De laatst bekende cijfers van vsv'ers zijn in november 2023 gepubliceerd en gaan over schooljaar 2021-2022. Daar zien we een stijging van het aantal vsv'ers in Arnhem en komen we op een percentage van 3,25%. Dit is een stijging van 25% ten opzichte van schooljaar 2020-2021. Deze stijging is in lijn met de landelijke trend (+26%). We zien dit als een effect van de covid 19-pandemie. Belangrijke redenen van vsv die worden genoemd zijn groenpluk (bedrijven die scholieren verleiden school voortijdig te verlaten om bij hen te komen werken), de (toename van de) complexiteit van problematiek en het maken van een verkeerde studiekeuze.

Op het gebied van verzuim zien we dat in schooljaar 2022-2023 voor Arnhemse leerplichtige leerlingen 25% meer verzuim is gemeld. Voor jeugdigen ouder dan 18 jaar zagen we juist een afname van 25% in het aantal meldingen.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)**(I)**

Het belang van de inzet op deze doelgroep blijft onverminderd hoog. Arnhemse jongeren krijgen daarbij niet alleen ondersteuning vanuit de regionale inzet, maar ook zetten we lokaal extra in op het voorkomen van vsv. Dit doen we in ons lokale plan van aanpak voortijdig schoolverlaten. Denk hierbij aan inzet op de verbinding tussen school en thuis, faciliteren van het Leercentrum van playing for success, een bijdrage voor JINC en Betuwe on Stage in het kader van oriëntatie en een bijdrage voor We-Restart op het Rijn IJssel, waar we de ondersteuning van Pactum in de school inzetten. Bij deze laatste houdt de student die tijdelijk niet deel kan nemen aan het onderwijsprogramma een sterke binding met de school. Dit zorgt voor een afname in het aantal vsv'ers.

Daarnaast zetten we in op verbinding: zo organiseerden we afgelopen november een netwerkbijeenkomst voor lokale en regionale (subsidie)partners. Zij werden geïnformeerd over de ontwikkelingen op het gebied van vsv en gingen het gesprek aan over waar (meer) verbinding gemaakt kan worden en hoe we het netwerk kunnen versterken.

Verstevenigen van de basisvaardigheden (volwasseneneducatie)**(I)**

In onze aanpak laaggeletterdheid realiseren we wijkgericht en passend aanbod met als doel het vergroten van de taal-, reken- en digitale (basis)vaardigheden van Arnhemse inwoners, waardoor ze zelfredzamer worden en beter in staat zijn om zelfstandig mee te doen in de samenleving. Het PISA rapport laat zien dat het niveau van basisvaardigheden van jongeren landelijk blijft afnemen. We richten ons in onze aanpak zowel op de NT1-doelgroep (mensen met Nederlands als moedertaal) als de NT2-doelgroep (mensen met Nederlands als tweede, derde of vierde taal). We zetten in op een integrale aanpak via de domeinen Geld, Gezin, Werk en Gezondheid. We bereiken zo meer inwoners, bijvoorbeeld via de VGGM, huisartsen, de kinderopvang, Leerwerkbedrijf en de schuldhulpverlening. Ook kunnen we het aanbod beter laten aansluiten op de doelgroep (zie ook onze inzet op het voorkómen van onderwijsachterstanden in de voorschoolse periode).

In 2023 hebben we gewerkt aan het vastleggen van de samenwerking binnen en met het netwerk Taalhuis Arnhem: het netwerk aan organisaties die laaggeletterdheid in Arnhem aanpakken. Deze organisaties (Gemeente Arnhem, Rozet, Stichting Rijnstad, Rijn IJssel en Stichting PAS) zijn gezamenlijk diep verankerd in de wijken en bereiken hierdoor meer Arnhemmers dan dat ze opgeteld afzonderlijk zouden doen. Met het ondertekenen van het convenant Taalhuis Arnhem in het eerste deel van 2024 leggen we deze gezamenlijke inzet voor een periode van vijf jaar vast.

Er zijn verschillende organisaties die ondersteunen bij de overgang van school naar werk. Veel van deze projecten worden bekostigd vanuit de regionale aanpak jeugdwerkloosheid die loopt t/m 2024. Ook is er bekostiging vanuit het regionaal vsv-programma. Zo heeft het Regionaal Bureau Leerlingzaken Midden-Gelre bijvoorbeeld het schakelpunt onderwijs-werk, waarbij uitstroom mbo 1 en 2 naar werk wordt begeleid. Voor alle jongeren in kwetsbare posities is er een regionaal aanbod. Een voorbeeld van aanbod is de combinatiefunctionaris die jongeren vanuit het praktijkonderwijs en vso ondersteunt in een duurzame overgang naar de arbeidsmarkt en de transitiecoach die hetzelfde doet voor jongeren afkomstig van mbo entree. Projecten die jongeren helpen om zich te oriënteren zijn onder andere Busses for Jobs en Stage Cupido. Afgelopen jaar werd een start gemaakt met het maken van een sterkere verbinding tussen de regionale activiteiten vanuit vsv en jeugdwerkloosheid op dit gebied. In 2024 krijgt dit verder vervolg.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	2,80	2,50	2,60	3,30	

Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.

Bron: DUO/ Ingrado

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Voortijdige schoolverlaters VO	0,83	0,61	0,84	0,63	

Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO

Bron: DUO/ Ingrado

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Voortijdige schoolverlaters MBO	7,20	6,40	6,90	8,80	

Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO

Bron: DUO/ Ingrado

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Absoluut verzuim	1,80	3,10	2	1,50	

Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. Streefwaarde absoluut verzuim: 0,5 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.

Bron: DUO/ Ingrado

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Relatief verzuim	32	30	31	36	

Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Streefwaarde relatief verzuim: 20 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.

Bron: DUO/ Ingrado

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023

22A53 Elk Arnhems kind een schoolmoestuin

Zie de toelichting bij bovenstaande inspanning 'Elk Arnhems kind een schoolmoestuin'.

22A62 Structurele investering in intellectuele ontwikkeling en laaggeletterdheid jeugd & jong volwassenen

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief [Afdoening moties en toezeggingen Onderwijs](#)

22M121 Niet de energierekening betalen met de kwaliteit van ons onderwijs

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief [Afdoening moties en toezeggingen Onderwijs](#)

22M130 Pilot OCW aanvragen voor hoogbegaafde thuiszitters

Deze motie is afgedaan met de [raadsbrief "Voortgangsbrief op het thema hoogbegaafdheid"](#).

[22M137 Verbeter schoolventilatie door coördinatie](#)

Over de implementatie van de SUVIS-plannen (Specifieke Uitkering Ventilatie in Scholen) is de raad geïnformeerd met de [Raadsbrief "Stand van zaken Specifieke Uitkering Ventilatie in Scholen" \(SUVIS\)](#) van 22 december 2022.

[22M139 Plan van aanpak hoogbegaafdheid](#)

Het Plan van aanpak is opgesteld en gedeeld met de onderwijspartners. In de MEAA (Maatschappelijke Educatieve Agenda Arnhem) van 6 juli is het Plan van aanpak inhoudelijk verder besproken. Deze motie is afgedaan met de [Raadsbrief 'Plan van aanpak Hoogbegaafdheid'](#) van 10 oktober 2023. Wij werken hard aan de uitvoering van de actiepunten uit het Plan van aanpak. Naast de uitvoering van de actiepunten in 2023, zijn wij in 2023 gestart met de voorbereidingen van de actiepunten die vanaf 2024 worden uitgevoerd.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	23.516	24.592	25.927	23.424	2.503
Baten	4.845	2.417	4.263	3.997	-266
Saldo lasten en baten	-18.671	-22.175	-21.664	-19.427	2.237
Toevoegingen aan reserves	9.767	8.545	10.247	12.726	-2.479
Onttrekkingen aan reserves	9.885	7.913	8.039	9.116	1.077
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	118	-632	-2.208	-3.610	-1.402
Gerealiseerd resultaat	-18.553	-22.807	-23.872	-23.036	836

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten					
Onderwijs	2.379	V	Onderwijshuisvesting	I	BR
Onderwijs	446	V	Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)	I	AR
Onderwijs	436	V	Beheer panden in gebruik voor onderwijs	I	AR
Onderwijs	-217	N	Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)	I	AR
Onderwijs	-542	N	Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO)	I	BR
Baten					
Onderwijs	258	V	Beheer panden in gebruik voor onderwijs	I	AR
Onderwijs	-434	N	Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)	I	AR
Toevoegingen aan reserves					
Onderwijs	443	V	Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO)	I	BR
Onderwijs	-2.910	N	Onderwijshuisvesting	I	BR
Onttrekkingen aan reserves					
Onderwijs	1.035	V	Onderwijshuisvesting	I	BR
Onderwijs	99	V	Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO)	I	BR

Onderwijshuisvesting

De extra middelen voor onderwijshuisvesting die op basis van het coalitieakkoord aan de begroting werden toegevoegd zijn in afwachting van het nieuwe IHP Onderwijs nog niet volledig besteed. Deze middelen worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderwijshuisvesting. Daarnaast is sprake van een nadeel van € 0,86 miljoen door in 2023 verstrekte vergoedingen voor bewegingsonderwijs van voorgaande schooljaren. Dit nadeel wordt ook met de bestemmingsreserve Onderwijshuisvesting verrekend. De voordelen in die jaren zijn toentertijd ook toegevoegd aan de BR onderwijs. Tot slot is er € 0,2 miljoen onttrokken uit de bestemmingsreserve onderwijs ter dekking van de lasten van tijdelijke onderwijshuisvesting (zie ook beheer panden in gebruik voor onderwijs).

Onderwijs achterstandenbeleid (OAB)

Een deel van de OAB kosten is stedelijk geboekt terwijl de begroting over de wijken is verdeeld. Dit leidt tot een stedelijk nadeel van € 0,2 miljoen en een voordeel van € 0,2 miljoen op het wijkprogramma (zie ook bij wijken algemeen). Bovendien is bij het nationaal programma onderwijs (NPO) sprake van vooruitontvangen subsidies, leidend tot een voordeel van € 0,4 miljoen aan de lastenkant en een nadeel van € 0,4 miljoen op de baten. Per saldo is dit effect neutraal.

Beheer panden in gebruik voor onderwijs

De energielasten voor tijdelijke onderwijshuisvesting zijn hoger dan begroot. Dit levert een nadeel op van € 163.000. Hier staat een voordeel van € 258.000 op de baten tegenover in verband met extra inkomsten op de servicekosten.

Verder is op de lasten een voordeel op de rente lasten van € 600.000. Voor de verklaring van dit voordeel verwijzen we naar de toelichting op de financiële afwijkingen van het onderdeel 'vaste en vlottende financiering' in het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën.

Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO)

Vanuit het nationaal programma Arnhem Oost zetten we middelen in voor onder andere het project Rijke Schooldag. De verwachting was dat niet alle begrote middelen in 2023 besteed zouden worden, daarom is een bedrag van ruim 0,4 miljoen opgenomen in de nota budgetoverheveling 2023 en werd de begroting hiervoor aangepast. Echter deze middelen zijn in 2023 uiteindelijk toch volledig ingezet. Dit leidt tot een nadeel aan de lastenkant en een voordeel bij de toevoeging aan de reserve. Per saldo is het resultaat neutraal. Daarnaast is er 0,1 miljoen extra uitgegeven aan subsidies die gedekt is vanuit de Bestemmingsreserve Arnhem Oost. Dit is ook budgetneutraal.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.

In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

- [Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten](#);
- [Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024](#);
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- [Herstelagenda: Arnhemse aanpak onderwijs](#);
- [Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem](#);
- [Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem](#);
- [Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren](#);
- [Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL](#);
- [Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein](#);
- [Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026](#);
- Programma Volwasseneneducatie & aanpak Laaggeletterdheid (2021-2024);
- Vaardig Arnhem (2021-2022).

Cultuur

Kunst en cultuur verrijkt onze samenleving. Dankzij het bruisende en diverse aanbod dat Arnhem te bieden heeft, kan iedereen meedoen met en genieten van kunst en cultuur, ongeacht achtergrond, leeftijd of inkomen. Talent kan zich verder ontwikkelen. We blijven werken aan versterking van ons culturele aanbod: van de podiumkunsten (dans, theater, muziek), musea en beeldende kunst tot film, letteren (van 'spoken word' tot leesbevordering) en creatieve industrie (zoals mode en design). We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. Cultuurmakers hebben ruimte nodig om te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatie-mogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en het vooral ook kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar (A)		
Verbreding van cultuurbereik en participatie (D)		

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur te verbreden en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

We zetten in op het vergroten van cultuurdeelname van jeugd en ouderen en stimuleren kunstbeoefening op amateurniveau.

Cultuureducatie moet voor elk kind beschikbaar zijn. Hiertoe hebben we in 2015 samen met partners in het primair onderwijs en de culturele sector in Arnhem het lokale Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023 afgesloten. Onderdeel van dit convenant is het uitvoering geven aan de landelijke programma's Cultuureducatie met Kwaliteit en Meer Muziek in de Klas. Daarnaast zetten we ons in om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs. Hierbij zoeken wij nadrukkelijk verbinding met het Nationaal Programma Arnhem-Oost. In september 2023 is met de partners in het convenant een voortzetting hiervan voor de periode 2023 – 2030 afgesloten, om de behaalde resultaten te borgen en de ingezette lijn om cultuureducatie een vaste plek in het onderwijsprogramma van het primair onderwijs door te zetten en te verstevigen.

We werken met culturele partners in de stad samen om een impuls te geven aan initiatieven voor en door jongeren om zich creatief te ontwikkelen. Door culturele initiatieven vanuit de leefwereld van jongeren te stimuleren, willen wij het welbevinden en de ontwikkeling van deze kwetsbare groep versterken. In 2023 zijn middels de SPUK 'jongerencultuur' drie programma's uitgevoerd. Zo heeft De Nieuwe Oost jongerenateliers georganiseerd: maaktrajecten waarin een nieuwe generatie van (potentiële) makers en performers met elkaar co-creëren. SoulCypher is aan de slag met de verdere ontwikkeling van de Hiphophub. Ze organiseerden activiteiten gericht op talentontwikkeling en helpen jongeren bij het creëren van hun artistieke ideeën. De jonge makers ontvangen coaching, maar krijgen ook support om mentaal weerbaar te worden. En onder coördinatie van cultuurmakelaars van Rozet zijn locaties onderzocht voor nieuwe graffiti vrij plekken en is een 'graffiti jam' georganiseerd bij de Blauwe Golven.

In het convenant Arnhem Cultuurparticipatie (ACP) 55Plus (een voortzetting van het programma Age Friendly Cultural Cities) werken culturele, welzijns- en zorginstellingen samen om de maatschappelijke betrokkenheid van ouderen door kunst en cultuur te vergroten. Dit convenant is in het najaar van 2023 voortgezet, waarbij het aantal instellingen dat zich er aan verbindt is toegenomen.

Wij benadrukken het belang van de amateur- en breedtekunst als voedingsbodem voor de culturele sector in Arnhem en voor de ontwikkeling op individueel niveau en de verbondenheid onderling van de Arnhemmers. Wij ondersteunen de sector met de subsidieregeling Amateurkunst. Daarnaast hebben wij met ingang van 2023 extra middelen beschikbaar gesteld voor de productie en presentatie van amateurkunst én voor de ontwikkeling van een jaarlijks terugkerend amateurkunstheden festival.

Wij hebben onze ondersteuning aan het Platform Amateurkunst Arnhem voortgezet. Met dit platform zetten wij in op de ontwikkeling van de sector en onderzoeken wij de mogelijkheden voor meer en betere ruimte en faciliteiten voor de beoefening van amateurkunst. Voor dit laatste ondersteunen wij ook Rozet, Huis van Puck en Popcentrum Jacobiberg.

Mediafonds Arnhem

Het Mediafonds heeft tot doel de kwaliteit van de lokale journalistiek in Arnhem een impuls te geven. Bij de aanvangsperiode had het fonds nog te maken met onderbesteding van de beschikbare middelen. In 2023 ontving het Mediafonds dusdanig veel kwalitatief goede aanvragen dat het bij aanvang beschikbaar gestelde fondsbudget inmiddels uitgeput is. De verwachting is dat het aantal aanvragen voor een bijdrage blijft groeien nu het Mediafonds steeds meer bekend raakt. In de begroting is met ingang van 2023 een structureel bedrag van € 65.000 opgenomen voor het Mediafonds.

Rozet is in 2003 een onderzoek gestart om te komen tot een inzichtelijke en toekomstbestendige bedrijfsvoering. De aanleiding van dit onderzoek is het stopzetten van de provinciale subsidie voor de Plusbibliotheek per 31 december 2024. Daarnaast hebben we vragen over de toedeling van de kosten van Rozet naar activiteiten. De uitkomsten van het onderzoek worden medio 2024 verwacht.

Jongerencultuur

In 2023 hebben we net zoals in 2022 via een specifieke uitkering van het Rijk Impuls Jongerencultuur diverse projecten voor jongeren tot 27 jaar ondersteund om zich creatief te ontwikkelen. Hierover bent u in [een raadsbrief](#) afgelopen oktober geïnformeerd. Begin 2024 zullen we de resterende incidentele middelen inzetten.

Het publiek weet gelukkig na de terugval in de coronajaren het culturele aanbod weer te vinden. De meeste culturele instellingen geven aan dat het publieksbereik zich weer op het niveau van 2019 bevindt en soms zelfs daarboven. In de Begroting 2023 zijn extra middelen (€ 250.000 en € 500.000) voor programmabudgetten cultuur vrijgemaakt. In april 2023 hebben we een [voorstel](#) gedaan voor de inzet van deze middelen:

- Crossovers en experimenten: deze houden de cultuursector bruisend, levendig en aantrekkelijk.
- Voldoende aanbod op het gebied van literatuur en 'spoken word'.
- We realiseren een herkenbare en neutrale plek waar Arnhemmers elkaar kunnen ontmoeten en in dialoog kunnen treden of in debat kunnen gaan. Zo willen we de toenemende polarisatie in de stad en in de samenleving tegengaan.
- Verbinding kunst en andere domeinen.
- Extra programmabudgetten voor onder andere beginnende makers (ophoging budget regeling Stroomversneller), voor meer gevorderde makers (ophoging budget regeling Producties Evenementen Festivals), en voor initiatieven op het snijvlak met het sociale domein en voor de breedtekunst.
- Vernieuwing van het cultuurbeleid.

We zijn gestart met initiatieven om deze middelen aan de sector toe te doen komen. Dat is nog niet op alle onderdelen gelukt, de uitwerking van de debatfunctie en verbinding met andere domeinen vergen meer tijd. In 2023 is een start gemaakt met het proces om te komen tot vernieuwing van het cultuurbeleid.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal bereikte scholen in Arnhem			55	57	52

Eenheid: Aantal

Bron: Rozet

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal bereikte scholen met programma Cultuureducatie met Kwaliteit			21	20	27

Eenheid: Aantal

Bron: Rozet

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Rapportcijfer culturele voorzieningen					

Eenheid:

Bron: De Binnenstadsmonitor wordt niet meer uitgevoerd. We gaan op zoek naar een andere manier om deze indicator te meten.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal bereikte leerlingen in het primair onderwijs met Cultuureducatie met Kwaliteit			5500	6664	6664

Eenheid: Aantal

Bron: Rozet

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Waardering aanbod culturele voorzieningen in de buurt	41		41		

Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten.

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal bezoeken aan gesubsidieerde basis- en meerjarenavoorzieningen					

Eenheid: Aantal bezoekers

Bron: Instellingen

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Tevredenheid met bezoek/ deelname aan culturele voorzieningen					

Eenheid:

Bron: Deze indicator wordt nog niet gemeten. Er wordt gezocht naar een manier om dit te doen.

Versterking van de culturele infrastructuur

(D)

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

(I)

De fusie van Schakel025 met de Cultuur Academy begin 2023 heeft geleid tot een kennisplatform voor zowel makers als mogelijkmakers in Arnhem, Nijmegen en de regio 025.

Met het vaststellen van het Kader Beeldende Kunst in de Openbare ruimte en het plan Kunst in Uitvoering is er onder andere extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten waarmee wordt bijgedragen aan versterking van het makersklimaat. We verstrekken als gemeente opdrachten aan kunstenaars en ondersteunen kunstinitiatieven uit de stad. Zo ging dit jaar het kunstwerk wat is aangekocht naar aanleiding van de Sonsbeektentoonstelling in 2021 van Jennifer Tee in productie, deze wordt begin 2024 geplaatst. Via een participatief project is een muurschildering in de Spoorhoek geplaatst. Ook zijn in twee wijken elektriciteitskastjes voorzien van ontwerpen door kunstenaars en gaan we dit uitbreiden naar andere wijken.

Met het project 'Doe je mee', gecoördineerd door de Cultuur Academy, zijn kunstenaars ingezet binnen vier projecten die maatschappelijke impact maken in de wijken die onderdeel zijn van het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Dit laat zien dat kunst en creatieve denkracht bijdragen aan actuele maatschappelijke thema's waar we als stad aan werken. Hier is bijvoorbeeld in Presikhaaf het project buurttuintjes uit voort gekomen wat ook in 2024 wordt voortgezet.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

(I)

De beschikbaarheid van voldoende ateliers, werk- en oefenruimte is geen vanzelfsprekendheid. Het aantal betaalbare ateliers in de stad staat al zeker tien jaar flink onder druk. Het tijdelijke aanbod neemt af, en de groei van nieuw aanbod vakt af. De ruimte in Arnhem is beperkt en er zijn forse (woningbouw)opgaven. Op basis van het rapport 'Huisvesting Culturele en Creatieve sector Arnhem' is in 2020 het 'Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele sector 2021-2024' vastgesteld. Hierin wordt ingezet op het tegengaan van een verwacht tekort van op termijn 15.500m² aan werk- en oefenruimten in de stad voor culturele en creatieve makers. Gestelde opgave is om 12.000m² permanente werkruimte te realiseren. Onderdeel hiervan is de toekomstige huisvesting van Popcentrum Jacobiberg aan de Groningensingel in Arnhem-Zuid. Wij hebben besloten om de ontwikkeling van de Groningensingel 1245 te herijken. Dit besluit is genomen nadat de politie ons heeft laten weten de huisvestingsopgave voor het Districtsbureau Politie Gelderland Midden en het Basisteam Politie Zuid in bestaande bouw onder te brengen, in plaats van de eerder beoogde nieuwbouw op de Groningensingel te realiseren. Met het bericht van de politie doet zich nu de kans voor om het gehele gebouw permanent in te zetten voor de huisvesting van de creatieve en culturele sector, waaronder in ieder geval popcentrum Jacobiberg. Daarbij moet gedacht worden aan een cultureel verzamelgebouw met een totale vloeroppervlakte van rond de 7.000m².

Via de subsidieregeling Creatieve Bedrijfsverzamelgebouwen kunnen creatieve makers en cultureel ondernemers in een vroeg stadium worden ondersteund in hun planvorming voor permanente ruimte. Daarvan wordt goed gebruik gemaakt. In 2023 is het gestelde subsidieplafond van €150.000 bereikt. Mede met behulp van een subsidiebijdrage is eind 2023 aan de Korianderstraat in Malburgen 2.100m² atelierruimte toegevoegd voor in eerste instantie een periode van vijf jaar. In deze nieuwe culturele broedplaats is voor ongeveer 25 cultureel ondernemers een nieuwe werkplek gemaakt. We gaan desondanks meer regie nemen om extra werkplekken te realiseren. Dat kan door strategische gebouwaankopen te doen en noodzakelijke gebouwaanpassingen te financieren om zo potentiële creatieve broedplaatsen en ateliergebouwen geschikt te maken.

Nieuw cultureel centrum in Arnhem-Zuid

(I)

We versterken het culturele aanbod en de faciliteiten in Arnhem-Zuid voor cultuureducatie, -participatie en -presentatie. Een procesbegeleider heeft in 2023 gesprekken gevoerd met bewonersinitiatieven, cultuurmakers (waaronder ook Cultuurnetwerk Arnhem) en andere organisaties om in kaart te brengen wat er momenteel aanwezig is in Zuid en waar de behoefte en energie ligt. Uit deze gesprekken is duidelijk geworden dat de opvattingen over cultuur sterk uiteenlopen, maar dat er een aanzienlijke bereidheid bestaat om gezamenlijk aan meer cultuur te werken. Om meer inzicht te krijgen in de behoeften van de bewoners van Zuid en het gewenste ambitieniveau voor een multifunctionele cultuurlocatie(s) te bepalen volgen we vanaf het najaar van 2023 drie sporen: een breed, kwalitatief behoeftenonderzoek onder de bewoners door Spectrum en Bureau Ruimtekoers, tijdelijke programmering in Zuid door Bureau Ruimtekoers en Arnhemse makers en verkenning naar (een) mogelijke locatie(s) waar in de toekomst culturele programmering in Zuid kan plaatsvinden. In het voorjaar volgt op basis hiervan een aanzet voor artistieke kernwaarden voor het opzetten van culturele programmering in Arnhem Zuid. Daarbij rekening houdend met de financiële kaders. Parallel wordt in 2024 een verkenning gedaan naar mogelijke permanente locatie(s) en passend vastgoed waar in de toekomst culturele programmering kan plaatsvinden.

Ook de voorgenomen verhuizing van popcentrum Jacobiberg naar de Groningensingel draagt bij aan meer cultuur in Zuid. Dit geldt ook voor de verruiming van de openingstijden van Rozet Kronenburg en de uitbreiding van activiteiten die daardoor mogelijk wordt en waarvoor een subsidie van het Rijk is ontvangen. Met de [raadsbrief van 30 januari 2024](#) hebben wij u over de ontwikkeling Cultuur in Zuid geïnformeerd.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal gerealiseerde m2 permanente werkruimte voor de sector			0	0	2100

Eenheid: m2 permanente werkruimte. In 2021 mee gestart. Streefwaarde 2022 4.000m2

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Waardering aanbod culturele voorzieningen in Arnhem Zuid	31,60		31,10		

Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in Arnhem Zuid zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

(D)

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van het Stadstheater en onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans

(I)

De renovatie van het Stadstheater bevindt zich in de ontwerpfasen, in september vond de laatste voorstelling in het gebouw plaats. Het Stadstheater is toen tot in 2027 gesloten. In deze jaren zal een groot deel van de voorstellingen van het Stadstheater in Muis plaatsvinden, dat hiervoor wordt aangepast.

In de laatste maanden van 2023 heeft nader onderzoek naar de aanwezigheid van asbest plaatsgevonden en zijn voorbereidende onderzoeken en werkzaamheden uitgevoerd buiten het gebouw (proefsleuven archeologie, bodem-, bomen- en ecologisch onderzoek).

Theater Oostpool en Introdans zijn aan zet om hun eigen nieuwe huisvesting te realiseren. De provincie Gelderland heeft, in navolging van de gemeente, hiervoor een bedrag van € 10 miljoen in het vooruitzicht gesteld. We steunen en ondersteunen de twee gezelschappen in dit project en vinden het logisch als de nieuwe huisvesting in de nabijheid van het Stadstheater zou zijn. Deze twee trajecten worden in nauwe samenhang bekeken.

De Sonsbeektentoonstelling en State of Fashion zijn onze beeldbepalende, internationale culturele events (I)

Op basis van het rapport van BMC 'RESET - Toekomstige inrichting organisatie Sonsbeek en State of Fashion' zijn Sonsbeek en State of Fashion sinds juni 2023 geen onderdeel meer van een gezamenlijke stichting.

Voor Sonsbeek is een nieuwe Raad van Toezicht gevonden. De werving voor een directeur-bestuurder wordt in maart 2024 afgerond. Planning is om in 2025 weer een internationaal beeldbepalende tentoonstelling te organiseren waarbij de samenwerking met Arnhemse instellingen en met de inwoners een belangrijk uitgangspunt is.

State of Fashion, dat onder de landelijke basisinfrastructuur (BIS) valt, heeft de al bestaande stichting als basis overgenomen en heeft per juni een directeur-bestuurder benoemd. Daarnaast is een Raad van Toezicht ingesteld en zijn nieuwe leden geworven. De eerstvolgende editie is in mei en juni 2024 in samenwerking met internationale, nationale en regionale partners.

Versterking van de (samenwerking in de) Cultuurregio 025 (I)

De Cultuurregio 025 heeft een stevige positie gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio' van de GMR. Op basis van het Transformatievoorstel Cultuurregio 025 is een uitvoeringsplan opgesteld met de regiogemeenten, dat momenteel wordt gerealiseerd. Looptijd is tot eind 2025. Belangrijk uitgangspunt is duurzame structuurversterking van de hele culturele keten in de hele regio. Dat wordt opgepakt via vijf lijnen. Begin 2023 heeft de toenmalige staatssecretaris cultuur tijdens het bezoek met vertegenwoordigers van de Cultuurregio 025 gesproken over de inzet op het gebied van cultuureducatie. In het najaar zijn subsidies aan tien samenwerkingsprojecten toegekend om innovatie van productie en presentatie in de sector te stimuleren. Op het gebied van versterking amateurkunst en professionalisering van de sector zijn stappen gezet. De gemeente Arnhem is penvoerder namens de regio voor de inzet van de (provinciale) middelen.

Behoud van werkgelegenheid in de culturele en creatieve sector (I)

Het aantal mensen dat in de culturele en creatieve sector werkt, is goed voor 4,6 procent van de werkgelegenheid. Onder andere ArteZ en de vele (BIS)instellingen die Arnhem rijk is, dragen hieraan bij. Instellingen en makers worden echter geconfronteerd met stijgende lasten op diverse terreinen, zoals personeel, huur en energie. Dat heeft geleid tot tekorten bij veel instellingen. In 2023 hebben we dit nog kunnen opvangen door extra accres en inzet van de resterende coronamiddelen. Dat laatste is in 2024 niet meer mogelijk. Tal van instellingen hebben een begroting met een tekort ingediend.

Deze ontwikkeling kan de werkgelegenheid negatief beïnvloeden als deze lasten hoger worden en de baten niet stijgen. Dit is een van de aandachtspunten bij de vernieuwing van het cultuurbeleid. Ook de via de subsidievoorwaarden verplichte implementatie van de Code Fair Practice (eerlijke betaling en hiermee verbetering van de arbeidsvoorwaarden in de culturele en creatieve sector) is een aandachtspunt om de werkgelegenheid in de sector te behouden.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Percentage werkenden in de Arnhemse culturele en creatieve sector	4,60	4,60	4,50	4,70	

Eenheid: % werkenden

Bron: Monitor Vitale Economie/ PWE op basis van landelijke definitie/ indeling creatieve sector

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren (A)

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed (D)

Het beschermde erfgoed wordt in stand gehouden en aan het zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed wordt zoveel als mogelijk invulling gegeven. Wel worden knelpunten ervaren met betrekking tot beschikbare capaciteit, middelen en werkvoorraad, afgezet tegen gemeentelijke ambities en wettelijke taken. Ambitieniveau en mogelijkheden voor realisering vormen een onderdeel van de nieuwe erfgoedagenda die in het eerste kwartaal van 2024 gereed komt.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed (I)

De archeologische waardenkaart is 20-12-2023 door de gemeenteraad vastgesteld. Met de wijziging van het Omgevingsplan worden de nieuwe regels van kracht. We werken aan het actieplan Duurzaam Erfgoed. Eén van de acties is het formuleren van nieuwe regels voor zonnepanelen. Deze zijn door het college ter vaststelling voorgelegd aan de gemeenteraad. Er is een actieplan religieus erfgoed opgesteld dat binnenkort aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

(I)

In projecten wordt ingezet op beleefbaar erfgoed, maar in praktijk blijkt dat middelen en beschikbare capaciteit niet matchen met de bestuurlijke ambities en de Omgevingsvisie.

We werken op dit moment aan de afronding van de Erfgoedagenda. Hiermee is begin 2023 begonnen en heeft onder andere een stadsgesprek plaatsgevonden. Bestuurlijke agendering is voorzien in het eerste kwart van 2024. In de agenda is beleefbaar erfgoed één van de thema's en zal worden aangegeven wat noodzakelijk is voor een goede invulling. Vermeldenswaardig is dat we inhoudelijk en financieel bijdragen aan de doorontwikkeling van de historische kelders. Er zijn archeologische tentoonstellingen georganiseerd, de Open Monumentendag is eveneens ondersteund, het Stenen Kruis (16e eeuw) is weer herplaatst in Klingelbeek, de ArcheoHotspot was wekelijks open en iedere maand is in het Erfgoedcentrum de archeologische Vondst van de Maand gepresenteerd. Dit zijn enkele van de voorbeelden als het gaat om gerealiseerd beleefbaar erfgoed in 2023. Met betrekking tot de bunker in de tuin van Museum Arnhem is gekeken naar de mogelijkheden en praktische uitvoering. Besloten is om van verdere visualisering voorlopig af te zien. De restauratie van de Cuyperkamer is in uitvoering evenals de restauratie van het orgel in de Eusebiuskerk.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

(I)

Doelen zijn gehaald. Planon is nu omgezet naar een GIS-omgeving waardoor we Omgevingswet-bestendig zijn. Actuele berichten (zoals stadsgesprek Erfgoedagenda en, archeologische ontdekkingen) worden gedeeld op social media. Het onderzoek naar de Romeinse baksteenstempels in de ArcheoHotspot is afgerond; er is daarnaast gewerkt aan Arnheims vondstmateriaal. Bij de opgraving van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf is de pers betrokken, evenals bij het archeologische onderzoek op het Koningsplein. Het archeologische rapport van Schuytgraaf veld 26 is gereed gekomen. Samen met stakeholders wordt gewerkt aan twee cultuurhistorische fietsroutes: langs religieus erfgoed en langs plekken uit de Tweede Wereldoorlog. De publicaties van de Jansplaats en zuidelijke binnenstad zijn nog in behandeling.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

(I)

Dit jaar is regie gevoerd bij verschillende archeologische onderzoeken: de herinrichting van de Rijnkade, voorbereidingen van Stadsblokken-Meinerswijk, het inventariserende onderzoek ter hoogte van het Koningsplein (Stadsoase) en verschillende kleinere onderzoeken in wijken zoals Presikhaaf. Het onderzoek (extern uitgevoerd) ter hoogte van het Cobercoterrein is afgerond en gerapporteerd.

De archeologische opgraving van het grafveld in Schuytgraaf is uitgevoerd en eerder dan gepland gereed gekomen. Met betrekking tot depotbeheer is gewerkt aan een nieuw registratiesysteem waarvoor nu een businesscase wordt opgesteld.

Regioadvisering archeologie

(I)

Ter opvolging van de vorige regioarcheoloog is in 2023 een nieuwe regioarcheoloog begonnen. Deze heeft de werkzaamheden voortgezet.

Regiogemeenten zijn voorzien van archeologisch advies, rapporten en andere archeologische documenten zijn getoetst en in regio-overleggen is gesproken over doorontwikkeling van verschillend beleid. De regioarcheoloog heeft daarnaast ook op diverse vlakken ondersteunend werk verricht voor de gemeente Arnhem.

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023

22A54 Kansen voor behoud erfgoed benutten

De voorgestelde financiële wijziging is in de geamendeerde Begroting 2023 verwerkt.

Het begrote budget is ingezet voor diverse projecten in de stad op het gebied van beleefbaar erfgoed waaronder de restauratie van het Strumphergel in de Eusebiuskerk en de doorontwikkeling van de historische kelders.

22M120 Kansen voor behoud erfgoed benutten

Er is gewerkt aan het opstellen van een nieuwe erfgoedagenda. Deze is in 2023 in conceptvorm gereed gekomen en wordt begin 2024 voor bestuurlijke besluitvorming geagendeerd.

Met het opstellen van de erfgoedagenda wordt conform de motie ook gekeken naar de wijze waarop de gemeente vanuit de nu begrote budgetten voor erfgoed of vanuit andere middelen onder bijzondere omstandigheden financieel kan bijdragen aan erfgoedprojecten om voortgang met cofinanciering mogelijk te maken.

22M122 Gezamenlijk aanbod Arnhemse podia

De motie is onderdeel van lopend beleid, om zoveel mogelijk samenwerking te stimuleren tussen de Arnhemse podia. We kijken ook naar de mogelijkheden tot samenwerken tussen de podia in het kader van de tijdelijke sluiting van het Stadstheater. Er worden tussen diverse podia gesprekken gevoerd en afspraken gemaakt.

[22M125 Kaders voor cultuur- en evenementensubsidies](#)

Deze motie hebben we afgedaan met de [raadsbrief Inzet extra Programmabudgetten cultuur](#).

[22M157 Gebruik nieuw cultureel centrum in Arnhem-Zuid ook als bastion in de Arnhem-Oost-aanpak](#)

In de [raadsbrief Cultuur in Zuid](#) hebben we deze motie afgedaan.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	36.171	38.750	43.675	41.450	2.225
Baten	8.059	7.524	10.460	9.959	-501
Saldo lasten en baten	-28.112	-31.227	-33.215	-31.491	1.724
Toevoegingen aan reserves	4.282	3.204	4.876	5.450	-574
Onttrekkingen aan reserves	4.886	832	4.127	3.800	-327
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	605	-2.372	-749	-1.650	-901
Gerealiseerd resultaat	-27.508	-33.599	-33.964	-33.141	823

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N		Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	2.222	V				
Erfgoed	726	V	Erfgoed			
Cultuur	565	V	Subsidie Provincie Transformatie Cultuurregio025		I	AR
Cultuur	394	V	Vastgoed		I	AR
Cultuur	288	V	Winterfonds		I	AR
Cultuur	285	V	SPUK Impuls Jongerencultuur (zie baten)		I	AR
Cultuur	175	V	Cultuurprogrammering		I	AR
Cultuur	-211	N	SPUK Lokale bibliotheekvoorzieningen (zie baten)		I	AR
Baten	-394	N				
Cultuur	211	V	SPUK Lokale bibliotheekvoorzieningen (zie lasten)		I	AR
Cultuur	145	V	Vastgoed			
Cultuur	-185	N	SPUK Impuls Jongerencultuur (zie lasten)		I	AR
Cultuur	-565	N	Subsidie Provincie Transformatie Cultuurregio025		I	AR
Toevoegingen aan reserves	-574	N				
Erfgoed	-574	N	Bijdrage erfgoed aan project velperweg		I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-264	N				
Erfgoed	-264	N	Vastgoed		I	BR

Erfgoed

Op een aantal panden in en om het Sonsbeekpark kon een deel van het planmatig onderhoud niet worden uitgevoerd. Dit onderhoud is doorgeschoven naar 2024. Tegenover het voordeel op de lasten van € 264.000 staat daarom een gelijk nadeel op de onttrekkingen.

Voor de uitvoering van het project "de Renaissance van de Velperweg" is afgesproken dat erfgoed € 574.000 bijdraagt in 2023. Dit budget is vorig jaar overgeheveld en wordt dit jaar toegevoegd in de BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte. Tegenover het voordeel op de lasten van 574.000 staat een gelijke nadeel op de toevoegingen aan reserves.

Subsidie provincie Transformatie Cultuurregio 025

De provincie heeft de gemeente een subsidie verleend van € 1,3 miljoen voor het uitvoeringsplan Transformatie Cultuurregio 025 voor de periode 1 juni 2022 tot en met 31 december 2025. De gemeente treedt hierbij op als penvoerder voor de Groene Metropoolregio die zelf geen subsidies kan verstrekken. Ultimo 2023 is er € 475.000 besteed terwijl er € 1.040.000 begroot was. € 565.000 wordt meegenomen naar 2024 en zorgt hierdoor voor zowel een afwijking in de lasten als de baten. Het restant bedrag van € 260.000 wordt verwerkt in de begroting 2025.

Vastgoed

Op het beheer van de gemeentelijke panden in gebruik bij de culturele sector, is in 2023 een incidenteel voordeel ten opzichte van de begroting ontstaan van in totaal € 400.000. Dit voordeel wordt veroorzaakt doordat onderhoudswerkzaamheden voor het Musis zijn doorgeschoven naar 2024 en de onderhoudskosten van de Stadstheater zijn uitgebleven door de verbouwing. Daarnaast is er een rente voordeel. Voor de verklaring van dit voordeel verwijzen we naar de toelichting op de financiële afwijkingen van het onderdeel 'vaste en vlottende financiering' in het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën.

Winterfonds

Door de inzet van het Winterfonds van de provincie Gelderland zijn er minder Arnhemse middelen ingezet voor de tegemoetkoming in gestegen energielasten van de culturele instellingen. Dit leidt tot een voordeel van € 288.000.

Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur

Het rijk heeft vanuit de specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur een bedrag verleend van € 605.000 aan de gemeente Arnhem. In 2023 is € 420.000 besteed. In [2022](#) was reeds een subsidie verleend ter hoogte van € 100.000 vanuit deze regeling. Dit is in 2023 gecorrigeerd. Er resteert nog € 185.000 dat we meenemen naar 2024.

Cultuurprogrammering

Bij de budgetoverheveling 2023 is een deel van dit budget al overgeheveld naar 2024. In verband met capaciteitstekort en een vertraagde planning van een aantal activiteiten is het restant in 2023 niet meer ingezet. Dit leidt tot een voordeel van € 175.000.

Specifieke uitkering Lokale bibliotheekvoorzieningen

De gemeente heeft vanuit de specifieke uitkering lokale bibliotheekvoorzieningen een bedrag ontvangen ter hoogte van € 211.000 in 2023. We hebben dit ingezet voor extra openingsuren en activiteiten bij Rozet Kronenburg. Dit bedrag was niet opgenomen in de begroting en zorgt hierdoor voor zowel een afwijking in de lasten als de baten.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

Provincie Gelderland, provinciale en lokale erfgoedinstellingen of verenigingen, regiogemeenten en monumenteneigenaren.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

- [Kadernota 'STROOM – cultuurbeleid Arnhem' 2021](#);
- [Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016](#);
- [STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020](#);
- Kadernota Beeldende Kunst in de Openbare ruimte 2022;
- [Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, Transformatievoorstel Cultuurregio 025](#);
- [Erfgoedagenda gemeente Arnhem](#).

Participatie en armoedebestrijding

Alle Arnhemmers moeten mee kunnen doen in de samenleving. Ieder op z'n eigen manier. Daarvoor is financiële rust, stabiliteit, een daginvulling en perspectief op een goede toekomst nodig. Kortom, we willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen.

Er is volop ingezet om Arnhemmers zo veel mogelijk financieel zelfstandig en zelfredzaam te maken. Door hen aan werk te helpen, maar ook door het voorkomen en aanpakken van schulden. Voor inwoners met een uitkering is geïnvesteerd in een gebiedsgerichte aanpak, een meer persoonlijke benadering en een intensievere samenwerking met ketenpartners.

Deze aanpak werpt zijn vruchten af. Het aantal Arnhemmers dat afhankelijk is van ondersteuning vanuit de Participatiewet is verder afgenomen in 2023. Er was sprake van duurzame uitstroom, waarbij van de groep inwoners die uitstroomden uit de uitkering naar werk of scholing meer dan 90% in het jaar daarna niet meer terugkeerde in de uitkering

In 2023 is gestart met het verbeteren van de toegankelijkheid en vereenvoudiging van onze gemeentelijke inkomensregelingen en het aanbieden van een aantal extra mogelijkheden voor inwoners met een laag inkomen. Zo zijn de regels voor de bijzondere bijstand voor inwoners in beschermingsbewind verruimd en kunnen inwoners met een Gelrepas goedkoop reizen met het openbaar vervoer.

Door de huidige maatschappelijke ontwikkelingen blijven we voor uitdagingen staan. Steeds meer Arnhemmers hebben moeite om, zelfstandig, rond te komen en zijn verminderd zelfredzaam.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen		

(A)

Voorkomen en vroeg erbij	(D)

(D)

In financieel onzekere tijden, waarin veel inwoners geldzorgen hebben door stijgende lasten, willen we zoveel mogelijk voorkomen dat inwoners schulden opbouwen en/of in de armoede terecht komen. We hebben daarom samen met ketenpartners in de stad geïnvesteerd in bestaanszekerheid bij kinderen en jongeren, in het voorkomen van schulden en gezorgd voor een laagdrempelige ingang voor inwoners met financiële vragen. Ook hebben we intensief samengewerkt met het onderwijs om jeugdwerkloosheid te voorkomen.

Aanpak kinderarmoede	(I)

(I)

Met Stichting Leergeld, het Jeugdfonds sport en cultuur Gelderland en de Dullertsstichting zijn afspraken gemaakt over een kinderarmoedepact. Doel is om kinderen en jongeren op individueel niveau met goederen en middelen te ondersteunen wanneer de bestaanszekerheid in het geding is. Ieder kind moet mee kunnen doen en geldgebrek mag daarbij niet in de weg staan. Met deze partners is een doorontwikkeling van de dienstverlening gestart. Hierbij is het aanbod verbreed waar dat nodig was en is overlappend aanbod verminderd.

Ook hebben we in 2023 een onderzoek gedaan naar de zogenoemde witte vlekken in de voorzieningen voor inwoners met een laag inkomen. Belangrijke elementen hierin blijken de uitgaven aan medische zorg en de inclusie van studenten. In 2024 verkennen we, samen met onze ketenpartners hoe we deze vraagstukken concreet aan kunnen pakken voor onze inwoners.

In 2023 is het rekenkameronderzoek 'Doorbreek de patronen, een onderzoek naar generatie-armoede in Arnhem' gepubliceerd. Het rapport is een steun in de rug bij de beweging die we aan het maken zijn. Voorbeelden hiervan zijn het toegankelijker maken van onze inkomensregelingen, de inzet op kansrijk opgroeien vanuit het Nationaal Programma Arnhem Oost en het kijken naar de verbreding van de inzet van ervaringsdeskundigen.

Vanuit het burgerinitiatief 'Collectief Kapitaal' is in Arnhem gestart met een pilot met betrekking tot voldoende en zeker inkomen. Acht Arnhemse gezinnen worden gedurende een jaar financieel ondersteund, waarbij het bedrag dat naar deze gezinnen gaat volledig wordt opgebracht door een collectief uit de Arnhemse samenleving. Wij zijn betrokken bij deze pilot door bij te dragen in de uitvoeringskosten en willen hieruit graag leren.

Schuldpreventie

(I)

We willen zoveel mogelijk voorkomen dat mensen geldzorgen en/of schulden krijgen. Dat deden we het afgelopen jaar samen met Rijnstad, de Sociale wijkteams en Oprécht. Bij de acht Goed Geregeld loketten in Arnhem konden inwoners terecht voor laagdrempelige informatie en advies over financiële en juridische zaken en hulp bij het aanvragen van (tijdelijke) inkomensregelingen. In 2023 sloten steeds vaker ook andere organisaties aan zodat vragen breed kunnen worden opgepakt, zoals de energiecoaches. Bij geldzorgen werd snel geschakeld met de Sociale wijkteams, Oprécht en Geldzaken en Ondernemers zodat inwoners een beroep kunnen doen op schuldhulpverlening.

Om inwoners met financiële vragen te vinden en te helpen, werkten we samen met veel ketenpartners in de stad. Met de training "Alert op geldzorgen" zijn ketenpartners ondersteund in het signaleren en bespreekbaar maken van geldzorgen bij inwoners en bij het doorgeleiden naar ons gemeentelijke hulpaanbod. Om hen nog beter te kunnen informeren over dit hulpaanbod is de 'routekaart Alert op Geldzorgen' vernieuwd in samenwerking met de betrokken instanties.

Verder waren we in maart actief in het kader van de landelijke Week van het Geld en zijn er door MoneyStart lessen gegeven op de praktijk-, vmbo en mbo-scholen. Na de succesvolle deelname in 2023 is ervoor gekozen dat Arnhem in 2024 de Gaststad wordt.

(Vroeg) erop af

(I)

Om inwoners met geldzorgen snel te bereiken wordt vroegsignalering ingezet. Vanuit vastelastenpartners ontvangen wij een signaal bij een achterstand in de betaling van water, huur, energie en de zorgverzekering. Vanaf april 2023 was een stijging waarneembaar in het aantal signalen. Het aantal steeg van 600 à 700 naar gemiddeld zo'n 1100 per maand. Alle inwoners met een betalingsachterstand kregen een aanbod voor hulp, bij voorkeur via persoonlijk contact. Vanaf september 2023 is daarom nog meer ingezet op telefonisch contact en huisbezoeken. In 2023 heeft 29% van de inwoners die we hebben bereikt de hulp geaccepteerd. In het geval van problematische schulden zijn deze inwoners aangemeld bij de schuldhulpverlening.

Er is veel ingezet om de samenwerking met de vastelastenpartners verder te intensiveren. Met netbeheerder Liander hebben wij de handen ineengeslagen. Hierdoor kunnen wij hulp ook bieden aan inwoners waarbij het energiecontract toch is beëindigd door de energieleverancier. Ook hebben we ingezet op signalen van betalingsachterstanden via de CAK-lijsten (inzake langdurige achterstanden in de zorgpremie), de Rechtbank en Rijn IJssel. Naar aanleiding van deze signalen zijn huisbezoeken afgelegd.

Jeugdwerkloosheid voorkomen

(I)

Er zijn verschillende lopende initiatieven die jongeren in een kwetsbare positie ondersteunen en werkloosheid onder deze jongeren voorkomen. Het aanbod voor deze doelgroep is steeds beter geworden. Ook is het aanbod bij een steeds bredere groep professionals bekend en wordt er meer samengewerkt tussen onderwijs en de participatieketen. Dit is in lijn met het wetsvoorstel 'van school naar duurzaam werk'. Samen met onze ketenpartners hebben we de goed lopende initiatieven die zich richten op het bieden van extra begeleiding aan kwetsbare jongeren van school naar werk geborgd. Dit najaar zijn we gestart met een pilot waarbij we ons richten op jongeren tussen de 23 en 27 jaar die (nog) niet bij ons of bij onze ketenpartners in beeld zijn. Daarnaast zijn we gestart met voorlichting aan onderwijsinstellingen en partijen uit de participatieketen over de inzet van beschut werk voor jongeren die een hoge ondersteuningsbehoefte hebben. Voor jongeren die bijstand aanvragen wordt er sinds juni 2023 van dit jaar niet langer gewerkt met een zoekperiode van vier weken. Door de gemeente kan er zo meteen gestart worden met de begeleiding naar werk of een opleiding.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	5000	5100	4700		

Eenheid: Aantal kinderen

Bron: CBS (cijfers beschikbaar t/m 2021)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	3000	3000	3000		

Eenheid: Aantal kinderen

Bron: CBS (cijfers beschikbaar t/m 2021)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering	72	59	68	74	67

Eenheid: Percentage

Bron: Vroeg Eropaf

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal inwoners met financiële vragen	1346	849	785	700	988

Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem

Bron: Sociale wijkteams

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Percentage werkloze jongeren	3	3	3	2	

Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar

Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)

Arnhemmers kunnen rondkomen (D)

Om Arnhemmers perspectief te bieden op een schuldenvrij bestaan, of op financiële zelfredzaamheid is een belangrijke randvoorwaarde dat zij maandelijks kunnen rondkomen met hun inkomsten. De bestaanszekerheid vormt een essentiële randvoorwaarde om stappen te kunnen zetten richting activering, (gezondheids-/ psychische) problemen oplossen en werk. Een deel van deze bestaanszekerheid wordt landelijk bepaald (Participatiewet), denk aan de hoogte van het minimumloon en hoogte van de bijstandsuitkering. Als gemeente hebben we daar beperkte invloed op. Landelijk hebben we ons, vanuit een actieve rol in de G40, hard gemaakt voor een stelsel met een voldoende hoog inkomen en meer zekerheden.

Waar we wel invloed op hebben is de toegankelijkheid van onze gemeentelijke inkomensregelingen en het aanbieden van een aantal extra mogelijkheden. In 2023 is een breed onderzoek uitgevoerd naar mogelijke verbeteringen.

Inwoners met een Gelrepas kunnen per 1 mei 2023 goedkoop reizen met het openbaar vervoer en 600 Arnhemmers kunnen sinds eind maart subsidie aanvragen voor een energiezuinige koelkast, wasmachine of vriezer. Aanvullend zijn de regels voor bijzondere bijstand voor de aanschaf van energiezuinig witgoed verruimd.

Vanaf 1 december zijn de voorwaarden voor de bijzondere bijstand verruimd. In de eerste plaats is voor veel kostensoorten binnen de bijzondere bijstand de vermogensgrens verhoogd en zijn inkomensgrenzen geharmoniseerd en deels verhoogd. Dit betekent dat de gemeente minder tijd kwijt is aan berekeningen en controles en meer tijd heeft voor de inwoner. Ook zijn de regels voor inwoners in beschermingsbewind verruimd. Hierdoor krijgen per maand ongeveer 250 inwoners die zich in een kwetsbare positie bevinden en een laag inkomen hebben meer financiële armsgang. Daarnaast zijn alle voorbereidingen getroffen om in 2024 de individuele inkomensstoeslag (IIT) voor een grote groep rechthebbenden automatisch te gaan verlengen. Een groep die nooit eerder een aanvraag IIT deed en wel recht heeft krijgt in 2024 een uitnodiging om dit recht te verzilveren, middels een sterk vereenvoudigd aanvraagformulier waarop maar één vinkje hoeft te worden gezet door de inwoner. Voor deze verbeteringen zijn in 2023 processen ingericht en is in 2023 een algoritme gebouwd dat is aangemeld bij het landelijk algoritmeregister. Er zijn twee nieuwe onderzoeksprojecten opgestart die gericht zijn op beter gebruik van gemeentelijke data zodat we inwoners met lage inkomens in 2024 nog sneller en gericht kunnen helpen bij het verkrijgen van de regelingen waar ze recht op hebben. In 2023 is ook een soepeler beleid ingevoerd voor vergoeding van de eigen bijdrage voor kraamzorg voor de laagste inkomens.

Daarnaast hebben we opnieuw een aantal ketenpartners financieel ondersteund die er samen met ons voor zorgen dat er voor inwoners met weinig financiële middelen een vangnet is. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het Jeugdfonds Sport en cultuur, Stichting Leergeld, EcoVrede, de Voedselbank en de Kledingbank.

Inkomenszekerheid (zie spoor 1a en 1b nieuwe Participatiewet, bijverdienpremie)

(I)

Het wetsvoorstel Participatiewet in balans is door het kabinet controversieel verklaard. De ingangsdatum is daarmee onzeker geworden. Vooruitlopend op een meer menswaardige benadering hebben wij al een aantal wijzigingen in onze uitvoering doorgevoerd:

- het afschaffen van de kostendelersnorm voor inwonende jongeren;
- het buiten beschouwing laten van de zoekperiode voor jongeren tot 27 jaar;
- de ruimte voor giften voor inwoners in de bijstand is verruimd tot een bedrag van € 1.800.

Daarnaast zijn in 2023 de voorbereidingen getroffen om de bijverdienbeloning voor het eerst te kunnen uitbetalen in 2024. Dit betreft de beleidsvorming en het ontwerpen en testen van een geautomatiseerd proces. Daarnaast is tijd geïnvesteerd in het ontwikkelen van indicatoren zodat de kosten en effecten van de bijverdienbeloning in 2024 goed meetbaar zijn.

Schulddienstverlening

(I)

Eind 2023 vond besluitvorming plaats om onderdelen van Schuldhulpverlening vanaf 2025 weer in eigen beheer te gaan uitvoeren. Het gaat daarbij om vroegsignalering, toegang tot schuldhulpverlening, stabilisatie en schuldregeling, budget coaching en budgetbeheer. Momenteel loopt de implementatie. Daarnaast verloopt de huidige schuldhulpverlening via Plangroep naar tevredenheid. In 2023 dienden meer inwoners een aanvraag voor schuldhulp in dan in het voorgaande jaar.

Ook in 2023 boden we gedupeerden van het Kinderopvangtoeslagenschandaal brede ondersteuning. Vanaf het najaar 2023 bieden we via Oprécht ook proactief ondersteuning aan de kinderen van de gedupeerden. Vanaf september 2023 is er met 157 kinderen contact gelegd. De vragen van de kinderen richten zich vooral op hulp bij schoolzaken en mentale gezondheid. Vanaf november 2023 is er ook een schuldenaanpak voor erkend gedupeerde kinderen (18 t/m 38 jaar) mogelijk.

In 2023 zijn alle voorbereidingen getroffen voor het Experiment Immerloo Schuldenvrij. Dit experiment gaat begin 2024 van start. Hierbij worden een aantal gezinnen met multi-problematiek op een innovatieve manier met hun schulden geholpen, waarna er samen met de inwoners stappen gezet worden om andere problemen op te lossen of te verminderen.

Jongeren met geldzorgen konden ook in 2023 weer een beroep doen op het Jongeren Perspectief Fonds (JPF). In deze aanpak kunnen jongeren die geen of onvoldoende aflosruimte hebben, toch worden geholpen met hun schulden. Zij bieden dan een tegenprestatie in de vorm van deelname aan de maatschappelijke diensttijd.

Energiearmoede

(I)

De landelijke energietoeslag 2023 liet op zich wachten, de benodigde wetswijziging Energietoeslag was uiteindelijk begin oktober 2023 een feit. Wij waren nauw aangesloten op de landelijke ontwikkelingen en waren voorbereid om direct in actie te kunnen komen. De energietoeslag hebben wij aan rechthebbende inwoners die bij ons in beeld waren automatisch, ambtshalve toegekend. Wij hebben deze inwoners hierover schriftelijk geïnformeerd en hen uitgelegd waarop zij op welk moment rekenen konden. Sommige inwoners moesten eerst zelf nog een check doen op het bij ons bekende bankrekeningnummer en voor anderen deden wij een extra inkomenscheck. De uitbetaling vond plaats in verschillende tranches waarbij aan de eerste groep al 3 weken na de wetswijziging werd uitbetaald. De verstrekking van de Energietoeslag 2023 is in Arnhem goed verlopen. Er zijn nauwelijks vragen gesteld bij het KCC en er is maar een enkel bezwaar ingediend. Gedurende de laatste twee maanden van 2023 werd al meer dan 90% van het (verwachte) totaal verstrekt. In de eerste helft van 2024 is het nog mogelijk een aanvraag te doen voor 2023.

Ook in 2023 is er aan de landelijke energietoeslag de lokale wintertoeslag toegevoegd om onze inwoners met een laag inkomen extra tegemoet te komen in de energiekosten. Hiernaast is er in een aantal gevallen nog Bijzondere Bijstand verstrekt voor de hoge energiekosten.

De verbinding met het verduurzamen en isoleren van de woning wordt steeds gelegd; er wordt samengewerkt met en verwezen naar de energiecoaches.

In verband met de energiecrisis zijn ook andere maatregelen genomen, zo is het kledingtegoed op de Gelre pas tijdelijk verhoogd en subsidiëren we nu de Voedselbank omdat hun kosten door de energiecrisis enorm waren gestegen en er minder werd gedoneerd.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	14600	14700	14500		

Eenheid: Aantal huishoudens (cijfers beschikbaar t/m 2021)

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	8800	8700	9100		

Eenheid: Aantal huishoudens

Bron: CBS (cijfers beschikbaar t/m 2021)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen	21		14		

Eenheid: Percentage

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken	58		67		

Eenheid: Percentage

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk	7,50	7,20	6,20	6,40	6,80

Eenheid: Gemiddeld percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: Divosa

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal aanmeldingen voor Schuldhulpverlening	382	922		457	618

Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep

Bron: PLANgroep

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling		36000	36600	36300	35755

Eenheid: Schuld in euro's

Bron: PLANgroep

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling		13	12	14	17

Eenheid: Aantal schuldeisers

Bron: PLANgroep

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal huishoudens schuldevrij uitgestroomd na traject Schuldhulpverlening	180	333	385	398	416

Eenheid: Aantal per jaar

Bron: PLANgroep

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Instroompercentage bijstand	2,40	2	2	2	2,10

Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Percentage werkloze jongeren	3	3	3	2	

Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 15-25 jaar

Bron: CBS

Arnhemmers doen mee (D)

Arnhemmers die een beroep doen op de ondersteuning vanuit de Participatiewet willen we zo snel mogelijk op weg helpen naar grip op hun eigen leven en perspectief. We hebben ingezet op ontwikkeling en begeleiding naar vermogen volgens de participatiewaai. Elke stap op het gebied van participatie beschouwen we hierbij als een resultaat, omdat we weten dat betaald werk niet voor iedereen mogelijk is. In dat kader ondersteunen we sociaal ondernemende wijkinitiatieven waar inwoners op een laagdrempelige manier kunnen participeren en zetten we met ketenpartners in op cultuurparticipatie als alternatieve manier om mensen te activeren. Daarnaast is in 2023 extra ingezet op de inzet van loonkostensubsidie en beschut werk voor inwoners met een ondersteuningsbehoefte.

Ontwikkeling/ begeleiding inwoners naar vermogen op de participatieladder (I)

We zagen in 2023 resultaat van onze aangepaste wijze naar een positieve inwonersbenadering. Hierbij stellen we de inwoner centraal en gaan in gesprek over persoonlijke ontwikkeling en ondersteuningsvragen. We beslissen samen over wat het best passende traject is om te komen tot werk, opleiding of activering via vrijwilligerswerk, dan wel of deze stappen haalbaar zijn of niet. In deze gesprekken zetten we in op een brede uitvraag op alle leefgebieden van de inwoner. Daar waar bredere ondersteuning nodig is, zoeken we samenwerking met de wijkcoaches van het Sociaal wijkteam of kijken we naar de inzet van maatwerk. Onderdeel van deze veranderende werkwijze is ook het inzetten van pilots zoals de bijverdienbeloning en samenwonen op proef.

Het aantal Arnhemmers dat afhankelijk is van ondersteuning vanuit de Participatiewet bleef geleidelijk afnemen. Er was sprake van duurzame uitstroom, waarbij van de groep inwoners die uitstroomden uit de uitkering naar werk of scholing meer dan 90% in het jaar daarna niet terugkeerde in de uitkering. We zien dit ook terug in de financiële ontwikkeling van ons BUIG-budget, waarbij we een minder groot tekort in 2023 hebben dan vooraf begroot.

Een deel van onze inwoners had en heeft duurzaam meer ondersteuning nodig om uit te stromen naar betaald werk of participatie anderszins. Voor deze groep zetten we re-integratie instrumenten in voor passende ondersteuning, bijvoorbeeld door beschut werk, jobcoaching of loonkostensubsidie. Dit vraagt om een passend aanbod voor de vraag van onze inwoners. Om dit te realiseren versterkten we de samenwerking met ketenpartners door afspraken en prestatienormen te evalueren en het aanbod bij te stellen.

De samenwerking met Scalabor als netwerkorganisatie draagt bij aan deze ontwikkelingen. Scalabor schakelt waar nodig organisaties in met een specifieke deskundigheid als zij deze zelf niet in huis hebben en er is ruimte voor innovatie. Scalabor ontwikkelt zich verder tot het sociaal ontwikkelbedrijf voor Arnhem door verschillende typen trajecten arbeidsontwikkeling aan te bieden.

Bovenstaande ontwikkelingen zorgen voor een blijvende druk op het re-integratiebudget.

Ondersteuning doelgroepen: statushouders en jongeren (I)

Nieuwkomers die in Arnhem komen wonen begeleiden we op het gebied van taal, huisvesting en participatie aan de samenleving.. Ook voor deze doelgroep werken we vanuit het principe van samen beslissen en we stellen de inwoner centraal. We sluiten hierbij zoveel mogelijk aan bij onze bestaande re-integratie-instrumenten en -trajecten en daar waar nodig ontwikkelen we trajecten bij onze ketenpartners specifiek gericht op inburgering. Specifiek voor de doelgroep statushouders die onder de oude Wet inburgering vallen hebben we een Arnhemse Aanpak Statushouders ontwikkeld (bekostigd uit een Europese AMIF-subsidie) om extra ondersteuning te bieden op hun integratie en participatie door een passend aanbod van scholing, begeleiding en activiteiten te bieden. Dit doen we samen met onze partners NewBees, Scalabor en Sportbedrijf Arnhem.

Door inzet van aandachtsfunctionarissen jongeren richten we ons specifiek op het stimuleren van participatie onder jongeren, tegengaan van jongerenwerkloosheid en schooluitval.

Door het afschaffen van de zoekperiode van vier weken voor jongeren die bijstand aanvragen maken we het mogelijk om meteen te starten met de begeleiding van de jongere naar werk of opleiding. In 2023 startten we ook samen met onze partners met de voorbereidingen voor de implementatie van de Wet van school naar werk.

Passende werkplekken

(I)

Het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland, UWV, Scalabor, het Centrum Activerend werk en de Stichting Inclusief Midden Gelderland zijn voor de gemeente belangrijke partners om inclusief werkgeverschap te stimuleren. Met hen komen we tot steeds betere afspraken wie wat doet in het passend maken van werkplekken voor onze inwoners en de ondersteuning hierbij voor werkgevers.

Begin 2023 zijn met Scalabor afspraken gemaakt over de intensivering van beschut werk. Beschut werk is een vorm van betaald werk bedoeld voor mensen met een arbeidsbeperking die relatief veel begeleiding nodig hebben. Eind 2023 zijn er ruim 40 inwoners met een beschut werk indicatie aan de slag, eind 2022 waren dit er 20. Samen met Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland brengen we beschut werk bij werkgevers onder de aandacht. Inmiddels zijn er al mooie voorbeelden beschutte werkplekken bij onder andere Bakkerij Hilvers en 2Switch.

Ook ondersteunen we sociaal ondernemende wijkinitiatieven waar inwoners werkervaring op kunnen doen en stappen kunnen zetten richting betaald werk. Zo zijn er in 2023 inwoners als buurtconciërge, buurtklusser en energicoach aan de slag gegaan.

In de regio werken we samen met onze partners in de arbeidsmarkt. In 2023 hebben 832 personen uit de regio zich aangemeld bij het LeerwerkLoket, dat is bijna 25% meer dan het jaar daarvoor. Hieronder zijn 438 Arnhemmers. Het Steunpunt Social Return Midden Gelderland is sinds het begin van 2023 ondergebracht bij de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein. In 2023 zijn er in de regio 244 plaatsingen (dienstverband, opleidings- of werkervaringsplek) gerealiseerd op basis van een Social Return verplichting.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG	100	101,50	98,40	90,90	89,90

Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Netto arbeidsparticipatie	67,60	69	68,30	71,30	72,50

Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Personen met een bijstandsuitkering	76,80	84,27	79,74	69,48	65,34

Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.

Bron: CBS/waarstaatjegemeente

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Uitstroompercentage algemene bijstand	2,60	2	2,40	2,10	2,10

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component					

Eenheid: Percentage - indicator in ontwikkeling

Bron: Inkoopadministratie

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Inwoners werkend met een loonkostensubsidie		179	259	391	443

Eenheid: Aantal inwoners met een betaling loonkostensubsidie per september van het jaar

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Inwoners werkend met een vorm van ondersteuning (loonkostensubsidie, jobcoaching en beschut werk)		284	378	556	

Eenheid: Aantal inwoners met een betaling loonkostensubsidie en/of jobcoaching

Bron: Administratie Werk en Inkomen

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Lopende re-integratievoorzieningen	69,10	72,70	75,80	156,50	202,60

Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar

Bron: BS- Participatiewet (verplichte BBV-indicator)

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Kinderen in uitkeringsgezin	11	10	10	9	

Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.

Bron: CBS - Jeugdmonitor

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023

22A73 Houd vast aan ambitie

De tekstuele wijziging is in de geamendeerde Begroting 2023 verwerkt. Sinds januari 2019 is het gemiddelde bestand van 16 grote gemeenten gedaald met 8,6%. Arnhem heeft als doel het 10% beter te doen, dus dat is een daling van ongeveer 9,5% in die periode. In november 2023 is het bestand van Arnhem 13% afgenomen sinds het begin van de meting. Dus Arnhem voldoet op dit moment ruim aan de doelstelling.

22A77 Geef experiment 'schuldenvrij' een kans

Het startbedrag van € 150.000 dat de Raad beschikbaar heeft gesteld heeft ervoor gezorgd dat het experiment 'Immerloo Schuldenvrij' samen met maatschappelijke partners uitgedacht kon worden.

Inmiddels is de aanvullende financiering rond, middels SPUK Kansrijke Wijk en externe giften. Wat maakt dat het experiment de uitvoeringsfase in gaat. De raad is hierover in het eerste kwartaal van 2024 geïnformeerd.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	169.591	164.795	164.748	176.600	-11.851
Baten	114.865	114.470	110.593	125.887	15.294
Saldo lasten en baten	-54.726	-50.326	-54.156	-50.713	3.443
Toevoegingen aan reserves	4.543	554	3.461	3.708	-247
Onttrekkingen aan reserves	6.994	0	4.360	4.343	-16
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.451	-554	899	636	-263
Gerealiseerd resultaat	-52.275	-50.880	-53.257	-50.077	3.180

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	-11.932	N			
Werk en Inkomen	254	V	Pilot Bijverdienbeloning	I	AR
Werk en Inkomen	193	V	Impuls integraal werken	I	AR
Werk en Inkomen	-119	N	Studietoelage	I	AR
Schulddienstverlening	-162	N	Extra inzet o.a. projectleiders, communicatieadviseur	I	AR
Armoedebeloid	-174	N	Armoederegelingen	I	AR
Armoedebeloid	-300	N	Algemeen armoedebestrijding	I	AR
Werk en Inkomen	-341	N	Voorziening Spaarverlof zie centrale toelichting op S00	I	AR
Werk en Inkomen	-502	N	WSW	I	AR
Schulddienstverlening	-2.455	N	Hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslag	I	AR
Werk en Inkomen	-8.326	N	BUIG	I	AR
Baten	15.142	V			
Werk en Inkomen	11.923	V	BUIG	I	AR
Schulddienstverlening	2.442	V	Rijksvergoeding hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslag	I	AR
Armoedebeloid	777	V	Winterfonds Provincie	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-107	N			
Werk en Inkomen	-107	N	Stimuleringspremie deeltijdwerk	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0				

Pilot Bijverdienbeloning

In juli 2023 is de tweejarige pilot bijverdienbeloning gestart waarmee we inwoners stimuleren om te werken in deeltijd naast hun uitkering en hen hiervoor belonen. In totaal is er voor de pilot € 3,4 miljoen gereserveerd. Dit bedrag bestaat uit een budget voor uitbetalen van de premie en uitvoeringskosten. Omdat minder premie is uitgekeerd dan verwacht, is een voordeel van € 107.000 ontstaan. Dit wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve. Daarnaast zijn de uitvoeringskosten lager uitgevallen, dit heeft geleid tot een voordeel van € 147.000.

Impuls integraal werken

Als onderdeel van het versterken van de gemeentelijke dienstverlening is door het Rijk eind 2022 € 510.000 beschikbaar gesteld. Met deze middelen kan een impuls gegeven worden aan het verbeteren van de integrale dienstverlening en de aanpak van meervoudige problematiek binnen het sociaal domein. In 2022 is een deel van dit budget ingezet voor versterken van de samenwerking in de wijken tussen de teams leefomgeving (TLO's), de sociale wijkteams en de gebiedsteams Werk en Inkomen. In 2023 is vervolg gegeven aan deze doelstelling. Het budget is verder gebruikt voor inhuur van personeel als gevolg van wijzigingen van invoering van het wetsvoorstel Wet aanpak meervoudige problematiek Sociaal domein (WAMS) en aanpassingen in de monitoring van Werk en Inkomen. Er resteert een bedrag van € 193.000 wat vrijvalt in de algemene middelen.

Studietoelage

Verwacht werd dat het aantal toekenningen studietoelage zou toenemen, daarom is het budget opgehoogd. De aanvraag kan met terugwerkende kracht tot 5 jaar terug worden gedaan, tot april 2022. De bedragen zijn leeftijdsafhankelijk en worden ieder halfjaar geïndexeerd. We zien nu dat alle aanvragen die in 2023 zijn gedaan, met terugwerkende kracht worden toegekend. In Turap 2 is dit budget reeds verhoogd, desondanks is een nadeel ontstaan in jaarrekening 2023.

Extra inzet o.a. projectleiders, communicatieadviseur

Er is extra capaciteit ingezet voor projectmanagement, -ondersteuning, communicatie en eigen personeel.

Armoederegelingen en algemeen armoedebestrijding

Voor de uitvoering van de armoederegelingen is er meer personeel ingehuurd.

In verband met crisismaatregelen is vanuit armoedebeleid en het Winterfonds van de Provincie (zie baten) een aantal Maatschappelijke organisaties ondersteund.

WSW

De lasten voor de sociale werkvoorziening (SW) zijn binnen het programma Participatie € 502.000 hoger uitgekomen dan was begroot. De prognose bestaat uit een combinatie van SW lasten, begeleidingskosten Scalabor inclusief buitengemeenten in relatie tot de vergoeding die terug komt uit het gemeentefonds. Tenslotte is in november is een bijgestelde CAO voor SW medewerkers overeengekomen. De begeleidingskosten Scalabor voor de buitengemeenten en het grillige verloop van SW lasten zijn onvoldoende begroot waardoor er een tekort is ontstaan.

Hulp aan gedupeerden Kinderopvangtoeslag

Voor het ondersteunen van gedupeerden van de Kinderopvangtoeslag zijn kosten gemaakt voor een projectleider, meldpunt en directe hulp. Deze kosten worden vergoed door het Rijk in 2024.

BUIG

In oktober 2023 is het definitieve budget 2023 bekend geworden. Begroot was een tekort van per saldo € 3,1 miljoen. Arnhem heeft in 2023 € 11,9 miljoen meer baten ontvangen voor de BUIG en hiertegenover stonden hogere lasten van € 8,3 miljoen. Het begrote negatieve resultaat slaat om in een positief resultaat van € 3,6 miljoen ten opzichte van de begroting.

De sterke stijging van de baten en de lasten heeft te maken met de indexatie op de bijstand die het gevolg is van het verhogen van het minimumloon met 10,35% per 1 januari 2023. Het definitieve budget is te laat bekend geworden om de begrote bedragen in 2023 aan te passen.

De inzet van loonkostensubsidie (LKS) heeft geleid tot meer uitstroom en minder mensen met een bijstandsuitkering. Het budget voor LKS is voor Arnhem sterk verhoogd. Bovendien is ten opzichte van de landelijke ontwikkeling en afgezet tegen de G16 gemeenten het aantal bijstandsontvangers in Arnhem sneller gedaald

Winterfonds Provincie

Van de provincie is een subsidie van € 777.000 ontvangen om organisaties te ondersteunen met hun gestegen energiekosten. Dit bedrag is volledig besteed aan instellingen op het gebied van Sport, Welzijn en Cultuur en verantwoord onder de lasten.

Met wie werken we samen**Verbonden partijen**

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Scalabor B.V.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Wijkinitiatieven gericht op participatie;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;
- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANGroep;
- Oprécht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

- [Beleidsregels en re-integratieverordening](#)
- [Schuldhulpverlening in eigen beheer](#)
- [Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening](#);
- [Zij aan zij: schuldevrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening](#);
- [De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.](#);

Zorg

Arnhemmers die hulp, ondersteuning of zorg nodig hebben om mee te kunnen doen in de samenleving krijgen die thuis of kunnen daarvoor laagdrempelig in de wijk of buurt terecht. Door hen zo snel mogelijk te helpen voorkomen we complexere problemen. We organiseren deze hulp en ondersteuning zoveel mogelijk samen met het netwerk rondom inwoners. Waar dat ontbreekt investeren we in het versterken van deze wijknetwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp laagdrempelig beschikbaar en ondersteuning dichtbij en ontstaat er zo min mogelijk afhankelijkheid van (langdurige) specialistische hulp. Bij het versterken van wijknetwerken werken we intensief samen met Sociale wijkteams, regisseurs Werk & Inkomen, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van hulp en ondersteuning aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de continuïteit te borgen. Het is dankzij deze partijen dat de meeste inwoners de coronaperiode goed zijn doorgekomen. Inmiddels is het gebruik van hulp en ondersteuning bijna overal weer op het niveau van voor corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de mentale gezondheid van jongeren, waarvoor wachtlijsten zijn ontstaan. We maken afspraken en ontwikkelen alternatieven om de jongeren met acute problemen als eerste te helpen.

De komende jaren gebruiken we om de kansengelijkheid en bestaanszekerheid voor alle inwoners te versterken. Ook willen we de ingezette transformatie van zorg voortzetten. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving (A)		
Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis (D)		

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker is geworden wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zorgaanbieders zijn via de inkoop en met hogere kwaliteitseisen opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te verlenen. Binnen deze nieuwe kaders werken Sociale wijkteams en aanbieders samen om passende zorg te verlenen, waardoor kwetsbare inwoners ondersteund worden om zo zelfstandig en zo thuis mogelijk te kunnen leven. Vanuit de inwonerservaringsonderzoeken blijkt dat deze zorg helpt om inwoners zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren en dat de ingezette zorg goed gewaardeerd wordt.

Bij de huishoudelijke ondersteuning hebben we te maken met wachtlijsten in verband met vergrijzing en personeelstekorten. Via wachtlijstbemiddeling wordt er prioritering aangebracht waarbij we beogen de meest kwetsbare inwoners met acute problemen als eerste huishoudelijke ondersteuning te bieden. De wachtlijsten blijven echter groeien en er zijn extra maatregelen nodig om te borgen dat de meest kwetsbare inwoners tijdig geholpen kunnen worden. Hiervoor wordt een raadsvoorstel opgesteld waarin deze extra maatregelen worden meegenomen. Intern is er afgestemd over 'aanpak arbeidsmarktkrapte' om vanaf januari 2024 ons specifiek te richten op de sector huishoudelijke ondersteuning. Daarnaast blijven we samen met de zorgaanbieders onderzoeken hoe we voldoende personeel kunnen inzetten in de huishoudelijke ondersteuning en welke mogelijkheden er zijn om vraag en aanbod in evenwicht te brengen. Binnen de zorgvorm 'doelgroepenvervoer' zijn de personeelstekorten eveneens merkbaar en dit gaat gepaard met de nodige uitdagingen. Naast de uitdagingen in relatie tot de personeelstekorten is er tevens sprake van toenemende complexiteit binnen het Leerlingenvervoer. Er wordt in het tweede kwartaal van 2024 een brief opgesteld richting de raad, waarin deze geïnformeerd wordt over de aanpak van de situatie binnen het leerlingenvervoer. In deze brief zullen met name praktische en werkbare korte termijn oplossingsrichtingen worden uitgewerkt.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak (I)

Bij de inzet van passende zorg wordt beter gekeken of deze er toe leidt dat de eigen kracht en het sociale netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en beleidsregels staat deze aanpak centraal. Via de ontwikkeling van wijknetwerken, waarin zorgaanbieders en aanbieders van de sociale basis op wijkniveau beter gaan samenwerken, verwachten we de integrale aanpak verder te stimuleren. Waar nodig wordt via onorthodoxe maatwerkoplossingen ervoor gezorgd dat inwoners weer stappen kunnen zetten in hun ontwikkeling. Een speciaal team wijkcoaches (doorbraakteam) past deze doorbraakmethode toe.

Ook hebben we dit jaar Arnhemmers ondersteund die door fysieke beperkingen hinder ondervonden in het leiden van een zelfstandig leven. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een hulpmiddel, een aanpassing aan hun woning of het bieden van ondersteuning/ advisering aan inwoners die willen doorstromen naar een andere woning die beter past bij hun (fysieke) gezondheid.

We versterken de zorgtoewijzing (I)

De beleidsregels voor zorg zijn in 2020 ingevoerd en zijn in 2022 geëvalueerd. Hierover is de raad geïnformeerd. Sociale wijkteams gebruiken deze beleidsregels om te bepalen welke zorg passend is voor inwoners. Ook zijn nieuwe inkoopseisen opgesteld voor aanbieders over de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg. In periodieke contractgesprekken wordt besproken welke verbeteringen aanbieders hierin kunnen aanbrengen. Wij voeren deze gesprekken samen met de regionale inkooporganisatie. De Sociale wijkteams worden ondersteund in de zorgtoewijzing. Door gezamenlijk te kijken naar ontwikkelingen in de zorg, via een verbeterde Zorgmonitor, kunnen patronen en trends worden herkend. Deze Zorgmonitor vormt de basis voor de periodieke bestuursrapportage.

In 2023 hebben de Sociale wijkteams in afstemming met de gemeente Arnhem een aanpassing van de organisatie afgerond. Naast Sociale wijkteams met generalistische wijkcoaches zijn nu stadsteams actief. De coaches in deze stadsteams werken aan de uitvoering en toewijzing van een aantal specifieke zorgtaken. Er zijn stadsteams op het gebied van Wonen-rollen-vervoer-huishoudelijke ondersteuning, onderwijs, veiligheid en beschermd wonen. Daarnaast is de aansturing van de Sociale wijkteams vereenvoudigd door het aanstellen van één directeur/bestuurder die leiding geeft aan een aantal teamleiders. In 2023 is een onderzoek uitgevoerd of de personeelsformatie (wijkcoaches) van de stichting Sociale wijkteams voldoende is om de opdracht van de gemeente uit te voeren. Dit onderzoek is uitgevoerd door Significant in opdracht van de gemeente Arnhem en de Sociale wijkteams.

We sturen op kwaliteit en resultaat (I)

Per 1 juli 2020 is de laatste regionale inkoop ingegaan. Daarbij zijn alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen met als gevolg dat het aantal gecontracteerde aanbieders sterk is verminderd. In de inkoop zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen verduidelijkt en aangescherpt. Via periodieke contractgesprekken monitoren we of aanbieders hieraan voldoen en zo nodig spreken we hen hierop aan. We blijven kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uitvoeren, zowel door de VGGM (kwaliteit) als door onze afdeling Handhaving. Daarbij werken we niet alleen signaalgestuurd, maar voeren we ook steekproefsgewijze controles uit en analyses van de jaarrekeningen en andere financiële gegevens. In de raadsbrief van 9 november 2021 en 15 februari 2024 is uitgebreid gerapporteerd over het intensiveren van het toezicht op de kwaliteit en rechtmatigheid van de Wmo- en jeugdzorg. In de bestuursrapportage is informatie te vinden over de uitgevoerde kwaliteits- en rechtmatigheidsonderzoeken en het totale bedrag aan onrechtmatig gedeclareerde zorg dat wordt teruggevorderd bij aanbieders.

In de afgelopen periode is gewerkt aan het verbeteren van het PGB-beleid (Persoonsgebonden budget). De verbeteringen zijn onder meer doorgevoerd in de informatievoorziening en communicatie, toerusten van de Sociale wijkteams en intensiveren van het toezicht op de kwaliteit van de geleverde zorg. We blijven ook aandacht besteden aan de bewustwording en eigen regie van PGB-houders. Ondertussen werkt het Rijk aan de actieagenda PGB. We blijven deze landelijke ontwikkelingen volgen.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

(I)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Gemeente en Sociale wijkteams werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) en bekijken of er aanleiding is om maatregelen te nemen. Daarbij wordt ook gekeken naar ontwikkelingen en resultaten in de wijk en de stad.

In 2023 is opnieuw het inwonerservaringsonderzoek uitgevoerd. Veel inwoners waarderen de ingezette ondersteuning en geven aan dat deze ondersteuning hen helpt om zelfstandig verder te kunnen en mee te doen aan de samenleving. Over de precieze uitkomsten van dit onderzoek is de raad geïnformeerd.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

(I)

Het rijk heeft voor de jaren 2021, 2022 en 2023 vooruitlopend op de Hervormingsagenda via het gemeentefonds extra rijksmiddelen voor de jeugdzorg beschikbaar gesteld. In 2023 zijn het Rijk en de VNG het definitief eens geworden over de Hervormingsagenda.

Op basis daarvan stelt het Rijk ook voor de jaren 2024 t/m 2028 extra rijksmiddelen jeugdzorg aan gemeenten ter beschikking. Daar staan volgens afspraak ingeboekte besparingen door het Rijk tegenover waarover beide partijen het eens zijn geworden.

Per saldo zullen gemeenten de komende jaren meer rijksmiddelen ontvangen voor de jeugdzorg.

Los van de Hervormingsagenda heeft het demissionair kabinet Rutte IV vanaf 2025 een extra besparing op het landelijk budget jeugdzorg ingeboekt van € 511 miljoen.

Dit is vooruitlopend op een (nieuw) kabinetsbesluit over de concrete invulling van deze bezuiniging in de Begroting 2024 al via een stelpost ingeboekt als een korting op het budget Jeugdzorg. Als een definitief kabinetsbesluit hierover uitblijft, dan is deze stelpost niet meer realistisch en ligt een correctie voor de hand. Het gemeentefonds zal hiervoor immers ook gecorrigeerd worden.

Het Integraal Zorgakkoord (IZA) is eind 2022 vastgesteld en vraagt inzet van de gemeente. De aanleiding hiervoor is de toenemende druk op de zorg en het doel is om zorgtransformaties in gang te zetten. Vanuit het IZA zijn dit jaar een regiobeeld en een regioplan opgeleverd. Vanuit het IZA krijgt de regio Centraal Gelderland ongeveer € 4 miljoen per jaar via een IZA-SPUK en mag de gemeente met zorgaanbieders aanspraak maken op transformatiemiddelen voor impactvolle zorgtransformaties. Op 20 februari 2024 is de raad geïnformeerd over de voortgang t.a.v. IZA en GALA.

Het regiobeeld schetst de belangrijkste opgaven in de regio Centraal Gelderland. Zo groeit in deze regio de groep inwoners ouder dan 80 jaar de komende jaren van 5,1% naar 9,1%. Daarnaast hebben steeds meer mensen (meerdere) chronische aandoeningen. De vraag naar (complexere) zorg neemt hierdoor toe. Deze opgaven hebben we vervolgens vertaald in het regioplan met alle betrokken partners uit (gezondheids)zorg, welzijn, 1e en 2e lijnszorg en zorgverzekeraar. In het regioplan verleggen we de focus van ziekte naar gezondheid, naar wat het leven voor mensen betekenisvol maakt en naar veerkracht van mensen. Deze omslag is nodig om voor iedereen de zorg bereikbaar en betaalbaar te houden. Vanaf 2024 werken we toe aan een regionale werkagenda waarin alle partijen samenwerken met en voor een gezonder leven van de inwoners.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning		79	73	82	81

Eenheid: Percentage

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis	41	47	50	51	50

Eenheid: Percentage

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch	44	31	29	32	34

Eenheid: Percentage

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	15	22	21	17	16

Eenheid: Percentage

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	84	65	43	36	33

Eenheid: Percentage

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	16	35	57	64	67

Eenheid: Percentage

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	887	857	712	751	806

Eenheid: Gemiddelde zorgkosten in euro per inwoner

Bron: Gemeente Arnhem

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij (D)

Er wordt in de participatieketen steeds beter samengewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom naar een vorm van betaald werk. Er is samen met aanbieders Activerend werk en organisaties uit het participatienetwerk onderzocht hoe beschut werk een passend vervolg kan zijn op Activerend werk. Na de introductie van de basisbanen is dit een mogelijkheid om de stap van activerend werk naar betaald werk te maken. Bij de inwoners waarbij doorstroom of uitstroom niet mogelijk is gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie: meedoen naar vermogen. Er is voldoende passend aanbod.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk aan het dalen. Gezien de huidige krappe arbeidsmarkt zijn er meer kansen op betaald werk. De inwoners die zich nu melden voor Activerend werk zijn vaak al lange tijd uit het arbeidsproces en/of hebben te maken met problematiek op meerdere vlakken. Dat vraagt meer tijd en intensievere begeleiding van de aanbieders Activerend werk. Uit een marktconsultatie met aanbieders Activerend werk kwam naar voren dat het tarief van de stabiele arrangementen vanwege deze behoefte aan intensievere begeleiding niet langer toereikend was. Vanaf september 2023 zijn de tarieven van de stabiele arrangementen Activerend Werk verhoogd.

Als de inwoner de juiste Activerend werkplek gevonden heeft zien we vaak op meerdere vlakken ontwikkeling. Werk zorgt voor structuur, groei in zelfvertrouwen en eigen waarde, sociale contacten en gevoel van betekenis te kunnen zijn. Als het mogelijk is dan wordt actief ingezet om inwoners vanuit Activerend werktrajecten door te laten stromen naar een vorm van betaald werk. Tijdig wordt met de inwoner gekeken naar functies en branches waarin grote behoefte is aan personeel. Hiervoor wordt intensief samengewerkt met diverse organisaties in het participatienetwerk. Daarnaast wordt er nauw samengewerkt op het grensvlak Onderwijs en Activerend werk om kwetsbare jongeren de juiste ondersteuning te bieden in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis' (I)

Zie de toelichting bij de inspanningen hieronder.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement	45	42	51	55	54

Eenheid: Percentage

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg (A)

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven (D)

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, of bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, dan zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg in.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen (I)

- We hebben in 2023 in totaal acht nieuwe matches gemaakt tussen steunouders en vraaggezinnen. Het is lastig om voldoende steunouders te werven. We hebben de samenwerking met de pleegzorgcampagne geïntensiveerd. Dit zorgt naast aandacht voor pleegzorg ook voor meer aandacht voor de werving van steunouders. Zeventien kinderen maken gebruik van een steungezin. Dit is lager dan de doelstelling. Dit komt omdat we moeilijk steungezinnen kunnen vinden. Vanuit de pleegzorg campagne is er tevens een bredere interesse gewekt voor weekendpleeggezinnen. In 2024 wordt mede hierin verder geïnvesteerd en toegewerkt naar meer beschikbare opvang binnen een zo thuis mogelijke plaats voor kinderen. Zo kunnen zij zoveel mogelijk blijven participeren in hun normale leven.
- We hebben afspraken over de inzet van Jeugdhulp Binnen Onderwijs (JBO). Deze afspraken zijn opgesteld in afstemming met de Samenwerkingsverbanden voor Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs. We hebben met het wijkteam richtlijnen opgesteld over de inzet van Jeugdhulp Binnen Onderwijs (inclusief thuiszitters).
- We hebben een regionale werkwijze ontwikkeld om de inzet van jeugdhulp op Lichtenbeek (speciaal onderwijs) efficiënter en effectiever te organiseren. Deze werkwijze is opgesteld in afstemming met Lichtenbeek, Samenwerkingsband voor Primair Onderwijs, zorgaanbieders, de regiogemeenten en het Sociaal wijkteam. Doel van deze werkwijze is om de inzet van JBO efficiënter en effectiever te organiseren, zodat kinderen zich beter kunnen ontwikkelen.
- We hebben een plan van aanpak hoogbegaafden opgesteld met verschillende partners uit het veld en de betrokken ouders.
- De inspanningen die we gepleegd hebben, zijn conform de doelstellingen. We lopen op koers.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA	105	117	117	116	116

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar	123	131	122	117	124

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen	156	162	148	150	164

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost	138	136	124	128	143

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West	172	180	154	149	146

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf	104	121	113	121	133

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld	154	159	146	149	159

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR	151	149	124	135	164

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis (D)

- Het Digitaal Scheidingsloket heeft in 2023 een definitieve plek gekregen bij een welzijnsorganisatie. Er vindt regionale afstemming plaats over de opdracht voor het loket. In 2023 is in het kader van complexe echtscheidingen een nieuw product ontwikkeld en opengesteld vanuit de inkoop: het product Begeleide Omgang. Dit product voorziet in het faciliteren en ondersteunen van de omgangsregeling tussen gescheiden ouders en kinderen als deze moeizaam verloopt of door conflicten onmogelijk wordt.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen. De evaluatie over kalenderjaar 2023 laat zien dat door de inzet van VAV bij 20 gezinnen zwaardere vormen van zorg en uithuisplaatsingen worden voorkomen. Dit is nog niet het volledig gewenste resultaat. Doorontwikkeling van team VAV gaat hier in 2024 een stijgende lijn in creëren.
- In het afgelopen jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf stabiel. We boeken resultaat met de maatregelen die de inzet van jeugdbescherming en verblijf moeten voorkomen. Het verbeteren en versnellen van het veiligheidsnetwerk vergt een lange adem. We hebben in het afgelopen jaar stappen gezet in de samenwerking tussen de jeugdbescherming en de lokale toegang.
- We versnellen en verbeteren het veiligheidsnetwerk: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen. De afspraken vanuit de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming zijn op 1 april 2022 doorgevoerd, waardoor de samenwerking een nieuwe impuls heeft gekregen. We werken aan de inrichting van een toekomsttuin voor kind- en gezinsbescherming, waarbij medewerkers van Sociale Wijkteams intensief samenwerken met medewerkers van Veilig Thuis, Jeugdbescherming, Raad voor Kinderbescherming en expertise partijen. Deze is in 2023 concreet geworden en gaat van start in het eerste kwartaal van 2024.
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een onveilige situatie. De doorbraakmethode is geborgd binnen de Sociale Wijkteams. In 2023 zijn 41 casussen vanuit de doorbraakmethode opgepakt.
- Het Regionaal Expert Team (RET) ondersteunt bij het bepalen en tijdig inzetten van passende jeugdhulp en het aanbieden van ambulante alternatieven voor verblijf. Met dit regionale overleg doen we er alles aan om uithuisplaatsing te voorkomen en zetten we in op betere uitstroom uit de jeugdzorg. In maart 2023 hadden 455 jeugdigen een toewijzing voor verblijf. In december 2023 hadden 460 jeugdigen een toewijzing voor verblijf. Dit laat een lichte stijging van 5 kinderen zien. Het RET helpt te bepalen welke zorg noodzakelijk is. Het is nog niet altijd gelukt om een passende plek voor de jeugdigen te vinden. Om sneller een passende verblijfsplek voor jeugdigen te organiseren wordt in 2023 de 'Samenwerkende Voordeuren' opgezet waarbij een jeugdige op één plek wordt aangemeld waarna in samenwerking met het RET en zorgaanbieders een verblijfsplek wordt gerealiseerd. Deze ontwikkeling sluit aan bij de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming en het RET. In 2023 is toegewerkt naar het vormgeven van kleinschalige voorzieningen met kleine populatie binnen groepen. Dit ondersteunt het doel gericht op zo kort mogelijk uit huis en passend afschalen.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten gezinsvormen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf. In samenwerking met de pleegzorgaanbieders en Steunouder Arnhem is een vernieuwde regionale pleegzorgcampagne uitgevoerd. Met als doel het werven van meer pleegouders en steunouders, zodat kinderen in onveiligheid zo thuis mogelijk kunnen opgroeien. Niet alleen het werven van nieuwe pleegouders is belangrijk, maar ook het behouden van pleegouders. In 2023 zijn activiteiten georganiseerd in de week van de pleegzorg. Dit heeft er voor gezorgd dat er meer interesse is getoond in de rol van pleegzorg.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

(I)

Zie de toelichting bij het programma Welzijn en Inclusie.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen	427	395	382	453	408

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal jeugdigen in verblijf	610	563	512	611	561

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

(D)

- In het afgelopen jaar zijn veel inspanningen geleverd om kinderen zo dichtbij huis mogelijk ondersteuning te bieden als zij vastlopen in hun ontwikkeling.
- 30% procent van de kinderen die bij de Praktijkondersteuner kwam werd verwezen naar specialistische zorg. De rest van de kinderen (70%) is geholpen door de praktijkondersteuner of is doorverwezen naar een algemene voorziening. Deze resultaten zijn hoger vergeleken met de resultaten in 2022 (55%). We zien dat meer kinderen bij de Praktijkondersteuner zijn geweest en dat de ernst van de problematiek toeneemt.
- De zorgaccounthouder is in februari 2022 gestart met als doel bemiddelen bij de zorgvraag van kinderen op de wachtlijst (behandeling/GGZ), zodat zij sneller kunnen starten met hun zorgtraject. Bemiddelingen waren vrijwel in alle gevallen succesvol: er kon een alternatief worden aangeboden met een kortere wachttijd. Dit heeft tot gevolg dat kinderen die direct hulp nodig hebben deze ook kunnen ontvangen. Dit komt mede door een goede samenwerking met de zorgaanbieders. De zorgaccounthouder ontvangt wekelijks gemiddeld drie vragen van voornamelijk wijkcoaches. De zorgaccounthouder heeft in 2023 niet gezorgd voor een afname van de wachtlijsten, daarvoor is een bredere inzet nodig. De juiste maatregelen worden genomen vanuit de Hervormingsagenda en de lokale Aanpak Wachttijden.
- In februari 2022 hebben we samen met vier zorgaanbieders bijeenkomsten ontwikkeld voor ouders en hun kinderen die op de wachtlijst staan. De groepsbijeenkomsten zijn succesvol op inhoud. Het blijft echter een uitdaging om ouders die aangemeld zijn bij een andere aanbieder te bewegen naar deze bijeenkomsten.
- De focusgroepen voor jeugdigen zijn als pilot gestart. Dit zijn groepsbijeenkomsten voor jeugdigen met mentale problemen. Ook hier blijkt het lastig de groep vol te krijgen. De resultaten zijn er echter wel; deelnemers zijn erg tevreden en dit voorkomt in veel gevallen een vervolgvraag voor individuele behandeling. Het aanbod bekend maken bij verwijzers en andere vindplaatsen zoals onderwijs, kost veel tijd en inzet.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

(I)

We hebben de afgelopen 2,5 jaar in vier wijken de pilot Begeleiding Jeugd en Wmo uitgevoerd waarbij wijkcoaches zelf begeleiding boden in plaats van te verwijzen naar gecontracteerde aanbieders in de Wmo en Jeugdzorg. In mei 2023 is deze pilot afgerond. Zo is gebleken dat de meerwaarde van de pilot beperkt is. Eén belangrijke doelstelling van de pilot is dat de begeleiding door wijkcoaches er toe zou leiden dat gecontracteerde zorgaanbieders minder begeleiding zouden hoeven te bieden. Dit resultaat is niet gerealiseerd. Tegelijkertijd blijkt ook dat een belangrijke randvoorwaarde nog niet op orde is om de pilot tot een succes te maken. Passende voorliggende voorzieningen ontbreken, waardoor begeleidingstrajecten niet snel kunnen worden afgesloten. We gaan de komende tijd de positieve ervaringen van de pilot (bijvoorbeeld het dichtbij, in de wijk, bieden van zorg) bestendigen in structureel beleid.

In het najaar starten we in de gebieden De Laar, Elderveld, Elden en Schuytgraaf om laagdrempelige opvoedondersteuning aan ouders aan te bieden en daarnaast te zorgen dat ouders elkaar kunnen ontmoeten voor ontspanning en het uitwisselen van ervaringen over opvoeden.

Het uitgangspunt blijft om meer wijkgericht te gaan werken. Dit houdt in dat een beperkt aantal 'begeleidingsaanbieders' in de wijken samenwerken en medeverantwoordelijk zijn voor het bieden van de begeleiding in de wijk.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing	5338	5147	5028	5234	5373

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing	675	608	521	503	476

Eenheid: Aantal

Bron: Gemeente Arnhem

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk (A)

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers (D)

Zie de toelichting bij de inspanningen hieronder.

We koppelen zorg(behoefte) aan wonen (I)

In nauwe samenwerking met vier woningbouwcorporaties stromen iedere maand cliënten uit naar een zelfstandige woning. Deze zogenaamde convenantroute is speciaal bedoeld voor cliënten in beschermd wonen of de maatschappelijke opvang, die klaar zijn voor een volgende stap, maar via de reguliere routes niet aan een woning kunnen komen.

De druk op de convenantroute is verder toegenomen doordat cliënten die vanuit intramurale zorg uit wensen te stromen moeilijk via de reguliere routes aan een woning kunnen komen. Naast de aanvragen vanuit beschermd wonen ontvangen we ook aanvragen vanuit de WLZ, ouder-kindhuizen en de instellingen voor jeugdzorg. Vooral deze laatste groep zorgt voor complexe aanvragen omdat er te weinig geschikte woningen zijn. De vraag naar kamerwoningen en goedkope eenpersoonswoningen (zoals studio's) is veel groter dan het aanbod. De behandeling van de wijziging van de Wet op de huurtoeslag in de Eerste en Tweede Kamer is vertraagd waardoor de huurtoeslag leeftijdsgrens nog niet is verlaagd naar 21 jaar. Veel aanvragen voor woningen via de convenantroute zijn voor jongvolwassenen, dus we hopen dat de wetsbehandeling zo snel als mogelijk kan plaatsvinden.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder (I)

Zie de toelichting bij de inspanning hieronder.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf	1013	960	605	454	421

Eenheid: Aantal. NB. m.i.v. 2021 is een groot aantal inwoners vanuit Beschermd Wonen overgeheveld naar de Wet langdurige zorg.

Bron: Gemeente Arnhem

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen (D)

De gemeenten binnen de regio Centraal Gelderland, inclusief Arnhem, sturen samen met de Inkooporganisatie op deze transformatie, waarbij een belangrijke ontwikkelopdracht bij de gecontracteerde zorgaanbieders ligt. De eerste slag hierin is gemaakt met de nieuwe inkoopronde die is ingegaan op 1 juli 2020. Met de recente contractverlenging van de aanbieders voor beschermd wonen is een tweede slag gemaakt door diverse verbeteringen in de producten door te voeren. Daarnaast werkt iedere gemeente aan de lokale basisinfrastructuur, zorgt voor voldoende geschikte woningen om de doorstroom mogelijk te maken en stimuleert wooninnovatie: voldoende diversiteit aan woonvoorzieningen die niet locatie-gebonden zijn (wonen-zorg losgekoppeld). In de praktijk is het 'omklappen' van woningen nog niet altijd mogelijk en moet de inwoner bij afschaling verhuizen. Voldoende geschikte woningen en een gevarieerd aanbod in Arnhem en de regio zijn hiervoor noodzakelijk. Dit blijft een belangrijk aandachts- en ontwikkelpunt de komende jaren en is een belangrijk onderdeel van de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

(I)

Regionaal (binnen het programma 'Samen aan Zet') is afgesproken dat iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken/ activiteiten in de buurt waar inwoners die beschermd of begeleid wonen, elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk verspreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties). We zorgen voor lokale samenwerking via de ontwikkeling van de wijknetwerken en werken hierbij samen met andere gemeenten, aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties. Eén van de huidige activiteiten is de voorziening 'buurtcirkels'. Deze wordt door de Regionale Instelling voor Beschermd Wonen in de regio Arnhem Veluwe Vallei (RIBW AVV) verspreid over de stad aangeboden. Hier kunnen zorgcliënten elkaar ontmoeten en elkaar ondersteunen in de problemen waar zij in het dagelijks leven tegenaan lopen. De gesprekken vinden plaats onder supervisie van een zorgprofessional. Door de buurtcirkels wordt de zelf- en samenredzaamheid vergroot en wordt bijgedragen aan een verantwoorde afschaling van zorg met een verkleinde kans op terugval.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

(I)

De behandeling van het wetsvoorstel woonplaatsbeginsel beschermd wonen (en de daarmee gepaard gaande financiële doordecentralisatie) is controversieel verklaard in afwachting van besluitvorming door het nieuwe kabinet. De nieuwe streefdatum voor invoering blijft voorslagnog 1 januari 2025. De voorbereidingen met de regiogemeenten op deze nieuwe situatie gaan onverminderd door. In 2023 zijn de financiële afspraken met de regiogemeenten afgerond. Alle colleges van de regiogemeenten hebben hiermee ingestemd. De vervolgaafspraken zijn om een regionaal samenwerkingsconvenant af te sluiten waarin afspraken worden vastgelegd over de financiën, de regionale besluitvorming hierover, de toegang, contractering, toezicht, de lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken. Hiermee geven we invulling aan de van rijkswege vastgelegde Norm voor Opdrachtgeverschap voor Beschermd Wonen.

Samen met de regiogemeenten werken we daarmee aan de transformatie van beschermd wonen naar een beschermd thuis. Daarbij is het de ambitie om in elke gemeente kwalitatief goede, beschikbare en betaalbare ondersteuning te bieden aan mensen met een psychische kwetsbaarheid. De gemeenten werken de komende jaren aan de opbouw van de lokale voorzieningen om hun eigen inwoners zoveel mogelijk in de eigen gemeente een beschermd thuis te kunnen bieden. Daarnaast zullen een aantal voorzieningen voor beschermd wonen regionaal in stand worden gehouden.

Nu ontvangt de gemeente Arnhem als centrumgemeente nog de Rijksuitkering Beschermd wonen. Dit gaat veranderen. Het streven van het Rijk is dat vanaf 2025 de rijksuitkering over een periode van tien jaar, op basis van objectieve criteria, zal worden herverdeeld over alle gemeenten (objectief verdeelmodel). Vanaf dat moment zijn de gemeenten zelf verantwoordelijk voor de eigen inwoners die (nieuw) willen instromen in beschermd wonen en ontvangt elke gemeente de bijbehorende middelen. Deze herverdeling van middelen gaat gepaard met een vermindering van het huidige budget.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

(I)

In 2023 is onderzocht of we als gemeente kunnen komen tot een breed bemoeizorgteam. Dit bemoeizorgteam is werkzaam bij RIBW AVV.

In 2023 is met de partners onderzocht of de pilot Noodbed in gewijzigde vorm voortgezet kan worden. De pilot heeft nu een meer medisch karakter en is per 15 juni 2023 weer opgestart. De medische noodbedden zijn bij Rijnstate en de sociaal domein noodbedden zijn bij Pro Persona.

Onze bestuurders hebben op landelijk niveau aandacht gevraagd voor de uitvoeringsproblemen die we tegen komen in de Wet zorg en dwang. Met onze partners voeren we overleg om op lokaal en regionaal niveau tot verbeteringen te komen in de uitvoering van deze wet.

Met politie, VGGM, Sociaal wijkteam en de Overlast en Zorgoverleg-coördinatoren en IrisZorg werken we preventiever, door politiemeldingen over verward gedrag (waarbij geen strafbare feiten zijn gepleegd) te laten landen in het sociaal domein. Doordat de meldingen bekend zijn bij zorgpartners, kan zorg worden geïntensiveerd. Waar geen zorg wordt geboden, kan onderzocht worden of hier een vraag om ondersteuning ligt.

Er zijn in Arnhem diverse aanpakken en interventies om de problematieken rond onbegrepen gedrag aan te pakken. Ondanks de inspanningen blijven de aantallen meldingen hoog en staat in sommige wijken mede door overlast de leefbaarheid onder druk. Om deze reden hebben we als gemeente met verschillende Zorg en Veiligheid partijen gewerkt aan een interventieplan personen met verward of onbegrepen gedrag. Doel van het interventieplan is om vanuit de verschillende disciplines te komen tot aanvullende interventies binnen de aanpak voor personen met verward of onbegrepen gedrag. Ook zijn in 2023 gesprekken opgestart om een 24/7 interventieteam op te richten voor deze doelgroep. De raad is geïnformeerd over het Interventieplan.

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	780	820	840	820	

Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep

Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Jongeren met jeugdhulp			14,10	14,90	12,70

Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Jongeren met jeugdreclassering			0,70	0,70	0,60

Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar)

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Jongeren met jeugdbescherming			1,40	1,40	1,10

Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023

22M154 Maak de zorg aantrekkelijk om in te werken

De gemeente Arnhem voert samen met de regionale inkooporganisatie gesprekken met zorgaanbieders over het leveren van kwalitatief goede zorg aan onze inwoners. Zeker bij zorgvormen waar personeelstekorten zijn, zoals de huishoudelijke ondersteuning of behandeling jeugd, wordt ook gesproken over wat nodig is om te zorgen dat voldoende zorgverleners geworven en behouden kunnen worden (binden en boeien van personeel).

Zorgaanbieders hebben zelf ook veel last van de personeelstekorten en zoeken zelf naar allerlei mogelijkheden om personeel te werven en vast te houden, bijvoorbeeld door het creëren van voldoende doorstroommogelijkheden binnen de organisatie.

22M177 Laat pleegouders merken hoe waardevol ze zijn!

Deze motie is afgedaan met de [raadsbrief "laat pleegouders merken hoe waardevol ze zijn!"](#)

In februari 2023 is een sessie georganiseerd om gezamenlijk te kijken hoe we de pleegouders kunnen bedanken. In deze sessie geven pleegouders aan dat zij zich gewaardeerd voelen door de zorgorganisatie. Gekeken naar een jaarlijkse waardering hechten pleegouders waarde aan een leuke activiteit met elkaar. Een activiteit die niet te veel tijd kost maar waar zij wel waardering voelen vanuit de gemeente. Op 3 november 2023 is een leuke middag voor pleegouders georganiseerd om hen te bedanken voor hun inzet. Op die middag is ook het bedankje uitgereikt die pleegouders vanaf nu jaarlijks gaan krijgen. Wij gaan de pleegouders jaarlijks in de Week van Pleegzorg een bedrag schenken dat zij kunnen besteden aan een leuk uitje met het hele gezin. Dit doen we via de Dit is Arnhem pas.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	63.584	64.375	66.076	90.104	-24.029
Baten	5.290	2.898	2.680	12.568	9.888
Saldo lasten en baten	-58.293	-61.477	-63.396	-77.536	-14.141
Toevoegingen aan reserves	21.275	1.082	5.830	9.830	-4.000
Onttrekkingen aan reserves	828	81	7.475	7.475	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-20.448	-1.001	1.645	-2.355	-4.000
Gerealiseerd resultaat	-78.741	-62.478	-61.750	-79.891	-18.141

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	-24.018	N			
WMO en sociale wijkteams	-1.464	N	Persoonsgebonden budgetten	I	BR
WMO en sociale wijkteams	-9.563	N	Overige zorg - Wmo	I	BR
Jeugdzorg	-12.991	N	Jeugdzorg	S	BR
Baten	10.084	V			
Jeugdzorg	7.844	V	Jeugdzorg	S	BR
WMO en sociale wijkteams	1.935	V	Overige zorg - Wmo	I	BR
WMO en sociale wijkteams	305	V	Eigen bijdragen	I	BR
Toevoegingen aan reserves	0				
Onttrekkingen aan reserves	0				

Op het totale beleidsveld Zorg is een voordeel gerealiseerd van € 4,0 miljoen. Dit is verdeeld in een nadeel van € 13,9 miljoen op het stedelijke programma S07 Zorg (inclusief reservemutaties) en een voordeel van € 17,9 miljoen op de wijken.

Onderstaand is een overzicht opgenomen van hoe de resultaten zorg over de stad en de wijk zijn verdeeld:

Onderwerp	Stad (S07)	Wijk	Totaal
Zorg (WMO)	-7.628 N	9.832 V	2.204 V
Zorg (Jeugdzorg)	-5.147 N	4.635 V	-512 N
Persoonsgebonden budget	-1.464 N	3.478 V	2.014 V
Eigen bijdragen	305 V	0	305 V
Totaal	-13.934 N	17.945 V	4.011 V

Hieronder worden de belangrijkste afwijkingen gemeld. Het resultaat zal in zijn geheel worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg.

Persoonsgebonden budgetten (PGB)

De realisatie van PGB's is € 2,0 miljoen lager dan begroot. Door meer aandacht voor toetsing door de sociale wijkteams zijn minder PGB's verstrekt dan begroot. Dit voordeel is verdeeld in een nadeel € 1,5 miljoen op het stedelijke programma S07 Zorg en een voordeel van € 3,5 miljoen op de wijken.

Overige Zorg - Wmo

Op de overige onderdelen van zorg is in totaal een voordeel behaald van € 2,2 miljoen. Dit is verdeeld in een nadeel van € 7,6 miljoen op het stedelijk programma en € 9,8 voordeel op de wijken. Met name aan woonvoorzieningen, ambulante begeleiding en doelgroepenvervoer is minder besteed dan was voorzien.

Jeugdzorg

Het totale nadeel Jeugdzorg is € 0,5 miljoen. Dit is het saldo van een nadeel op het stedelijk programma S07 (€ 5,1 miljoen) en een voordeel op de wijkprogramma's (€ 4,6 miljoen). Het betreft hier voornamelijk de specialistische voorzieningen die in natura worden verstrekt. Bij de verleende zorg in de vorm van persoonsgebonden budget (PGB) is een daling van de kosten zichtbaar. Ook bij jeugdbescherming en jeugdreclassering zijn de kosten lager dan begroot.

De trend van stijgende kosten die vanaf september 2021 zichtbaar werd, zet zich door. Naast stijging van de tarieven zorgt ook een stijging van het volume voor meerkosten. Het gaat dan niet alleen om meer kinderen in jeugdzorg, maar vooral ook om kinderen en jongeren die langer in behandeling zijn dan wel intensiever behandeld en begeleid worden.

Eigen bijdragen

Het CAK heeft ongeveer € 0,3 miljoen meer aan eigen bijdragen geïnd dan begroot.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg;
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging';
- [Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019](#);
- [Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019](#);
- [Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem](#);
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg;
- [Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem](#);
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- [Uitvoeringsplan deel Wmo](#);
- Jeugdbeleid 2021-2025. Opgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen;
- [Inrichtingsplan Jeugdhulp](#);
- [Regionaal Transformatieplan Jeugd](#);
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023;
- [Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019](#);
- [Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019](#);
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- [Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein \(december 2018\)](#);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang aanpak toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid zorg (november 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem willen we inwoners gelijke kansen bieden om mee te doen in de maatschappij. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze zijn en waar een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. Waarbij iedereen open staat voor elkaar en elkaar helpt. In veiligheid en vrijheid. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. En voor het versterken van de positie van inwoners in een kwetsbare situatie.

Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Een stevige sociale basis zorgt ervoor dat mensen meedoen, zich goed voelen en omkijken naar anderen. Die bestaat uit drie onderling nauw verbonden pijlers: de inwoners zelf, hun netwerken, en de meer formele, georganiseerde sociale basisvoorzieningen

Dit creëren we met bijvoorbeeld het ondersteunen van inwonersinitiatieven, door in te zetten op preventie, participatie, het geven van ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen en het zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. Mantelzorgers, net als mensen die actief zijn in de informele zorg en die vrijwilligerswerk doen, zijn essentieel voor een goede sociale basis. Deze verdienen daarom onze bijzondere aandacht en ondersteuning. Ook bieden we statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En we zetten stevig in op de beweging van opvang naar wonen met of zonder begeleiding.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad (A)		
Opvoeden en opgroeien (D)		
We werken volgens de principes van de Pedagogische Wijk aanpak aan het gezond en veilig opgroeien van kinderen en jongeren. Wij willen dat Arnhemse jongeren gelijke kansen hebben door ongelijk te investeren. Dit doen we in samenwerking met onze partners en de teams Leefomgeving waarbij we per wijk kijken waar de prioritering in het kinder- en jongerenwerk zit. We zorgen ervoor dat Arnhemse jongeren gelijke kansen hebben hun talenten te ontwikkelen. Dit doen we door te investeren in de optimale toeleiding naar de vroeg- en voorschoolse educatie, naar de kinderopvang, de 'rijke schooldag', kinder- en jongerenwerk (op school, straat en ook online) en door te voorzien in werkgelegenheidsprojecten voor kansarme jeugd. Gezamenlijk komen wij tot een programma om de jongeren optimaal te bereiken. Dit doen wij door onze krachten te bundelen met het Nationaal Programma Arnhem Oost. Wij hebben gewerkt aan de versterking van het jongerenwerk in de DLEES (De Laar, Elden, Elderveld en Schuytgraaf)-wijken. Daarnaast wordt er een jongerencentrum gerealiseerd in Schuytgraaf waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten en kunnen deelnemen aan diverse activiteiten.		
Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering (I)		
Met het aanbod gezinsprogramma's worden ouders met jonge kinderen ondersteund bij vragen over opvoeden en de (taal)ontwikkeling van hun kind. Dit aanbod is van belang voor vroegsignalering van mogelijke (taal)achterstanden in een later stadium en leidt toe naar het aanbod peuteropvang (VVE) dat voor alle kinderen vanaf 2 jaar beschikbaar is. Ook wordt Veilig In en Om School (VIOS) verder voortgezet. De pedagogische driehoek staat daarin centraal: school, thuis, straat. Om deze verbinding goed te kunnen maken worden jongerenwerkers ook ingezet op school. Door op deze manier te werken zijn de lijnen kort, is de informatievoorziening zo actueel en nauwkeurig als mogelijk en worden signalen vroegtijdig opgepakt. De samenwerking met de andere partners op jeugd- en jongerenwerk, sport, onderwijs en jeugd(gezondheids)zorg, participatie en veiligheid verloopt positief, maar blijft aandacht vragen.		
Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen (I)		
We vinden het belangrijk om passende ondersteuning te leveren aan onze inwoners, zo licht en dichtbij mogelijk. Daarvoor (door)ontwikkelen we aanbod in het kader van afschalen of het voorkomen van zwaardere zorg. Daar speelt vroegsignalering en doorverwijzing een belangrijk rol in. De vorming van wijknetwerken speelt hier een rol in. Hierin trekken we samen op met het programma zorg en wordt deze preventieve aanpak doorontwikkeld.		

Samenwerkende Arnhemse Buurthuizen (SAB)

In 2023 hebben de samenwerkende buurthuizen de Buurthuisvisie 2022-2032 'Buurthuizen, Arnhems Goud!' aan onze gemeenteraad aangeboden. Deze visie maakt duidelijk tegen welke bestuurlijke, financiële en beheersmatige problemen zij aanlopen. Een aantal conclusies en aanbevelingen uit deze visie zullen worden meegenomen in het nieuwe integrale accommodatiebeleid en het vrijwilligersbeleid. Samen met de buurthuizen blijven we ons inzetten om ontmoeten en verbinden in de wijken mogelijk te maken. Zo is er een structurele overlegtafel tussen het SAB en de gemeente Arnhem gestart. Het gezamenlijke doel is om het contact tussen wijk/buurtbewoners onderling te stimuleren en hun betekenis voor elkaar te vergroten.

Buurthuizen zijn accommodaties. Daarom is er verbinding gelegd met het nog op te stellen Integraal Accommodatie Beleid (IAB) om per gebied meer zicht te krijgen op de vraag en de behoefte aan accommodaties.

Ontmoeten en Verbinden

De subsidies voor diverse buurthuizen en ontmoetingsplekken in Arnhem zijn voortgezet. Via de regeling 'Ontmoeten en verbinden' zijn daarmee diverse ontmoetingsplekken in de wijk ondersteund (zowel financieel als op organisatorisch vlak) om ontmoeting tussen inwoners, inwoners en maatschappelijke partners en inwoners en lokale overheid te laten ontstaan en in stand te houden. De buurthuizen leveren daarmee een bijdrage aan het wijkgericht werken in Arnhem en daarmee mede invulling geven aan de gedachte van de Koersnota 'Van Wijken Weten 2023-2030'.

Ondersteuning vrijwilligers

Vrijwilligers zijn het cement van de samenleving en daarmee belangrijk voor de stad Arnhem. Daarom ondersteunt de gemeente Arnhem via subsidies vrijwilligersorganisaties om een concreet ondersteuningsaanbod in stand te houden zodat in de toekomst de vrijwilligers zich kunnen blijven inzetten voor alle mooie verenigingen en organisaties in de stad.

Mede op basis van vragen vanuit de raad en op basis van de verzonden raadsbrief van mei 2023 is in het tweede halfjaar van 2023 het vrijwilligersbeleid weer op de (politieke) agenda gezet. In oktober is het thema besproken met de raad, waarbij de toezegging gedaan is voor een nieuw vrijwilligersbeleid in 2024.

Samen werken in en aan de wijk

(I)

Vrijwilligers zijn het cement van de samenleving en daarmee belangrijk voor de stad. Daarom ondersteunen wij via subsidies vrijwilligersorganisaties om een concreet ondersteuningsaanbod in stand te houden zodat in de toekomst de vrijwilligers zich kunnen blijven inzetten voor alle mooie verenigingen en organisaties in de stad.

Mede op basis van vragen vanuit de raad en op basis van de verzonden raadsbrief van mei 2023 is in het tweede halfjaar van 2023 het vrijwilligersbeleid weer op de (politieke) agenda gezet. In oktober is het thema besproken met de raad, waarbij de toezegging gedaan is voor een nieuw vrijwilligersbeleid in 2024.

Suicidepreventie (amendement 22A70 Suicidepreventie toegankelijk voor iedereen)

(I)

De eerste helft van 2023 is gebruikt om samen met diverse partners in de stad een plan op te stellen voor de invulling van een Centrum voor Levensvragen en Suicidepreventie. Dat centrum is op 1 september 2023 geopend. Er kunnen mensen terecht met vragen over het leven en de zin ervan, en ze vinden er een luisterend oor als ze suïcidale gedachten hebben. Het centrum richt zich niet alleen op mensen met suïcidale gedachten, maar ook op naasten, nabestaanden, professionals en vrijwilligers. Het helpt mensen ook bij het vinden van de juiste hulp en het werkt samen met een breed scala aan netwerkpartners. Voorjaar 2024 evalueren we het centrum en stellen we vast hoe we er vanaf 2025 een vervolg aan geven. We kijken dan ook naar de uitkomsten van de behandeling van de wet in de Tweede en Eerste kamer (voorjaar 2024). Het plan is om gemeenten waarschijnlijk vanaf 2025 een wettelijke taak te geven in de preventie van suïcide.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Kengetal sociale cohesie	5,70		5,80		

Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Actief als vrijwilliger	33		28		

Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Kengetal emotioneel eenzaam	2,80		2,80		

Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, bureu.

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Kengetal sociaal eenzaam	2,60		2,70		

Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Waardering aanbod voorzieningen ouderen	27		27		

Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Waardering aanbod voorzieningen jongeren	22		23		

Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Zelf- en samenredzaamheid (D)

Arnhemse inwoners zijn zoveel als mogelijk redzaam en maken gebruik van hun eigen kracht en sociale netwerk. Door in te zetten op preventie doen inwoners minder snel een beroep op specialistische vormen van zorg en ondersteuning. Een mooi voorbeeld hiervan is Welzijn op Recept. In 2023 hebben Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en Rijnstad, in samenwerking met Onze Huisartsen toegewerkt naar een stedelijke dekking van deze pilot. Het doel is om psychosociale problemen op te pakken en het voorkomen van inzet van een psycholoog of huisarts, doordat de inwoner door een welzijnsprofessional wordt begeleid naar een passende oplossing in het voorliggende veld (totaal aan algemene voorzieningen dat beschikbaar is in een wijk of gemeente). In 2023 zijn er ruim 100 doorverwijzingen geweest. Dit is een verdubbeling ten opzichte van 2022.

Ondersteuning mantelzorgers (I)

Ook in 2023 heeft Mantelzorg Vrijwillige Thuishulp (MVT) een bijdrage geleverd aan een mantelzorgvriendelijker klimaat in Arnhem. Het gaat hierbij om kernbegrippen als bewustwording, begrip en acceptatie. Dit is kracht bij gezet door op 1 maart 2023, op het 25 jarig jubileum van MVT, van start te zijn gegaan met het 'Arnhems jaar van de Mantelzorg'. Er hebben diverse evenementen plaatsgevonden zoals de informatiemarkt in het stadhuis die de basis vormden van het jaar van de mantelzorg. Eerder in het jaar hebben er op het verzoek van de raad rondetafelgesprekken plaatsgevonden waarbij mantelzorg centraal stond.

Op communicatievlak is in 2023 sterk ingezet om het belang van mantelzorgers te benadrukken en in te zetten op een mantelzorgvriendelijk klimaat in Arnhem. De activiteiten van MVT sluiten hierbij aan zowel door de geboden vrijwillige thuishulp als door de ondersteuning van mantelzorgers waarbij enerzijds het verbreden van het hulpnetwerk (samenredzaamheid) en anderzijds het zoeken en vinden van eigen balans (zelfredzaamheid) centraal staan.

Samenhangend ouderenbeleid

(I)

Samenhangend ouderenbeleid is in ontwikkeling. In het proces hieromtrent is de raad, met een rondetafelgesprek, in gesprek geweest met belanghebbenden in Arnhem. Ook heeft er een inventarisatie plaatsgevonden om in beeld te krijgen welke maatschappelijke uitdagingen op het gebied van de vergrijzing op ons afkomen. Zo zijn we met het Sportbedrijf Arnhem aan het onderzoeken hoe we bewegen voor ouderen verder kunnen stimuleren. Met Rozet zijn we in gesprek om te bekijken hoe cultuur kan bijdragen aan deze vraagstukken. Uiteraard zijn we ook met partners zoals Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en Mantelzorg Vrijwillige Thuishulp (MVT) in gesprek die zich dagelijks inzetten voor ouderen en mantelzorgers.

Dit zien we als waardevolle input voor het te ontwikkelen beleid. Het beleid wordt participatief ontwikkeld met de verwachting dat dit in het tweede kwartaal van 2024 wordt opgeleverd. Na de zomerperiode wordt de uitvoeringsagenda ontwikkeld.

Als onderdeel van ons samenhangend ouderenbeleid is Arnhem dementievriendelijk. In 2023 heeft Alzheimer Nederland een dementiescan uitgevoerd. Dit heeft ertoe geleid dat gemeente Arnhem zich sinds december 2023 een dementievriendelijke stad mag noemen. Met name op het gebied van goede mantelzorgondersteuning door onze samenwerkingspartner MVT en een sterk netwerk scoort Arnhem bovengemiddeld.

Arnhem neemt deel aan het regionale Netwerk Dementie Arnhem en Omstreken. Een samenwerkingsverband van zorg- en welzijnsorganisaties en gemeenten, waarin we bijdragen aan de zorg voor mensen met dementie en hun naasten.

Met andere organisaties, waaronder het Openluchtmuseum Arnhem, verkennen we samenwerkingsvormen om continu aandacht te blijven hebben voor dit thema.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Mantelzorg	15		14		

Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Duurzame inburgering

(D)

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning. We zetten daarbij de best passende leerroute, zorg en ondersteuning in. Door een persoonlijke, cultuursensitieve aanpak wordt de inburgering bevorderd, hetgeen bijdraagt aan het zo snel mogelijk, naar eigen kunnen, mee doen in de Nederlandse maatschappij.

Nieuwkomers doen mee

(I)

We houden de lijn vast waarbij het inburgeringsaanbod wordt gecombineerd met taal en participatie om zo een snelle integratie te bevorderen. De regisseur inburgering heeft regie over het gehele proces. We blijven de dienstverlening van het inburgeringsaanbod monitoren waarbij we steeds meer praktijkervaringen kunnen meenemen om de kwaliteit van het aanbod te borgen en verder te ontwikkelen. Met het COA hebben we de gesprekken op integratie geïntensiveerd met als doel om een doorlopende lijn te ontwikkelen vanaf AZC-locaties. Doordat de 24-wekeneis is komen te vervallen voor asielzoekers, zetten wij in om ook deze doelgroep, vanaf het AZC, actiever op weg te helpen naar werk. De 24-wekeneis hield in dat asielzoekers maximaal 24 weken per jaar mochten werken.

Nieuwkomers voelen zich thuis

(I)

Zodra een statushouder aan de gemeente Arnhem wordt gekoppeld, krijgt deze statushouder een regisseur Inburgering toegewezen. Er wordt, vaak al in het AZC, een kennismakingsgesprek gevoerd, een analyse gemaakt op 13 leefgebieden en een persoonlijk inburgeringsplan (PIP) opgesteld. Aan de hand van dit plan wordt de best passende leerroute, zorg en ondersteuning ingezet. De regisseurs Inburgering spreken zelf meerdere talen en zijn vaak ervaringsdeskundigen. Zij fungeren als cultuurtolken. We zetten ons hiernaast in om de keten en de benodigde partners goed inzichtelijk te krijgen bij nieuwkomers, zodat zij de weg sneller weten te vinden in de Nederlandse samenleving. We breiden de keten uit als hier behoefte aan is en verstevigen de samenwerking in de keten door onder andere bijeenkomsten te organiseren. Door de hoge toename van het aantal asielstatushouders en gezinsmigranten (800 dossiers), heeft er een personele uitbreiding bij Bureau Nieuwkomers plaatsgevonden met als doel om de juiste en benodigde aandacht te kunnen blijven geven aan inburgeraars.

Een passend vangnet

(D)

Deze doelstelling ligt gedeeltelijk op koers, want de realisatie van extra woonplekken voor dak- en thuislozen heeft vertraging opgelopen. Een belangrijke oorzaak is de wooncrisis.

We streven ernaar dat niemand op straat hoeft te slapen of in een onveilige thuissituatie hoeft te leven. Preventie en nazorg hebben structureel de aandacht. Hierop is ingezet door te investeren in de ketensamenwerking, de borging van de inzet van ervaringsdeskundigen, inzet op een outreachende aanpak in het centrum e.o. en het bieden van (ambulante) begeleiding voor iedereen die opvang behoeft.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM)

(I)

We hebben met onze aanpak op het thema Huiselijk Geweld en Kindermishandeling te maken met landelijke ontwikkelingen rondom toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming, Veiligheid Voorop en zijdelings van de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming. Op al deze thema's zijn we goed aangehaakt en passen daaropvolgend onze werkwijzen aan. De regiovisie is in concept opgesteld en ons uitvoeringsplan zijn we aan het opmaken. In 2024 zullen deze worden vastgesteld.

Ondanks onze inspanningen samen met onze partners, zien we een aantal grote uitdagingen. Bij de vrouwenopvang is er sprake van een doorlopende druk op de opvang en de doorstroom stagneert. We werken met hen aan manieren om de doorstroom te bevorderen, maar ook de complexiteit van de problemen die de slachtoffers hebben zorgen ervoor dat mensen langer in de opvang blijven. We zien daarnaast een sterke toename van het aantal vragen aan Veilig Thuis en Centrum Seksueel geweld. Positief is te noemen dat mensen Veilig Thuis of het Centrum Seksueel geweld weten te vinden. We constateren met onze partners dat de druk op alle manieren toeneemt. Hier zijn we over in gesprek met lokale partners, de regiogemeenten, de provincie en het Rijk (VNG). Dit zijn signalen die landelijk zichtbaar zijn. En proberen we de instroom te verminderen o.a. door het versterken van ons lokale veld en kennisniveau te verhogen.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

(I)

De samenwerking tussen de ketenpartners loopt goed, waardoor in gezamenlijke verantwoordelijkheid een passend vangnet wordt gerealiseerd. Het daklozenadvieskantoor (DAK) en de werksessies die zijn georganiseerd versterken deze samenwerking.

In december 2022 is door het ministerie van VWS het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis gelanceerd. Dit plan is een doorontwikkeling van de landelijke brede aanpak 'terugdringen dakloosheid'. De ambitie is dat in 2030 dakloosheid is beëindigd en iedereen een thuis heeft. De regio Centraal Gelderland heeft zich gecommitteerd aan de uitgangspunten van dit plan. In het afgelopen jaar is dit thema regionaal aan de orde geweest in de overlegstructuren Beschermd Wonen/Beschermd Thuis en zijn er werksessies voor alle partners en regiogemeenten georganiseerd, om in gezamenlijkheid in tot een uitvoeringsplan voor de komende jaren te komen.

In het afgelopen jaar is de inzet op het terugdringen van dakloosheid langs de drie sporen onverminderd gecontinueerd:

- Preventie (het voorkomen van dakloosheid)

In samenwerking met Armoede en Schulden, Werk en Inkomen en Zorg (voorkomen uitval) wordt onverminderd ingezet op preventie. De regelruimte wordt maximaal benut, waaronder het niet meer toepassen van de kostendelersnorm in de Participatiewet en de vier weken zoektermijn voor jongeren. Daarnaast wordt ingezet op het voorkomen van huisuitzettingen en vroegsignalering.

Het daklozenloket wordt continu doorontwikkeld, zo is het multidisciplinair team aan het loket verder uitgebreid met andere partijen, waardoor ook het aanbod is uitgebreid, met onder andere begeleiding vanuit stichting Barka voor de kwetsbare (dreigend) dakloze EU-burger, medische hulp en hulp/ondersteuning bij GGZ-problematiek. Verder heeft de regio Centraal Gelderland deelgenomen aan de preventiescanner Dakloosheid. Met deelname aan deze preventiescanner hebben we in beeld gekregen waar we als regio, maar ook als gemeente individueel staan als het gaat om onze inzet op het voorkomen van dakloosheid. De kansen zullen zoveel als mogelijk worden opgenomen in het uitvoeringsplan, zodat we de komende jaren hierin de gewenste verbeteringen kunnen doorvoeren.

- Vernieuwing van de opvang

De vernieuwing van de opvang is reeds gerealiseerd, waarmee ook een sluitend gedifferentieerd aanbod is ontstaan. De afbouw van de capaciteit heeft nog niet kunnen plaatsvinden. De belangrijkste redenen hiervoor zijn:

1. onvoldoende woonplekken beschikbaar door krapte op de woningmarkt;
2. onverminderde instroom en stagnerende door- en uitstroom;
3. steeds meer dakloze personen met 'zwaardere' psychische problematiek en;
4. een toename van dakloze kwetsbare EU-burgers.

Als gevolg van deze ontwikkelingen is de druk op de opvangcapaciteit in het afgelopen jaar toegenomen. Om deze reden is op diverse plekken in de opvang het aantal plekken (tijdelijk) uitgebreid en is gestart met het zoeken naar een geschikte locatie voor:

- de uitbreiding van de gezinsopvang met 3 tot 5 plekken. In het afgelopen jaar is hiervan 1 plek al gerealiseerd.
- de opvang van dakloze niet-rechthebbende EU-burgers, dit conform aangenomen motie "Opvang dakloze niet-rechthebbende EU-burgers" 23M41). De zoektocht naar een locatie hiervoor is gaande.

- Zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding)

De beweging van opvang naar wonen is in 2021 verbonden met de brede gemeentelijke huisvestingsopgave 'Voldoende huisvesting voor aandachtsgroepen' en opgenomen in de onlangs vastgestelde nota Wonen & Zorg, waarbij duidelijk is dat de realisatie van extra woonplekken voor dak- en thuislozen vertraging oploopt. Een van de oorzaken daarvan is de wooncrisis.

Specifiek voor dakloze jongeren zijn de mogelijkheden van een pilot bouwdepot verkend. De pilot zal worden uitgevoerd binnen het programma Arnhem Oost.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal dak- en thuislozen					
Eenheid: Aantal					
Bron:	Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.				
Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)					
Eenheid: Aantal dagen					
Bron:	Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.				

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Duur van opvang (zowel direct als langdurig)					

Eenheid: Aantal dagen

Bron: Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Mate van terugval					

Eenheid: Percentage

Bron: Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang					

Eenheid: Aantal

Bron: Het onderdeel monitor Dakloosheid in de GMSD is landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag is voor de benodigde gegevensdeling. Landelijk is het streven om deze indicator vanaf het najaar van 2023 op te nemen in de GMSD. Op 31 januari 2024 is in het kader van het agenderingsverzoek 'Toenemende aantallen daklozen' een factsheet met monitoringsgegevens aan de raad verstrekt (Bron: VGGM).

Inclusief Arnhem (D)

Onze ambitie is: 'Arnhem is een inclusieve stad. Een stad waarin iedereen zich gezien, gehoord, gewaardeerd en veilig voelt. Een stad waar iedereen gelijkwaardig is en zo behandeld wordt en waar iedereen dezelfde kansen heeft. Dat is het Arnhem dat we willen zijn'.

Dat vraagt inzet van de hele stad. De doelen die wij daarbij nastreven zijn:

- Meer Arnhemmers herkennen en erkennen dat we nog geen inclusieve samenleving zijn, zien hun eigen rol hierin en hebben inzicht in wat ze zelf kunnen doen.
- Meer Arnhemmers zetten zich actief in, vanuit de eigen bevoorrechte positie, voor een inclusieve samenleving en dragen bij aan het tegengaan van uitsluiting, waardoor meer mensen zich volwaardig onderdeel voelen van de Arnhemse samenleving.
- Arnhemse organisaties (waaronder wijzelf) en bedrijven zijn er nog meer op gericht om diversiteit en inclusie te bevorderen en hun diensten en producten (fysiek en digitaal) zijn nog toegankelijker en inclusiever.

We willen die doelen bereiken door ons te richten op de vijf focuspunten uit het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem 2020-2022. Dit plan is het kader voor het programma Inclusie en voor de inzet op de focuspunten. In 2023 hebben we dit plan aangescherpt en geactualiseerd. Dit hebben we gedaan aan de hand van de hieronder beschreven focuspunten en we hebben de gemeenteraad hierover via diverse raadsbrieven geïnformeerd. Het plan geldt hiermee voor de periode 2023 tot en met 2026. Eind 2024/begin 2025 gaan we het plan nogmaals tussentijds actualiseren.

Drie focuspunten waar we ons op richten hebben betrekking op de hele stad:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties.

Voor twee focuspunten zijn we als organisatie aan zet:

4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

Hieronder beschrijven we per focuspunt wat we hiervoor in gang hebben gezet en wat we hebben gerealiseerd.

Het uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem' is de basis voor de acties die we in gang hebben gezet. Dit doen we op verschillende domeinen, zoals wonen, onderwijs, sport, welzijn en zorg. In de stad doen we dit in samenwerking met partners zoals COC, Vizier, InDifferent en het Comité 30 juni/1 juli. Hiermee zien we geen reden om een nieuw actieplan Vrij zijn in Arnhem (huidige looptijd 2022-2023) op te stellen.

- In 2023 zijn we begonnen met de aanpak 'Arnhem tegen Racisme' (zie daarvoor raadsbrief 'Stand van zaken Arnhem tegen Racisme' van 9 mei 2023).
- In de week van 20 tot en met 24 maart 2023 was de eerste Arnhemse Week tegen Racisme. Er zijn diverse activiteiten georganiseerd om stil te staan bij de Internationale Dag tegen Racisme (21 maart). Tijdens de afsluitende bijeenkomst op 24 maart waren enkele prominente sprekers aanwezig. Onder wie: Rabin Baldewsingh (nationaal coördinator tegen discriminatie en racisme) en Mpanzu Bamenga (in zijn rol van het aanklagen van de Marechaussee voor etnisch profileren).
- De subsidieregeling 'herdenkingsjaar slavernijverleden en antiracisme' is opengesteld. De werkgroep 'Arnhem tegen Racisme' is gestart en we geven in de vorm van kennisateliers een kennisimpuls aan professionals over subthema's van racisme.
- De vele activiteiten rondom de herdenking en viering van Ketj Koti en de inleiding van het herdenkingsjaar afschaffing slavernij hebben niet alleen op grote aandacht van Arnhemmers kunnen rekenen. Zo was minister Kaag aanwezig bij de herdenkingsbijeenkomst op 30 juni.
- De gemeente heeft in het kader van het herdenkingsjaar het Comité 30 juni/1 juli en de werkgroep Ketj Koti op het vlak van projectmanagement en communicatie ondersteund. Het onderzoek naar de sporen van slavernijverleden loopt en wordt in maart 2024 opgeleverd.
- In oktober is naar aanleiding van de motie 21M297 de 'Arnhemse Coördinator Discriminatie en Racisme' (ACDR) gestart met een pilot gedurende een jaar. De ACDR gaat op onafhankelijke wijze signalen uit de stad ophalen over discriminatie en institutioneel racisme. Bovendien gaat ze hier aanbevelingen over doen richting de gemeente.
- In 2023 hebben we twee subsidieregelingen vastgesteld: een voor inwoners die hun achternaam willen veranderen vanwege de relatie met het slavernijverleden en een voor inwoners die hun geslachtsregistratie willen aanpassen of hun achternaam om zwaarwegende redenen willen veranderen. Met de vergoeding die we ze hiervoor bieden, geven we hen een steun in de rug en nemen we een mogelijke drempel weg.

Bestendigen regenboogaanpak

We zetten ons in voor het vergroten van de zichtbaarheid, acceptatie en veiligheid van lesbische, homoseksuele, biseksuele, transgender, intersekse en queer personen (LHBTIQ+) in Arnhem. Hiervoor hebben we in 2023 het nodige in gang gezet met de partners in de stad:

- Tijdens 'coming in week' 2023 is de nieuwe regenboogagenda gepresenteerd (zie raadsbrief van 19-09-2024). In deze agenda hebben de regenboogpartners in samenwerking met de gemeente speerpunten met acties geformuleerd voor de komende vier jaar (2023-2026). De speerpunten zijn: Veiligheid, Zorg en Welzijn, specifieke aandachtsgroepen, zichtbaarheid en educatie.
- Met InDifferent zijn meerdere gesprekken geweest over de 'InDifferent-netwerken'. InDifferent voert diverse activiteiten uit op verschillende VO-scholen en bindt veel vrijwilligers aan zich die bereid zijn daaraan een bijdrage te leveren. Het lukt (nog) niet altijd om duurzame netwerken en relaties op te bouwen met scholen. Dit heeft soms te maken met de druk die scholen ervaren waardoor ze geen tijd hebben voor 'extra' programma's naast het curriculum. Ook zijn er scholen die aangeven dat ze al erg inclusief zijn en daarom geen behoefte hebben aan het programma. Een andere reden is dat sommige scholen geen middelen kunnen vrijmaken voor extra inzet op het bevorderen van inclusie. Het goede nieuws is dat het netwerk van de scholen waar InDifferent mee samenwerkt, gestaag groeit.
- Met onderwijs is afgesproken dat InDifferent in één van de themaoverleggen van de MEAA (de Maatschappelijk Educatieve Agenda Arnhem) in 2024 de gelegenheid krijgt om zich te presenteren aan de schoolbesturen.
- De regenboogpartners hebben samen met de gemeente Arnhem in 2023 voor de eerste keer de 'Coming in Week' georganiseerd met een eigen Arnhems karakter.

Het uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap is de basis voor de acties en activiteiten die we inzetten op dit focuspunt. Dit doen we op een reeks aan domeinen, zoals openbare ruimte, vastgoed, burgerzaken, onderwijs en zorg. Het principe 'niets over ons, zonder ons' is hierbij leidend. We werken samen met het Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg) en Bijzonder in Arnhem. Bewustwording vergroten over de positie van inwoners met een beperking binnen de gemeentelijke organisatie en het onderdeel maken van andere opgaves vormt een rode draad door de inspanningen. Naast het uitvoeringsplan, spelen we ook in op nieuwe ontwikkelingen en signalen van ervaringsdeskundigen. Op twee van de elf domeinen van het uitvoeringsplan is meer tijd en inzet nodig dan voorzien, waardoor merkbare resultaten voor inwoners op die onderdelen nog achterblijven. We hebben hier extra op ingezet en blijven dit doen.

We hebben het afgelopen jaar het volgende bijvoorbeeld gerealiseerd:

- In de Week van Toegankelijkheid (2 t/m 7 oktober 2023) hebben we in samenwerking met het Apcg en Platform Binnenstad Arnhem (PBA) een 'deurbelactie' voor ondernemers in de binnenstad georganiseerd. Het doel was bewustwording over toegankelijkheid vergroten en ervoor zorgen dat meer mensen met een beperking panden van ondernemers kunnen betreden.
- Tijdens de bijeenkomst Samen Spelen, Samen Beleven op 16 november 2023 hebben verschillende organisatoren voor activiteiten kennis op kunnen doen over het toegankelijk organiseren van een activiteit. De kinderambassadeurs zijn daar ook gepresenteerd. Verschillende kinderen met een beperking kunnen vanuit hun ervaringsdeskundigheid bijvoorbeeld ons als gemeente adviseren over de inrichting van inclusieve speeltuinen. Of andere organisaties in de stad over het toegankelijk maken van hun activiteit.
- In het Integraal Huisvestingsplan (IHP) is toegankelijke en inclusieve onderwijshuisvesting als beleidsrijke toevoeging opgenomen. Met als doel om kinderen en jongeren met en zonder ondersteuningsbehoeften vaker samen te laten leren op scholen dicht bij huis.
- Het Apcg heeft in 2023 diverse projecten in de openbare ruimte, gemeentelijk vastgoed en evenementen geschouwd met diverse ervaringsdeskundigen. Zodat er vervolgens aanpassingen gedaan kunnen worden volgens de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST).
- Zie voor de voortgang van de uitvoering van de AST de betreffende passages bij Openbare Ruimte (speeltuinen en hoofdlooproutes) en Vastgoed (toegankelijkheid gemeentelijk vastgoed).
- Zo zijn in het kader van het verbeteren van de toegankelijkheid voor mensen met een beperking op de hoofdlooproutes is een start gemaakt in Malburgen. Daar waar sprake is van herinrichting van de openbare ruimte is er aandacht voor verbeteren van de toegankelijkheid.
- In 2023 zijn twee maal verkiezingen georganiseerd (Provincie en Waterschappen in maart en Tweede Kamer in november). Bij beide verkiezingen hebben we volop ingezet op toegankelijkheid, zodat iedere Arnhemmer die mocht stemmen ook kon stemmen. In enkele stembureaus met lichte ondersteuning van stembureauleden en in de meeste gevallen zelfstandig. Daarvoor hebben we onder andere drempelhulpen geplaatst en is voor inwoners met een visuele of lichamelijke beperking een stemtaxi ingezet. Voor inwoners met een visuele beperking lag er op twee stembureaus een stemmal met gesproken kandidatenlijsten. En voor inwoners met een auditieve beperking waren op één locatie gebarentolken aanwezig.

Onder dit focuspunt vallen het netwerk 'Diversiteitsreis' en onze inzet richting verbonden partijen en subsidie- en inkooprelaties.

Netwerk Diversiteitsreis

De beoogde resultaten (prestatie-indicatoren) voor het netwerk Diversiteitsreis, die we in de Begroting beschreven, hebben we alle drie behaald:

Er zijn in 2023 vier bijeenkomsten geweest. Veertien nieuwe organisaties hebben zich aangesloten (dit is vier meer dan vooraf beoogd), waaronder een partnerorganisatie (InDifferent) en diverse verbonden partijen en subsidierelaties. Met het oog op verdere professionalisering van het netwerk Diversiteitsreis is een verkenning gestart naar de mogelijke uitwisseling met het netwerk 'Samen voor een Baan'. Een netwerk dat zich richt op inclusief werkgeverschap en meer werk voor mensen met een beperking/afstand tot de arbeidsmarkt.

Op basis van deze verkenning zijn we in het laatste kwartaal van 2023 met een afvaardiging van organisaties uit het netwerk begonnen met het herijken van de ambitie en werkwijze van het netwerk. Verdere professionalisering staat gepland voor 2024. Daarnaast heeft ongeveer twee derde van het netwerk in januari 2024 de training 'Unlocking the Code' gevolgd. Deze training gaat over breincodes die diversiteit en inclusie tegenwerken.

Onze inzet richting samenwerkingspartners

In de raadsbrief [Inclusie en diversiteit bij samenwerkingspartners van 14 maart 2023](#) hebben we beschreven wat we van verbonden partijen en subsidie- en inkooprelaties vragen qua inzet op een inclusieve en diverse organisatie en dienstverlening. Bij verbonden partijen en subsidiepartners hebben we bij onze accounthouders geïnvesteerd in kennis en bewustwording over inclusie en diversiteit. Hiermee zijn we ook toezegging 1201 nagekomen.

In 2023 hebben we reacties verzameld op onze brief naar verbonden partijen en deze waar nodig bestuurlijk geagendeerd. Van alle dertien verbonden partijen, met uitzondering van één, hebben we een inhoudelijke reactie ontvangen.

Via de accounthouders monitoren we de inzet van verbonden partijen op diversiteit en inclusie.

Op basis van gesprekken met een aantal grote subsidiepartners hebben we een plan gemaakt voor de periode 2024-2026 over het opnemen van afspraken over diversiteit en inclusie in de beschikkingen voor alle subsidierelaties.

Wat betreft inkooprelaties hebben we in 2023 organisatorische voorbereidingen getroffen om diversiteit en inclusie in 2024 verder in te bedden in ons inkoop- en aanbestedingsbeleid.

We hebben de ambitie om in 2026 een inclusieve en diverse organisatie te zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. In 2023 hebben we met diverse inspanningen, die in het Uitvoeringsplan Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie zijn opgenomen, hieraan gewerkt.

In het Uitvoeringsplan is de doelstelling geformuleerd dat we in de periode 2022-2026 in de totale organisatie ieder jaar minimaal één procentpunt in de totale organisatie willen stijgen op de vertegenwoordiging van medewerkers met een herkomstland buiten Europa. Daarbij willen we ook expliciet een groei bereiken in de schalen 11 en hoger.' Dit meten we jaarlijks via de CBS Barometer Culturele Diversiteit. Ook in 2023 hebben dit laten meten. We zijn in 2023 in de totale organisatie één procentpunt gestegen. In de schalen 11 en hoger is de vertegenwoordiging gelijk gebleven. De doelstelling is hiermee gedeeltelijk behaald. Representatie van deze groep in de schalen 11 en hoger blijft een punt van aandacht. Meer informatie hierover is te lezen in [de raadsbrief](#) van 21 februari 2024.

Daarnaast realiseren we de doelstelling om aan de Wet Banenafpraak te voldoen. Ook de doelstelling om vijf extra banen dan wettelijk vereist te realiseren, hebben we behaald.

Ook hebben we een doelstelling opgenomen dat we werken aan een open organisatiecultuur, die door iedereen als inclusief wordt ervaren. Dit meten we tweejaarlijks met de Nederlandse InclusiviteitsMonitor (NIM). Deze hebben we in 2023 voor de tweede keer uitgevoerd. De eerste keer was in 2021. Voor de mate van inclusiviteit willen we minimaal gelijk en bij voorkeur hoger scoren dan de score van de NIM van 2021 (53,5%). De NIM bestaat uit 2 onderdelen: beleidsscan (welk Diversiteit & Inclusie beleid voeren we) en de medewerkersscans (ervaren inclusiviteitsklimaat). Wanneer we de scores van de medewerkersscans bekijken over de mate van ervaren inclusiviteitsklimaat door medewerkers, zien we dat zowel de meerderheids- als de minderheidsgroep in 2023 het inclusiviteitsklimaat iets positiever beoordeelt dan respectievelijk de meerderheids- en minderheidsgroep in 2021. Dat is een kleine vooruitgang. Als we kijken naar de resultaten van de beleidsscan zien we dat de score in 2023 op inclusiebeleid iets lager is uitgevallen dan het jaar ervoor, namelijk 51%. In 2021 hadden we een score van 53,5%. Ook hier is de doelstelling gedeeltelijk behaald.

We hebben het afgelopen jaar verder gewerkt aan de inspanningen uit het Uitvoeringsplan. Een aantal voorbeelden (zie hiervoor ook de paragraaf Bedrijfsvoering, onderdeel P&O):

- Er is een onboardingsprogramma ontwikkeld om nieuwe medewerkers zich welkom te laten voelen en op verschillende vlakken kennis te laten maken met onze organisatie. Diversiteit en inclusie is een vast onderdeel in het programma, met een introductie op het thema en een training over hoe je brein werkt als het gaat om onbewuste vooroordelen en uitsluiting.
- We hebben diverse trainingen en activiteiten georganiseerd voor meer bewustwording op thema's als discriminatie en racisme, onbewuste vooroordelen, digitale toegankelijkheid, begrijpelijke taal en generatiemanagement. In 2023 hebben ongeveer 400 medewerkers bovenstaande e-learning, quicklearning of trainingen gevolgd. Daarnaast hebben ongeveer 500 tot 600 medewerkers deelgenomen aan andere activiteiten
- Aandacht voor meer feestdagen (naast de Christelijke) die voor medewerkers ook belangrijk zijn. Denk aan Ramadan, Eid al-Fitr, Eid al-Adha, Jom Kippoer, Divali en Pesach en Ketu Koti.
- We hebben stilte-ruimtes ingericht voor medewerkers voor rust, meditatie en gebed.
- Inmiddels hebben we onder andere voorbereidingen getroffen voor de inrichting, het proces en heldere kaders van de gemeentepool. Ook is gewerkt aan een wervingsplan, zodat de eerste kandidaten in het eerste kwartaal van 2024 geworven kunnen worden.
- Het Leiderschapsprogramma is gestart met diverse leiderschapsdagen, ontwikkeling van een visie op leiderschap en een leiderschapsprofiel.
- Aanvullend op de interne vertrouwenspersonen, hebben we twee externe vertrouwenspersonen aangesteld om een betere representatie te krijgen en de drempel om te melden te verlagen.

Langs drie lijnen investeerden we in de inclusiviteit van de gemeentelijke communicatie:

Digitale toegankelijkheid gemeentelijke websites

We werkten aan het verbeteren van de digitale toegankelijkheid van de gemeentelijke websites. Bestaande en nieuwe. We pasten onder meer huisstijlsjablonen aan, trainden collega's en stelden een aandachtfunctionaris digitale toegankelijkheid aan. Met de komst van die aandachtfunctionaris is het onderwerp digitale toegankelijkheid geborgd in de gemeentelijke organisatie.

Schrijven in begrijpelijke taal

We trainden tientallen gemeentelijke medewerkers in het schrijven op B1-niveau. Het lezerspanel van Arnhemmers gaf feedback op gemeentelijke teksten en onduidelijke brieven werden herschreven. Bovenop wat we al doen, gaan we komend jaar een 'Meldpunt onduidelijke brieven' inrichten. Mensen die een brief van de gemeente onduidelijk vinden, kunnen die naar dit meldpunt sturen en vragen om verduidelijking. Op deze manier zijn we toezegging 1330 nagekomen.

Inclusief woord- en beeldgebruik

We maakten een handreiking inclusief woord- en beeldgebruik voor de gemeentelijke organisatie, namen deskundigheid op het gebied van inclusieve communicatie nadrukkelijk mee in de nieuwe aanbesteding van externe vormgevers, en we maakten beleid voor het schriftelijk communiceren in andere talen dan het Nederlands (toezegging 1200).

Met de [raadsbrief 'stand van zaken inclusieve communicatie'](#) van 30 november 2023 is de raad geïnformeerd over het nakomen van beide bovengenoemde toezeggingen.

[Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023](#)

[22A70 Suïcidepreventie toegankelijk voor iedereen](#)

De tekstuele en financiële wijziging zijn in de geamendeerde Begroting 2023 verwerkt.

Zie voor een verdere toelichting de tekst hierboven bij de inspanning 'Suicidepreventie toegankelijk voor iedereen'.

[22A80 Anti-racisme aanpak](#)

De tekstuele en financiële wijziging zijn in de geamendeerde Begroting 2023 verwerkt.

Dit amendement is uitgevoerd via de aanpak 'Arnhem tegen Racisme'. In de raadsbrief '[Stand van zaken Arnhem tegen Racisme](#)' van 9 mei 2023 staat deze aanpak verder omschreven.

[22M126 In verbinding beginnen](#)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief "[Toekomstbestendige opvang vluchtelingen](#)" van 14 november 2023.

[22M128 Antidiscriminatie en antiracisme aanpak](#)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief '[Stand van zaken Arnhem tegen Racisme](#)' van 9 mei 2023.

[22M156 Aan de slag met de lokale coördinator tegen racisme en discriminatie](#)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief '[Start Arnhemse Coördinator tegen Discriminatie en Racisme](#)' van 27 september 2023.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	37.900	27.579	53.645	51.123	2.522
Baten	13.831	1.784	23.465	24.048	583
Saldo lasten en baten	-24.069	-25.796	-30.180	-27.075	3.105
Toevoegingen aan reserves	3.406	1.100	4.358	6.285	-1.926
Onttrekkingen aan reserves	2.015	200	3.707	4.822	1.114
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-1.391	-900	-651	-1.463	-812
Gerealiseerd resultaat	-25.459	-26.696	-30.831	-28.538	2.293

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	2.376	V			
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	1.350	V	Opvang vluchtelingen Oekraïne	I	AR
Welzijn	561	V	SPUK en uitvoeringskosten Nieuwkomers	I	BR
Welzijn	344	V	Algemeen Samenlevingsopbouw	I	AR
Welzijn	121	V	SWOA/Budget	I	AR
Baten	720	V			
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	853	V	Opvang vluchtelingen Oekraïne	I	AR
Welzijn	-133	N	SPUK inburgering	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.926	N			
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	-344	N	Algemeen asiel en vluchtelingen	I	BR
Welzijn	-774	N	Uitvoeringskosten en Trajecten inburgering	I	BR
Maatschap opvang vrouwenopvang en huiselijk geweld	-808	N	Vrouwenopvang	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	1.115	V			
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	1.137	V	Opvang vluchtelingen Oekraïne	I	AR
Maatschap opvang vrouwenopvang en huiselijk geweld	-22	N	Doorstroomvoorzieningen	I	BR

Opvang vluchtelingen Oekraïne

Een voordeel bij de baten is ontstaan doordat het werkelijk te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag hoger is dan verwacht voor 2022 en hoger dan de eerder gemaakte inschatting in 2023. Het voordeel bij de lasten is ontstaan doordat de uitgaven binnen het normbedrag vallen. Het verschil komt vooral doordat de kapitaalslasten van de geopende locatie in mei 2023 vanaf 2024 worden geactiveerd terwijl wel een vergoeding in het normbedrag 2023 is ontvangen. Het resultaat wordt toegevoegd aan de algemene reserve, ter dekking van het risico in risicoparaagraaf.

SPUK en uitvoeringskosten Nieuwkomers

In 2023 is bij de Spuk Inburgering € 133.000 minder beschikt dan waar wij rekening mee hadden gehouden. Daar tegenover is er € 577.000 minder is uitgegeven aan uitvoeringskosten dan verwacht omdat de instroom in 2023 later op gang kwam. Doordat de instroom later op gang kwam is later gestart met de werving van personeel en zijn er bij het bedrijfsbureau lagere kosten gemaakt. Deze saldi worden via een bestemmingsreserve in 2024 alsnog ingezet.

Algemeen Samenlevingsopbouw

Dit voordeel is voornamelijk ontstaan door niet ingevulde vacature ruimte.

SWOA

De subsidie aan SWOA is lager dan begroot. Hier is een voordeel van € 185.000 door ontstaan. Dit voordeel is deels (€ 64.000) verantwoord op wijkprogramma.

Vrouwenopvang en huiselijk geweld

Het regioplan en lokale plan vrouwenopvang zijn conform afspraak uitgevoerd in 2023, dit heeft minder gekost dan was begroot. Binnen budget VO hebben we specifiek geld gekregen voor de uitvoering van het Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming, deze middelen komen van het Rijk. De middelen zijn in 2023 niet uitgegeven en komen pas in dit en komend jaar tot besteding. Het voordeel zal conform besluitvorming van de raad worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Beschermd en Weerbaar.

BR Welzijn en Inclusie

In 2023 is er € 577.000 minder is uitgegeven aan uitvoeringskosten dan verwacht omdat de instroom in 2023 later op gang kwam. Doordat de instroom later op gang kwam is later gestart met de werving van personeel en zijn er bij het bedrijfsbureau lagere kosten gemaakt. Deze saldi worden via zijn toegevoegd aan de bestemmingsreserve om in 2024 alsnog te worden ingezet.

Met wie werken we samen

Partners

We werken op het gebied van Welzijn samen met onder andere Rijnstad, SWOA, MvT, AM support, Presikhaaf University en buurthuizen.

Vanuit Inclusie gaat het om Vizier, Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg), Bijzonder in Arnhem, InDifferent, COC, Stichting Comité 30 juni-1 juli Arnhem.

De klankbordgroepen in het kader van de Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en het actieplan Vrij zijn in Arnhem zijn vanuit hun betrokkenheid en ervaringsdeskundigheid belangrijke partners als het gaat om meedenken en prioritering.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paraagraaf Subsidies](#).

Op het gebied van opvang, huisvesting en integratie werken we samen met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA), Leger des Heils, Vrijwilligerscentrale Rijnstad, Vluchtelingenwerk Nederland, NIDOS, Yoin en inburgering, taal- en werkaanbieders en Buddy to Buddy.

Beleidskaders

- [Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven](#);
- [Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren](#);
- [Kamerbrief over Een \(t\)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid](#);
- Plan van Opvang naar wonen;
- Herijking welzijnsopdracht Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- [Arnhemse standaard toegankelijkheid](#);
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem;
- Actieplan Vrij zijn in Arnhem;
- Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap;
- Nationaal Actieplan Dakloosheid.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, te bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is. We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Arnhemmers gezonder en fitter		(A)
Gezonde levensstijl		(D)

Vanaf september 2023 is in Arnhem de eerste gezondheidsmakelaar ingezet met de opdracht voor een jaar om een domeinoverstijgende bijdrage te leveren aan de uitvoering van het Arnhems Preventieakkoord 'Een leven lang Gezond & Fit' en het Gebiedsplan van het Nationaal Programma Arnhem-Oost. In de eerste maanden heeft de gezondheidsmakelaar geïnvesteerd in het leren kennen van de vijf wijken van Arnhem-Oost en de (meest) relevante organisaties en professionals die daar werkzaam zijn. Hiermee heeft de gezondheidsmakelaar inzicht gekregen in de behoeften van professionals en de kansen die professionals zien om inwoners beter te bereiken en te motiveren om deel te nemen aan bestaand aanbod. In 2024 gaat de gezondheidsmakelaar aan de slag met de opgehaalde inzichten en zet deze om in een concrete aanpak.

Het Arnhems Lokaal Sportakkoord is herijkt en er is nu een Arnhems Sportakkoord II, waarmee we inzetten op samenwerking met betrokken partijen om bewegen te stimuleren voor alle Arnhemmers. De uitvoering loopt door in de komende jaren.

We hebben invulling gegeven aan de doelstellingen vanuit het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) en het IZA. We hebben gebruik gemaakt van de extra (financiële) mogelijkheden die deze akkoorden ons bieden op het gebied van kansrijke start, gecombineerde leefstijlinterventie, aanpak overgewicht en obesitas kinderen, valpreventie, gezonde leefomgeving en combinatiefunctionarissen. In 2023 zijn een clubkadercoach, een sportparkmanager, een jeugdcoördinator en twee extra buurtsportcoaches aan de slag gegaan.

We hebben nieuw sportbeleid ontwikkeld op het vlak van toekomstbestendigheid van sportaanbieders, een positief sportklimaat en er is nieuw (duurzaam) kunstgrasbeleid ontwikkeld. In 2023 zijn de voorbereidingen van het NK Wielrennen, het EK beachvolleybal en het olympisch festival gestart. Ook zijn de gymzalen Bethaniënstraat en de sporthal Middachtensingel opgeleverd.

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

Het werken aan meer kansengelijkheid voor onze allerjongste Arnhemse kinderen vraagt om een integrale en structurele aanpak. Daarom is op 6 maart 2023 door zo'n 15 partners uit de geboortezorg, het sociale domein en de gemeente Arnhem een intentieverklaring Kansrijke Start getekend. Hierin verklaren deze partijen dat zij zich gezamenlijk zullen inspannen om meer Arnhemse kinderen een kansrijke start te bieden. In 2023 hebben we samen met deze netwerkpartners uitvoering gegeven aan de thema's uit de uitvoeringsagenda Kansrijke Start 2023. Het gaat om het beter signaleren van kwetsbare (aanstaande) ouders, het inzichtelijk en toegankelijk maken van het zorglandschap, het ontwikkelen van een MDO (multidisciplinair overleg), ouders beter voorbereiden op het ouderschap en het verbeteren van de samenwerking in het netwerk. Vanwege de afwezigheid van de projectleider zijn verschillende acties uit de uitvoeringsagenda doorgeschoven naar 2024.

Alle jeugdgezondheidszorg voor de jongste doelgroep 0 tot 4 jaar is weer uitgevoerd conform het 'oude' uitvoeringsniveau van voor de afschaling in 2022. Dit betekent dat de jeugdgezondheidszorg (JGZ) sinds het najaar van 2023 weer volledig inzetbaar is voor Kansrijke Start.

Minder inwoners hebben overgewicht

(I)

Het programma GO! draait volledig in de vijf Arnhem-Oost wijken. Steeds meer kinderen nemen deel aan dit programma en worden samen met het gezin begeleid naar een gezondere leefstijl. In 2022 volgden 98 kinderen het programma GO! en in 2023 was dit naar schatting 88 kinderen. Het streven was 100 kinderen, dit hebben we niet gehaald. Vanaf 2024 kunnen specifieke onderdelen van GO! worden vergoed vanuit de Zorgverzekeringswet. Dit geeft ruimte om meer kinderen te begeleiden.

Met het programma JOGG blijven we stappen zetten naar een samenleving waarin de gezonde keuze de makkelijke keuze is. Alle basisscholen in de Arnhem-Oost wijken worden voorzien van schoolfruit en het aanbod van voedingseducatie op scholen is uitgebreid. Alle buurtsportcoaches kunnen werken met het programma ENERGIE. In dit programma leren kinderen spelenderwijs tijdens de gymles of naschools beweegaanbod wat gezonde voeding is. In 2024 zetten we het streven door dat er bij alle scholen, die een rijke schooldag aanbieden, voedingseducatie in combinatie met bewegen bekend is.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

(I)

Het 2+1+2 concept (5 uur bewegen op en rondom school) breidt zich nog steeds uit en vindt inmiddels elders in het land ook navolging. Steeds meer scholen doen mee en steeds meer scholen voldoen ook aan de 2 uur bewegingsonderwijs per week.

De urban sports voorzieningen in de stad worden nog steeds zeer goed gebruikt, denk hierbij aan de pumptracks bij Olympus en Rijkerswoerd maar ook aan verschillende skateplekken zoals het nieuwe skatepark bij Rosorum. In mei 2023 zijn ook free-run elementen toegevoegd aan het Olympus-kwartier; hiermee voegen wij een extra 'urban' beweegvoorziening toe aan de stad. Ook vordert de planfase voor de groene, beweegvriendelijke invulling rondom Sportpark 't Lange Water gestaag; deze plek zal naar verwachting in 2024 gerealiseerd worden. Al met al wordt de openbare ruimte in Arnhem steeds beweegvriendelijker.

Wij blijven daarnaast inzetten op de groei van padel in Arnhem. Inmiddels liggen er 10 padelbanen in Arnhem en is de populariteit van de sport enorm. We zien dat in Arnhem nog steeds weinig mensen lid zijn van een vereniging. Daarom zetten we stappen om onze sportparken anders te gebruiken (beter te benutten). Met name op sportpark de Bakenhof zijn stappen gezet om het sportpark veel meer een centrale ontmoetingsplek van de wijk te maken, zo is er extra aanbod toegevoegd door de Hockey Foundation en werken de verenigingen op het sportpark goed samen om meer Arnhemmers te laten bewegen. We blijven inzetten op het versterken van verenigingen waar dat kan en daarnaast zetten wij in op aanvullend gebruik van de sportparken door de wijk, welzijnspartijen en het onderwijs.

In begin 2023 is ook de uitvoering van het lokaal sportakkoord 1 afgerond. De resultaten hiervan waren erg positief. In juli 2023 is het lokaal sport- en beweegakkoord herijkt en is de uitvoering van sportakkoord 2 gestart. Wij gaan ook de komende jaren samen met de Arnhemse sportsector werken aan het in beweging krijgen van de Arnhemmers, aan vitale verenigingen en aan een positief sportklimaat in Arnhem. Inmiddels zijn de eerste projecten in het kader van het sportakkoord opgestart en dit zal in 2024 worden uitgebreid.

Voor ouderen is het aanbod op niveau gehouden, er zijn weer meer wandelgroepen opgericht en verschillende interventies lopen door, zoals soople (cursus om weer te starten met bewegen) en valpreventie. In aansluiting op het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zijn wij in het vierde kwartaal van 2023 gestart met een Arnhemse aanpak Valpreventie & Vitaal Ouder worden.

Doelstelling is om aanzienlijk meer ouderen richting passend beweegaanbod te begeleiden in 2024. Hierbij wordt samengewerkt met Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), de thuiszorg, fysiotherapeuten en de huisartsen en apothekers. Er is ook meer aandacht voor beweegplekken voor ouderen in de openbare ruimte zoals door het aanleggen van jeu-de-boules banen.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

(I)

Wij blijven stappen zetten richting een rookvrije generatie. Scholen en sportverenigingen zijn rookvrij en de speeltuinen en bushaltes in Arnhem zijn aangeduid als rookvrije zone. Tijdens Stoptober hebben we extra aandacht besteed aan stoppen met roken en roken zal weer één van de aandachtspunten zijn tijdens de Gezond en Fit maand in 2024. Eind 2023 zijn we gestart met een wijkaanpak voor een rookvrij Presikhaaf. In een periode van 2,5 jaar ontwikkelen we een aanpak die past bij de leefwereld van bewoners uit Presikhaaf. Doel hiervan is het voorkomen dat jongeren beginnen met roken en om rokers toe te leiden naar passende stoppen met roken hulp.

In 2023 hebben we een start gemaakt om het programma Helder op School, of een ander integraal preventieprogramma, op alle middelbare scholen in Arnhem te implementeren. Helder op School is een integrale aanpak om scholieren of studenten bewust te maken van de gevolgen en hen te stimuleren niet te roken of te drinken, geen drugs te gebruiken en niet te veel te gamen. In 2023 is er met alle middelbare scholen contact geweest over Helder op School en vaperen. Op 7 middelbare scholen in Arnhem worden onderdelen van Helder op School geïmplementeerd.

In de zomer van 2023 vond de buitententoonstelling KIND VAN plaats in Arnhem. Hiermee richtten we ons op kinderen van ouders met psychische problemen of verslaving. Het exacte aantal mensen dat we hiermee bereikt hebben is niet bekend omdat de tentoonstelling in de openbare ruimte plaatsvond. Wel blijkt uit ervaringsverhalen dat de tentoonstelling indruk heeft gemaakt en met name heeft bijgedragen aan het bespreekbaar maken van psychische en verslavingsproblemen.

We besteden ook aandacht aan de mentale gezondheid van scholieren; daarbij blijven we zoeken naar nieuwe vormen om hen te ondersteunen bijvoorbeeld via een podcast en/of een chatfunctie. Daarnaast zijn we bezig met een inventarisatie van het bestaande aanbod om ervoor te zorgen dat jongeren laagdrempelig gebruik kunnen maken van het aanbod dat bijdraagt aan het verbeteren van hun mentale gezondheid en problemen helpt voorkomen.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen		54		46,60	

Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks, in 2022 deed de GGD eenmalig een extra meting vanwege corona)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% roken		21		21	

Eenheid: Percentage inwoners dat rookt

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks, in 2022 deed de GGD eenmalig een extra meting vanwege corona)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% voldoet aan alcoholrichtlijn		43		43	

Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks, in 2022 deed de GGD eenmalig een extra meting vanwege corona)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% kinderen eet minstens elke dag fruit			84		

Eenheid: Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet

Bron: Kindmonitor GGD

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% kinderen beweegt iedere dag 1 uur			29		

Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat elke dag minstens 1 uur beweegt

*Dit is een inschatting van ouders over het beweeggedrag van hun kinderen. Het vermoeden is dat door de vraagstelling het percentage zeer laag uitvalt. Landelijk gezien voldoet gemiddeld 56,8% van de kinderen 4 tot 12 aan de beweegrichtlijn. Wij vermoeden dat het percentage in Arnhem hoger ligt dan 29%. We zijn in gesprek met de GGD om een vollediger beeld te krijgen.

Bron: Kindmonitor GGD

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% senioren (65+) dat aan de beweegnorm voldoet		37			

Eenheid: Percentage senioren dat aan de beweegnorm voldoet

Bron: Volwassenen gezondheidsmonitor GGD

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% lid van sportvereniging	19,50	19,30	19,40	19,20	

Eenheid: Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging

Bron: Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid		80		68	

Eenheid: Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks, in 2022 deed de GGD eenmalig een extra meting vanwege corona)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Waardering sportvoorziening	61		64		

Eenheid: % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Waardering speelvoorzieningen kinderen	60		62		

Eenheid: % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Waardering voorzieningen om te bewegen	73		74		

Eenheid: % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Niet sporters		46,90		43,90	

Eenheid: Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, in 2022 deed de GGD eenmalig een extra meting vanwege corona)

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023

22M124 Tempo maken met uitbreiden PrEP-zorg

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief '[Afdoen motie Tempo maken met PrEP-zorg](#)'

22M134g Sportmakelpunt

Wij hebben de punten onderzocht die in de motie zijn opgenomen. In afstemming met de Arnhemse Sportfederatie (ASF) zijn wij tot de conclusie gekomen dat er geen behoefte is aan een aanvullend platform. Een aantal verenigingen in Arnhem maken al gebruik van een platform, namelijk Taakie. In de tweede helft van 2023 zullen wij dit platform nogmaals onder de aandacht brengen bij de Arnhemse sportverenigingen. Dit gebeurt in samenwerking met de ASF en Sportbedrijf Arnhem.

Tot slot, is het relevant om te vermelden dat mond-tot-mond reclame altijd een krachtig middel blijft om vrijwilligers te vinden. Een vacaturebank / platform is minder succesvol. Hierover volgt in het eerste kwartaal 2024 een raadsbrief waarin we uitvoerder ingaan op deze motie.

22M178g Maatschappelijke organisaties steunen en verduurzamen

Aan deze motie is uitvoering gegeven. Maatschappelijke organisaties zijn de afgelopen maanden op verschillende manieren inhoudelijk en financieel ondersteund. De meest belangrijke (financiële) maatregel was de 'tijdelijke subsidieregeling compensatie energiekosten maatschappelijke organisaties'. Door middel van een raadsbrief zal in het eerste kwartaal 2024 nader bericht worden over de resultaten in relatie tot de motie.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.265	24.684	30.348	27.892	2.456
Baten	5.589	3.398	8.673	7.625	-1.049
Saldo lasten en baten	-19.676	-21.286	-21.674	-20.267	1.407
Toevoegingen aan reserves	773	418	1.091	1.166	-75
Onttrekkingen aan reserves	983	553	1.071	1.060	-10
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	210	136	-20	-106	-85
Gerealiseerd resultaat	-19.465	-21.151	-21.695	-20.373	1.322

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	2.390	V			
Publieke gezondheid en GGD	742	V	Publieke gezondheid: Brede Spuk	I	AR
Sport	588	V	Middelen Sportbedrijf turap 2 2023	I	AR
Sport	542	V	SPUK MEOZ	I	AR
Sport	511	V	Sportbedrijf: Brede Spuk	I	AR
Publieke gezondheid en GGD	350	V	Functionaardering motie 21M52G	I	AR
Sport	309	V	Winterfonds	I	AR
Sport	-198	N	SPUK Sport	I	AR
Sport	-454	N	Vastgoed Binnensport	I	AR
Baten	-874	N			
Sport	-391	N	SPUK Sport	I	AR
Publieke gezondheid en GGD	-483	N	Publieke gezondheid: Brede SPUK	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0				
Onttrekkingen aan reserves	-10	N			
Sport	-10	N	Onderhoud vastgoed	I	BR

Publieke Gezondheid: Brede Spuk

Door de inzet van de brede SPUK GALA (Gezond en actief leven akkoord) op bestaande activiteiten, zoals kansrijke start en de aanpak overgewicht zijn er minder lokale Arnhemse middelen ingezet. Dit leidt tot een incidenteel voordeel, welke wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Het niet bestede deel van de SPUK (baten) wordt gedeeltelijk meegenomen naar 2024.

Middelen sportbedrijf Turap 2 2023

In het budgettair kader 2023 voor Sportbedrijf is naast de basissubsidie en meerwerk ook rekening gehouden met een verwacht exploitatietekort en een compensatie voor de indexatie van de huur in 2023.

Op basis van een geactualiseerde prognose door Sportbedrijf bleek de werkelijke loon en prijsstijging lager dan in eerste instantie verwacht. Verder is compensatie voor de gestegen huur niet noodzakelijk gebleken.

Dit heeft tot gevolg, dat er geen additionele subsidieverlening 2023 aan het Sportbedrijf gedaan is.

SPUK Meerkosten Energie Openbare Zwembaden (MEOZ)

De gemeente heeft vanuit de specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden een bedrag ontvangen ter hoogte van € 1.300.000 in 2023. Deze uitkering hebben wij ingezet ter dekking van de meerkosten energie voor de zwembaden de Grote Koppel en Valkenhuizen. Van het totaal bedrag is € 759.000 ingezet in 2023.

Sportbedrijf: Brede Spuk

Er is een voordeel gerealiseerd op de activiteiten rond valpreventie. Deze waren ook onderdeel van het budgettair kader Sportbedrijf 2023. We dekken dit nu vanuit de Brede Spuk, wat een incidenteel voordeel oplevert op de subsidie aan Sportbedrijf. Daarnaast zijn aanvullende activiteiten met betrekking tot valpreventie en onder andere extra sportcoaches ook uit de Spuk gedekt.

Functiewaardering motie 21M52G

De motie Investeren in preventie loont is in 2021 aangenomen door de gemeenteraad en is financieel vertaald door €350.000 structureel in de begroting te ramen. Deze motie is aangenomen ten tijde van de constatering, dat de VGGM krap georganiseerd is. Het budget dat hiervoor was geraamd in de begroting van 2022 is niet besteed, onder andere door de coronapandemie, het uitblijven van de functiewaardering van het personeel van de VGGM, maar ook omdat er nog geen uitgewerkte plannen lagen voor meer inzet op preventie. Het budget uit 2022 is destijds overgeheveld naar 2023. In 2023 is het overgeheveld budget volledig ingezet voor bekostiging van gezondheidsplein, gezondheidsmakelaar en het lokaal aanbod vanuit VGGM (DVO).

Het toegekende budget voor de jaarschijf 2023 is niet besteed en deze middelen worden in 2023 incidenteel toegevoegd aan de Algemene Reserve.

Winterfonds

Als onderdeel van de subsidie in 2023 aan Sportbedrijf is er €309.000 energievergoeding verleend.

De dekking van deze vergoeding vindt plaats door het Winterfonds van de Provincie Gelderland. Dit fonds is opgericht ter ondersteuning van onder andere sportvoorzieningen. Omdat in de begroting al rekening werd gehouden met deze kosten, maar nog niet met de alternatieve dekking van de provincie, geeft dit een incidenteel voordeel aan de lastenkant.

SPUK Sport

Sinds 2019 is de BTW op sport niet meer aftrekbaar en derhalve kostprijsverhogend. Ter compensatie hiervan is een subsidieregeling ingesteld: Spuk-Sportstimulering, waarmee de lasten gecompenseerd kunnen worden.

Voor 2023 is er een hoger bedrag uitgegeven dan er werkelijk is ontvangen. Dit komt doordat het totaalbedrag van alle aanvragen hoger is dan het uitkeringsplafond. Onze aanvraag is voor 68,81% geaccepteerd. In 2023 zijn er zijn er meer uitgaven gerealiseerd dan verwacht.

Vastgoed binnensport

De kosten voor onderhoud van de gemeentelijke panden in gebruik voor sportactiviteiten waren hoger dan begroot (€ 454.000 nadeel). Dit betrof onvoorziene werkzaamheden, hoger uitgevallen planmatig onderhoud en duurzaamheidsmaatregelen. Het budget voor de duurzaamheidsmaatregelen voor vastgoedbeheer is binnen het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën begroot.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

- [Plan Gezond en fit](#);
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 '[Gezondheid breed op de agenda](#)' (mei 2020);
- [Nationaal Preventieakkoord](#);
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

De klimaatverandering wacht niet op ons. Het is crisis en we willen die verder tegengaan door vol in te zetten op een inclusieve energietransitie. Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy made in Arnhem. Een oude lineaire economie past daar niet bij, die laten we los en een circulaire economische benadering staat centraal in ons omgaan met grondstoffen en afval. Daarbij streven we naar duurzaamheid en brede welvaart en daarbij zijn de 17 Sustainable Development Goals leidend.

We zetten New Energy made in Arnhem door, nemen regie op versnelling met oog voor kwetsbare inwoners. Stijgende energiekosten vragen een acute aanpak bij de meest kwetsbaren. We pakken door op programma New Energy made in Arnhem 2020-2030.

We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en door het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. Met een Burgerberaad en intensiveren van ArnhemAAN zoeken we de inwoners op en gaan we samen aan de slag. Een (gebiedsgericht) Arnhems Isolatieprogramma is in de maak en we intensiveren de samenwerking met bedrijven omdat ook daar flinke slagen nodig zijn. De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Een steviger duurzaam mobiliteitsplan is in ontwikkeling als basis voor verdere uitvoering.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)		
Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017		(D)
De meest recente data over CO2-uitstoot (Landelijke klimaatmonitor) zijn van 2021. Hieruit is een dalende trend voor de gebouwde omgeving (woningen en publieke gebouwen) zichtbaar sinds 2015. Sinds referentiejaar 2017 is 61 kT CO2 gereduceerd. Welk deel hiervan een gevolg is van autonome ontwikkelingen en welk deel van programma-inspanningen is niet te achterhalen, zie ook voortgangsrapportage New energy made in Arnhem . In deze rapportage is van alle doelen en inspanningen aangegeven wat de voortgang is. Ook is duiding gegeven aan de cijfers.		
2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023		(I)
Van 2020 tot en met 2023 zijn ruim 2.500 huishoudens geholpen en bereikt, door energiecoaches, buurtklusteams, via wijkteams en scholen en vanuit de witgoedregeling. De werkzaamheden tegen energiearmoede gaan op volle kracht door in 2024 en 2025, met nieuwe middelen en instrumenten. Hierbij zetten we onder andere zwaarder in op buurtklusteams.		
Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)		(I)
Het opstellen van uitvoeringsplannen per wijk is een middel om de doelstelling aardgasvrij van de hele stad op te delen in realiseerbare onderdelen. Daarnaast geven de uitvoeringsplannen per wijk de inwoners ruim van tevoren aan welk alternatief voor hun wijk beschikbaar is. Om dit inzicht te geven moeten we zeker weten of de oplossing voor een bepaalde wijk haalbaar en realistisch is. Deze zekerheid is voor de meeste wijken van Arnhem nog onvoldoende. De toekomstige keuze hangt af van een aantal cruciale factoren zoals bouwjaar woningen, staat van isolatie, beschikbaarheid alternatieve warmtebron en mogelijkheid tot realiseren van collectief warmtenet. Voor de volgende wijken is er voldoende zekerheid, waardoor we samen met de bewoner een verkenning aan het uitvoeren zijn : Malburgen-Oost, Elderveld Noord, Kronenburg, Plattenburg, Hoogkamp. Afhankelijk van de uitkomsten van de verkenning kan dit gaan leiden tot eerste uitvoeringsplannen.		
15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030		(I)
In de eerste helft van 2023 hebben we de Arnhemse aanpak woningisolatie in het college vastgesteld en is de uitvoering daarvan gestart. We hebben de toekomstbestendig wonen lening uitgebreid naar VVE's en het budget fors verhoogd. Met de corporaties hebben we afspraken gemaakt over verduurzaming van hun bezit, wat volop in uitvoering is. Verder is de Subsidieregeling Eigen Woning Aanpak (SEWA) opgesteld, aangepast en in uitvoering. Eind 2023 is gestart met een verdere uitwerking van de doelgroep VVE's en Particuliere verhuurders en is gestart met een verkenning van subsidiemogelijkheden voor eigenaren van monumenten.		

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

(I)

Eind 2023 lagen er circa 196.000 zonnepanelen op daken in Arnhem; de doelstelling voor 2023 is daarmee ruim gerealiseerd. Door autonome ontwikkeling, en acties zoals de toekomst bestendig wonen lening groeit het aantal panelen nog steeds.

De aanleg en aansluiting van zonnepanelen op daken met een grootverbruik aansluiting stagneert door de netcongestie. Deze daken mogen nu de opgewekte stroom niet terugleveren aan het elektriciteitsnet. Op daken met een klein verbruik aansluiting is dit nog wel mogelijk.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

(I)

Eind 2023 staat de teller met aardgasvrije woningen op circa 1.100 woningen. Dit komt grotendeels door het volledig aardgasvrij maken van woningen in Immerloo en 't Duifje door Volkshuisvesting. De overige aantallen zijn ontstaan door autonome groei. Dit is 400 woningen minder dan de doelstelling voor 2023.

Om de doelstelling voor 2030 te behalen werken wij op dit moment in een aantal kansrijke wijken Elderveld-Noord, Kronenburg, Plattenburg, Hoogkamp en vijf all-electric buurten aan projecten.

Hiernaast zijn wij in het onderzoekgebied Malburgen-Oost een samenwerking met Volkshuisvesting en Vattenfall aan het verkennen over de uitrol van een warmtenet.

Het realiseren van het doel (6.500 woningen aardgasvrij) is complex en erg dynamisch. Door huidige marktomstandigheden blijkt het moeilijk om met veel partijen rendabele businesscases op te stellen.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

(I)

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030 (I) Arnhem is een gemeente waar energie-ondernemers innovaties ontwikkelen voor de energietransitie en wij passen waar mogelijke en relevant zo veel mogelijk innovaties toe. Afhankelijk van de rol van de gemeente worden ze gepromoot, geïnitieerd of gerealiseerd. De gemeente genereert zo markt en helpt daardoor mee aan een versnelde opschaling van de innovaties. Nagenoeg alle Arnhemse energie innovaties staan gedocumenteerd op de Lifeport website: <https://kaart.lifeport.nl/maps/energy-innovations/>

Concreet zijn in realisatie of zijn gerealiseerd:

- oplaadpunten voor auto's aan lantaarnpalen in Schuytgraaf;
- een batterijopslag met energiemanagementsysteem (EMS) op Koningspleij noord, dat aangesloten is op het zonnenveld en weer gekoppeld is aan autolaadpunten in de stad;
- mobiele generators op zonne-energie, ontwikkeld in Arnhem en toegepast bij GWW projecten en evenementen;
- zonnefolie van een Arnhems bedrijf op gemeentelijk vastgoed;
- op Industriepark Kleefse Waard: een innovatief laadplein met een beperkt formaat van de laadpalen en slimme aansturing ervan, een laadpaal met oplaadmogelijkheden voor vrachtwagens en een waterstoftankstation waar lokaal waterstof wordt gemaakt met Arnhemse technieken. In voorbereiding op realisatie is;
- daarnaast lopen er nu verschillende haalbaarheidsonderzoeken voor de toepassing van de Arnhemse energie innovaties.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
CO2-uitstoot gebouwde omgeving	307	272	285	0	0

Eenheid: kiloton

Bron: [Klimaatmonitor.nl/](https://klimaatmonitor.nl/) Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023
(www.arnhem.incijfers.nl/links)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
CO2-reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	34	69	56		

Eenheid: Vermindering in CO2-uitstoot t.o.v. 2017

Bron: [Klimaatmonitor.nl/](https://klimaatmonitor.nl/) Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023
(www.arnhem.incijfers.nl/links)

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017**(D)**

In 2021 was de CO2-reductie 68 kT ten opzichte van 2017. Er is een sterke daling te zien in 2020, en weer een lichte stijging in 2021. In deze CO2-data is geen onderscheid te maken tussen het beïnvloedbare deel van CO2-reductie en het deel dat is toe te schrijven aan autonome ontwikkelingen. Het is daarnaast nog niet zeker of deze daling de komende jaren doorzet.

Het is goed mogelijk dat na het opheffen van de coronamaatregelen vanaf 2022 het energieverbruik en ook de CO2-uitstoot van bedrijven en industrie weer gaat stijgen.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030**(I)**

We hebben in 2023 twee energycafé's georganiseerd voor specifieke doelgroepen. Eén voor buurthuizen en één voor gebedshuizen. Voor de gebedshuizen was dit tevens de start om te komen tot een Green deal voor deze doelgroep. Ook hebben we een informatiebijeenkomst gehouden in samenwerking met Wereldhave voor winkeliers van winkelcentra Kronenburg en Presikhaaf. Ook is er een bijeenkomst georganiseerd om bedrijven en maatschappelijke instellingen te informeren over de ketenaanpak 'Arnhem zet de knop om'. De website ArnhemAAN is gevuld met actuele informatie en inspirerende voorbeelden.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030**(I)**

Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties en maatschappelijke instellingen om energiebesparende maatregelen te nemen.

Op dit moment hebben alle deelnemende kantoren aan de Green deal Gelderse Poort met uitzondering van één het afgesproken energielabel A. Het laatste kantoor vraagt een energielabel aan op het moment dat alle verduurzamingsmaatregelen zijn uitgevoerd.

We hebben ook een Green Deal gesloten met bedrijventerrein IJsseloord I. Met het sluiten van Green Deals met bedrijventerrein De Nieuwe Haven en de gebedshuizen zijn we nog bezig.

Ook hebben we in het kader van de ketenaanpak 'Arnhem zet de knop om' de subsidieregeling energiebesparing ondernemers en maatschappelijke organisaties ingevoerd. Arnhemse ondernemers en maatschappelijke organisaties kunnen hiermee een bijdrage ontvangen als zij energiebesparende maatregelen doorvoeren. Ze krijgen de subsidie voor bijvoorbeeld een energiescan, advies of als hulp wordt gezocht bij de ondersteuning in de uitvoer.

We handhaven door middel van energiecontroles op de verplichte maatregelen bij bedrijven en op de energielabel C verplichting bij kantoren. Dit doen we via de ODRA.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030**(I)**

We liggen op koers om de doelstelling van 75.000 extra zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie in 2030 te halen.

Via de Green Deals blijven we inzetten op het benutten van bedrijfsdaken voor het opwekken van energie. Inmiddels wordt hierbij ook gekeken of het mogelijk is om parkeerplaatsen op de werklocaties te benutten voor zonnecarports.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030**(I)**

We hebben 5 green deals (zo goed als) afgesloten met bedrijven of maatschappelijke doelgroepen. In deze green deals wordt ook aandacht besteed aan aardgasvrij. Dit zal naar verwachting opleveren dat een aantal deelnemende bedrijven/maatschappelijke instellingen aardgasvrij wordt.

In samenhang met de green deals zullen we plannen voor de duurzame warmtevoorziening van werklocaties nader uitwerken. Twee van de gebiedsgerichte green deals fungeren hiervoor als pilot. Hiermee zijn we in de tweede helft van 2023 gestart. Op basis daarvan maken we plannen voor extra inzet om tot realisatie te komen.

Door het gebrek aan een geschikte monitoringsmethode kennen we alleen het aantal bedrijven dat aardgasvrij is geworden met behulp van onze projecten zoals de green deals. We gaan onderzoeken of er een adviesbureau is dat door open data te combineren hier een oplossing voor kan bieden.

We zetten veel extra in om de doelstelling te bereiken, maar kunnen nu nog niet met zekerheid inschatten of de doelstelling in 2030 geheel zal worden bereikt.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
CO2-uitstoot bedrijven en industrie	178	139	143		

Eenheid: kiloton

Bron: [Klimaatmonitor.nl/](https://klimaatmonitor.nl/) Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023
(www.arnhem.incijfers/links)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
CO2-reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	33	73	68		

Eenheid: Vermindering in CO2-uitstoot t.o.v. 2017

Bron: [Klimaatmonitor.nl/](https://klimaatmonitor.nl/) Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023
(www.arnhem.incijfers/links)

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030 (D)

Van de totale doelstelling voor duurzame mobiliteit hebben we tot eind 2023 25% gehaald (10 kT/jaar), met name door de invoering van snelladers en laadpleinen en laadpunten. De verwachting voor 2024 is, dat er via zero emissie doelgroepenvervoer, zero emissie wegenbouw en een verdere groei van laadpunten nog eens 2,5 kT/jaar bijkomt. Netcongestie zorgt echter voor een vertraging van de groei van zero emissie vervoer, doordat er minder aansluitingen gerealiseerd kunnen worden. In 2024 wordt onderzocht of we gebruik kunnen maken van bestaande aansluitingen van de gemeente.

Werkgeversaanpak modal shift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven (I)

Door inzet van een regionale coördinator en meer inzet van de mobiliteitsmakelaar hebben we meer stappen kunnen zetten in de werkgeversaanpak.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen (I)

De voorbereidingen om deelvervoer vergunningen te kunnen uitgeven zijn bijna afgerond. Hiermee is een breder aanbod van deelvervoer dichtbij.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers (I)

Tot eind 2023 is het aantal gewone laadpunten gegroeid tot ongeveer 1100 in de openbare ruimte. Het aantal snellaadpunten is inmiddels gegroeid tot 100, met name door autonome groei van laadpunten bij tankstations (Shell en Total Energies) en bij winkels/restaurants.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen. (I)

De invoering van de Zero Emissie-zone voor stadslogistiek vanaf juni 2026 is aangekondigd. Er hebben gesprekken plaatsgevonden met verschillende binnenstadondernemers, logistiek ondernemers en logistiek investeerders (marktpartijen) over het verduurzamen van de stadsdistributie in de binnenstad. Het aandeel elektrische voertuigen is nog klein, veel voertuigen rijden nog steeds half leeg door de binnenstad en sommige voertuigen hebben erg weinig afleveradressen. Er valt nog te winnen in overall efficiency. Het doel is dat er straks minder en vollere, schone en stillere voertuigen de binnenstad inrijden om de binnenstad leefbaar, verkeersveilig en duurzaam bereikbaar te houden. We proberen afspraken met elkaar te maken over restricties voor toegang en vervoer, over beleving van klanten, maar ook over innovatie, datadelen en samenwerking.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad (I)

Er is geconstateerd dat implementatie van de taxiverordening nu niet zinvol is. Eerst dient het Rijk wetgeving op te stellen voor de volledige taxibranche (bel en opstapmarkt). Implementatie is dus tot nader order uitgesteld. We zijn contact blijven houden met de taxibranche om het taxivervoer te verbeteren en schoner te maken. Enerzijds in algemene zin, maar ook in het kader van concrete projecten zoals het Willemsplein. Bij die ontwikkeling lijken zich kansen voor te doen, die positief zijn voor de taxibranche. Wij zullen hierover met de taxibranche in contact treden.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer (I)

Bij de tussenevaluatie hebben bijna alle ondernemers een plan ingediend voor volledig zero emissie in 2030. Nu al rijden de meeste ondernemers met elektrische personenwagens en elektrische busjes. Alleen de rolstoeltaxi's nog niet.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn. (I)

Het gebruik van zero emissievoertuigen is nog niet in alle aanbestedingen meegenomen, wel in GWW-opdrachten.

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie (I)

Tussen 2023 en 2026 wordt er gewerkt met noodconcessies. Voor de concessie 2026 wordt ingezet op volledig zero emissie.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem (I)

Het aantal van 80 verschillende waterstofelektrische auto's die in Arnhem tanken is al gerealiseerd.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
CO2-uitstoot verkeer en vervoer	379	323	331		

Eenheid: kiloton

Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023
(www.arnhem.incijfers/links)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
CO2-reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	1	55			

Eenheid: Vermindering in CO2-uitstoot t.o.v. 2017

Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023
(www.arnhem.incijfers/links)

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030 (D)

De tussendoelstelling voor 2023 is 4 windmolens en 18 MWp opgesteld vermogen aan zonnevelden. Eind 2023 zijn er 4 windmolens gerealiseerd, en 15,2 MWp zonneveld. Er wordt nu circa 9 kT CO2 gereduceerd door opwek van hernieuwbare energie, inclusief zon op daken.

Zon op dak is nu het meest kansrijke alternatief maar er lopen ook meerdere haalbaarheidsonderzoeken naar zonne-carports. Aanvullend op zonne-energie zijn nu onderzoeken uitgezet naar de potentie en haalbaarheid van geothermie, aquathermie, riothermie en diverse grootschalige opslagmogelijkheden.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd (I)

De tussendoelstelling voor 2023 is 4 windmolens gerealiseerd. De 4 windmolens van Koningspleij-noord zijn gebouwd. Drie ervan hebben al een jaar gedraaid en de vierde is eind 2022 met de testfase begonnen. Door het besluit van Gedeputeerde Staten 'Geen windparken in Natura2000 gebied Veluwe en beperkt in zone van 1-8 km eromheen' (december 2022) en een nieuwe provinciale windvisie die in voorbereiding is, is het op dit moment niet mogelijk om in Arnhem een vijfde windturbine te ontwikkelen aan de Drielse Dijk, zoals beoogd in het programmaplan New Energy made in Arnhem 2020-2030. De provincie onderzoekt of door maatregelen, zoals zwarte wieken en stilstandvoorzieningen, meer ruimte komt voor windmolens. Als dit geen ruimte oplevert in Arnhem, betekent het dat circa 10% (3,3 kT CO2-reductie) van de doelstelling van grootschalige opwek (34 kT CO2) niet gerealiseerd kan worden.

Het alsnog realiseren van dit deel van de CO2-reductiedoelstelling door andere energieopwekmaatregelen voor 2030, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van (nog) meer zonnevelden, is niet zonder meer haalbaar. Er is op dit moment namelijk al een disbalans op het elektriciteitsnet doordat er meer zonne-energie dan windenergie wordt opgewekt. Dit alles maakt dat we als Arnhem voor het behalen van onze doelstellingen voor grootschalige opwek afhankelijker zijn van de regio dan voor genoemd besluit.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden in 2030 gerealiseerd (I)

Er zijn 2 gerealiseerde zonnevelden: bij de rioolwaterzuiveringsinstallatie van Waterschap Rivierenland aan de Drielsedijk (1,4 hectare, 7.200 zonnepanelen, 2,2 MWp) en op Koningspleij noord (8,5 ha, 34.000 panelen, 13 MWp). Opgeteld ruim 15 MWp. Een vergunning en SDE-subsidie voor een zonnepark op de bult in IJsseloord 2 zijn verleend. De businesscase moet nog sluitend gemaakt worden (4 ha, 6 MWp). De haalbaarheid van een locatie voor een zonneveld in de omgeving van vliegbasis Deelen is verder onderzocht. Gezien de vele belangen die in het gebied spelen, is hierover nog geen besluit genomen.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Vermeden CO2-uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	13	16	20		

Eenheid: Vermindering in CO2-uitstoot t.o.v. 2017

Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023
(www.arnhem.incijfers/links)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Vermeden CO2-uitstoot door duurzame opwek elektriciteit t.o.v. 2017	5	9	13		

Eenheid: Vermindering in CO2-uitstoot t.o.v. 2017

Bron: Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023
(www.arnhem.incijfers/links)

Meer bewustwording en gedragsverandering (D)

Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen, rekening houdend met de maatschappelijke trends en actualiteit. Het ondersteuningsaanbod is aangepast op basis van de input die is opgehaald bij de verschillende doelgroepen.

Steeds meer Arnhemmers zien de noodzaak van energie besparen en weten de weg te vinden naar de website Arnhem Aan en/of het Energieloket Arnhem, waar ze geholpen worden om stappen te zetten.

De communicatie over energiearmoede loopt ook via scholen.

Eind 2023 is een start gemaakt met een nieuwe, integrale strategie op duurzaamheid waarbij alle thema's samenkomen en waarbij de communicatie-uitingen en -middelen zijn gericht op behoeften van de Arnhemmer, bijvoorbeeld door wijkgesprekken.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN (I)

In 2023 hebben meerdere kleine en een grote actie plaatsgevonden en hebben we de social media berichten geïntensiveerd. Met oog op de energiecrisis in het afgelopen jaar is het ondersteuningsaanbod vanuit duurzaamheid in de online en offline communicatie gecombineerd met het aanbod voor Arnhemmers met geldzorgen. Daarnaast hebben we de online communicatie vanuit Arnhem Aan geïntensiveerd. Goede voorbeelden uit verschillende doelgroepen zijn gedeeld.

In 2023 is het Energieloket Arnhem gelanceerd, dat een overzicht biedt van al het ondersteuningsaanbod voor de verschillende doelgroepen. In 2023 is ook een nieuwe website van Arnhem AAN gelanceerd met een betere integratie tussen de diverse websites zoals Arnhem.nl waardoor Arnhem AAN haar focus op inspiratie kon leggen.

Voorbeelden van acties zijn de campagne koelen in de zomer, dekens naaien voor en door Arnhemmers bij warme-truien-dag en de lancering van de campagne 'Arnhem Isoleert' in december die breed zichtbaar was in de stad.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan	12802	15369	14106	22611	7178

Eenheid: Aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV-indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Hernieuwbare elektriciteit	4	6	9		

Eenheid: Deel van de energie dat afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023

22M135 Verenigingen verduurzamen

De Provinciale Staten van Gelderland heeft in februari 2023 €10 miljoen beschikbaar gesteld voor een fonds verduurzaming maatschappelijk vastgoed. Naar verwachting is in het najaar 2023 dit fonds daadwerkelijk beschikbaar waarmee maatschappelijke instellingen, waaronder gebedshuizen, investeringen kunnen doen in energiebesparende maatregelen. Daarnaast is er een Green Deal Gebedshuizen getekend met de gemeente Arnhem, waarmee zij een ondersteuningstraject van twee jaar ingaan voor brede verduurzaming. Tot slot ondersteunt het onder andere door de gemeente Arnhem gefinancierde ondersteuningstraject van Arnhem Zet de knop om ook gebedshuizen bij energiebesparing. Er is hiermee zowel de gevraagde financiering voor duurzame investeringen, als een kennisloket met voldoende expertise, beschikbaar voor de doelgroep gebedshuizen.

22M136 Duurzame gebedshuizen

Zoals hierboven vermeld, heeft de provinciale staten van Gelderland in februari 2023 € 10 miljoen beschikbaar gesteld voor een fonds verduurzaming maatschappelijk vastgoed. Naar verwachting is in het najaar 2023 dit fonds daadwerkelijk beschikbaar waarmee maatschappelijke instellingen, waaronder verenigingen, investeringen kunnen doen in energiebesparende maatregelen aan hun pand. Daarnaast kunnen verenigingen een subsidieadvies krijgen met financiële tegemoetkoming van de gemeente van 95% van een maximumbedrag dat is gebaseerd op hun energieverbruik. Dit gaat via de "subsidie energiebesparing ondernemers en maatschappelijke organisaties" van gemeente Arnhem. Hiermee hebben verenigingen toegang tot verschillende bronnen van financiering voor het verduurzamen van hun panden.

22M138 Voor energiecoaches ook budget

In 2022 is budget ingezet voor energiecoaches van de Energiebank Regio Arnhem.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	5.912	5.663	18.471	12.048	6.423
Baten	1.224	1.032	12.366	7.985	-4.380
Saldo lasten en baten	-4.688	-4.631	-6.106	-4.062	2.043
Toevoegingen aan reserves	7.103	10.000	926	5.248	-4.322
Onttrekkingen aan reserves	6.743	40	1.136	4.103	2.967
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-360	-9.960	210	-1.146	-1.356
Gerealiseerd resultaat	-5.049	-14.591	-5.896	-5.208	688

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	6.393	V			
Duurzaamheid incl energietransitie	3.020	V	Uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	1.318	V	CDOKE middelen	I	AR
Duurzaamheid incl energietransitie	750	V	Arnhemse Isolatieaanpak	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	747	V	Formatie inzet door diverse afdelingen	I	AR
Duurzaamheid incl energietransitie	541	V	KWAS regeling	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	351	V	Warmteproject Elderveld-Noord	I	BR

Duurzaamheid incl energietransitie	241	V	Overige warmteprojecten	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	225	V	Green Deals	I	BR
Duurzaamheid bedrijf en mobiliteit	200	V	Circulaire projecten	I	BR
Duurzaamheid bedrijf en mobiliteit	-400	N	Bijdrage aan de herinrichting van Van Muijlwijkstraat	I	BR
Duurzaamheid bedrijf en mobiliteit	-600	N	Bijdrage aan gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Baten	-4.403	N			
Duurzaamheid incl energietransitie	-270	N	KWAS regeling	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	-351	N	Warmteprojecten Elderveld-Noord	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	-1.318	N	CDOKE middelen	I	AR
Duurzaamheid incl energietransitie	-2.464	N	Uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR
Toevoegingen aan reserves	-4.318	N			
Duurzaamheid bedrijf en mobiliteit	-200	N	Circulaire projecten	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	-225	N	Green Deals	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	-241	N	Warmteprojecten diverse locaties	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	-750	N	Arnhemse Isolatieaanpak	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	-2.902	N	Uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	3.076	V			
Duurzaamheid incl energietransitie	2.346	V	Uitvoering verduurzaming Arnhem-Oost	I	BR
Duurzaamheid bedrijf en mobiliteit	600	V	Bijdrage aan gebiedsexploitatie Kronenburg	I	BR
Duurzaamheid bedrijf en mobiliteit	400	V	Bijdrage aan de herinrichting van Van Muijlwijkstraat	I	BR
Duurzaamheid incl energietransitie	-270	N	KWAS regeling	I	BR

Uitvoering verduurzaming woningen Arnhem-Oost

De uitvoering van de verduurzaming van woningen in het kader van het project Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost gaat langzamer dan verwacht. Hierdoor is € 3.020.000 minder besteed dan begroot. Door deze temporisering is er echter minder subsidie gebruikt, zijn er minder eigen bijdragen van de woningeigenaren ontvangen én is er minder cofinanciering aangewend. Dit resulteert in lagere dekking (baten) dan begroot van € 2.464.000 (nadeel). Doordat de hiervoor beschreven voordelen en nadelen zijn gecompenseerd in de reserves is het resultaat hiervan financieel neutraal.

CDOKE middelen

In 2023 is door het Rijk ruim 3,2 miljoen aan extra uitvoeringsmiddelen klimaat- en energie beschikbaar gesteld. Ruim 1,9 miljoen hiervan is gebruikt voor extra capaciteit voor de uitvoering van klimaat- en energiebeleid en om de programmadoelen te versnellen. Dit zijn geoormerkte middelen en daarom staat het niet uitgegeven deel als verplichting op de balans gereserveerd. Het restant van 1,3 miljoen wordt in 2024 ingezet.

Arnhemse isolatieaanpak

In het voorjaar van 2023 heeft het college de Arnhemse aanpak woningisolatie vastgesteld. Het doel van de aanpak woningisolatie is ervoor te zorgen dat in 2030 35.000 woningen geïsoleerd zijn tot aan de nationale isolatiestandaard. Hier opvolgend is het budget voor de uitvoering voor de activiteiten in deze aanpak opgesteld. In 2023 is een aanvang gemaakt met de uitvoering van deze plannen maar de voortgang verloopt minder snel dan gepland. Dit is onder andere veroorzaakt door krapte op de arbeidsmarkt. De resterende middelen worden toegevoegd aan de BR Klimaat en Energie.

Formatie inzet door diverse afdelingen

In 2023 is een voordeel ontstaan van €747.000 doordat vacatures later of niet zijn ingevuld. Door de gespannen situatie op de arbeidsmarkt heeft de organisatie moeite alle vacatures in te vullen.

KWAS regeling

In 2023 is de regeling Kleine Woning Aanpak Subsidie (KWAS) vastgesteld. Deze loopt door tot medio 2024. De gereserveerde middelen á € 541.000 worden in 2024 weer beschikbaar gesteld vanuit het klimaatfonds en de specifieke uitkering lokale aanpak isolatie.

Warmteprojecten Elderveld-Noord en overige

Begin 2023 heeft één van de deelnemende partijen zich teruggetrokken uit het project Elderveld-Noord. Pas eind 2023 heeft het project doorstart gekregen door het aantrekken van een andere deelnemende partij. Hierdoor zijn zowel de lasten als de baten lager dan begroot.

De overige warmteprojecten zijn opgestart maar lopen vooralsnog achter op de planning waardoor de niet-bestede budgetten van de overige warmteprojecten toegevoegd worden aan de BR Klimaat en Energie.

Green Deals

In de begroting was rekening gehouden met het afsluiten van meer Green Deals dan in de werkelijkheid zijn afgesloten. Ook is één Green Deal nog niet helemaal financieel afgewikkeld. De niet bestede middelen worden toegevoegd aan de BR Klimaat en Energie.

Circulaire projecten

Door beperkte interne capaciteit voor circulariteit zijn er minder projecten uitgevoerd dan gepland. De middelen worden toegevoegd aan de BR Klimaat en Energie.

Bijdrage aan gebiedsontwikkelingen Kronenburg en herinrichting Van Muijlwijkstraat

Vanuit het klimaatfonds is bijgedragen aan de gebiedsontwikkeling Kronenburg en herinrichting Van Muijlwijkstraat.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, Rijn-IJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

- [Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030](#);
- [De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie](#);
- [Kaders voor besteding van het klimaatfonds](#);
- [Arnhemse aanpak Energiearmoede](#);
- [Regionale energiestrategie 1.0](#);
- [Transitievisie warmte \(2022\)](#);
- Criteria voor de locatiekeuze van zonnepelden (2016);
- Uitvoeringskader elektrisch laden in Arnhem;
- Beleidskader deelfervoer.

Ruimtelijke ontwikkeling

Arnhem en de regio daaromheen groeit sterk en naar verwachting houdt dit de komende jaren aan. De groeiopgave betekent naast het toevoegen van 7.500 woningen tot 2030 ook het betaalbaar en bereikbaar houden van de stad, het behouden en versterken van het groene profiel, het borgen en verbeteren van veiligheid en het versterken van het sociaaleconomisch klimaat. Om deze ambities waar te maken is het essentieel om naast een ruimtelijke visie op de lange termijn (Omgevingsvisie Arnhem 2040) ook een vertaling te maken naar een langjarige verstedelijkingsstrategie voor Arnhem gericht op de groene groei van de stad. Een groot deel van deze opgave zal moeten landen in de Spoorzone Arnhem Oost.

De verstedelijkingsopgave is ook een financiële opgave. Een gezonde en groene groei van de stad vraagt om een organisatie met meer uitvoeringskracht en middelen voor (co)financiering van de woningbouwopgave, daarbij behorende stedelijke voorzieningen en onrendabele grondexploitaties. Hiervoor zijn aanvullende publieke middelen nodig. We verstedelijken als stad niet alleen. Er zijn afspraken gemaakt tussen Rijk, provincie Gelderland en de regio in de 'Novi-propositie', Groene Metropoolregio en de Woondeal Arnhem-Nijmegen. In de daarop voortbouwende Verstedelijkingsstrategie Arnhem-Nijmegen-Foodvalley staat waarop korte (2025), middellange (2030) en lange termijn (2040) extra huizen en werklocaties gebouwd gaan worden.

Voorwaarde voor de ontwikkeling van de stad is dat onze leefomgeving aantrekkelijk, veilig en gezond blijft. Om die reden gaan we aan de slag met een samenhangend beleidsplan voor een gezonde en veilige leefomgeving. Daarnaast blijven we werken aan de implementatie van de Omgevingswet die op 1 januari 2024 in werking is getreden. Hiermee zorgen we voor meer samenhang in het omgevingsrecht, meer transparantie, betere procedures en op termijn een betere (digitale) dienstverlening.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Verstedelijkingsopgave Arnhem: stad in balans		

(A)

Benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt	(D)

(D)

Deze doelstelling is op koers, zie de toelichting bij onderstaande inspanningen.

Omgevingsvisie 2040	(I)

(I)

De gemeenteraad heeft in december 2023 de definitieve omgevingsvisie vastgesteld. Hiermee ligt er een duidelijke en integrale koers voor de fysieke leefomgeving van Arnhem voor 2040. Een belangrijk kader voor (beleids)ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. We werken door aan diverse beleidsuitwerkingen die volgen uit de omgevingsvisie voor de verschillende thema's zoals duurzame mobiliteit, wonen, gezonde en veilige leefomgeving en een visie op hoogbouw en verdichting. Daarnaast gaan we verder met de gebiedsuitwerkingen voor spoorzone Arnhem Oost, Kronenburg, Centrum en Centrum West.

Toewerken naar één integraal omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied	(I)

(I)

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Dit betekent niet dat we meteen volledig conform de Omgevingswet kunnen werken. Landelijk wordt verder gebouwd aan de functionaliteiten van het landelijke Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) en lokaal gaan we de transitiefase in, waarbij bestemmingsplannen, (delen van) verordeningen en vigerende bestemmingsplannen stap voor stap worden geïntegreerd in het omgevingsplan. Deze verandering en overgangsfase beïnvloedt in 2024 onze (digitale) dienstverlening. Daarom hebben we in de tweede helft van 2023 extra inspanning gezet op communicatie en support over het nieuwe digitale systeem en de opzet van het omgevingsplan. We zorgen dat we extra capaciteit beschikbaar hebben om inwoners, ondernemers en ook onze collega's te helpen met hun vragen over de nieuwe systematiek van het omgevingsplan. Dit zetten we voort in de eerste helft van 2024.

De benodigde raadsbesluiten zoals delegatiebesluit en het besluit Bindend Adviesrecht zijn in 2023 genomen. In het vierde kwartaal van 2023 is ook de aangepaste legesverordening door de gemeenteraad vastgesteld. We monitoren en evalueren de afgesproken werkwijze onder de Omgevingswet en komen in 2024 waar nodig met aanvullingen of aanpassingen voor het (bestuurlijke) proces.

Toetsen en vergunnen van initiatieven

(D)

We werken stapsgewijs aan de verbetering van de dienstverlening aan inwoners en bedrijven als het gaat om het toetsen en vergunnen van hun ruimtelijke initiatief. Dit doen we enerzijds door het inrichten van een digitaal loket waarin alle relevante informatie over de fysieke leefomgeving goed vindbaar, betrouwbaar en volledig is. Anderzijds door het doorontwikkelen van het initiatievenberaad in zogenaamde initiatief- en omgevingstafels waarin initiatieven op integrale wijze getoetst en vergund kunnen worden. We werken hierin nauw samen met de ODRA en de inspanningen liggen op koers. In het najaar van 2023 hebben we processen samen met de ODRA getest. We blijven dit doen om ook onder de Omgevingswet onze processen goed op orde te hebben.

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

(I)

Vanaf 1 januari 2024 werken we onder de Omgevingswet met het landelijke Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO). Het goed kunnen werken met de digitale systemen van het Rijk is essentieel voor onze dienstverlening. We hebben alle voorbereidingen getroffen om goed aangesloten te zijn op dit stelsel. Het DSO is echter nog niet stabiel. We houden daarom voorlopig parallel nog het oude systeem in de lucht. Vanwege de verandering, onduidelijkheid en onvolledigheid van het digitaal stelsel zetten we extra inspanning in om de digitale dienstverlening na 1 januari 2024 zo goed mogelijk op peil te kunnen houden. We zorgen voor actuele informatie op de websites van de gemeente en ODRA en voor meer capaciteit bij het klantcontact.

Samenhangende aanpak gezonde en veilige leefomgeving

(D)

In 2023 is gestart met het opstellen van het Plan Gezonde Leefomgeving. In het coalitieakkoord is dit verwoord als het Arnhems milieuplan. Dit is tevens een uitwerking van de recent vastgestelde omgevingsvisie en levert input op voor de op te stellen omgevingsplannen.

De raad is geïnformeerd over context, scope en globale inhoud van het plan en heeft tijdens een raadsinformatieavond meegedacht met een aantal relevante thema's van de gezonde leefomgeving, zoals luchtkwaliteit, geluidsoverlast en bodem- en waterkwaliteit. Samen met onder andere de GGD brengen we vanuit veel disciplines in beeld hoe de huidige staat is van deze gezondheidsthema's, waar prioriteiten liggen en wat de Arnhemse ambities zijn. Niet alles kan gelijk en er moeten keuzes worden gemaakt. De in het plan voorgestelde richtinggevendende uitspraken en acties worden daarom geprioriteerd op hoeveel impact ze hebben op de gezondheid van Arnhemmers en de leefomgeving. Luchtkwaliteit staat daarbij bovenaan, gevolgd door geluidsoverlast. De verwachting is dat het plan, inclusief een voorstel voor realisatie, in het tweede kwartaal van 2024 wordt aangeboden aan de raad.

Luchtkwaliteit

(I)

Sinds 2019 werken we aan luchtbeleid gebaseerd op de Arnhemse Luchtagenda en (later) op het convenant van het Schone Lucht Akkoord (SLA). In 2023 zijn we gestart met een doorlichting/update van de luchtagenda en het SLA.

De ontwikkeling van de luchtkwaliteit laat zien dat we mede dankzij de vele acties die ingezet zijn, op koers zitten om de grenswaarden van de EU en de streefwaarden van het Schone Lucht Akkoord te halen.

De belangrijkste winst voor onze luchtkwaliteit zit bij mobiliteit. Een keur van maatregelen ten aanzien van verkeer waaronder een Milieuzone, volumemaatregelen verkeer en het schoner worden van het wagenpark (waaronder een subsidieregeling voor elektrische scooters), walstroom en ontlasten Centrumring zijn deels in 2023 gerealiseerd. Het plan sluit aan bij de mobiliteitsvisie en het duurzaam mobiliteitsplan dat in ontwikkeling is. Die gaan naar verwachting een belangrijke bijdrage leveren aan een schonere lucht.

Huidige maatregelen met betrekking tot houtstook zijn tot nu toe met name gericht op voorlichting geven en het landelijk ontwikkelen van normen en meetmethoden. Arnhem doet daarnaast mee aan de landelijke subsidieregeling voor het ontklaar maken van rookkanalen om overlast door houtstook tegen te gaan. Naar verwachting zal deze regeling in 2024 worden ingevoerd (zie Begroting 2024).

Bodem en ondergrond

(I)

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. Halverwege 2023 zijn er nog 16 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt of sprake is van nazorg. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht. Vanwege de actuele loodproblematiek is in 2019 gestart met de sanering van tuinen waar al een gezondheidsrisico bekend was, dit is in 2021 afgerond. Begin 2021 is gestart met de vervolgfase: door middel van nieuw onderzoek brengen we de verontreinigingssituatie in beeld van tuinen in het Spijkerkwartier, St. Marten en een deel van het Arnhemse Broek. Dit project loopt door tot in 2025-2026. In tuinen met lood zullen de actuele risico's worden weggenomen (naar schatting 20-30 tuinen).

Geluidshinder

(I)

In 2022 is het Actieplan Omgevingslawaaï 2021-2023 vastgesteld op basis waarvan voor een aantal belangrijke gemeentelijke wegen stil asfalt wordt toegepast. Hierdoor zal het aantal geluidgehinderden langs gemeentelijke wegen afnemen.

In 2021 is de Nota locatiegebonden evenementenbeleid Arnhem vastgesteld. In deze nota zijn de maximale geluidsnormen voor evenementen in de openbare ruimte vastgelegd.

Op basis van deze nota is in 2023 voor de verschillende evenementenlocaties een locatieprofiel opgesteld waarbij per locatie de maximale geluidsnormen zijn opgenomen. Deze profielen zijn in het college behandeld en zijn in januari naar de raad gestuurd.

Door voor de verschillende evenementenlocaties een profiel op te stellen, is duidelijk wat de mogelijkheden en de voorwaarden van het gebruik van de betreffende locatie voor evenementen is. De geluidsoverlast van evenementen wordt minder door het vastleggen van een maximale geluidsnorm per evenementenlocatie. Tevens worden de voorwaarden van een evenementenlocatie gebruikt om duidelijke afspraken te maken in het kader van de evenementenvergunning.

De ODRA brengt in 2024, daar waar nodig, meetpunten in kaart waar het geluid het beste gemeten en gemonitord kan worden.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

(I)

Het werk is uitgevoerd conform de toezichtstrategie 2022-2025 voor milieutoezicht bij bedrijven.

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023

Niet van toepassing.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.993	51.668	59.304	44.167	15.137
Baten	16.572	45.341	52.493	41.092	-11.401
Saldo lasten en baten	-9.421	-6.327	-6.811	-3.075	3.736
Toevoegingen aan reserves	5.107	10.000	15.766	20.317	-4.551
Onttrekkingen aan reserves	7.309	5.807	11.835	12.853	1.018
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.202	-4.193	-3.931	-7.464	-3.533
Gerealiseerd resultaat	-7.220	-10.520	-10.742	-10.539	203

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	14.720	V			
Grondzaken	11.873	V	Fasering projecten grondexploitatie	I	AR
Grondzaken	5.577	V	Fasering projecten stedelijke ontwikkeling	I	AR
ODRA, vergunning en handhaving	319	V	Implementatie Omgevingswet	I	AR
Water, milieu en luchtkwaliteit	-334	N	Bodembeheer	I	BR
Grondzaken	-2.715	N	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Baten	-11.666	N			
Grondzaken	5.784	V	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Grondzaken	-5.577	N	Fasering projecten stedelijke ontwikkeling	I	AR
Grondzaken	-11.873	N	Fasering projecten grondexploitatie	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-3.967	N			
Water, milieu en luchtkwaliteit	710	V	Bodembeheer	I	BR
ODRA, vergunning en handhaving	-217	N	Implementatie Omgevingswet	I	BR
Grondzaken	-4.460	N	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	1.057	V			
Grondzaken	1.391	V	Resultaat grondexploitatie	I	BR
Water, milieu en luchtkwaliteit	-334	N	Bodembeheer	I	BR

Fasering projecten grondexploitatie

Fasering in de voortgang van de bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2023. Het saldo van de lasten en baten 2023 op deze projecten wordt als onderhanden werk opgenomen op de balans, waardoor er geen resultaat ontstaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten valt weg tegen het nadeel op de baten

Fasering projecten stedelijke ontwikkeling

Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2023. Het saldo van de lasten en baten 2023 op de projecten wordt als onderhanden werk opgenomen op de balans waardoor er per saldo geen resultaat ontstaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten valt weg tegen het nadeel op de baten.

Implementatie Omgevingswet

In 2023 is er € 319.000 minder uitgegeven dan begroot. Door het niet (tijdig) kunnen invullen van inhuur vacatures is er werk blijven liggen en verschoven naar 2024. Door vertragingen in het landelijke systeem is ook werk, dat onder andere bestaat uit het omzetten van bestemmingsplannen naar omgevingsplannen, vertraagd. Een deel van het werk dat nog niet is gerealiseerd wordt in de komende transitiejaren uitgevoerd. Gezien de nog te maken kosten, wordt € 217.000 meer over geheveld naar 2024.

Bodembeheer

In de budgetoverhevelingsnota is voor het project Bethaniënstraat een bedrag van € 3,5 miljoen opgenomen. Dit bedrag bestaat deels uit een subsidieontvangst, die niet gedoteerd wordt aan de BR taakmutaties maar als vooruit ontvangen bedragen op de balans komt. Hierdoor ontstaat een voordeel van € 710.000 op de toevoegingen aan reserves.

Het nadeel van € 334.000 door een onttrekking uit bestemmingsreserves wordt veroorzaakt doordat de begrote onttrekking voor woonwagenlocaties per abuis is opgenomen in programma S11 Ruimtelijke ontwikkeling. Het getoonde nadeel op programma S11 Ruimtelijke ontwikkeling wordt dan ook gecompenseerd door een gelijk voordeel op programma S12 Wonen en leefomgeving.

Resultaat grondexploitatie

Het resultaat op de grondexploitatie is € 4.186.000 voordelig (het verschil tussen de geboekte lasten en baten). In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 1.117.000. Het resultaat is daarmee € 3.069.000 voordeliger dan begroot, verdeeld over een nadeel van € 2.715.000 op de lasten en een voordeel van € 5.784.000 op de baten.

Het totale resultaat op de geboekte bedragen, ad € 3.069.000 wordt als volgt gespecificeerd:

a. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen	€ 117.000	V
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten	€ 1.428.000	V
c. beheer strategische posities	€ 152.000	N
d. overige kosten	€ 305.000	N
e. kosten uit voorstudies	€ 132.000	N
f. tussentijdse winstnemingen	€ 3.230.000	V
<i>Subtotaal</i>	€ 4.186.000	V

In de begroting is rekening gehouden met:

b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten	€ 1.167.000	V
e. kosten uit voorstudies	€ 100.000	N
f. tussentijdse winstneming	€ 50.000	V
<i>Subtotaal</i>	€ 1.117.000	V

Het verschil ten opzichte van de begroting bedraagt	€ 3.069.000	V

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden op hoofdlijnen nader toegelicht in de paragraaf grondbeleid.

Het voordelige resultaat van € 3.069.000 wordt als volgt bestemd:

a. toevoeging aan de BR Grondexploitatie	€ 539.000	N
b. toevoeging aan de BR Stadsontwikkelfonds	€ 3.921.000	N
c. onttrekking uit de BR Gebiedsontwikkeling Kronenburg	€ 1.391.000	V
<i>Totaal</i>	€ 3.069.000	N

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

Ruimte

- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regiogemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;

- CASA;
- Groenforum.

Milieu

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

Ruimte

- *Omgevingsvisie 2040*
- [Structuurvisie Arnhem 2020](#) (bepaalde delen; rest vervangen door omgevingsvisie);
- [Groenvisie 2017-2035](#);
- [Welstandsnota](#);
- [De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie](#);
- Verstedelijkingsstrategie Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen Foodvalley.

Milieu

- [Luchtagenda gemeente Arnhem](#);
- [Actieplan Omgevingslawaaï](#);
- [Rapportage geluidskaarten](#);
- [Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen](#);
- [Nota Bodembeheer](#);
- [Notitie Herijking loodbeleid 2020](#)
- [Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014](#) ;
- [Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018](#);
- [Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020](#);
- [Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS](#);
- Collegebesluit vaststelling LMW dossiernummer 2021 dd. 25-1-2022 & Memo Aveco de Bondt Lokale Maximale Waarden (LMW) Meinerseiland, projectnummer 18112508, 10 januari 2022;
- [Beleidsplan externe veiligheid](#);
- Beleidsplan geluid deel 1 2008;
- Nota hogere waarden Arnhem v10.
- [Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030](#);

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar moeten kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, wooncrisis en klimaatadaptatie zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. Deze opgaven pakken we lokaal op, maar zeker ook in samenwerking met de regio, de provincie en het Rijk. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de onderdelen wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Binnen het wonen zetten we vol in op het bijbouwen van voldoende woningen in de betaalbare segmenten. Belangrijk doel is om hierbij de tweedeling in de stad te verkleinen. Ook is voor onze stad klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname ook bij aan klimaatadaptatie.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)
Goede volkshuisvesting		(A)
Meer en sneller woningen toevoegen		(D)

Onze ambitie is dat er voldoende woningen zijn voor alle Arnhemmers. Hoewel er de afgelopen jaren al flink wat woningen bijkwamen, zijn we er nog niet. Om ons doel te halen, zouden er jaarlijks minimaal 800 tot 1.000 woningen bij moeten komen en evenveel woningvergunningen moeten worden verleend. Ook zou een groot deel van de woningtoevoegingen moeten bestaan uit sociale en betaalbare woningen. In 2023 zijn iets meer dan 800 woningen toegevoegd. Daarmee halen we ons doel net.

In 2023 werden minder vergunningen afgegeven voor nieuwe woningen en minder woningen gebouwd dan de jaren daarvoor. Deze gegevens zijn zorgelijk, omdat we hierdoor de woningtekorten dit jaar niet inlopen en de betaalbare woningcrisis beperkt verhelpen. Dit is overigens niet alleen in Arnhem het geval, maar in heel Nederland. De gestegen bouwkosten, de hogere rente en belemmeringen zoals hoge personeelskosten en onderzoek naar stikstofdepositie spelen hierin een rol.

Uiteraard hebben we activiteiten in gang gezet om dit tijt te keren:

- Om voldoende woningen te realiseren is samenwerking met onze partners van groot belang. Met woningcorporaties en marktpartijen in de woningbouw hebben we de handen ineengeslagen om aan de slag te gaan met het bouwen van voldoende woningen en om de woningbouw te versnellen. Met deze partijen tekenden we in februari 2022 een Stadsakkoord, waarin is afgesproken op welke wijze we dat gezamenlijk doen. Het akkoord is door ruim 25 partijen ondertekend. Na het sluiten van dit akkoord is het Woningbouw Platform Arnhem opgericht, waar thema's en zorgen tijdig onder de loep worden genomen en besproken. Jaarlijks wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de voortgang.
- Aan de gemeenteraad is een Woonvisie aangeboden waarin wordt uitgestippeld hoe we de komende jaren voldoende woningen willen bouwen.
- Ook is de samenwerking met het Rijk, de provincie Gelderland en de regio herbevestigd door het sluiten van een nieuwe Woondeal (2.0) in maart 2023. In navolging van deze Woondeal hebben we direct met ontwikkelaars afspraken gemaakt over versnelling van projecten en de betaalbaarheid van woningen binnen deze projecten. De raad kan daardoor van een aantal belangrijke Arnhemse projecten op korte termijn (bestemmings)plannen verwachten. Daarbij hebben we voor de drie grote projecten Nijmeegseweg Fase 2, Rijnpark en Schaapsdrift startnotities met de gemeenteraad besproken en vastgesteld. Bij deze projecten zijn de kaders nu van tevoren helder, waardoor we nu snel vooruit kunnen om in hoger tempo veel woningen te realiseren. In deze startnotities is als uitgangspunt verankerd dat minimaal 30% van de woningen sociale huur dient te zijn en minimaal 66% een betaalbare woning, waardoor de balans in de harde planvoorraad op termijn om zal slaan.
- Waar het Rijk de ambitie van Arnhem in het gebied Spoorzone Arnhem-Oost al onderschreef door het aan te wijzen als 1 van de 17 grootschalige NOVEX-woningbouwlocaties en we afspraken hebben kunnen maken in het BO-MIRT en BO-Leefomgeving, hebben we recentelijk ook een bijdrage van € 3,9 miljoen ontvangen vanuit de Woningbouwimpuls-gelden om project Nijmeegseweg mogelijk te maken.
- Om te weten voor welke opgaven we staan en wat de woningbehoefte is in Arnhem in de regio hebben we vorig jaar het driejaarlijkse woonbehoefteonderzoek afgerond. De gemeenteraad ontving dit onderzoek in maart 2023.
- We hebben acht projecten ingediend voor de landelijke regeling Startbouwimpuls, zodat de bouw van woningen spoedig kan beginnen. Zes projecten zijn gehonoreerd.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

(I)

Zie de toelichting bij bovenstaande doelstelling onder 'meer en sneller woningen toevoegen'.

Evaluatie doelgroepenverordening en implementatie in omgevingsplannen

(I)

In 2022 is de doelgroepenverordening (officieel Verordening doelgroepen woningbouw Arnhem 2021, inclusief bijlage De Woonstandaard) door de gemeenteraad vastgesteld. De doelgroepenverordening regelt de minimale oppervlakte van een woning gerelateerd aan de prijs en heeft vooral 'op de achtergrond' effect. Dat was ook de bedoeling. De doelgroepenverordening gebruiken we expliciet enkel als 'stok achter de deur'. Doordat de gemeenteraad in de verordening kenbaar heeft gemaakt wat zij verstaat onder sociale huur- en koopwoningen, lukt het gemakkelijker om met ontwikkelaars en corporaties afspraken te maken over de woonprogramma's bij projecten. Door de doelgroepenverordening is het gemakkelijker geworden om corporaties in positie te brengen en te zorgen dat zij bij projecten minimaal 30% van de woningen zullen verhuren.

Bij de vaststelling van de doelgroepenverordening, heeft de gemeenteraad de opdracht meegegeven om na één jaar de doelgroepenverordening te evalueren. Met ontwikkelaars en corporaties hebben we via de kopgroep Bouwberaad een startgesprek gevoerd over de evaluatie.

Inmiddels is duidelijk dat het instrument 'doelgroepenverordening' valt onder het overgangsrecht van de Omgevingswet (zie artikel 8.2.15a Invoeringsbesluit Omgevingswet). Daarnaast is het Rijk bezig met het invoeren van de Wet regie op de volkshuisvesting. De VNG pleit bij dit wetsvoorstel voor het opnemen van een minimumaantal m2 in deze wet. We weten nog niet definitief wat deze nieuwe wet voor gevolgen heeft voor de doelgroepenverordening. Daarom wachten we nog even af met het evalueren totdat duidelijk is wat de nieuwe mogelijkheden zijn om te kunnen sturen op het kwalitatieve deel van het woningbouwprogramma. We zullen met ontwikkelaars en corporaties na vaststelling van de Woonvisie dit traject wel direct oppakken.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

(I)

Om mensen zelf te laten beslissen hoe zij hun woon- en leefomgeving vormgeven, willen we meer ruimte maken voor collectieve wooninitiatieven en zelfbouwmogelijkheden. In 2022 is door de gemeenteraad het bestemmingsplan voor Gaardenhage vastgesteld. In dit plan is ruimte voor een Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) ontwikkeling en worden 12 kleine kavels beschikbaar gesteld voor zelfbouw. Momenteel wordt binnen enkele concrete 'zachte' projecten bekeken of en hoe we CPO projecten mogelijk kunnen maken. Hierbij bekijken we ook hoe we collectieve wooninitiatieven door middel van informatieavonden en via beleid en ruimtelijk instrumentarium kunnen stimuleren. Bij project Coehoorn worden de verdere voorbereidingen getroffen om een 'cohousing'-project te realiseren. Ook binnen project Nijmeegseweg maken we ruimte vrij voor een CWI-ontwikkeling (collectief wooninitiatief).

De nieuwe Woonvisie is aan de gemeenteraad aangeboden. In deze visie zijn plannen om coöperatieve woonvormen te stimuleren verder verhelderd.

Om te voorzien in de grote vraag naar woningen, zetten we in Arnhem ook in op de bouw van flexwoningen. Op dit moment zijn plannen om op het Merwedeterrein 150 flexwoningen toe te voegen al ver in het planproces. De woningen worden in 2024 geplaatst.

Studentenhuisvesting en starters

(I)

In 2023 hebben wij ons samen met onze partners ingezet voor voldoende studentenkamers in de stad. In 2023 heeft de SSH& zich ingezet voor het verduurzamen /verbeteren van de woningvoorraad. Bovendien heeft de SSH& een tweetal locaties toegevoegd aan haar vastgoedportefeuille.

Op basis van het Kences onderzoek naar de kamermarkt voor studenten was ook in 2023 onze kamermarkt kwantitatief in evenwicht. Om deze resultaten nader te duiden hebben we een opdracht gegeven aan onderzoeksbureau Companen om meer inzicht te geven in de dynamiek op de Arnhemse studentenhuisvestingsmarkt, en om samen met onderwijsinstellingen en studenten de daadwerkelijke vraag te bepalen. Gelet op de ambities voor Arnhem als studiestad, zijn we met de SSH& blijvend in gesprek over het toevoegen van meer eenheden in Arnhem. Hiervoor voeren we momenteel een locatieonderzoek uit.

De ambities over studentenhuisvesting zijn opgenomen in de Woonvisie.

Naast het toevoegen van meer eenheden, zijn we samen met de onderwijsinstellingen, de SSH& en de studentenbelangenorganisatie een traject ingegaan om discriminatie/ uitsluiting van (internationale) studenten tegen te gaan. Hierbij focussen wij ons op discriminatie/uitsluiting op de Arnhemse kamermarkt.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Woningvoorraad begin van het jaar	75632	76737	77839	79065	79816

Eenheid: Aantal woningen

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Netto toevoegingen gedurende het jaar	1105	1102	1226	752	846

Eenheid: Aantal toegevoegde woningen

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	9,20	11,80	5,60	7,60	7,60

Eenheid: Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal nieuwbouwwoningen	695	907	432	600	608

Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	561	301	940	222	332

Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen	16,30	15,60	7,50		

Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	1204	872	1010	445	339

Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar

Bron: ODRA/CBS

De afgelopen jaren zijn helaas niet genoeg sociale en betaalbare woningen opgeleverd. Kijkende naar de realisatiecijfers, constateren we vooral dat het vrije huursegment hard groeide. Deze cijfers tonen de noodzaak aan om binnen projecten nadrukkelijker te sturen op het woonprogramma en hier afdwingbare afspraken over te maken. Waar er jaren terug in beperkte mate op deze manier werd gestuurd, zullen de komende periode vaker plannen 'hard' worden of gerealiseerd worden waarin meer sociale huur- en betaalbare (koop)woningen zijn opgenomen. Dat is overigens helaas nog niet voor alle plannen het geval waarvoor de gemeenteraad een uitgewerkt plan kunt verwachten. Voor sommige plannen zijn bijvoorbeeld al kaders vastgesteld voordat we hogere eisen stelden aan betaalbaarheid.

Het afgelopen jaar is ons beleid al wel meer op orde gebracht; via de Woondeal 2.0 hebben we ons aan geconformeerd om voor ten minste 30% aan sociale huurwoningen te programmeren en 66% binnen het betaalbare segment. Deze ambitie is daarna direct verankerd in startnotities van belangrijke nieuwe projecten.

In 2023 is een Woonvisie aan de raad gepresenteerd. Betaalbaar en kwalitatief goed wonen vormen de hoofddoelen in deze visie.

Beleidsmatig doen we ons best om de bestaande schaarste aan sociale huurwoningen eerlijk te verdelen; een nieuwe huisvestingsverordening is door de raad vastgesteld.

In juli 2023 is de Wet goed verhuurderschap van kracht geworden; deze wet biedt ons de mogelijkheid om malafide verhuurderschap tegen te gaan en meer grip te krijgen op de vrije huursector. In december 2023 is het 'meldpunt goed verhuurderschap' live gegaan. Huurders kunnen meldingen maken van misstanden bij dit meldpunt. De gemeente kan handhavend optreden (van boetes tot de inbeheername van woningen) in gevallen van malafide verhuurderschap. De processen hiertoe worden momenteel ingericht.

We zijn begonnen met de voorbereidingen om deze wet op korte termijn in Arnhem uit te voeren.

Opkoopbescherming/zelfbewoningsplicht

(I)

Arnhem kent een opkoopbescherming waardoor we in 20 wijken (koop)woningen met een WOZ-waarde tot € 355.000 beschermen tegen opkoopgedrag door beleggers. Zo houden we deze woningen beschikbaar voor starters en doorstromers met een lager- of middeninkomen. Uit lokaal en landelijk onderzoek is gebleken dat de opkoopbescherming helpt. In gemeenten die de bescherming invoerden is het aantal aankopen door beleggers aanzienlijk afgenomen.

In 2023 is de WOZ-waardegrens verhoogd.

Versterken positie huurders

(I)

In januari 2023 maakten we het Actieplan Arnhem Helpt Huurders 2023 bekend. De meeste acties uit dit plan zijn al uitgevoerd of in uitvoering. Voorbeelden van de acties zijn onder andere de verhoogde subsidie voor het Huurdershuis en een subsidie voor de huurdersvereniging van woonwagenbewoners. Naast deze reeds uitgevoerde acties, willen we een deel van de beschikbare middelen inzetten voor een heldere website en een campagne voor huurdersrechten. De uitvoering hiervan kunnen we pas op een iets later moment oppakken, omdat het tijd vergt de ICT-infrastructuur hiervoor gereed te hebben.

Woningtoewijzingsbeleid

(I)

In 2023 heeft de gemeenteraad een nieuwe huisvestingsverordening vastgesteld waarin is geregeld hoe vrijkomende sociale huurwoningen dienen te worden verdeeld.

Doorstroming bevorderen

(I)

Voor doorstroming in het corporatiebezit heeft de gemeente in samenwerking met de provincie en de drie grote corporaties een verhuiscoach aangesteld. De verhuiscoach voert momenteel de eerste gesprekken met (senioren) inwoners van onze stad. De verhuiscoach begeleidt deze (potentiële) groep verhuizende senioren nu al naar een (nieuwe) woning. In 2022 hebben al de eerste verhuizingen plaatsgevonden van corporatiehuurders naar andere, passendere (sociale) huurwoningen. In 2023 zijn 120 gesprekken gevoerd en 24 verhuisvergoedingen (dat wil zeggen doorstromingen) verstrekt.

Naast de gerealiseerde doorstromingen is een belangrijk neveneffect dat de bewustwording over passend wonen op een oudere leeftijd is vergroot, en dat er een 'van groot naar beter' voorrangslab is ontwikkeld in de toewijzingssystematiek.

Een belangrijk middel om doorstroming te bevorderen is om woningen te bouwen die aansluiten bij de woonwensen van senioren. Onze aanname is dat als we deze doorstroomkansen weten te benutten, er veel woningen vrij kunnen komen met relatief lage prijzen. In nieuwbouwprojecten geven we in toenemende mate ruimte voor woonvormen voor senioren, waarbij we het van belang vinden dat mensen in de eigen wijk kunnen doorstromen, dichtbij bekende voorzieningen. In 2023 is we de nota wonen-en-zorg vastgesteld, deze nota gaat in op verschillende uitdagingen om doorstroming te bevorderen. Aansluitend wordt een huisvestingsplan senioren Arnhem tot en met 2030 gemaakt om meer geschikte woningen voor senioren te realiseren in Arnhem.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43,80	44	43	43	43

Eenheid: % koopwoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	35,90	36	35	35	35

Eenheid: % corporatiewoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19,50	20	21,40	22	22

Eenheid: % woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Actieve zoektijd sociale huurwoning - eengezinswoning	1,50	1,50	1,80	1,50	

Eenheid: aantal jaar

Bron: Regionale woningmarktmonitor

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Actieve zoektijd sociale huurwoning - appartement/meergezinswoning	1,30	1,50	1,60	1,70	

Eenheid: aantal jaar

Bron: Regionale woningmarktmonitor

Huisvesting van bijzondere doelgroepen

(D)

Arnhem wil een inclusieve stad zijn. Die ambitie wordt breed gedragen. Arnhemmers hebben recht op een veilig thuis in een prettige wijk met perspectief om zich te ontwikkelen. Arnhem voelt zich ervoor verantwoordelijk dat elke inwoner geschikte huisvesting heeft (of deze binnen een acceptabele termijn kan vinden) in een prettige leefomgeving met voldoende (zorg)voorzieningen.

Ten behoeve van deze opgave is in 2023 de nota Wonen en Zorg vastgesteld. Uit deze nota volgt een uitvoeringsplan met acties. Belangrijk punt hierbij is dat we in de regio afspraken maken over hoe we deze opgave gezamenlijk beter kunnen oppakken, waarbij we het van belang vinden dat regiogemeenten ook hun 'fair share' nemen.

Om de huisvestingskansen van personen behorende tot aandachtsgroepen te vergroten, geven we uitvoering aan een aantal afspraken. Ook dit jaar reserveren we weer 120 sociale huurwoningen voor personen die uitstromen uit instellingen en opvang. Daarnaast blijven we ons ervoor inzetten om aan de taakstelling voor de huisvesting van statushouders te voldoen. Helaas is dit in 2023 niet helemaal gelukt omdat de opgave steeds groter wordt, met name van jonge alleengaande statushouders die aangewezen zijn op de goedkope woningvoorraad. Deze voorraad is beperkt. Vandaar dat we in 2024 een pilot willen starten met de corporaties voor woningdelen voor jonge statushouders.

In 2023 hebben we met de corporaties eraan gewerkt om op de locatie voor de flexwoningen aan de Merwedestraat een community te gaan bouwen waar de verschillende doelgroepen, waaronder 50 statushouders zich thuis gaan voelen in de wijk. Voor vier jaar is een bedrag van € 50.000 euro hiervoor beschikbaar. Oplevering verwachten we in het vierde kwartaal van 2024.

Regievoeren: uitvoering geven aan woonzorgnota

(I)

Zie de toelichting bij bovenstaande doelstelling 'huisvesting bijzondere doelgroepen'.

Huisvesting arbeidsmigranten

(I)

Het organiseren van goede en veilige huisvesting voor arbeidsmigranten is een taak van veel partijen zoals gemeenten, provincies, werkgevers en huisvesters. Omdat arbeidsmigranten veelal niet gebonden zijn aan een specifieke plek, maar wonen en werken over gemeentegrenzen heen, pakken we dit thema in de regio op. De Groene Metropoolregio is in de regio nog zoekende hoe deze samenwerking het beste vormgegeven kan worden. In 2022 is vanuit de regio al wel een handreiking opgesteld, die gemeenten kunnen gebruiken bij het vormgeven van lokaal beleid. Met de Groene Metropoolregio zijn we in gesprek over een passend vervolg.

Om in Arnhem goede en veilige woonplekken voor arbeidsmigranten te kunnen faciliteren, zijn in 2023 beleidsregels vastgesteld. Hierdoor hebben we helderheid gecreëerd over op welke plekken en onder welke voorwaarden we short-stay-huisvesting toestaan.

In de tussentijd is door het 'facetbestemmingsplan verkamering en woningsplitsing' al geregeld dat panden niet meer verkamerd kunnen worden ten behoeve van het kortdurende verblijf van internationale werknemers. Op die wijze proberen we te voorkomen dat in woonwijken verschillende bewoners samenwonen met zeer conflicterende woon- en leefritmes.

Uitbreiden woonwagenlocaties

(I)

In 2023 zijn de voorbereidingen voortgezet om te komen tot uitbreiding van het aantal standplaatsen in Arnhem. Voor de locatie Bethaniëstraat is de aanbesteding gestart voor het verwijderen van de grondwal. De verwachting is dat in mei/juni gestart kan worden met de werkzaamheden. De plannen voor de herinrichting en uitbreiding zijn verder uitgewerkt en besproken met de bewoners. Daarnaast zijn afspraken met de woningcorporatie gemaakt over de ontwikkeling. Begin 2024 zullen bewoners aan moeten geven of zij daadwerkelijk willen meewerken aan de herinrichting. Bij voldoende draagvlak kan dan een omgevingsplan in procedure.

Voor de uitbreiding aan de Merwedestraat is in 2023 een parkeeronderzoek uitgevoerd. Uit het onderzoek blijkt dat een uitbreiding met zes standplaatsen mogelijk is. Op basis van dit uitgangspunt is een schetsplan besproken met de bewoners. Naar aanleiding van dit overleg onderzoeken we of het schetsplan nog aangepast kan worden. Om in Schuytgraaf de plaatsing van woonwagens mogelijk te maken is het ontwerpbestemmingsplan Schuytgraaf, veegplan 2017, herziening veld 1 in procedure gegaan.

De toewijzingsregels voor standplaatsen zijn eind 2022 vastgesteld. Deze regels zijn opgesteld in samenspraak met de woonwagenbewoners. Vanwege het geringe aantal mutaties zijn de regels in de praktijk nog beperkt toegepast. In juli 2023 zijn de "Ruimtelijke en planologische uitgangspunten voor woonwagenlocaties" vastgesteld. Door actualisatie van de regels is de achterstelling van woonwagenbewoners op volkshuisvestelijk gebied ingehaald. Op deze manier kan er ruimte gegeven worden aan toekomstige ontwikkelingen die aansluiten bij de wensen van woonwagenbewoners.

Naast de activiteiten die moeten leiden tot uitbreiding van het aantal standplaatsen, vinden we het van belang dat woonwagenbewoners in staat worden gesteld hun belangen te behartigen. In 2023 hebben we de huurdersorganisatie een financiële vergoeding uitgekeerd die zij nodig hebben om hun activiteiten voort te zetten.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Bijzondere doelgroepen					

Eenheid:

Bron: Indicator is in ontwikkeling

Goede woningen in leefbare wijken

(D)

Prestatieafspraken met corporaties

Uit de samenwerkingservaring met corporaties en zorgpartijen blijkt dat de vitaliteit en leefbaarheid van wooncomplexen in belangrijke mate wordt bepaald door een goede mix van bewoners. Met corporaties werken wij verder samen aan de toepassing van de vrije toewijzingsruimte als de situatie in een wijk of buurt daar aanleiding toe geeft. Vrije toewijzingsruimte is essentieel voor goede leefbaarheid. Hiermee kunnen wooncomplexen en de leefomgeving waarbij de leefbaarheid onder druk staat, weer vitaal worden gemaakt. In 2023 zijn er lichte prestatieafspraken gemaakt in de vorm van een addendum op de bestaande prestatieafspraken. Daarin zijn de belangrijkste afspraken gemaakt die we graag in 2023 wilden vastleggen met de corporaties. In 2024 werken we aan meerjarige prestatieafspraken.

In 2023 is de nota Wonen en Zorg vastgesteld, die nader ingaat op de huisvestingskansen van personen behorende tot aandachtsgroepen en het vitaal houden van wijken.

Sturing op ruimtelijke plannen

Bij ruimtelijke initiatieven wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de veerkracht van een wijk. Bij ontwikkelperspectieven die we opstellen voor wijken in kwetsbare gebieden staat het woningbouwprogramma mede in dienst van het verbeteren van de leefbaarheid in wijken. Dat is bijvoorbeeld het geval in Presikhaaf-3.

Aanpak goed verhuurderschap

Zie inspanning 'goed verhuurderschap'

Uitvoering Plan van Aanpak Verkamering en Woningsplitsing

Door het verkameringsbeleid zorgen we dat voorkomen wordt dat hierdoor extra druk op de leefbaarheid ontstaat. We maximaliseren bijvoorbeeld het aantal personen dat in een woning mag wonen. Zie verder de inspanning 'beleid op splitsen en verkameren'.

Woningen verduurzamen

(I)

Zie voor informatie over deze inspanning het programma Klimaat en energie.

Hulp aan Verenigingen van Eigenaren

(I)

In Arnhem is een VvE-Loket ingesteld voor bewoners met hun energie- en verduurzamingsvragen. Daarmee liggen we gedeeltelijk op koers voor dit doel.

Bij veel VvE's in Arnhem zijn echter de basiszaken nog niet op orde. Het VvE-loket willen in 2024 uitbreiden waardoor ook hulp geboden kan worden aan VvE's die hun vereniging weer tot leven willen brengen en die de basis op orde willen krijgen.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

(I)

De wetgever heeft via het Besluit bouwwerken leefomgeving geregeld dat alle nieuwbouwwoningen tot op zekere hoogte levensloopbestendig moeten zijn.

Conform de nota Wonen-en-zorg houden we rekening met levensloopgeschikt wonen in onze gemeente. In de sociale huursector kennen we duidelijke normen over wanneer een woning wordt aangemerkt als 'levensloopgeschikt' of 'rolstoeltoegankelijk'. Met corporaties en huurdersorganisaties bekijken we continue hoe we een geschikte match kunnen maken tussen woningen en mensen in verschillende levensfasen.

Doorstroming in de verhuisketen voor senioren blijft wel een aandachtspunt. Een verhuiscoach is sinds kort actief in onze gemeente om deze doorstroming teweeg te brengen. Het toevoegen van voldoende levensloopgeschikte betaalbare (huur)woningen voor senioren inwoners vergt extra aandacht. Er zijn wel steeds meer projecten in voorbereiding, waarbij we inzetten op woningen voor senioren. Hierbij bestuderen we ook of de hele omgeving geschikt is voor rolstoel en/of rollator.

Daarbij voeren wij met de corporaties en huurdersorganisaties gesprekken over flexibiliteit binnen het woningaanbod van levensloopgeschikt wonen. Door inventief naar ons aanbod corporatiewoningen te kijken zijn mogelijk meer woningen in te zetten als levensloopgeschikt ('light').

Om meer zicht te krijgen op motiveringen van particuliere inwoners om wel/niet zelf aanpassingen in de eigen woningen te plegen, hebben we een onderzoeksopdracht uitgevoerd.

Gezond binnenklimaat/gezond wonen

(I)

Het aanpakken van vocht en schimmel heeft voor ons prioriteit. Omdat we zelf niet de eigenaar zijn van woningen in onze stad, stimuleren we woningcorporaties en verhuurders om een gezond binnenklimaat te realiseren. Waar mogelijk, maken we hierover harde afspraken.

Om huurders met vocht- en schimmelproblemen te helpen, hebben we een stappenplan gepubliceerd op onze website. Huurders kunnen met hun klachten terecht bij het Huurdershuis. Het Huurdershuis ontvangt een gemeentelijke subsidie voor de ondersteuning en advisering van huurders. Mede door het stappenplan hebben zich het afgelopen anderhalf jaar een recordaantal huurders gemeld bij het Huurdershuis.

We hebben de gemeenteraad per raadsbrief geïnformeerd over onze acties ter bevordering van een gezond binnenklimaat. De inzet van een onafhankelijke vocht- en schimmelexpert is hiervan een belangrijk onderdeel. Afspraken over deze expert en over gezond wonen zijn vastgelegd in de prestatieafspraken.

Handhaving minimale woonkwaliteit

(I)

In 2023 is het Meldpunt Goed Verhuurderschap online gegaan. Huurders konden al kosteloos advies inwinnen bij de Huurdersbalie.

Ook voor onderhoudsproblemen kunnen huurders aankloppen bij de Huurdersbalie. De bewonersadviseurs van deze balie hebben expertise op het gebied van huurrecht en regelgeving over woonkwaliteit en onderhoud. Als er strijdigheden zijn met wet- of regelgeving kan het Huurdershuis de gemeente (of de ODRA) inschakelen om een handhavingstraject te starten.

Uitvoeren beleid op splitsen en verkameren

(I)

In het Plan van Aanpak Verkamering en Woningsplitsing zijn zes acties opgenomen. Al deze acties zijn uitgevoerd of in uitvoering genomen. Zo is er een facetbestemmingsplan vastgesteld waarin regels over nieuwe verkameringen en splitsingen zijn verankerd. Daarnaast zijn regels over het beheer van kamerverhuurbedrijven opgenomen in de APV. Ook werken we samen met huurders, verhuurders en de omgevingsdienst aan een aanpak 'goed verhuurderschap'. We merken dat vanuit het Rijk steeds meer instrumenten en mogelijkheden ter beschikking worden gesteld om te sturen op de woningvoorraad en malafide verhuurderschap. De komende jaren zullen we deze nieuwe instrumenten afwegen tegen bestaand instrumentarium en de bestaande inzet.

In de Woonvisie zijn acties over goed verhuurderschap en kwalitatief goed wonen verder uitgewerkt.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Rapportcijfer woning	7,70		7,70		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Leefbaarheid in eigen buurt	7,20		7,20		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Woonomgeving	7,40		7,40		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10

Bron: Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

Een klimaatbestendige, groene, biodiverse en leefbare openbare ruimte (A)

Naar een klimaatadaptieve stad (D)

Ook in 2023 is er weer volop gewerkt aan het klimaatadaptiever maken van de stad. Op grote en kleine schaal nemen we voortdurend maatregelen die Arnhem groener en koeler maken. Ook nemen we maatregelen om de waterafvoer bij hevige regenbuien te verminderen en tegelijkertijd water op te slaan voor droge perioden. De werkzaamheden uit de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie zijn hierbij leidraad en verlopen grotendeels volgens planning.

Stimuleren en faciliteren (I)

De nieuwe en gebruiksvriendelijke subsidieregeling is inmiddels van kracht. Veel bewoners dienen aanvragen in en worden ondersteund in hun plannen om Arnhem groener en klimaatadaptiever te maken. We stimuleren bewoners ook actief om van deze regeling gebruik te maken, vooral in de wijken waar weinig groen is en het voor bewoners soms lastig is om zelf een plan te maken.

Klimaattoets (I)

Een eerste versie van de klimaatadaptatietoets is in het najaar afgerond. Implementatie volgt in 2024. Met een klimaattoets kunnen we ervoor zorgen dat nieuwe ontwikkelingen bijdragen aan een groenere en klimaatadaptievere stad.

Lokaal hitteplan (I)

Het hitteplan is in 2023 afgerond en voorgelegd aan het college. Dit plan beschrijft hoe de gemeente en haar partners samenwerken wanneer zich een hittegolf voordoet.

Gebiedsgerichte maatregelen (I)

In diverse projecten zijn maatregelen genomen ten behoeve van klimaatadaptatie en vergroenen. De nadruk ligt daarbij op de focusgebieden. Het gaat daarbij om grote en kleinschalige maatregelen. De Van Muijlwijkstraat is natuurlijk een in het oog springend project. Maar ook bewonersinitiatieven zoals de Groene Route in Malburgen en vergroening van de Groen van Prinstererstraat (Spijkerkwartier) zijn mooie voorbeelden.

Koel netwerk (I)

In 2024 start het Europese project Cool Cities. In dat project zullen we samen met onze Europese partners het koele netwerk voor Arnhem verder uitwerken en onderdelen aanleggen. Ondertussen realiseren we alvast schakels van het netwerk daar waar zich kansen voordoen. Met dit netwerk, dat zich over heel Arnhem uitstrekt, leveren we een belangrijke basis voor een klimaatadaptieve en gezonde stad.

Minder verharding (I)

Ook in 2023 hebben we in diverse mobiliteits- en onderhoudsprojecten overbodige verharding verwijderd en groen teruggebracht. Een in het oog springend voorbeeld is de Groningensingel in Vredenburg. Het verwijderen van verharding combineren we veel met het terugdringen van de maximumsnelheid zoals bij de Apeldoornseweg is gebeurd. Maar ook op kleine schaal zetten we overbodige verharding om in groenvakken. Hierbij werken we samen met de bewoners.

Arnhem als koploper (I)

Arnhem heeft deelgenomen aan diverse landelijke onderzoekstrajecten en werkt samen met Europese partners aan het klimaatadaptief maken van de stad. We zien steeds meer dat Arnhem bekend wordt als koploper op het gebied van klimaatadaptatie; regelmatig vinden excursies in Arnhem plaats en we worden overspoeld met aanvragen van (groene) stagiaires. In het najaar vond de Nationale Groendag in Arnhem plaats.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Vergroening/ verstening van tuinen					

Eenheid: Percentage

Bron: Eigen data; indicator in ontwikkeling (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).

Arnhems groen versterken (D)

In 2023 is er op diverse fronten gewerkt aan de versterking van het Arnhemse groen. De groenvisie vormt het uitgangspunt voor allerlei maatregelen die we nemen om het Arnhemse groen te verbeteren en te versterken.

Herkenbare stad: Kwalitatief hoogwaardige bossen, natuurterreinen en parken dragen bij aan de identiteit van Arnhem (I)

Diverse maatregelen in de bossen en parken hebben bijgedragen aan het vergroten van de kwaliteit en de biodiversiteit. Dit doen we met natuurvolgend beheer. En ook door de omvorming van gazons naar bloemrijke graslanden en het aanleggen van bosranden en amfibiepoelen. Vanwege het later gereed komen van de beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem heeft het realiseren van de in deze beheervisie beschreven uitvoeringsmaatregelen wat achterstand opgelopen.

Herkenbare stad: Duidelijke spelregels in bossen en parken (I)

Deze inspanning is uitgevoerd en afgerond.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen (I)

In het plantseizoen zijn op diverse plaatsen bomen geplant en zijn de groeiplaatsen van bestaande bomen verbeterd.

Natuurvriendelijke stad: Stadslandbouw Verpachte agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem worden natuurinclusief bewerkt en beheerd (I)

Het betreft hier een gevoelig traject waarbij we grote zorgvuldigheid betrachten en waarvoor ook bij de betrokken partijen tijd nodig is, maar het proces loopt nu volgens planning.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten kennis en verbeteren biodiversiteit (I)

De monitoring van de biodiversiteit en het onderzoek naar wilde bijen loopt volgens planning.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten (I)

Loopt volgens planning. Op basis van de monitoring biodiversiteit hebben we meer gazons omgevormd naar bloemrijke graslanden, planten we meer struiken aan in de wijken en zijn bosranden en amfibiepoelen aangelegd in de bossen en parken.

Groene en gezonde stad: We hanteren een groennorm van 3-30-300 (I)

In 2023 is een analyse gemaakt van de 3-30-300 norm. Daaruit wordt duidelijk op welke plaatsen we in de stad al voldoen aan de norm en op welke plaatsen extra vergroening nodig is. Deze analyse gebruiken we bij het stellen van prioriteiten en als basis voor projecten in de openbare ruimte.

Duurzaam beheerde stad: We verbeteren de vitaliteit en biodiversiteit van onze bossen en parken (I)

In het beheer zijn ook in 2023 maatregelen genomen om de biodiversiteit te vergroten.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's	(I)
De wijkgroenagenda's voor Arnhem-west, Malburgen en Rijkerswoerd zijn voltooid. Verder zijn maatregelen uitgevoerd voor de wijkgroenagenda's die al gereed zijn.	
Andere Arnhemmers	(I)
We zijn in 2023 doorlopend bezig geweest met het nemen van maatregelen en overleggen met bewoners en partners om meer aandacht te genereren voor andere Arnhemmers.	
Aandacht voor dierenwelzijn	(A)
De leefomgeving van in het wild levende dieren verbeteren en vergroten	(D)
We nemen diverse maatregelen om de leefomgeving van dieren te verbeteren. De visie dierenwelzijn en de uitvoeringsagenda biodiversiteit vormen hierbij onze basis.	
Verbinden en versterken ecologische hoofdstructuur	(I)
Waar kansen liggen verbinden we natuurgebieden met elkaar. Gaandeweg wordt de groenstructuur hierdoor versterkt.	
In het wild levende dieren zoveel mogelijk met rust laten	(I)
We zijn in gesprek met diverse grondeigenaren om barrières zoveel mogelijk te verminderen.	
Omgaan met de wolf	(I)
Met andere zuid-Veluwse gemeenten en de provincie gaan we in gesprek over rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van de wolf. Er zijn in 2023 gesprekken geweest over rollen en verantwoordelijkheden. Ook zijn er themabijeenkomsten geweest over de wolf, een algemene bijeenkomst voor alle Arnhemmers en enkele themabijeenkomsten voor bewoners en dierhouders in en rondom Schaarsbergen.	
Zwerfdieren en zieke of gewonde wilde dieren opvangen	(D)
Onze overeenkomst voor dierenopvang met het Dierentehuis is verlengd tot 1 januari 2034. De gemeente staat garant voor de lening voor het nieuw te bouwen dierentehuis. We trekken daarbij gezamenlijk op met de andere gemeenten die hun dierenopvang laten verzorgen door het Dierentehuis.	
Continueren van een goede opvang van (zwerf)dieren	(I)
De overeenkomst met het Dierentehuis is intussen verlengd tot 1 januari 2034.	
Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren	(D)
Overlast van ratten, duiven, en ganzen wordt op diervriendelijke manier bestreden. In 2023 zijn we door gegaan met het subsidiëren van de Duiventil en hebben we IPM (integrated pest management) ingevoerd in de gemeente.	
Bestrijding van overlast door plaagdieren	(I)
Bestrijding van ratten gaat sinds 2023 via IPM. Pas als allerlaatste redmiddel wordt gif ingezet.	
Bestrijding van overlast door honden	(I)
In overleg met betrokkenen proberen we tot een juiste afweging te komen tussen de behoeften van de honden(bezitters) en de natuur.	
Bestrijding van overlast door duiven en ganzen	(I)
Stichting Duiventil Arnhem beheerst met een subsidie van de gemeente de duivenpopulatie in Elderveld. In bepaalde wijken wordt bij grauwe ganzen populatiecontrole uitgevoerd. Begin 2023 is hier een nieuw contract voor afgesloten.	

Reductie hoeveelheid restafval

(D)

- PBD (Plastic, Blik, Drankenkartons) maximaal 30% afkeur ligt op koers.
- Jaarlijks 15% minder fijn huishoudelijk restafval ten opzichte van 2019 (toen was het 201 kg per inwoner) ligt niet op koers. De ingezette maatregelen leveren nog niet het gewenste resultaat op. De gemiddelde hoeveelheid restafval ligt op dit moment rond de 200 kg per inwoner per jaar.
- Voor de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

(I)

De voorbereiding voor het organiseren van een burgerberaad over afval loopt met uitvoering in het eerste en tweede kwartaal van 2024. De adviezen van het burgerberaad zullen in 2024 getoetst worden op juridische en praktische haalbaarheid en financiële aspecten worden in kaart gebracht. De adviezen die door de toets komen, worden verwerkt in een nieuw beleidsvoorstel.

De klankbordgroep afval is opgezet en heeft in 2022 en 2023 plaatsgevonden.

De evaluatie van het afvalbeleid (inclusief diftar) en het onderzoek naar nascheiding zijn in maart 2024 aan de raad verzonden.

Het burgerberaad en het onderzoek naar nascheiding waren eigenlijk in 2023 voorzien en komen dus later dan gepland.

Effectindicator	2019	2020	2021	2022	2023
Omvang huishoudelijk afval	201	165	160	195	

Eenheid: Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).

Bron: CBS- Huishoudelijk afval. De CBS-afvalcijfers over 2022 worden in december 2023 gepubliceerd. In onze eigen afvalrapportages zien we een gemiddelde van 207 kilogram restafval per inwoner in 2022.

Arnhem Schoner

(D)

In 2023 is ambtelijke capaciteit aangetrokken om de hotspotaanpak uit te werken. Inmiddels is deze uitgewerkt en zijn we op vijf hotspots begonnen met de uitvoering. Via de kwartaalrapportages volgend uit Arnhem Schoner wordt de raad geïnformeerd.

De zwerfafvalparaplu die bijdraagt aan een stadsdekkend netwerk van zwerfafvalvrijwilligers is gelanceerd en staat online op www.arnhemschoner.nl

Aanpak

(I)

We werken aan de ontwikkeling van de zwerfafvalparaplu ter ondersteuning van de zwerfafvalvrijwilligers. Er is hiervoor een website gebouwd te vinden op www.arnhemschoner.nl. Deze wordt in samenspraak met de stakeholders nog verder verbeterd.

Deze website is bedoeld om onze inwoners beter en duidelijker te informeren over zwerfafval en over hoe zij zelf iets kunnen betekenen als zij daar interesse in hebben.

Het verminderen van het naast en in de nabijheid van containers geplaatst afval vraagt om een locatiespecifieke aanpak. Een traject is ingezet en inmiddels zijn we op drie locaties gestart met projecten om een duurzame verbetering op die locatie te realiseren.

Afhandeling amendementen en moties Begroting 2023**[22A55 Sturen op meer betaalbare woningen](#)**

De tekstuele wijziging is in de geamendeerde Begroting 2023 verwerkt.

[22A56 Arnhem mooier: grip op Graffiti](#)

De tekstuele en financiële wijziging zijn in de geamendeerde Begroting 2023 verwerkt.

[22M155 Handen af van Hertenkamp Sonsbeek](#)

We zijn op dit moment aan het onderzoeken hoe we de hertenkamp in Park Sonsbeek kunnen behouden met in achtname van dierenwelzijn en biodiversiteit.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2023		Rekening	
	2022	Primitief	Definitief	2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	37.711	52.517	49.491	47.030	2.461
Baten	43.483	42.178	42.989	46.602	3.613
Saldo lasten en baten	5.772	-10.339	-6.501	-428	6.074
Toevoegingen aan reserves	8.680	16.097	21.488	23.326	-1.838
Onttrekkingen aan reserves	6.214	3.591	5.893	5.215	-678
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-2.466	-12.506	-15.596	-18.112	-2.516
Gerealiseerd resultaat	3.306	-22.844	-22.097	-18.539	3.558

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	I/S	AR/ BR
Lasten	2.239	V			
Groen en klimaatadaptie in de stad	1.253	V	Klimaatadaptatiefonds	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	1.053	V	Uitvoering vergroening Arnhem-oost	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	761	V	Groenfondspromen en monitoring biodiversiteit	I	BR
Afval	671	V	Afvalbeheer	I	AR
Openbare ruimte	651	V	Rentelasten riolering	I	AR
Openbare ruimte	479	V	Algemene beheerkosten Openbare Ruimte	I	AR
Natuur en stadsparken	444	V	Parken en Bossen	I	AR
Wonen	160	V	Beleidsontwikkeling wonen	I	BR
Afval	-198	N	Afvalstoffenheffing - vermindering	I	AR
Natuur en stadsparken	-258	N	Groot Onderhoud Water	I	BR
Wonen	-274	N	Beleidsontwikkeling wonen (woonwagenlocaties)	I	BR
Openbare ruimte	-540	N	Extra herstelkosten Kabels en Leidingen - zie ook baten	I	AR
Openbare ruimte	-1.963	N	Extra energiekosten Havenbeheer - zie ook baten	I	AR
Baten	3.088	V			
Openbare ruimte	1.963	V	Extra energiekosten Havenbeheer - zie ook lasten	I	AR
Afval	744	V	Afvalstoffenheffing - opbrengsten	I	AR
Openbare ruimte	540	V	Extra herstelkosten Kabels en Leidingen - zie ook lasten	I	AR
Wonen	464	V	Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	159	V	Klimaatadaptatiefonds	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	-782	N	Uitvoering vergroening Arnhem-oost	I	BR
Toevoegingen aan reserves	-1.612	N			
Wonen	-60	N	Beleidsontwikkeling wonen (woonwagenlocaties)	I	BR
Wonen	-160	N	Beleidsontwikkeling wonen (Witsenstraat)	I	BR

Groen en klimaatadaptie in de stad	-276	N	Uitvoering vergroening Arnhem-oost	I	BR
Wonen	-355	N	Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO)	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	-761	N	Groenfondsprijzen en monitoring biodiversiteit	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	-820	N			
Wonen	334	V	Beleidsontwikkeling wonen (woonwagencentrales)	I	BR
Natuur en stadsparken	258	V	Groot Onderhoud Water	I	BR
Groen en klimaatadaptie in de stad	-1.412	N	Klimaatadaptatiefonds	I	BR

Klimaatadaptatiefonds

In de periode 2023-2026 is € 12,5 miljoen beschikbaar voor klimaatadaptatieve maatregelen, waarvan voor 2023 een inzet van € 2 miljoen was begroot. Dit eerste jaar zijn echter vooral voorbereidende werkzaamheden verricht, waardoor € 1,4 miljoen minder middelen uit de bestemmingsreserve klimaatadaptatiefonds ingezet hoefden te worden. Voor een deel komt dit doordat het gehele budget voor de groen-blauwe subsidieregeling (€ 1 miljoen) was begroot, terwijl dit bedrag over een periode van 3 jaar zal worden besteed. Inmiddels zijn diverse projecten uitvoeringsgereed, waardoor in 2024 een inhaalslag verwacht wordt.

Uitvoering vergroening Arnhem-Oost

De uitvoering van de vergroening van de openbare ruimte in het kader van het project Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost gaat langzamer dan verwacht. Hierdoor blijven de uitgaven achter (€ 1,1 miljoen), maar zijn er ook lagere baten uit de subsidie van het Rijk en hoeft minder cofinanciering te worden aangewend (€ 0,8 miljoen). Het verschil wordt gedoteerd aan de BR Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost.

Groenfondsprijzen en monitoring biodiversiteit

De uitvoering van de groenfondsprijzen is in 2023 vertraagd. De Parkenvisie Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem is later vastgesteld dan verwacht. Hierdoor kunnen de geplande maatregelen pas in 2024 worden uitgevoerd. Ook het verbeteren van de groene hoofdstructuur in Arnhem-Zuid is vertraagd. Onder meer omdat het in beheer nemen van het Zeegbos langer duurt dan voorzien.

De incidentele middelen voor monitoring van de biodiversiteit zijn bedoeld voor twee programma's (drie aanvullende gebieden onder de loep nemen en onderzoek naar het effect van verduurzaming op onder meer vleermuizen). In afwachting van de komst van de stadsecoloog zijn deze programma's later opgepakt.

Opdrachten worden in 2024 verstrekt aan ecologische bureaus.

Het voordeel wordt verrekend met de bestemmingsreserve 'Groenfondsprijzen'.

Afvalbeheer

De kosten voor het afvalbeheer zijn in 2023 € 0,7 miljoen lager uitgevallen. Door een betere kwaliteit dan verwacht (minder afkeur) op de inzameling en verwerking van kunststoffen is hier een voordeel ontstaan van € 0,3 miljoen. Ook de kosten van de inzameling en verwerking van grof vuil zijn lager € 0,3 miljoen gunstiger uitgevallen. Daarnaast zijn voordelen ontstaan op zwerfafval en communicatie: € 0,2 miljoen. Tegenover deze voordelen stonden niet begrote kosten voor de inzameling en verwerking van lachgas-cilinders van € 0,1 miljoen.

Rentelasten Riolerings

Voor de verklaring van het voordeel op de rentelasten (€ 0,7 miljoen) wordt verwezen naar de toelichting op de financiële afwijkingen van het onderdeel 'vaste en vlottende financiering' in het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën.

Algemene beheerkosten Openbare Ruimte

In 2023 is een voordeel ontstaan van € 0,5 miljoen op de algemene beheerkosten openbare ruimte. Door de gespannen situatie op de arbeidsmarkt heeft de organisatie moeite al haar vacatures in te vullen. Met name als het om specialisten gaat. In 2023 speelde dit effect extra sterk door uitbreiding van de formatie om invulling te kunnen geven op de gemeentelijke ambities op het gebied van radicaal vergroenen. Aan het eind van 2023 is een groot deel van de vacatures 2023 alsnog ingevuld.

Parken en bossen

In 2023 zijn onderhoudswerkzaamheden aan de bossen en parken uitgesteld. Onder meer door het natte najaar is nog meer onderhoudswerk naar 2024 doorgeschoven. De uitgestelde werkzaamheden worden door herprogrammering komende jaren alsnog uitgevoerd binnen de reguliere onderhoudsbegroting.

Beleidsontwikkeling wonen

Het voordeel van € 334.000 door een onttrekking uit bestemmingsreserves wordt veroorzaakt doordat de begrote onttrekking voor woonwagenlocaties per abuis is opgenomen in programma S11 Ruimtelijke ontwikkeling. Het getoonde voordeel op programma S12 Wonen en leefomgeving wordt dan ook gecompenseerd door een gelijk nadeel op programma S11 Ruimtelijke ontwikkeling. Daarnaast is er voor woonwagenlocaties € 60.000 meer overgeheveld dan begroot vanwege een hogere onderbesteding ten opzichte van de budgetoverhevelingsnota. Hierdoor ontstaat er een nadeel van € 274.000 in de lasten en een nadeel van € 60.000 in de toevoegingen aan reserves.

Ten behoeve van het oplossen van knelpunten rond het project Witsenstraat is € 160.000 aan subsidie terugontvangen van een woningcorporatie. Dit voordeel is toegevoegd aan de bestemmingsreserve Volkshuisvestingfonds.

Afvalstoffenheffing

De afwijkingen in de opbrengsten en kosten voor vermindering (negatieve opbrengsten) moeten in samenhang worden beoordeeld. Per saldo leidt dit tot een voordelig resultaat van € 550.000, dat te verklaren is door:

- In de begroting is geen rekening gehouden met 'dubbeling' van opbrengsten die ontstaat door vermindering van aanslagen. Verminderingen worden voornamelijk toegekend naar aanleiding van verhuizingen buiten de gemeente. In dat geval wordt de aanslag verminderd voor het aantal maanden dat men niet meer in Arnhem woont. Aan de nieuwe bewoner wordt voor de resterende maanden van het jaar weer een aanslag opgelegd. De betreffende maanden zitten hierdoor dubbel in de opbrengsten en de verminderingen moeten gezien worden als een correctie op de opbrengsten (negatieve opbrengsten). In de begroting is wel een bedrag opgenomen voor de kosten van vermindering, maar niet voor de dubbele opbrengsten. Hierdoor ontstaat in de realisatie een voordeel. Voor 2025 en verder zal bij de tariefberekening worden uitgegaan van de met bezwaar gesaldeerde opbrengsten, waardoor een afwijking met deze oorzaak niet meer ontstaat. Voor 2024 wordt in Turap-1 een melding gedaan.
- Meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2022;
- Een toename van het aantal huishoudens.

Groot onderhoud Water

Ten opzichte van het jaarprogramma groot onderhoud water is € 258.000 extra gerealiseerd. Het resultaat wordt verrekend met de bestemmingsreserve 'Groot onderhoud Openbare Ruimte'.

Extra herstelkosten Kabels en leidingen

In 2023 zijn extra herstelwerkzaamheden verricht als gevolg van eerder gelegde kabels en leidingen. De betreffende kosten zijn gedekt uit van derden ontvangen opbrengsten. Per saldo nihil.

Extra energiekosten Havenbeheer

Vanaf 2023 liggen in de Arnhemse haven de nodige schepen ten behoeve van de opvang van vluchtelingen. Dit zorgt voor extra energieverbruik welke volledig wordt doorberekend aan de opvanginstanties. In de begroting was hier geen rekening mee gehouden, waardoor zowel aan de lasten- als batenkant een afwijking is ontstaan. Per saldo nihil.

Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO)

Voor het Nationaal Programma Arnhem Oost (NPAO) ontvangt Arnhem een specifieke uitkering Kansrijke Wijk vanuit het Rijk. Deze middelen waren nog niet begroot in 2023 maar zijn wel al gedeeltelijk ingezet. Dit leidt tot een voordeel aan de batenzijde van 0,5 miljoen. In de nota budgetoverheveling 2023, waarbij is besloten het resultaat te muteren in de BR Arnhem Oost, was nog geen rekening gehouden met de inzet van deze Rijksmiddelen. Dit leidt tot een nadeel op de toevoeging aan de reserve. Binnen het programma Wonen leidt dit tot een saldo van 0,1 miljoen. NPAO betreft meerdere beleidsonderdelen en dus meerdere programma's. Onder aan de streep is het effect budgetneutraal.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Lingezegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf [Verbonden partijen](#).

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (<https://financien.arnhem.nl>) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de [paragraaf Subsidies](#).

Beleidskaders

Wonen

- [Arnhemse woonprincipes \(Woonvisie\)](#);
- [Volkshuisvestelijk kader 2019-2022](#);
- [Huisvestingsverordening](#);
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- [Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering](#);
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- [Structuurvisie 2020-2040](#);
- [Groenvisie 2017-2035](#);
- [Bomenplan Arnhem](#);
- [Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020](#);
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spellennota) 2010 - 2020;
- [Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen](#);
- [Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015](#).
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- [Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030](#);
- [Afvalkoers 2022-2026](#) Arnhem Schoner.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, gezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investerings
9. Subsidies
10. Integriteit
11. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen en retributies. Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de onroerendezaakbelasting (OZB), parkeerbelasting en toeristenbelasting. Retributies vallen uiteen in bestemmingsheffingen, leges en rechten. Bij bestemmingsheffingen zijn de opbrengsten bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsheffingen. Bij leges en rechten wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld.

Uitgangspunten van beleid

OZB

- De onroerende-zaakbelasting (OZB) heeft met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, des te hoger de te betalen belasting.
- Elk jaar is een herwaarderingsjaar. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum. De WOZ-waarde is een zo goed mogelijke schatting van de mogelijke verkoopprijs op de waardepeildatum. Om te voorkomen dat de opbrengsten OZB te hoog of te laag worden, wordt de gemiddelde waardeontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging.
- In de periode 2023-2026 worden de OZB-opbrengsten, exclusief areaalontwikkeling, jaarlijks met 5 procent verhoogd. Dit betekent dat de gemiddelde (verwachte) lastenstijging OZB ook 5 procent per jaar is. De daadwerkelijke waardeontwikkeling kan afwijken van de waardeontwikkeling waar voor de tariefberekening van uit is gegaan. Met als gevolg dat ook de gemiddelde lastenstijging af kan wijken van de 5 procent. Voor belastingjaar 2023 is dit het geval. De gemiddelde waardestijging van woningen is lager uitgekomen dan bij de tariefberekening werd verwacht, waardoor een huishouden met een koopwoning in 2023 (gemiddeld) te maken heeft gehad met een lastenstijging OZB van 4 procent. Voor niet-woningen geldt dat de daadwerkelijke waardeontwikkeling in lijn was met de bij de tariefberekening verwachte waardeontwikkeling.
- Met ingang van belastingjaar 2023 is de verdeling van de OZB voor niet-woningen gewijzigd van 75%-25% voor respectievelijk eigenaar en gebruiker naar 80%-20%.

Rioolheffing

- Net zoals de OZB heeft de rioolheffing met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. De rioolheffing volgt de jaarlijkse herwaardering voor de OZB.
- Het uitgangspunt bij de tarieven van de rioolheffing is volledige kostendekkendheid. Oftewel: de begrote opbrengsten uit rioolheffing zijn (vrijwel) gelijk aan de begrote kosten voor de gemeentelijke watertaken voor afval-, hemel- en grondwater. Voor een verdere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing in 2023 wordt verwezen naar het onderdeel [Kostendekkendheid bestemmingsheffingen](#) in deze paragraaf.

Afvalstoffenheffing

- Bij de afvalstoffenheffing wordt een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt. Daarom werken we bij de afvalstoffenheffing met twee tarieven, één voor eenpersoonshuishoudens en één voor meerpersoonshuishoudens.
- De (begrote) kostendekkendheid van de tarieven van de afvalstoffenheffing wordt stapsgewijs verhoogd naar 95 procent in 2026. Voor een verdere toelichting op de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing in 2023 wordt verwezen naar het onderdeel [Kostendekkendheid bestemmingsheffingen](#) in deze paragraaf.

Parkeerbelasting

De tarieven voor parkeren op straat en in de gemeentelijke parkeergarages zijn in 2023 met 0,50 per uur verhoogd. De naheffingsaanslagen (boetes) zijn volgens de wettelijke regeling verhoogd

Toeristenbelasting

Het reguliere tarief van de toeristenbelasting is in 2023 verhoogd met € 0,50. Het verlaagde tarief is verhoogd met € 0,25.

Leges

We streven ernaar de kostendekkendheid van het totaal van de leges te verhogen. In dat kader zijn in 2023 de tarieven voor de verklaringen, ontheffingen en vergunningen voor parkeren verhoogd. Voor de overige tarieven geldt dat deze in 2023 alleen verhoogd zijn met de stijging van de af te dragen rijksleges.

Belangrijke ontwikkelingen

Toename WOZ-bezwaren

We zien al een aantal jaren een toename in het aantal ontvangen bezwaren tegen de WOZ-waarde, mede als gevolg van de opmars van no-cure-no-pay-bureaus. De sterke waardestijging van woningen die voor belastingjaar 2023 zichtbaar was heeft deze toename versterkt. De uitvoeringskosten voor afhandelen van bezwaren en de kosten voor de aan no -cure -no pay bureaus te betalen proceskostenvergoedingen lopen daardoor op. Dit is een landelijke ontwikkeling.

Er is een wetswijziging tot stand gekomen om de rol van de no cure no pay bureaus in te perken, die vanaf 2024 van kracht zal zijn. Daarnaast geldt dat de sterke waardestijging van woningen die voor belastingjaar 2023 zichtbaar was zich niet door zal zetten, wat waarschijnlijk een dempend effect heeft op het aantal te ontvangen bezwaren. Tegelijkertijd heeft een aantal no-cure-no-pay bureaus al aangegeven massaal bezwaar aan te tekenen nu de vergoedingen per bezwaar omlaag gaan door de wetswijziging. Daarnaast heeft de wijziging in wet- en regelgeving geen invloed op de particuliere bezwaren. Het is dan ook nog onduidelijk hoe de toename in WOZ-bezwaren zich in 2024 zal ontwikkelen. We onderzoeken de mogelijkheid om te gaan werken met een WOZ-voormelding, waarbij inwoners voorafgaand aan de aanslagoplegging reeds betrokken worden.

Bedrijveninvesteringszones

Een bedrijveninvesteringszone (BIZ) betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers en/of vastgoedeigenaren samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. Het initiatief tot invoering ligt bij de ondernemers/eigenaren. De activiteiten in de BIZ zijn een aanvulling op die van de gemeente. De gemeente int van de ondernemer/eigenaar in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. Een BIZ kan pas worden ingevoerd nadat de gemeenteraad hiervoor een verordening heeft vastgesteld en uit een draagvlakmeting blijkt dat er voldoende draagvlak is onder ondernemers/eigenaren in de BIZ.

BIZ Korenkwartier (ondernemers)

Na de positieve uitslag van de draagvlakmeting begin 2023 is de BIZ Korenkwartier met terugwerkende kracht per 1 januari 2023 ingevoerd.

BIZ Binnenstad (eigenaren)

Het was de intentie om deze BIZ voor vastgoedeigenaren in het winkelgebied per 1 januari 2023 in te voeren. De draagvlakmeting eind 2022 voldeed echter niet aan alle wettelijke eisen, waarmee deze BIZ nog niet van kracht is. Medio 2024 zal er voor een kleiner projectgebied een draagvlakmeting plaatsvinden, met de bedoeling de BIZ per 1 januari 2025 alsnog in te voeren.

Uitstel van betaling gemeentelijke belastingen energiecrisis

De sterk gestegen energiekosten raken ondernemers en maatschappelijke organisaties in de stad. Om de druk op de liquiditeit van ondernemers en maatschappelijke organisaties te beperken heeft het college in november 2022 besloten hen de mogelijkheid te bieden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. De mogelijkheid tot uitstel gold voor ondernemers en maatschappelijke organisaties die gebruiker zijn van een bedrijfspand. Zij konden uitstel van betalen aanvragen voor de in 2022 en in het eerste kwartaal van 2023 opgelegde en nog (deels) openstaande aanslagen OZB en rioolheffing. De termijn van uitstel liep tot 1 september 2023, met daarna een betalingsregeling tot en met februari 2024. In totaal is er voor een bedrag van € 111.000 uitstel aangevraagd. Per eind januari 2024 was daarvan € 10.000 nog niet ontvangen. Voor de regelingen die niet tijdig worden nagekomen zal het invorderingstraject worden opgestart.

Ontwikkeling gemeentelijk belastinggebied

In het regeerakkoord heeft het (inmiddels demissionaire) kabinet een nieuwe financieringssysteem voor gemeenten aangekondigd. Deze nieuwe financieringssysteem moet zorgen voor een meer stabiele financiering voor gemeenten en ruimte geven voor het maken van autonome keuzes op lokaal niveau.

Bij de herziening wordt ook de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied betrokken. Op gemeentelijk niveau wordt in samenspraak met de VNG bezien welke mogelijkheden er zijn qua modernisering en uitbreiding van het belastinggebied, waarbij op basis van de uitkomsten een eventueel wetgevingstraject in gang wordt

gezet. Omdat dit samenhangt met een mogelijk nieuw nationaal belastingstelsel, verwachten we niet dat dit korte termijn gaat gebeuren.

Opbrengsten van de lokale heffingen

Opbrengsten lokale heffingen	Realisatie 2022	Begroting 2023 def	Realisatie 2023	Afwijking 2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Belastingen				
OZB	53.163	57.572	58.408	836
Parkeerbelasting	9.141	10.000	12.688	2.688
Toeristenbelasting	838	1.331	1.854	523
Subtotaal	63.142	68.903	72.950	4.047
Heffingen				
Afvalstoffenheffing	20.032	19.823	20.369	546
Rioolheffing	16.371	16.681	16.835	153
Bedrijveninvesteringszone Korenkwartier	0	121	110	-10
Subtotaal	36.403	36.625	37.314	689
Leges				
<i>Algemene dienstverlening</i>				
Leges burgerlijke stand	2.562	2.475	2.462	-13
Parkeren	54	88	57	-31
Overig APV	128	97	101	4
<i>Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning</i>				
Leges Wabo en huisvesting	3.421	4.026	3.927	-99
Kabels/leidingen	425	350	242	-108
<i>Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn</i>				
Drank- en horeca	87	191	113	-78
Evenementen	78	130	74	-56
Prostitutiebedrijven	2	7	0	-7
Winkeltijden	0	0	0	0
Subtotaal	6.757	7.364	6.976	-388
Rechten				
Scheepvaartrechten	344	536	330	-207
Reinigingsrechten	42	53	46	-7
Subtotaal	386	589	376	-214
Totaal	106.688	113.481	117.616	4.135

De in bovenstaande tabel opgenomen (begrote) opbrengsten betreffen de opbrengsten na vermindering en vernietiging van aanslagen.

OZB

Bij Turap 2 zijn de begrote opbrengsten uit OZB met € 320.000 naar beneden bijgesteld. Nu blijkt dat de meeropbrengsten uit 2021 en 2022 groter zijn dan verwacht, waardoor er alsnog een voordelig resultaat ontstaat. De meeropbrengsten uit voorgaande jaren zijn te verklaren doordat eind 2022 een (te) voorzichtige inschatting is gemaakt van de nog op te leggen bedragen. Dit komt met name doordat van een deel van de objecten op dat moment nog geen waarde bekend was.

Daarnaast is geconstateerd dat een aantal (grotere) objecten die bij de tariefberekening zijn aangemerkt als woning, een aanslag hebben ontvangen als niet-woning. Aangezien het tarief voor niet-woningen hoger ligt dan voor woningen, zijn hierdoor meeropbrengsten ontstaan. Het gaat hierbij om objecten die zowel een woonfunctie als een niet-woonfunctie hebben. De wet schrijft voor dat de waarde van de 'woondelen' ten opzichte van de

totale WOZ-waarde bepalend is of een object als woning of niet-woning moet worden aangemerkt. Er wordt onderzocht of deze objecten correct zijn aangeslagen. Mogelijk moeten de opbrengsten hierdoor naar beneden worden bijgesteld. Een eventueel benodigde correctie zal in 2024 landen.

Parkeerbelasting

De opbrengsten uit parkeerbelasting vallen € 2,7 miljoen hoger uit dan begroot. Voor een groot deel (€ 2,4 miljoen) komt dit voordeel uit naheffingsaanslagen door de inzet van de scanauto. In 2022 is gefaseerd gestart met de inzet van de scanauto, zodat men hieraan kon wennen en eventuele opstartproblemen beperkt zouden blijven. Daarnaast is in 2023 ook gekeken naar een efficiënte inzet van de scanauto. Door het ontbreken van ervaringscijfers en mede vanwege het doorbreken van het patroon in verband met corona zijn de opbrengsten uit naheffingsaanslagen in 2023 voorzichtig geraamd. Ultimo 2023 blijken de opbrengsten uit naheffing hoger. Verder zijn er meeropbrengsten uit kort parkeren (ticket bij automaat) en parkeervergunningen van € 0,3 miljoen. Het resultaat wordt (na saldering met het resultaat op de lasten) volledig verrekend met de bestemmingsreserve 'Bereikbaarheidsfonds'.

Toeristenbelasting

Medio 2024 worden de aanslagen toeristenbelasting voor 2023 opgelegd, op basis van het gerealiseerde aantal overnachtingen. De in bovenstaande tabel opgenomen opbrengsten over 2023 zijn dan ook nog niet definitief. Op basis van de aantallen over 2022 is echter de verwachting dat de opbrengsten ruim € 520.000 hoger uit zullen vallen dan (definitief) begroot. De forse toename in opbrengsten 2023 ten opzichte van 2022 is te verklaren door de tariefstijging die vanaf 2023 is doorgevoerd (zie het onderdeel Uitgangspunten van beleid in deze paragraaf) en door de meeropbrengsten over 2022 die in 2023 geboekt zijn.

Afvalstoffenheffing

De opbrengsten uit afvalstoffenheffing vallen bijna € 550.000 hoger uit dan begroot. Dit is te verklaren door:

- In de begroting is geen rekening gehouden met 'dubbeling' van opbrengsten die ontstaat door vermindering van aanslagen. Verminderingen worden voornamelijk toegekend naar aanleiding van verhuizingen buiten de gemeente. In dat geval wordt de aanslag verminderd voor het aantal maanden dat men niet meer in Arnhem woont. Aan de nieuwe bewoner wordt voor de resterende maanden van het jaar weer een aanslag opgelegd. De betreffende maanden zitten hierdoor dubbel in de opbrengsten en de verminderingen moeten gezien worden als een correctie op de opbrengsten (negatieve opbrengsten). In de begroting is wel een bedrag opgenomen voor de kosten van vermindering, maar niet voor de dubbele opbrengsten. Hierdoor ontstaat in de realisatie een voordeel. Voor 2025 en verder zal bij de tariefberekening worden uitgegaan van de met bezwaar gesaldeerde opbrengsten, waardoor een afwijking met deze oorzaak niet meer ontstaat. Voor 2024 wordt in Turap-1 een melding gedaan.
- Meeropbrengsten uit nog opgelegde aanslagen over 2022;
- Een toename van het aantal huishoudens.

Kwijtschelding

Kwijtschelding	Realisatie 2022	Begroting 2023 def	Realisatie 2023	Afwijking 2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Afvalstoffenheffing, rioolheffing en OZB	2.067	2.390	2.165	225
Totaal	2.067	2.390	2.165	225

Particulieren en kleine zelfstandigen komen in aanmerking voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen als het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Ook wordt gekeken naar het vermogen van de inwoner, onder andere de vrij te laten financiële middelen. Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Arnhem vult de beleidsvrijheid die er is voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen zo ruim mogelijk in.

Kostendekkendheid bestemmingsheffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert. Het gaat bij de kostendekkendheid om begrote bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn. De

gerealiseerde mate van kostendekkendheid kan afwijken van wat geraamd werd, doordat de kosten of opbrengsten hoger of lager uitvallen dan begroot.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de begrote en gerealiseerde kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing. De opbrengsten in de berekeningen van de kostendekkendheid wijken af van de opbrengsten gepresenteerd bij onderdeel [Opbrengsten van de lokale heffingen](#) in deze paragraaf. Dit verschil is te verklaren doordat de kosten voor vermindering en vernietiging in het onderdeel Opbrengsten van de lokale heffingen gesaldeerd zijn met de (bruto) opbrengsten, terwijl deze kosten in de berekening van de kostendekkendheid onder de kosten van het taakveld zijn opgenomen. Voor de berekening van de kostendekkendheid geven beide werkwijzen dezelfde uitkomst.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten moeten zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren (artikel 21 Financiële verordening)

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsheffing. De opbrengsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten voor de gemeentelijke watertaken voor afval-, hemel- en grondwater.

De gerealiseerde kostendekkendheid van 99% is gelijk aan de begrote kostendekkendheid. Bij zowel de kosten als de opbrengsten is de afwijking ten opzichte van de begroting beperkt. Het tekort (opbrengsten minus kosten) op het product riolering van € 0,11 miljoen wordt gedekt uit de voorziening rioolheffing die bij de jaarrekening 2021 is gevormd, omdat de opbrengsten uit rioolheffing toen juist hoger waren dan de kosten voor het product riolering.

Kostendekkenheid rioolheffing	Begroting 2023 primitief	Jaarrekening 2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.769	14.575
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen		
Netto kosten taakvelden	14.769	14.575
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	1.013	1.013
BTW	1.710	1.739
Totale kosten	17.492	17.327
Opbrengst rioolheffing	17.311	17.216
Dekkingspercentage	99%	99%

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing. De opbrengsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

De gerealiseerde kostendekkendheid is met 87% licht hoger dan de begrote kostendekkendheid van 85%. Dit is te verklaren door het voordelig resultaat op de opbrengsten uit afvalstoffenheffing, waar voor een toelichting op de afwijking verwezen wordt naar het onderdeel [Opbrengsten van de lokale heffingen](#) in deze paragraaf.

Kostendekkenheid afvalstoffenheffing	Begroting 2023 primitief	Jaarrekening 2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	21.768	21.897
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.003	-1.773
Netto kosten taakvelden	19.765	20.124
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	689	689
BTW	3.421	3.395
Totale kosten	23.875	24.208
Opbrengst afvalstoffenheffing	20.223	20.967
Dekkingspercentage	85%	87%

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen. De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze jaarstukken, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst volgt een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf. Aansluitend volgt een toelichting op:

- de uitkomsten van de financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die, na afloop van het jaar, terugkijkt op zijn of haar eigen financiële positie: Waren mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht? Moest ik mijn spaargelden aanspreken of kon ik extra sparen? Heb ik in de toekomst wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Had het gemeentelijk huishoudboekje een tekort of een overschot? Heeft de gemeente na het jaar 2023 geen of weinig schulden en een redelijk goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve)? Waren de buffers voor risico's hoger dan de risico's die zich voor hebben gedaan? Waren de baten even hoog of hoger dan de lasten? Als het antwoord op al die vragen positief is dan staat de gemeente Arnhem er in financiële zin goed voor.

Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we beoordelen hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.

2023 is een jaar geweest waarin de onzekerheid uit de eerdere jaren niet kleiner is geworden. De prijsstijgingen uit 2022 liepen daardoor deels door in 2023. Arnhem blijft ondertussen doorgaan met de opvang van Oekraïners die voor de oorlog zijn gevlucht. Daarnaast draagt Arnhem ook bij aan de oplossing voor de landelijke opvangcrisis door extra opvangplaatsen te bieden. De Rijksoverheid heeft tot nu toe de grootste financiële nadelen gecompenseerd. Onzeker is of het nieuwe kabinet dit beleid zal voortzetten. Daarnaast ligt het tekort in het gemeentefonds in Den Haag op de onderhandelingstafel, maar is het daarmee nog verre van opgelost. De uitdagingen waar Arnhem voor staat blijven daarmee onverminderd groot, maar de onzekerheid of we voldoende middelen ontvangen om deze uitdagingen het hoofd te kunnen bieden is alleen maar groter geworden.

Over het jaar 2023 is een positief saldo van inkomsten en uitgaven gerealiseerd en bedraagt het voordelig jaarresultaat € 34,0 miljoen na mutaties in de reserves. Het financieel voordelig jaarresultaat heeft positief doorgewerkt op de drie niveaus van robuustheid aan de hand waarvan is te beoordelen hoe de gemeente er voor staat.

1. In de begroting 2023 werd voor 2023 een onttrekking van € 37,7 miljoen aan de algemene reserve begroot. Uiteindelijk is een onttrekking van € 3,7 miljoen aan de algemene reserve gerealiseerd. De begroting 2023 was al structureel in evenwicht en daarmee voldoende robuust. Met de realisatie over 2023 is deze robuustheid versterkt.
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen: het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd. Ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Bij het opstellen van de begroting werd voor 2023 uitgegaan van een weerstandsfactor van 1,4. Zowel het risicoprofiel als de beschikbare weerstandscapaciteit zijn groter dan bij de begroting werd verwacht. De verhouding tussen beide is echter ongewijzigd, waarmee de weerstandsfactor ook bij de jaarrekening uitkomt op 1,4. Verderop in deze paragraaf wordt dit toegelicht.
3. De mate van robuustheid van de balans: Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De financiële kengetallen hebben zich in 2023 ten opzichte van de begroting in positieve richting ontwikkeld en bevinden zich op een vergelijkbaar niveau als in de Jaarrekening 2022. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verderop in deze paragraaf toegelicht.

Samenvattend is te zeggen dat de financiële positie van de gemeente in 2023 robuuster is dan waar in de begroting van werd uitgegaan en op een vergelijkbaar niveau is gebleven ten opzichte van de Jaarrekening 2022.

Uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal. Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV laten over de afgelopen jaren het volgende beeld zien:

	rek. 2019	rek. 2020	rek. 2021	rek. 2022	begr. 2023	rek. 2023
1A. Netto schuldquote	84%	78%	72%	66%	86%	58%
1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	75%	71%	66%	61%	80%	55%
2. Solvabiliteitsratio	17%	19%	22%	29%	18%	28%
2A. Weerstandsfactor	1,2	1,0	1,9	2,3	1,4	1,4
3. Kengetal grondexploitatie	7%	5%	6%	5%	2%	2%
4. Structurele exploitatieruimte	1%	2%	8%	15%	3%	4%
5. Woonlasten meerpersoonshuishouden	104%	102%	102%	100%	108%	103%

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal is in de laatste kolom weergegeven hoe op het kengetal wordt gescoord; 1 is voldoende, 2 is punt van aandacht en 3 is kwetsbaar.

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	rek. 2022	begr. 2023	rek. 2023	Categorie
a Netto schuld per inwoner	€ 3.098	€ 4.055	€ 3.075	2
b Schuldevolutie	-13%	9%	-1%	1
c Netto rentelasten/exploitatie	1,20%	0,00%	1,14%	2
d Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja	1
e Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	96%	95%	96%	1

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2022	begr. 2023	rek. 2023	Categorie
a Weerstandsfactor	2,3	1,4	1,4	1
b Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja	1

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2022	begr. 2023	rek. 2023	Categorie
a Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee	1

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	rek. 2022	begr. 2023	rek. 2023	Categorie
a Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,21%	-0,05%	0,10%	2
b Derving OZB i.v.m. leegstand	1,72%	1,63%	1,13%	2

Toelichting:

Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is het belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- De structurele lasten zijn in 2023 gedekt met structurele inkomsten, zoals het kengetal structurele exploitatieruimte laat zien.
- De Arnhemse begroting is niet afhankelijk van de resultaten op de grondexploitaties.
- De Begroting 2024, zoals vastgesteld door de raad, laat ook een meerjarig structureel sluitend financieel beeld zien. Er liggen wel uitdagingen in de toekomst zoals de tariefstijging in de zorg. Er ligt echter wel een robuuste basis van waaruit deze uitdagingen opgepakt kunnen worden.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). Dankzij incidentele meevallers wordt er bij de jaarrekening € 34 miljoen minder aan de algemene reserve onttrokken dan begroot. Hierdoor komt de weerstandsfactor uit op 1,4. Dit is ruim boven de ondergrens van 1,0 waarbij de buffers voor risico's moeten worden aangevuld.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente komt in de jaarrekening uit op 27%. Dit is daarmee ruim boven de meest risicovolle categorie volgens de indeling die de provincie Gelderland hanteert. Naast de positieve invloed door de jaarlijkse overhevelingen van het ene begrotingsjaar naar het volgende jaar via de bestemmingsreserve taakmutaties die het kengetal positief beïnvloeden, dragen ook de incidentele meevallers bij aan de groei van het eigen vermogen. De jaarrekening laat daarmee een positief beeld van de solvabiliteit zien. Daarmee is er voldoende eigen vermogen dat de komende jaren ingezet kan worden als incidentele dekking.
- De cijfers van het grondbedrijf zijn relevant voor de beoordeling van de solvabiliteit en de risico's die de gemeente loopt. De balans van de gemeente Arnhem wordt, in vergelijking met andere gemeenten, minder beïnvloed door de resultaten van het grondbedrijf. Dit kengetal is in 2023 verder verbeterd ten opzichte van

2022. Vanuit de verstedelijkingsopgave zullen de komende jaren diverse grondexploitaties worden gestart, zoals Nijmeegseweg en Spoorzone Oost. Daarvoor zijn extra risicobuffers opgenomen.

- Arnhem heeft haar schuldpositie in 2023 licht verbeterd ten opzichte van 2022. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. Als gevolg van vooruitbetalingen van het Rijk en doordat reeds bij een lage rentestand leningen waren aangetrokken, waren er in 2023 voldoende liquide middelen beschikbaar en hoefde er om die reden minder geleend te worden.

In de onderstaande tabel worden de financiële kengetallen te vergeleken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën.

Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de jaarrekening 2023 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2024.

Kengetal	Gelders gemiddelde 2024	Waarde Arnhem Jaarrekening 2023	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	58%	58%	<90%	90-130%	>130%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	51%	55%	<90%	90-130%	>130%
3. Solvabiliteitsratio	33%	28%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	6%	2%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	1,39%	4%	Begr en MJR	Begr of MJR	Begr en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	-1,50%		> 0%	> 0%	< 0%
6. Belastingcapaciteit	101%	103%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	2,1	1,4	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Jaartal	Weerstandsfactor		Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening	primitieve begroting	rekening
2016		1,4	12%	15%
2017	1,3	2,1	10%	16%
2018	2,0	1,4	12%	16%
2019	1,6	1,2	14%	17%
2020	1,0	1,0	15%	19%
2021	1,0	1,9	12%	22%
2022	1,4	2,3	16%	29%
2023	1,4	1,4	18%	28%

Uitgangspunten van beleid

Volgens het BBV, de begrotingsvoorschriften van het Rijk voor de opstelling van de begroting en rekening, bevat deze paragraaf een toelichting op het beleid over weerstandsvermogen en de risico's.

Financiële verordening

Een aantal belangrijke Arnhemse spelregels over weerstandsvermogen en risico's ligt vast in de [financiële verordening](#). De raad heeft in 2023 een geactualiseerde versie van deze verordening vastgesteld. De spelregels voor de weerstandsfactor zijn ongewijzigd met een ondergrens van 1,0 en de mogelijkheid om (nieuw) beleid in te zetten bij een weerstandsfactor van meer dan 1,4 blijft bestaan. Nieuw is dat er een streefwaarde van de solvabiliteit opgenomen is van 14%, met 10% als ondergrens. Ook zijn er nu afspraken vastgelegd over hoe we in Arnhem omgaan met grote, risicovolle projecten. Bijvoorbeeld dat hierbij een onafhankelijke risicoanalyse verplicht is.

Nota risicomanagement en weerstandsvermogen

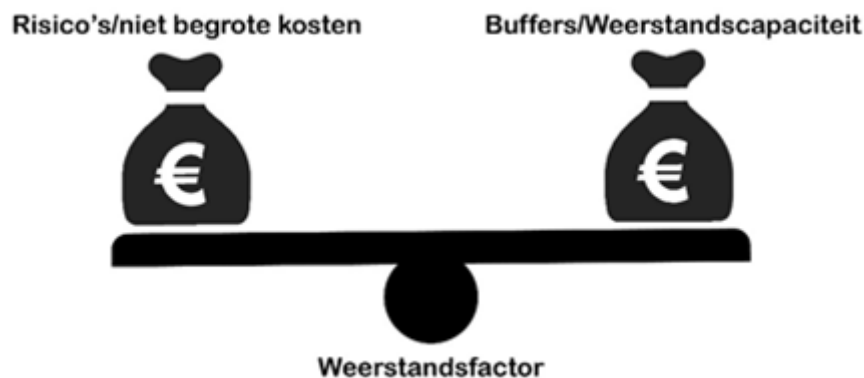
In de nota risicomanagement en weerstandsvermogen zijn de beleidsuitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgelegd. Tegelijkertijd met het actualiseren van de financiële verordening is een aantal uitgangspunten in de nota aangepast. De aanpassingen hebben voornamelijk betrekking op de regels rondom grote, risicovolle projecten

Weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit en de daarmee samenhangende weerstandsfactor:

- de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie zijn opnieuw beoordeeld, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- de omvang van de reserves, waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen, is bepaald;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is, des te beter de gemeente in staat is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als de risico's zich daadwerkelijk voordoen. De afspraken over de hoogte van de weerstandsfactor liggen vast in de financiële verordening (artikel 12): "Voor de financiële positie geldt dat de weerstandsfactor niet lager mag zijn dan 1,0 en 1,4 het uitgangspunt is. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1,0 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid".

Binnen de gemeente Arnhem kijken we niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid heeft dit namelijk ook een ander effect: het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

Het totaalbeeld bij deze jaarrekening ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2023	JV 2022	Begroting 2024	JV 2023
	90%	90%	90%	90%
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's totaal	24.203	25.521	30.630	33.027
2. Risico's grondexploitatie totaal	17.428	18.274	40.074	34.861
Totaal	41.631	43.795	70.704	67.888
Beschikbare weerstandscapaciteit				
1. Algemene reserve	37.936	81.963	53.140	78.271
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	20.933	15.809	17.109	16.347
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	1.039	1.039	707
Totaal	59.907	98.810	71.288	95.325
Weerstandsfactor	1,4	2,3	1,0	1,4
Ruimte t.o.v. weerstandsfactor 1,0	18.276	55.015	584	27.438
Ruimte t.o.v. weerstandsfactor 1,4	1.624	37.497	-27.698	283

Bij het jaarverslag 2023 komt de weerstandsfactor uit op 1,4. De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in de volgende onderdelen van deze paragraaf.

Voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit van de grondexploitaties is dit jaar een aangescherpte methodiek gehanteerd ten opzichte van de jaren hiervoor (zie het onderdeel [Benodigde weerstandscapaciteit](#) voor een toelichting). In het geval de methodiek risicobepaling van voorgaande jaren was gehanteerd, dan zou het risicobedrag € 2,4 miljoen lager zijn geweest. De weerstandsfactor zou dan uitgekomen zijn op 1,5.

Benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan en de financiële effecten in te schatten wanneer ze zich voor doen. Daarbij wordt voor de gemeentebrede risico's gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg, wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen doorgerekend. De statistische berekeningen, die daarvoor worden gemaakt, zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.

Het voordeel van deze rekenmethodiek is dat rekening gehouden kan worden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.

Bij de bespreking van risico's is de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaatsvinden zijn dat dus niet.

Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativisering van de waarde van dit gegeven is zeker op zijn plaats. Daarnaast is het van belang om, zoals reeds is aangegeven, de financiële kengetallen in onderlinge samenhang te bezien en niet uit te gaan van één enkel kengetal als de weerstandsfactor.

Ook bij dit jaarverslag zijn de risico's geïnterpreteerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. Naast de gemeentebrede risico's zijn ook de risico's van het grondbedrijf meegenomen. De volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2023	JV 2022	Begroting 2024	JV 2023
	90%	90%	90%	90%
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Benodigde weerstandscapaciteit				
Gemeentebrede risico's	21.727	23.620	30.630	33.027
Corona risico's	671	345	0	0
Risico opvang vluchtelingen Oekraïne	1.806	1.556	0	0
1. Gemeentebrede risico's totaal	24.203	25.521	30.630	33.027
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	15.519	16.289	16.289	11.884
Strategisch bezit (mva)	1.813	1.873	1.873	2.687
Anterieure overeenkomsten	96	112	112	290
Risico's grondexploitatie	17.428	18.274	18.274	14.861
Nog niet vastgestelde gebiedsexploitatie			21.800	20.000
2. Risico's grondexploitatie totaal	17.428	18.274	40.074	34.861
Totaal	41.631	43.795	70.704	67.888

Onderstaand worden de onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

1. Gemeentebrede risico's

De actualisatie van de gemeentebrede risico's voor de jaarrekening 2023 levert in vergelijking met de risico's bij de Begroting 2024 het volgende beeld op:

- het totale gemeentebrede risicoprofiel bij de jaarrekening bestaat uit 100 risico's, terwijl het risicoprofiel bij de begroting 2024 bestond uit 107 risico's;
- er zijn 13 nieuwe risico's, 20 risico's zijn vervallen en 18 risico's zijn gewijzigd;
- er zijn 68 financiële risico's die in aanmerking komen voor het reserveren van weerstandsvermogen.

Een overzicht van grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de totale gemeentebrede risico's is bij deze jaarrekening met € 2,4 miljoen gestegen ten opzichte van de vorige actualisatie bij de Begroting 2024. Ten opzichte van het risicoprofiel bij de Begroting 2023 is het risicoprofiel bij deze jaarrekening bijna € 9 miljoen hoger.

De stijging bij dit jaarverslag is per saldo vooral veroorzaakt door een aantal belangrijke stijgers en dalers met een grote financiële impact:

Stijgers:

- *Zorg - Volumestijging Wmo en jeugdzorg*
De prognose zorg is geactualiseerd, het risico is naar boven bijgesteld. De kans van het risico is 50% gebleven, het bedrag bij het risico is verhoogd van € 1,5 naar € 15 miljoen.
- *Datalekken en hacks*

De kans van het risico is verhoogd van 10% naar 30%, het bedrag is € 5 miljoen gebleven.

- *Instroom Beschermd Wonen*
Voor hogere lasten voor beschermd wonen door aanpassen van de criteria en hogere instroom in de Wmo, is een nieuw risico opgenomen met een kans van 30% en een bedrag van € 2,5 miljoen.
- *Aflopen OV-concessie RijnWaal*
De kans van het risico is verhoogd van 30% naar 50%, het bedrag van het risico is verhoogd van € 1,3 naar € 1,5 miljoen.

Dalers:

- *Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico*
Het risico is berekend en naar beneden bijgesteld. De kans van het risico is op 70% gebleven. Het bedrag is verlaagd van € 7,7 naar € 4,7 miljoen.
- *Tariefstijgingen in de Zorg (Wmo en jeugdzorg)*
Het risico is opnieuw ingeschat. De kans van het risico is verlaagd van 80% naar 50%. Het bedrag bij het risico is € 4 miljoen gebleven.
- *Compensatie stijgende energielasten*
Het risico is komen te vervallen, dit is niet meer aan de orde, het risico was bij de begroting 2024 opgenomen met een kans van 90% en een bedrag van € 2 miljoen.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg

Naast risico's met een mogelijk financieel gevolg zijn er ook 32 risico's zonder financieel gevolg in het risicoprofiel opgenomen. Daarvan zijn er 7 nieuw. Bij deze risico's gaat het om belemmeringen bij het bereiken van doelstellingen, en is nog niet duidelijk in welke mate de risico's zich zouden kunnen voordoen en met welk financieel gevolg. Bij de voorbereiding van de begroting 2025 zal worden nagegaan of het mogelijk is om deze te kwantificeren. Het gaat hierbij om de volgende risico's:

- *Uitvoeringskracht*
Op de verschillende thema's door de programma's heen o.a.: gebiedsontwikkeling, mobiliteit, milieu, economie, klimaat, duurzaamheid en investeringen, kan de gemeente nog stappen zetten voor wat betreft het beter in balans brengen van de realisatiekracht met de ambities. Het risico bestaat organisatiebreed dat de verwachtingen hoger zijn dan realiseerbaar is, en extra werkzaamheden meer vragen dan de beschikbare capaciteit en middelen van de gemeente, waardoor prioriteiten moeten worden gesteld en keuzes gemaakt. Daarnaast is een combinatie van factoren aan externe belemmeringen zoals netcongestie, stikstof en marktomstandigheden, krapte op de arbeidsmarkt de afgelopen periode dringender geworden. Als gevolg hiervan worden ook op basis van de begroting beschikbaar gestelde investeringskredieten mogelijk niet volledig benut. Niet alle ambities van de gemeente worden dan waargemaakt/uitgevoerd.
- *Netcongestie*
In een situatie van netcongestie is het niet langer een gegeven dat er voldoende capaciteit in het elektriciteitsnet aanwezig is voor de vraag vanuit de gemeente. De impact op de ambities vanuit het coalitieakkoord is in potentie groot, projecten moeten wellicht worden uitgesteld of kunnen geen doorgang vinden. Het probleem van netcongestie zal op korte termijn niet zijn opgelost; hier zal in de planning rekening mee moeten worden gehouden.
- *Schadelijke stoffen (asbest, lood)*
Er bestaat altijd een potentieel risico dat panden schadelijke stoffen bevatten. In ons reguliere onderhoudsplan is geen rekening gehouden met evt. meerkosten als gevolg van de aanwezigheid van schadelijke stoffen in een object.
- *Afwikkeling Villa Sonsbeek*
Bij de Villa Sonsbeek dienen dringende en noodzakelijke werkzaamheden uitgevoerd te worden aan de vloeren in verband met het aanpassen van de vloeren om de belastbaarheid van de vloeren in lijn te brengen met het gebruik. Door deze werkzaamheden die nu aan de vloeren moeten plaatsvinden zal de Villa Sonsbeek gedurende deze gehele periode gesloten moeten zijn. Deze sluiting heeft grote financiële gevolgen voor de bedrijfsvoering van de uitbater, onder meer door inkomstenderving maar ook de doorlopende personele lasten. We zijn in gesprek met de uitbater over de financiële gevolgen voor de bedrijfsvoering.
- *Vloerbelasting panden*
Er bestaat een risico dat er enkele panden zijn waarbij de vloerbelasting niet voldoet. Recentelijk is er een onderzoek geweest naar de eventuele belasting van de vloeren van Villa Sonsbeek. Naar aanleiding van dit onderzoek is gebleken dat de huidige sterkte van de vloeren niet voldoet aan het gebruik. Dit omdat tijdens

het ontwerp de bestemming van het gebouw anders was dan de huidige bestemming. Voor Villa Sonsbeek is een plan gemaakt en in onderling overleg afgesproken dat we de problemen oppakken en oplossen. Door bovenstaand voorval is de vraag gerezen of er meer vastgoed is waarbij dit mogelijk het geval is. Het betreft hierbij een verandering van functie met de daarbij behorende verandering van vloerbelasting. Naast deze gebouwen beheert de afdeling Vastgoedmanagement meerdere gebouwen waar we vloeren hebben die zwaar belast worden, ouder zijn of waar we vanuit landelijk oogpunt naar laten kijken.

- *Jaarlijkse onderhoudskosten panden*
Medio 2024/2025 worden de MJOP's geactualiseerd. Deze actualisatie kan leiden tot hogere jaarlijkse onderhoudskosten. Dit mede doordat de panden beter in beeld worden gebracht.
- *Regelgeving beheer*
Nieuwe regelgeving zorgt voor extra's financiële risico's met betrekking tot beheer. Er kan sprake zijn van extra verplichtingen bij bijvoorbeeld bij duurzaamheid, Arnhemse standaard toegankelijkheid (AST) maar ook bij andere nieuwe wettelijke verplichtingen binnen het beheer van de gemeentelijke vastgoedportefeuille.

In het risicoprofiel is ook een zestal risico's opgenomen die vanwege het vertrouwelijke karakter (onderhandelingspositie, concurrentieverhouding, etc.) niet in deze paragraaf worden beschreven.

2. Grondexploitatie risico's

Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2023 die tegelijkertijd met dit jaarverslag is gemaakt. De methodiek om het risicoprofiel te berekenen is op een aantal punten aangescherpt ten opzichte van voorgaande jaren. Aanleiding hiervoor is de keuze voor een actiever grondbeleid (nota grondbeleid 2023), die een trendbreuk vormt met de werkwijze in de afgelopen jaren. Doel is om steeds een zo realistisch mogelijke inschatting van de risico's en het beslag op de weerstandscapaciteit van het grondbedrijf en de gemeente te geven. Met een toename van het aantal grondexploitaties verandert de aard en omvang van de risico's die we als gemeente lopen.

Voor een inhoudelijke toelichting op de aanscherpingen in de methodiek wordt verwezen naar de [paragraaf grondbeleid](#) in dit jaarverslag en naar de raadsbrief van 19 maart 2024 (zaaknummer 4118374).

De aan te houden buffers voor de risico's van (nog vast te stellen) grondexploitaties zijn € 16,6 miljoen hoger dan bij het Jaarverslag 2022. Belangrijkste verklaring hiervoor is het risicoprofiel van € 20 miljoen dat voor de gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem-Oost met ingang van de Begroting 2024 is opgenomen in het risicoprofiel. Deze gebiedsexploitatie is nog niet vastgesteld en daarom nog geen onderdeel van de FJP 2023. Vanwege de omvang van deze ontwikkeling en de daarmee gepaard gaande risico's is ervoor gekozen om deze wel al mee te nemen bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit. Bij de Begroting 2024 was ook € 1,8 miljoen risicoprofiel opgenomen voor de nog vast te stellen grondexploitatie Kronenburg. Deze grondexploitatie is in 2023 vastgesteld en daarom nu onderdeel van de FJP.

Tegelijkertijd is er ten opzichte van vorig jaar sprake van een afname in de benodigde weerstandscapaciteit voor conjuncturele en project specifieke risico's van de bestaande grondexploitaties. Deze afname is te verklaren doordat projecten verder zijn in de tijd en er daardoor risico's zijn komen te vervallen of zich hebben voorgedaan en zijn opgenomen in de grondexploitatie.

In het geval de methodiek risicobepaling van voorgaande jaren was gehanteerd, dan zou het risicobedrag voor de conjuncturele en project specifieke risico's € 2,4 miljoen lager zijn geweest.

Conclusie risicoprofiel

Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel voor de gemeentebrede en grondexploitatie risico's, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de begroting 2024, met € 2,8 miljoen gedaald.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In dit onderdeel van de paragraaf is een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2023	JV 2022	Begroting 2024	JV 2023
	90%	90%	90%	90%
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	75.634	79.591	64.079	81.963
+ Toevoegingen	0	15.836	0	30
- Onttrekkingen	-37.698	-37.331	-10.939	-37.725
- Resultaat	0	23.866	0	34.004
1. Algemene reserve per 31-12	37.936	81.963	53.140	78.271
BR Grondexploitatie	19.171	14.309	15.109	14.847
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	262	0	500	0
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	20.933	15.809	17.109	16.347
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	1.039	1.039	707
Totaal	59.907	98.810	71.288	95.325

1. Algemene reserve

In de Begroting 2023 die op 9 november 2022 door de gemeenteraad is vastgesteld is een stand van de algemene reserve van € 35,0 miljoen opgenomen. In de Turap-2 2022 is met nog een aantal aanvullende wijzigingen de prognose van het resultaat over 2022 verwerkt dat ook doorwerkt in de stand van de algemene reserve aan het einde van 2023. Hiermee was op 31 december 2022 de begrote stand van de algemene reserve ultimo 2023 € 37,9 miljoen. Na toevoeging van het resultaat 2022 van € 21,3 miljoen bedraagt te begrote eindstand € 61,7 miljoen. Met de resultaatbestemming 2022 wordt er € 16,0 miljoen aan de algemene reserve onttrokken in 2022. Samen met een aantal andere wijzigingen komt de eindstand van de algemene reserve in de begroting op 31 december 2023 uit op € 44,3 miljoen. Wanneer het resultaat over 2023 van € 34,0 miljoen daaraan wordt toegevoegd bedraagt de stand van de algemene reserve in de jaarrekening 2023 € 78,3 miljoen.

Stand Begroting 2023	€ 35,0 miljoen
Turap-2 2022	€ 2,9 miljoen
Begrote stand 31 december 2022	€ 37,9 miljoen
Resultaat 2022	€ 23,8 miljoen
Resultaatbestemming 2022	-€ 16,0 miljoen
Overige begrotingswijzigingen	-€ 1,5 miljoen
Begrote stand 31 december 2023	€ 44,3 miljoen
Resultaat 2023	€ 34,0 miljoen
Stand Jaarrekening 2023	€ 78,3 miljoen

2. Weerstandscapaciteit grondbedrijf

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. Over 2023 is € 0,5 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve grondexploitatie. Dit bedrag betreft het resultaat van de ophoging van de beschikbare weerstandscapaciteit naar 110% van de benodigde weerstandscapaciteit, conform de nota grondbeleid. De weerstandscapaciteit van het grondbedrijf is toereikend voor het afdekken van de risico's van het grondbedrijf. Er hoeft geen beslag te worden gelegd op de algemene middelen.

3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

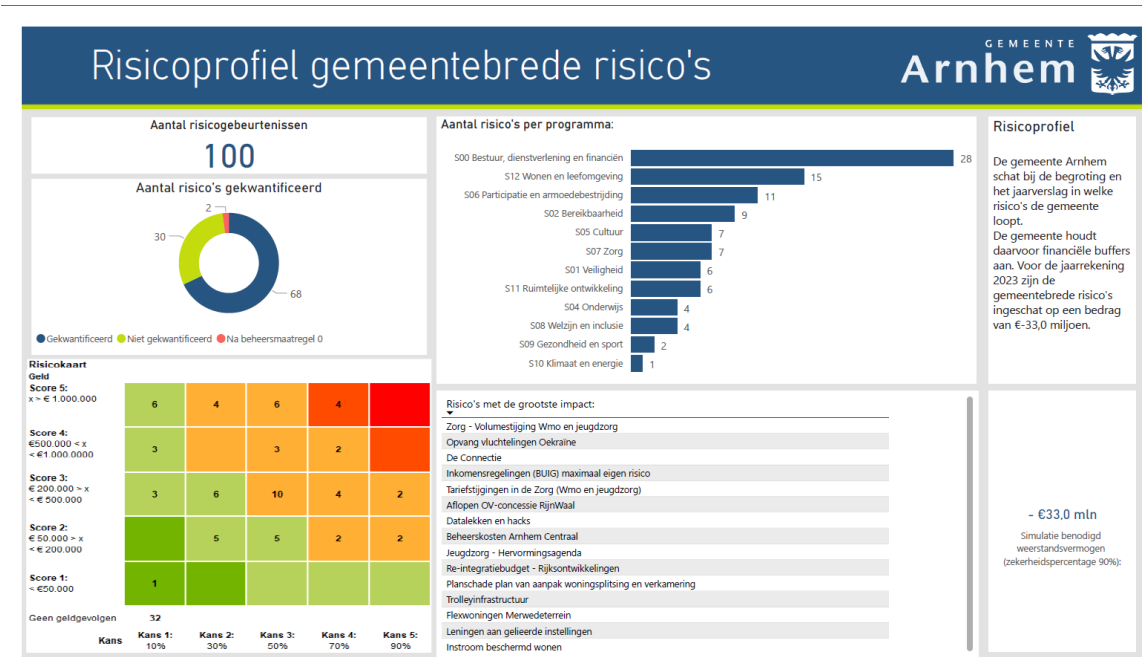
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar is in 2023 voor € 0,7 miljoen ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusie beschikbare weerstandscapaciteit

Zoals toegelicht is de totale beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de vorige stand bij de begroting 2024 met € 13,7 miljoen gestegen.

Belangrijkste risico's

In onderstaande afbeelding worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijkste gemeentebrede risico's (met hoogste invloed% en risicoscore) in de Top 15 toegelicht, die samen ongeveer 75% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 33 miljoen voor het gemeentebrede risicoprofiel.

Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma en portefeuilleonderdeel:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Begroting 2023
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Bedrijfsvoering						
De Connectie	4	5	€ 3.850.000	20	7,7%	Ongewijzigd
De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt:						
-Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur, informatieveiligheid en privacy leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000);						
-Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000);						
-Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 3.200.000);						
-Het risico bestaat dat als de kwaliteit van de uitvoering daalt, dit onvoldoende tijdig wordt gesignaleerd met mogelijke financiële consequenties (meerkosten als gevolg van maat- en meerwerk) tot gevolg.						
Automatisering						
Datalekken en hacks	2	5	€ 5.000.000	10	3,4%	Gewijzigd+
Het risico op phishingmails, ransomware, gehackt worden en datalekken bij het verstrekken van gegevens. Naast financiële schade is er kans op imago schade. Op basis van ervaringen en bijbehorende impact bij andere organisaties is het opgenomen risicobedrag verhoogd.						
Financiën						
Leningen aan gelieerde instellingen	1	5	€ 8.000.000	5	1,8%	Ongewijzigd
De gemeente Arnhem verstrekt leningen aan gelieerde instellingen ten behoeve van het realiseren van activiteiten die nauw grenzen aan het gemeentelijke beleid. Het risico is aanwezig dat deze instellingen niet aan hun contractuele verplichtingen kunnen voldoen.						

S02 Bereikbaarheid						
Mobiliteit ontwikkeling						
Aflopen OV-concessie RijnWaal	3	5	€ 1.500.000	15	3,4%	Gewijzigd+

Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-december 2024 en december 2024-juni 2026 werkt de provincie met een noodconcessie. De jaarlijkse vergoeding van € 1,5 miljoen van de provincie is tijdens de noodconcessies gecontinueerd. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf juni 2026 zullen in voorjaar 2024 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.

Trolleyinfrastructuur	1	5	€ 10.000.000	5	2,3%	Ongewijzigd

Er bestaat het risico van nieuwe OV-concessie door de Provincie. Vraag is of de Provincie wil meegaan in het in stand houden van Arnhem Trolleystad. Het gaat hier om de OV-concessie periode 2026-2036. Kans is erg klein maar mogelijk zou Arnhem met kosten van afbouw trolleyneet te maken kunnen krijgen. De kosten van afbouw trolleyneet kunnen oplopen tot € 10 miljoen. Naar verwachting zal het bestek voor de nieuwe OV concessie in de zomer van 2024 of 2025 op de markt gezet worden. Wanneer in dat bestek staat dat de trolley gecontinueerd moet worden kan dit risico komen te vervallen. De gemeente Arnhem zal bij de provincie pleiten voor continuering.

S06 Participatie en armoedebestrijding						
Werk en Inkomen						
Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico	4	5	€ 4.700.000	20	7,5%	Gewijzigd-

Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG € 11,5 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie rekening te houden met een tekort van € 6,8 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 4,7 miljoen is opgenomen.

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen	4	5	€ 1.700.000	20	2,7%	Gewijzigd-

Het re-integratiebudget staat onder druk. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijks ontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:

We zijn bezig met een intensivering op beschut werk, maar gaan het aantal volgens de behoefteraming van het rijk (218 beschutte werkplekken) voorlopig niet halen. Op basis van deze behoefteraming 2024 bedraagt het maximale financiële risico circa € 1,7 miljoen. Vanaf 2023 hebben we hier (deels) middelen voor gereserveerd. We lopen financieel risico als het rijk besluit de financiering van beschut werk aan te passen.

- Om de doelstellingen rondom de banenafpraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafpraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. De omvang van het dekkingstekort bij basisbanen is vergelijkbaar met beschut werk. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.

- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.

- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

- De vertaling van HUG naar inzicht in kans op werk en het traject wat daarbij hoort ontbreekt nog. Door monitoring komt steeds meer zicht op nieuwe instroom, maar van het totale bestand ontbreekt nog een groot deel aan inzicht. Het risico op het maken van een goede prognose van zowel kosten als resultaat (op uitstroom) blijft hierdoor lastig.

- Het begrote budget voor re-integratie in 2025 is € 9,6 miljoen. Dat maakt het risico 18% van het totale begrote budget.

S07 Zorg						
Zorg; Jeugd /Jeugdzorg						
Zorg - Volumestijging Wmo en jeugdzorg	3	5	€ 15.000.000	15	17,0%	Gewijzigd+

In de kostenprognose Jeugdzorg die is afgegeven voor de Perspectiefnota 2025, wordt uitgegaan van een einde aan de groei die we met name vanaf de tweede helft van 2022 zien. De vraag is of dit scenario realistisch is, of dat sprake zal zijn van een nog blijvende stijging. Hoewel sprake is van een lichte groei in het aantal kinderen dat een beroep doet op de jeugdzorg, zien we in de afgelopen anderhalf jaar dat per jongere gemiddeld intensievere, zwaardere zorgtrajecten worden ingezet. Tevens komt het verzilveringspercentage van de toegewezen jeugdzorg op een structureel hoger niveau uit dan in voorgaande jaren. Binnen de Wmo stijgt door toenemende vergrijzing de vraag naar zorg. Hierdoor ontstaan mogelijk capaciteitsproblemen en financiële tekorten. Dit speelt bij zorgvormen als woningaanpassingen en hulpmiddelen, huishoudelijke hulp, vervoer en groepsbegeleiding. Ook bestaat los van de vergrijzingsproblematiek het risico dat het volume van zorg toeneemt.

Tariefstijgingen in de Zorg (wmo en jeugdzorg)	3	5	€ 4.000.000	15	4,5%	Gewijzigd-

Gemeenten zijn op basis van landelijke regelgeving verplicht reële tarieven voor wmo- en jeugdzorgvoorzieningen te hanteren. Op het moment vinden er in het zorgveld diverse CAO-verhogingen van personeelssalarissen plaats met een doorwerking naar tarieven. Daarnaast moeten we 'concurreren' met zorgaanbod dat wordt geleverd uit andere wetten en vergoedingen die daarin worden gehanteerd (o.a. Wet Langdurige Zorg), en is er sprake van personeelstekorten waardoor salarissen in de zorg extra kunnen stijgen. Deze ontwikkelingen en factoren kunnen ertoe leiden dat we de zorgtarieven moeten verhogen, hoger dan waar in de begroting rekening mee is gehouden (o.a. via de jaarlijkse indexering).

Jeugd /Jeugdzorg						
Jeugdzorg - Hervormingsagenda	4	5	€ 1.500.000	20	3,0%	Ongewijzigd

Het Rijk heeft in het kader van landelijk gemaakte afspraken over de Hervormingsagenda Jeugdzorg voor de komende jaren kortingen ingeboekt op het budget dat gemeenten voor jeugdzorg ontvangen in het Gemeentefonds. Een heel specifieke korting betreft het bedrag van € 511 miljoen dat het Rijk in 2025 in het Gemeentefonds heeft ingeboekt als uitvloeisel van het landelijk coalitie-akkoord Rutte IV. De afspraak die hierover met de VNG is gemaakt dat deze korting niet ten koste zou gaan van gemeenten omdat hiertegenover landelijke aanpassingen in de Jeugdwet zouden staan. Onlangs heeft het demissionair kabinet Rutte IV hiervoor voorstellen gedaan, maar onduidelijk is nog of deze voorstellen door het parlement of door het nieuw te vormen kabinet worden overgenomen en of deze voldoende zijn om deze korting te compenseren. In het algemeen geldt de vraag of de door het Rijk ingeboekte bezuinigingen op het landelijk budget Jeugdzorg realistisch van aard zijn, zowel macro gezien als op het individuele niveau van de gemeente.

Zorg						
Instroom beschermd wonen	2	5	€ 2.500.000	10	1,7%	Nieuw

In de Wet langdurige zorg is een onverwachte hoge instroom van cliënten; er zijn landelijk bestuurlijke afspraken gemaakt om deze instroom terug te dringen. Risico is aanwezig dat de criteria voor instroom Wlz worden aangepast, en een hogere instroom in de Wmo dus hogere lasten voor Beschermd Wonen tot gevolg heeft. 10% van circa € 25 miljoen als risico ingeschat.

S08 Welzijn en inclusie						
Asielzaken						
Opvang vluchtelingen Oekraïne	2	5	€ 14.300.000	10	9,8%	Ongewijzigd

De oorlog in Oekraïne heeft geleid tot een grote vluchtelingenstroom, ook in Nederland. In Arnhem worden tot nu toe ruim 700 vluchtelingen opgevangen door de gemeente op cruiseschepen en in noodopvang in een voormalige school en tijdelijke woonunits. Daarnaast bieden particulieren nog opvang aan circa 200 mensen in Arnhem. Het rijk stelt tijdelijk een normbedrag beschikbaar ter dekking van de dagelijkse kosten die de gemeente maakt in verband met de opvang. Dit bedrag was € 83 per opvangplek per dag, vanaf 2024 is dit € 61 per opvangplek per dag. Het risico bestaat dat de opvang langer duurt of de gemeentelijke kosten hoger zijn dan waarin de tijdelijke regeling voorziet. Het rijk heeft wel aangegeven dat gemeenten de werkelijke kosten vergoed krijgen als in betekende mate afgeweken wordt van het normbedrag. Daarnaast bestaat het risico dat al aangegane verplichtingen niet vergoed worden na aflopen van de regeling. De meer indirecte gevolgen van de oorlog, zoals het macro-economisch effect en lange termijn effecten van de vluchtelingenstroom binnen Europa zijn niet nader gekwantificeerd. Het bedrag is berekend op basis van 4 maanden doorbetalen opvang: € 7,4 miljoen + 50% van de investering van Doorwerthlaan en Marasingel Schuytgraaf € 13,8 miljoen. Uitgegaan van normbedrag 2023, dat zijn de werkelijke kosten naar verwachting ook voor 2024.

S12 Wonen en leefomgeving

Openbare ruimte

Beheerskosten Arnhem Centraal	3	5	€ 3.000.000	15	3,4%	Ongewijzigd

Het onderzoek dat is uitgevoerd naar alle lekkages op AC heeft veel gebreken opgeleverd. Er zijn verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk en die zijn ook gedeeltelijk uitgevoerd. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. De huidige herstelwerkzaamheden worden nu gemonitord.

Aannemer is intussen gedagvaard. Een 'overzichtelijke' lekkage in de fietsenstalling is voor rekening van de gemeente grotendeels verholpen. Daarnaast lijken ook herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte (kantorenplein) en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en NS-stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

Wonen

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering	3	5	€ 2.700.000	15	2,5%	Gewijzigd

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerviertel e.o.) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

Flexwoningen Merwedeterrein	1	5	€ 10.000.000	5	2,3%	Ongewijzigd

De corporaties en de gemeente hebben in de intentieovereenkomst afspraken gemaakt waardoor over tien jaar naar verwachting een locatie wordt aangewezen waar de woningen permanent naartoe worden verplaatst. Indien na 10 jaar, na inspanning van de corporaties en gemeente, onverhoopt toch geen vervolglocatie(s) is gevonden, wordt indien en voor zover mogelijk aanspraak gemaakt op de Herplaatsingsgarantie van het Rijk. Bij het nemen van het besluit door de corporaties om te investeren in de bouw van deze woningen hebben zij voldoende zekerheid nodig over een minimale duur dat de woningen geëxploiteerd kunnen worden. De gemeente zegt daarom in de intentieovereenkomst toe dat op minimaal één van de mogelijke vervangende locaties herplaatsing mogelijk wordt gemaakt. Als dit, tegen de verwachting in en ondanks inspanningen van alle partijen, niet lukt, dan is de gemeente aansprakelijk voor de schade die de corporaties dan lijden. Het gaat daarbij om de investeringskosten van de woningen voor zover nog niet terugverdiend uit de verhuur en verkoop aan derden. Indien de corporaties geen of niet voldoende inspanning hebben geleverd voor het vinden van eigen locaties, dan dragen de corporaties 50% van dit risico. De kans is zeer klein dat het risico zich voordoet, maar het heeft wel een grote omvang (tot circa € 10 miljoen).

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen (assets) die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft het groen, de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de trolley infrastructuur, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water, de bossen en parken en de speeltoestellen. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed.

Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijk deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot) onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van deze paragraaf is per onderdeel weergegeven hoe de begroting en uitgaven in 2023 zich tot elkaar verhouden.

De kapitaalgoederen maken een goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

Onderdelen	Areaal (afgerond)
Groen, incl. Bossen en parken	6.623.000 m2 gazon en gras 12.762.000 m2 bos (incl. buitengebied) 630.000 m2 struweel 276.000 m2 heesters 138.000 m2 hagen
Bomen	47.000 stadsbomen, waarvan 16.500 buitengewone en toekomst bomen
Stedelijk Water	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.833.000 m2 gesloten verharding (asfalt en beton) 4.981.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 283.000 m2 half verharding
Openbare verlichting (OVL)	30.000 lichtmasten 31.000 armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	309 bruggen en viaducten 23 tunnels 401 grondwerende constructies 389 trappen
Verkeer	85 verkeersregelinstallaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten
Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	385 speellocaties 1752 speeltoestellen 108 sportvelden
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering

	70 km persleiding 9 km infiltratierool 51 km drukriolering 24.600 putten
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers: 243 GFT 130 glas 329 papier 329 PMD 1309 Restafval Minicontainers aan huis: 141.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	241 kunstwerken 30 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de openbare ruimte kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waardegestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2022 - 2026: een toekomst bestendig Arnhem, een levendige groene creatieve en kunstzinnige stad. Een stad waar mens en dier prettig wonen in leefbare wijken.

De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente en door de raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen. De provincie ziet daar in haar toezichhoudende rol ook op toe.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. De ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven wordt in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico's afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. Door te sturen op samenloop werken we zo efficiënt mogelijk en door werkzaamheden te combineren proberen we de overlast zo minimaal mogelijk te houden.

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij 'beheerbewust ontwerpen' en 'ontwerpbewust beheren' de kerningrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geven we aan wat we in Arnhem nastreven met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De in de Begroting opgenomen basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op het gewenste niveau is. In deze systematiek wordt met behulp van beeldmeetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteitsniveaus er voor de openbare ruimte in Arnhem als basis worden gehanteerd. Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij de opgave is om de stad met zo weinig mogelijk middelen schoon heel en veilig te houden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A / B
Verkeersregelininstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.

* Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en de geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden voor zover het groot onderhoud betreft (herstel of vervanging). Met betrekking tot het dagelijks onderhoud is er echter wel sprake van structurele tekorten ten gevolge van nieuwe aanbestedingen. In aanloop naar de begroting voor 2025 zullen in de perspectiefnota hiervoor voorstellen worden gedaan.

We streven ernaar om bij het onderhoud tevens bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen. De bestemmingsreserve groot onderhoud openbare ruimte maakt het mogelijk de fluctuaties in jaarlijkse uitgaven, die hierdoor kunnen ontstaan, op te vangen.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven.

De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02). Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities met betrekking tot klimaatadaptatie (bijvoorbeeld 10% minder verharding) en duurzaamheid.

Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2022	49,09	29,32	9,05	7,56	4,98	95,02 (C)
2023	47,14	32,50	14,39	0,36	5,25	94,39(C)

Het kwaliteitsniveau van de wegen is in 2023 is nagenoeg gelijk gebleven. Er zitten wat kleine verschuivingen in de onderlinge niveaus maar dat heeft nauwelijks consequenties buiten op straat. Het feit dat het aantal percentages onvoldoende rond de 5% blijft is acceptabel. Met het huidige budget zijn we in control en is het mogelijk om de afgesproken kwaliteitsniveaus te handhaven.

Planning en realisatie

Voor 2023 stond onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen: Velperweg, Van Muijlwijkstraat, Dalweg, Groningensingel, Hollandweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg, Geitenkamp en de Spijkerbuurt.

De Hollandweg en de Van Muijlwijkstraat zijn uitgevoerd en is er een start gemaakt met de Groningensingel. Ook de werkzaamheden in de wijken Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt zijn gerealiseerd of nagenoeg gereed. Er zijn nog een paar fases in de Spijkerbuurt die de komende jaren in uitvoering gaan.

In het kader van het verbeteren van de toegankelijkheid voor mensen met een beperking op de hoofdoorroutes is een start gemaakt in Malburgen. Daar waar sprake is van herinrichting van de openbare ruimte is verbeteren van de toegankelijkheid een uitgangspunt.

Openbare Verlichting

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten.

Planning en realisatie

De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is enkele jaren geleden besloten de uitrol van LED-armaturen te versnellen (met realisatie in 2021, 2022 en 2023). Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten.

In 2023 hebben we circa 1000 armaturen in het kader van deze versnelling vervangen door LED. Dit was het laatste jaar van de versnelde LED-vervanging. Hiermee is bijna 2/3 van de openbare verlichting voorzien van LED-armaturen. Met de reguliere vervangingsopgave zal het laatste deel vervangen worden door LED waardoor we vanaf 2030 geheel op LED-armaturen overgegaan zullen zijn.

Daarnaast zijn we begonnen met het ombouwen van speciale armaturen naar een LED-module. Veelal betreft dit de armaturen op hoge masten die op de singels staan, maar ook klassieke armaturen in parken en wijken. Na de geslaagde pilots op de Eusebiusbuitensingel en in het Sonsbeekpark wordt dit verder uitgerold in 2024. Hiermee kunnen we weer een energiereductie van 50% realiseren. Ook passen we op (snel)fietsroutes steeds meer LED-armaturen toe die dynamisch kunnen dimmen. Met deze armaturen die uitgerust zijn met een bewegingssensor, kunnen we verlichten wanneer het moet en niet/minder verlichten als het niet nodig is.

Verkeersregelininstallaties (VRI)

Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:

- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelininstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning en realisatie

Voor 2023 stond de vervanging van de volgende VRI's op de planning: Burg. Matsersingel – Groningensingel (Zuid), Burg. Matsersingel – Kronenburgsingel (Noord), Johan de Wittlaan – Voetiuslaan en IJssellaan – Warmelolaan. In verband met de werkzaamheden aan de Velperweg wordt ook de Velperweg – Vosdijk vervangen in 2023 in plaats van 2025.

Niet alle geplande vervangingen zijn uitgevoerd en in enkele gevallen zijn juist op andere locaties zijn vervangingen gerealiseerd. Hieronder worden de afwijkingen op de planning beschreven.

Vanwege het plan om de fietspaden te asfalteren langs de Velperweg is ook op het kruispunt Velperweg – Raapopseweg het verkeerslicht vervangen. Alle grondkabels zijn hierbij verplaatst, zodat ze niet meer bij de bomen liggen en niet meer onder het fietspad. Dit maakt toekomstig beheer eenvoudiger en voorkomt schade. Tegelijk met de reconstructie van de Van Muijlwijkstraat is het verkeerslicht bij de Hommelsestraat vervangen. Hier hebben we, als proef, ook een nieuw type voetgangerslicht toegepast. In 2024 wordt geëvalueerd of dit type voetgangerslichten gewaardeerd wordt door de gebruikers. De vervanging van de kruispunten Johan de Wittlaan – Voetiuslaan is verplaatst naar 2025. Dit vanwege wensen vanuit mobiliteitsprojecten. De vervanging van de Burg. Matsersingel – Groningensingel (zuid) vindt in 2024 plaats. Het verschuiven van de vervanging van deze verkeerslichten leidt niet tot risico's. De leveranciers kunnen de verkeerslichten nog onderhouden en repareren bij storing tot het moment van vervanging.

Trolley

Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het openbaar vervoer in Arnhem.

De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur.

Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door de provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (circa 10 jaar). De huidige concessie liep tot december 2022 en wordt vervolg met een overbruggingsconcessie tot medio 2026. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.

De concessiehouder krijgt van de gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een Bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en de gemeente Arnhem.

Het betreft een overeenkomst, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.

Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning en realisatie

De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe (circa 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg. Deze was gepland in 2022/2023 maar is ondertussen uitgesteld naar 2024/2025.

Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe (deze stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw). De kosten hiervan worden geraamd op circa € 12-13 miljoen. Voor deze vervanging zijn tot nu toe geen budgetten opgenomen in de investeringsplanning maar is een risico op uitval opgenomen in de Begroting. Binnen het nieuwe Duurzame Mobiliteitsplan 2024-2040, dat op dit moment wordt uitgewerkt zal een voorstel gedaan worden om jaarlijks 1 tot 2 onderstations te gaan vervangen. Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.

In de huidige Begroting zijn (afgezien van de hierboven genoemde investeringen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering.

De komende periode zal een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt worden met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat de kapitaallasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken in de OV-concessie.

Civiltechnische kunstwerken

Onder de noemer van civiltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen.

Planning en realisatie

In 2023 zijn, zoals gepland, de voegovergangen van de 'brug over de groene rivier' (Eldensedijk) in de busbaan vervangen. De voegovergangen in de rijbaan zullen gelijk met groot onderhoud Wegen (afhankelijk van het maken van de aansluiting Stadsblokken-Meinerswijk) vervangen worden.

Ook zijn, conform planning, diverse betonreparaties en conserveringen aan objecten uitgevoerd en zijn de fietsvoetgangersbruggen Immerloopark-Groningensingel en Bruinissestraat-Matsersingel vervangen.

Aandachtspunt bij de vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden, zal dit een investering vragen van grofweg € 1,5 miljoen euro (afhankelijk van ontwerp en co-financiering provincie Gelderland). Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat in de toekomst van het viaduct gebruik mag maken. In overleg met de provincie en buurgemeenten moet dit nog bepaald worden.

Riolering

Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals de vrij vervalriolering met bijbehorende putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.

Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.

Planning en realisatie

Voor 2023 stonden de volgende grote rioolvervangingsprojecten op de planning: Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg, Dalweg en Hartogslaan. Daarnaast liepen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt nog door. Voor de aanpak van de hierboven genoemde wegen zijn we gestart met de voorbereidingen maar heeft er nog geen realisatie plaatsgevonden.

De werkzaamheden in de Geitenkamp zijn in 2023 afgerond en ook in de Spijkerbuurt zijn een aantal straten afgerond. In Sterrenberg is in 2023 veel gerealiseerd. In 2024 zullen de werkzaamheden hier ook worden afgerond. In samenloop met de herinrichting van de Blauwe golven zijn in aanvulling op de bovengenoemde planning rioolwerkzaamheden meegenomen.

Water

Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civiltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fontein en hoort in deze categorie.

De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd.

Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.

Planning en realisatie

Het voornemen was om in de periode 2022-23 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.

Over het baggeren van Onderlangs en de Praets is echter nog discussie met de verhuurder en met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. De discussie tussen het Rijksvastgoedbedrijf (verhuurder) en Rijkswaterstaat (beheerder) loopt hierover loopt nog steeds.

De baggerwerkzaamheden voor de Rosandepolder worden nu voorbereid, uitvoering staat gepland voor najaar 2024 / voorjaar 2025. Met het graven van de nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk wordt binnenkort gestart

Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.

Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Het onderhoud van de waterbodems in de Nieuwe Haven, Rijnkade en Nieuwe Kade worden de komende vijf jaar uitgevoerd onder regie van het baggerbestek Neder-Rijn/Lek van Rijkswaterstaat.

In het najaar van 2022 en voorjaar van 2023 zijn nagenoeg alle watergangen in Arnhem-Zuid uitgebaggerd. In

Arnhem-Noord worden de watergangen in woonwijk 't Broek en in park Angerenstein aangepakt in 2024/25. De fontein Roermondsplein is in samenloop met het project blauwe golven vernieuwd en zal in 2024 weer in werking treden.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat voor mens en dier (denk ook aan biodiversiteit) vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in de paragraaf Wonen en Leefomgeving (S12).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.

Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

Een aantal invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop en reuzenberenklauw komen ook voor, met name in het wijkgroen. De huidige aanpak van bestrijding leidt tot een geleidelijke afname van de overlast van deze soorten.

Planning en realisatie

Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12). Deze ambities geven mede sturing aan de planning van het groenonderhoud. Naast het reguliere onderhoud stonden de volgende projecten op de planning voor 2023:

- Vergroeningsprojecten in de wijken in het kader van de Wijkgroenagenda's;
Realisatie: dit loopt.
- Groot onderhoud groenstrook langs een deel van de Schelmseweg en de Waterbergseweg;
Realisatie: Schelmseweg is niet door gegaan wegens nieuwe inzichten, Waterbergseweg wordt in 2024 uitgevoerd.
- Groot onderhoud landgoed Sterrenberg;
Realisatie: deze wordt in 2024 verder opgepakt.
- Fase 2 herstel beplantingen (groot onderhoud) in Park Onderlangs;
Realisatie: deels gereed, deels nog uit te voeren in 2024.
- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject;
Realisatie: deels gereed, deels nog uit te voeren in 2024.
- Investeringsprojecten in samenloopprojecten zoals Ing. J.P. van Muijlwijkstraat is gerealiseerd, de Kroonse Wal is in voorbereiding en in het Spijkerviertel loopt.
- Voortzetten van het project aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in de wijken in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress. In 2023 met name in de wijken Malburgen: loop samen op met wijk groenagenda en Rijkerswoerd: is gereed.
- Voortzetten project exotenbestrijding, dit loopt volgens planning.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.

Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.

Planning en realisatie

De jaarlijks inspectie van de speeltoestellen heeft plaatsgevonden en het noodzakelijk onderhoud is uitgevoerd. Eventuele mankementen zijn opgelost, wat inhoudt dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B kwaliteit.

In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden. In 2023 is in dit kader de voorbereiding voor de aanpassingen op speelplek Boerderij de Kroon afgerond. De uitvoering hiervan is eind 2023 gestart en wordt in 2024 afgerond. Dit is de zesde verbeterde grote (groene) speel- en ontmoetingsruimte.

Naast het beheren en onderhouden van de speelplekken hebben we de ambitie in de komende vier jaar een toegankelijke en inclusieve speelplek per wijk (totaal 24) te realiseren waar ook kinderen met een beperking beter mee kunnen doen. Hiervoor zijn extra middelen gereserveerd en aanvullende subsidies verworven. Er zijn projecten opgestart bij Boerderij De Kroon, de Leuke Linde en de Rommelkist.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaatadaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waarbij bomen een onderdeel van de oplossing kunnen zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:

- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen
- Arnhem wil bomen beter beschermen
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden.

Arnhem heeft zo'n 47.000 stadsbomen, het beheer en onderhoud is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn. Arnhem heeft ruim 16.500 buitengewone bomen en toekomstbomen aangewezen. Deze bomen worden extra beschermd en krijgen, indien nodig, extra onderhoud ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. De planning is om elk jaar bij 50 a 80 bomen extra maatregelen (veel al in de bodem) te doen waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk. In 2023 zijn bij 54 buitengewone bomen en 1 toekomst boom extra maatregelen uitgevoerd. Daarnaast zijn bij de 325 bomen aan de Beukenlaan ook bodemverbeterende maatregelen uitgevoerd.

Het dagelijks onderhoud van stadsbomen wordt op B-niveau gedaan. De kleine onderhoudsachterstand van afgelopen jaren zal verder worden ingelopen en het reguliere onderhoud wordt volgens planning uitgevoerd. Alle stadsbomen worden periodiek gecontroleerd middels de BoomVeiligheidsControle. Hierin worden 'onderhoudsstaat', 'boomgebreken', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Hieruit volgen onderhoudsmaatregelen of advies tot nader onderzoek, deze worden zoveel mogelijk binnen de onderhoudscyclus van de boom uitgevoerd, indien het risico dat niet toelaat dan wordt het werk eerder ingepland. Boomziektes en plagen worden gevolgd en waar nodig wordt beheersingsmaatregelen ingezet. Vervanging van stadsbomen vindt plaats indien de boom niet veilig meer is, een hele lage levensverwachting heeft of dood is. Vervanging of dunning van bomen in (laan)structuren is maatwerk, hierover vindt afstemming plaats met het BoomKwaliteitsteam Arnhem.

Financiering bomenonderhoud

Nieuw aangeplante stadsbomen worden per 2021 opgenomen op de balans en deze bomen worden afgeschreven in 50 jaar. In 2023 heeft er geen kap plaatsgevonden van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen is dan ook niet aan de orde.

Planning en realisatie

Het reguliere onderhoud is volgens planning uitgevoerd.

De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zijn uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen zijn opgepakt binnen de gestelde termijnen. Van de beoordeelde bomen is er bij 2,7 % sprake van achterstallig onderhoud.

Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen zijn uitgevoerd en waar nodig zijn bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.

De volgende projecten stonden hiervoor in 2023 op de planning:

- Aanplant bomen museumpark Onderlangs; gerealiseerd.
- Aanplant extra bomen in 't Broek als onderdeel schaduwroute; gerealiseerd.
- Aanplant extra bomen Hollandweg; gerealiseerd.
- Aanplant extra fruitbomen park Rosorum; gerealiseerd.
- Aanplant extra bomen groenzones Rijkerswoerd; gerealiseerd.
- Aanplant extra bomen in diverse stadsparken; gerealiseerd.
- Groeiplaatsverbetering en laanherstel Beukenlaan: is uitgevoerd
- Groeiplaatsverbetering 80 stuks buitengewone bomen: is bij 55 bomen uitgevoerd
- Groeiplaatsverbetering straatbomen Burgemeester Weertstraat;
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel in relatie tot verbeteren fietspaden;
- Groeiplaatsverbetering Lindebomen Rijnkade; gerealiseerd.

Parken en bossen

Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen, de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf, de Huissensedijk of de IJsselstrang. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan. Door verandering in grondgebruik en erfpacht en tevens het verwerven van gronden voor bos en natuur groeit het te beheren onderhouden areaal.

In bossen en parken bevinden zich verschillende elementen die elders in deze paragraaf apart zijn toegelicht zoals: bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.

Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheersvisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Toch staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, verzuring, vermesting, uitspoeling mineralen), bodemerosie, klimaatverandering (bijvoorbeeld verdroging) en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken zetten we hier op indoor op systeemniveau gebiedsgericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.

Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Ook biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners. Specifieke ambities met betrekking tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma S12 Wonen en leefomgeving.

Planning en realisatie

In de Begroting 2023 was aangegeven dat extra zou worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken (water en organische stof) en het verbeteren van de biodiversiteit (structuurvariatie) met de volgende maatregelen:

- In de bossen wordt gewerkt aan herstel van structuurrijke bosranden en zaaien en aanplant van rijk strooisel soorten.
Realisatie: Vooral in Arnhem zuid, Westerveld en Immerloo en ook in Zypendaal en Koningsheide is gewerkt aan bosranden in combinatie met aanplant (circa 20.0000 stuks rijk strooiselsoorten voornamelijk struikvegetatie)
- Er wordt een monitoringsprogramma opgezet en in uitvoering gebracht voor biodiversiteit en bodem.
Realisatie: Het meetnetwerk en de meetmethodiek is gerealiseerd in samenwerking met de provincie. De

monitoring van de biodiversiteit is voor de eerste fase gerealiseerd. De eerste fase van de monitoring van de bodem wordt in 2024 uitgevoerd.

- De beheervisie Sonsbeek, Zypendaal en Gulden bodem zal in uitvoering gebracht worden. Realisatie: De beheervisie is eind 2023 gereed gekomen. Een aantal onderdelen hieruit zoals de ontwikkeling van de kruidenvegetatie, beëindiging pacht landbouwgronden Zypendaal en Gulden bodem, 1e fase werkzaamheden bosrandenbeheer en rijk strooiselsoorten zijn ook al uitgevoerd.
- Voor de parken Klarenbeek en Angerenstein zullen de beheervisies worden vernieuwd. De actualisatie van de beheervisies wordt op een andere wijze ingevuld. De visies worden gekoppeld aan het watersysteem. Hierdoor kan beter aangesloten worden bij de te realiseren doelen klimaat en biodiversiteit. Per jaar wordt voor een specifiek systeem een visie geactualiseerd. Voor 2024 wordt hierom de beheervisie Klarenbeek, Hazegrietje, Braamberg uitgewerkt.
- Voor de zuidelijke uiterwaarden en polderlinten wordt natuurvolgend beheer nader uitgewerkt. Het natuurvolgend beheer is op hoofdlijn ingezet (Meinerswijk, Bakenhof, Immerloo en Westerveldt en wordt verder uitgewerkt met dynamische begrazing. Tegelijkertijd loopt de ontwikkeling van Stadsblokken en Meinerseiland en is het beheerareaal in Meinerswijk (overeenkomst Arnhem-KWP) als gevolg van deze ontwikkeling toegenomen.
- Voor de parken en bossen in het noorden wordt een analyse uitgewerkt ter verbetering van het watersysteem als integraal onderdeel van klimaatadaptief bosbeheer. Dit is nog niet uitgevoerd en hangt samen met punt de bodem monitoring.
- Aanvullend zijn in 2023 gronden vrij gekomen uit de pacht op Kemperheide (Arnhem noord gebiedsproces) en Hoefijzer (Arnhem zuid) waardoor nu gewerkt wordt aan de herinrichting en natuurherstel.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

In juni 2022 is het nieuwe afvalbeleid vastgesteld. Omgekeerd Inzamelen blijft het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw met behulp van minicontainers (kliko's) aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van collectieve ondergrondse containers voor restafval, PBD (plastic verpakkingen, blik en drinkpakken) en papier en bovengronds GFT (groente-, fruit- en tuinafval) in de stad aanwezig. Voor de inzameling van grofvuil zijn er twee afvalbrengstations en in het stationsgebied werken we met een ondergronds afvaltransport systeem (OAT). Hieronder wordt op de verschillende onderdelen nader ingegaan.

Ondergrondse inzamelvoorzieningen

De eerste ondergrondse containers zijn in de jaren negentig geplaatst. Het overgrote deel van het containerbestand is geplaatst in de periode van de introductie van omgekeerd inzamelen: 2015-2019. In totaal staan er ruim 2000 ondergrondse containers in de stad: ongeveer 1309 voor restafval, 329 voor PBD, 329 voor papier, 130 voor glas. De afschrijvingstermijn die gehanteerd wordt is 10 jaar. De technische levensduur ligt in praktijk aanmerkelijk hoger. Het huidige afvalcontainer areaal wordt, met ingang van een nieuw contract voor onderhoud en levering per 1 januari 2023, gekeurd volgens TUV-normen. Deze veiligheidskeuring is nieuw. Reparatie is in veel gevallen niet toegestaan.

In 2023 zijn 210 containers vervangen vanwege veiligheid daarnaast zijn 20 OC's toegevoegd wegens stadsuitbreiding.

Minicontainers

De vervanging en uitbreiding van minicontainers die op grondgebonden locaties worden gebruikt, is opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst met de inzamelaar. De aanschafkosten voor nieuwe containers is opgenomen in de exploitatie. Voor de komende jaren wordt voor deze inzamelmiddelen geen grote uitbreiding van het onderhoud budget voorzien.

Ondergronds Afval Transportsysteem (OAT)

In het stationsgebied is het Ondergronds Afval Transportsysteem operationeel. Het onderhoud aan deze installaties is meerjarig belegd bij de bouwer van het systeem. Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem is voorzien in de meerjareninvesteringsraming.

Planning en realisatie

Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen is planmatig uitgevoerd.

Ten aanzien van de geplande investeringen kan het volgende worden opgemerkt.

GFE-containers

In de diftar-periode zijn ruim 300 bovengrondse containers voor de inzameling van groente, fruit en etensresten (GFE) op hoogbouwlocaties geplaatst. Om op alle hoogbouwlocaties een GF(e) container te plaatsen is een investeringsbudget van € 1,4 miljoen gereserveerd. Naar aanleiding van vragen over de optimale toegankelijkheid door de APCG (Arnhems Platform voor Chronisch zieken en Gehandicapten) is een proef uitgevoerd met een lagere en beter toegankelijke container. Op basis van de resultaten hiervan wordt de plaatsing van deze containers in 2024 verder opgepakt.

Afvalbrengstation (ABS)

Er is bij de besluitvorming rond Diftar in 2017 een investeringsbudget van € 1,5 miljoen geraamd voor aanpassingen aan de ABS-en ten behoeve van het wegen en betalen van afvalstromen. Dit budget is tot op heden nog niet besteed en zou in de toekomst eventueel benut kunnen worden ten behoeve van aankoop van het terrein in Noord of voor noodzakelijke investering op een nieuwe locatie. In 2024 wordt in samenwerking met circulaire economie een haalbaarheidsstudie naar een Circulair Ambachtscentrum (CA) uitgevoerd. Het huisvesten van een nieuw ABS in combinatie met een CA is hierin een optie. Zodra hierover meer duidelijkheid ontstaat zal een raadsvoorstel worden voorgelegd.

Vastgoed

Actuele kaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf;
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Bij het vastgoed gelden onder andere als deelportefeuilles onderwijs, cultuur, erfgoed, welzijn, gemeentelijke huisvesting en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditie score 3 staat gelijk aan een redelijke conditie.

Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.

Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning en realisatie

Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting.

In de periode 2023-2026 is gemiddeld € 5,5 miljoen geraamd voor planmatig en storingsonderhoud in de exploitatie.

Voor 2023 tot 2026 wordt er gemiddeld € 2,5 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud. Daarnaast is er een structureel investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de Begroting opgenomen ter grootte van € 750.000. Als extra ambitie is er de komende 3 jaar € 2,5 miljoen per jaar investeringskrediet begroot voor verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Voor het integraal toegankelijk maken van het gemeentelijk vastgoed is de komende 4 jaar € 0,5 miljoen per jaar aan investeringskrediet begroot.

Resultaat 2023

Exploitatie

In 2023 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 41,1 miljoen, waarvan € 19,3 miljoen kapitaallasten betreffen en € 21,8 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is onderhoud, deze bedroeg ruim € 5,1 miljoen. De (verhuur) inkomsten bedroegen € 22,5 miljoen.

Onderhoud

De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2023 € 5,1 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen) tegen een raming van € 5,9 miljoen. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting betreffen planmatig onderhoud werkzaamheden welke worden doorgeschoven naar 2024. Bijvoorbeeld:

- Onderhoud aan de installaties in de stadsvilla Sonsbeek.
- Onderhoud parkeergarage Langstraat 10.

Investerings

Voor 2023 is de totale omvang van de investeringen voor vastgoed begroot op € 10,5 miljoen (incl. verduurzaming € 3,25 miljoen en integrale toegankelijkheid € 0,5 miljoen).

De belangrijkste investeringen in 2023 betroffen de renovatie van de gemeentewerf en het vervangen van diverse installaties binnen de parkeergarage Willemstunnel Arnhem Centraal. Daarnaast zijn er bij de gemeentewerf ook zonnepanelen geïnstalleerd ter verduurzaming van het pand.

Met betrekking tot duurzaamheid zijn in 2023 diverse onderzoeken en maatregelen uitgevoerd in diverse portefeuilles. Met name in het vastgoed in park Sonsbeek zijn er stappen gezet om de rijks monumentale panden waar mogelijk te verduurzamen. De onderzoeken die zijn uitgevoerd vormen de basis om de aankomende jaren gedegen duurzaamheidsinvesteringen te kunnen uitvoeren. Deze investeringen worden in 2024 en volgende jaren uitgevoerd.

Ook voor integrale toegankelijkheid zijn er onderzoeken en maatregelen uitgevoerd in 2023. De onderzoeken die zijn uitgevoerd vormen de basis om in de aankomende jaren om de investeringen binnen het gemeentelijk vastgoed uit te kunnen voeren.

Van het totaal geraamde krediet is € 1,7 miljoen gerealiseerd en wordt € 8,4 miljoen doorgeschoven naar 2024.

Van de doorgeschoven kredieten zijn meerder werkzaamheden reeds gestart. Een deel van het begrote krediet kan vervallen omdat de geraamde werkzaamheden niet meer nodig zijn of anders zijn gerealiseerd.

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasury statuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de begroting, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.

Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2023 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2023 zijn slechts twee nieuwe vaste leningen aangetrokken van elk € 15 miljoen, gezamenlijk € 30 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.

Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2023

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2023 respectievelijk € 246,6 miljoen en € 76,4 miljoen.

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	Volume	Rente
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	11.187	0
- Voorzieningen: 2%	65.252	1.305
Subtotaal voorzieningen	76.439	1.305
Reserves:		
- Rente : 0%	236.155	0
- Rente : 1,4 %	10.429	146
Subtotaal reserves	246.584	146
Totaal	323.023	1.451

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2023

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.

In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	Stand			Stand
	1-1-2023	Vermeerdering	Aflossing	31-12-2023
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	518.125	30.000	-45.951	502.174
Totaal leningen O/G	518.125	30.000	-45.951	502.174
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand*	38.660	2.364	-8.596	32.428
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	8	0	-1	7
Totaal leningen U/G	38.668	2.364	-8.597	32.435

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.

De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.

Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG, indien nodig, altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.

In 2023 heeft de gemeente Arnhem enkele keren, in juni en juli, gebruik gemaakt van financiering met kasgeldleningen. De gemeente heeft, afgezien van die periode in 2023, het hele jaar over ruim voldoende liquide middelen beschikt.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2023 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Het begrotingstotaal voor 2023 bedroeg bij vaststelling van de begroting 2023 door de gemeenteraad € 838 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2023 bedroeg dus € 71,2 miljoen.

De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde € 10,7 miljoen. De drempel wordt afgezet tegen het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.

Gezien de genoemde ruime liquiditeit van de gemeente Arnhem gedurende het jaar 2023, heeft de gemeente in 2023 actief gebankierd bij de schatkist hetgeen heeft geresulteerd in een positief resultaat van € 1,3 miljoen op de rentebaten uit de vlottende financiering. De genoemde drempelwaarden voor schatkistbankieren zijn in 2023 in geen van de kwartalen overschreden.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2023 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2023 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 46,0 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente € 8,6 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 37,4 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn nieuwe leningen aangetrokken voor in totaal € 30 miljoen en voor € 2,4 miljoen aan nieuwe leningen door de gemeente uitgezet. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 27,6 miljoen aan leningen aangetrokken. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille (€ 37,4 miljoen) òf de nieuw aangetrokken financiering gecorrigeerd voor nieuwe uitzettingen (€ 27,6 miljoen), wanneer die lager is. Dat laatste is het geval en daarmee bedroeg het gerealiseerde renterisico € 27,6 miljoen, het netto bedrag van de nieuwe leningen.

De toegestane renterisiconorm was 20% van € 838 miljoen: € 167,6 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 27,6 miljoen is dus ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2023 bedroeg de omslagrente 1,0% bij een begrote rente van 1,4%. Doordat de rentelasten meevielen, was de begrote omslagrente te hoog vastgesteld en werden er dus te veel rentelasten aan de verschillende taakvelden toegerekend. Hierdoor ontstond een rentevoordeel op Treasury dat buiten de in het BBV toegestane bandbreedte kwam. Daarom is een nacalculatie gemaakt op basis waarvan de omslagrente op 1,0% is uitgekomen. De financiële effecten hiervan staan verder toegelicht bij het onderdeel '[Toelichting financiële afwijkingen](#)' in het programma Bestuur, dienstverlening en financiën.

Financiering van de sociale woningbouw

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. Per 31-12-2023 heeft de gemeente nog maar één lening van € 7.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.

Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in euro's. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2023 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
S00	Vaste en vlottende financiering	1.216	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	1.241	V
Totaal Resultaat		2.457	V

Afgezet tegen het begrote voordelige resultaat 2023 van € 4,3 miljoen is sprake van een nadelig resultaat van € 1,8 miljoen. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
	Resultaat ten opzichte van de Begroting 2023		
S00	Vaste en vlottende financiering	-1.751	N
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	-59	N
Totaal Resultaat		-1.810	N

Voor een verdere verklaring van dit treasuryresultaat wordt verwezen naar het onderdeel '[Toelichting financiële afwijkingen](#)' in het programma Bestuur, dienstverlening en financiën.

De economie en ontwikkelingen in de rente

Het beteugelen van de inflatie heeft de afgelopen periode aanleiding gegeven tot de oplopende rentes. De Europese Centrale Bank (ECB) probeert met renteverhogingen een oververhitting van de economie en daarmee een stijgende inflatie te voorkomen. De ECB probeert een stabiele inflatie van 2% te handhaven. De economische groei binnen de eurozone lijkt af te remmen. Daarmee zijn er signalen in de markt dat de rente zich stabiliseert op het huidige niveau en mogelijk weer gaat dalen.

De rente op leningen met een korte looptijd fluctueert sterker dan de rente op leningen met een lange looptijd. Een belangrijke taak voor het college is de omslagrente de komende jaren stabiel te houden. Daarom kiest de gemeente er al een aantal jaren voor om leningen met lange looptijden aan te trekken, waardoor forse schommelingen in de rentelasten worden voorkomen. Voorwaarde daarvoor is dat de markt meewerkt. Bij een snelle stijging van de rente, stijgen de Arnhemse rentelasten en schrijven de regels van het BBV voor dat de omslagrente ook moet stijgen.

Met de in het verleden aangetrokken leningen met lange looptijden van meer dan 20 jaar tegen een lage rente is ruimte gecreëerd, waardoor op dit moment geen forse herfinanciering tegen hogere rentes nodig is. Rekening houdend met de signalen in de markt van een mogelijke rentedaling zal de komende tijd de financiering in kleinere delen aangetrokken worden waarbij steeds een afweging wordt gemaakt over de duur van de aan te trekken lening.

Bedrijfsvoering

We zijn een organisatie die werkt aan de opgaven in de stad. Een goede bedrijfsvoering ondersteunt het bestuur, de raad en de organisatie in het realiseren van de ambities die we ons stellen. Bedrijfsvoering is in die zin nooit leidend; ze beweegt mee met de eisen die worden gesteld vanuit de opgaven in de stad.

Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

Organisatie ontwikkeling; Lekker Werken Aan de Ambities van Arnhem

In 2022 is de organisatie gestart met het traject 'Lekker Werken aan de Ambities van Arnhem', waar 15 organisatie inspanningen centraal staan. Voor veel van deze inspanningen geldt dat er bij bedrijfsvoering een rol en/of verantwoordelijkheid ligt. Deze paragraaf doorlopend valt te lezen wat de stand van zaken is met betrekking tot onder andere huisvesting, gemeentepool, inwerkprogramma/indiensttredingsproces ('onboarding'), leiderschapsprogramma, leren en ontwikkelen, uitvoeringsplan Diversiteit & Inclusie en het verbeteren van processen en informatiestromen.

Hybride werken en gemeentelijke huisvesting

Afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van het invullen van (technische) randvoorwaarden om hybride werken mogelijk te maken. Zo kunnen medewerkers aanspraak maken op een thuiswerkplek, zijn overlegruimtes voorzien van faciliteiten die hybride overleg verder verbeteren en heeft het delen van en samen werken in documenten met Teams een impuls gekregen.

De hiervoor beschreven ontwikkelingen raken in belangrijke mate de 'harde' kant van hybride werken. Investerings in de 'zachte' kant, de 'houding en gedrag' kant zijn vaak minder tastbaar, maar minstens zo belangrijk.

Dat we met elkaar hybride werken, is van invloed op de gemeentelijke huisvesting. Daarnaast zijn uitbreiding en aanpassing van de dienstverlening van invloed op de voorzieningen die er van de huisvesting gevraagd worden. Thema's als duurzaamheid, toegankelijkheid en de ambitie om het wijkgericht werken verder te versterken met integrale dienstverlening dicht bij de inwoner vragen daarbij onze aandacht.

We hadden ons ten doel gesteld om in de eerste helft van 2023 een nieuw integraal huisvestingsplan voor te leggen. Hierin zijn we niet geslaagd. De opgave is complex en vraagt om inzet van capaciteit en expertises die we in eerste instantie niet in huis hadden. In 2023 hebben we wel de belangrijkste uitgangspunten scherp gekregen en inmiddels zijn we drukdoende deze te vertalen naar een Programma van Eisen met betrekking tot het Stadhuis. Dit zal naar verwachting in de eerste maanden van 2024 kunnen worden afgerond en vormt de opmaat naar een integraal huisvestingsplan later dat jaar.

De Connectie

Uitvoerende onderdelen van de bedrijfsvoering van de gemeente Arnhem zijn, samen met de gemeenten Renkum en Rheden, ondergebracht bij De Connectie (zie ook de paragraaf Verbonden partijen). De Connectie is een gemeenschappelijke regeling (GR), waarvan Arnhem voor 72% eigenaar is.

In 2023 stonden een aantal aandachtspunten centraal, voortkomend uit de bestuursopdracht daterend uit zomer 2021. Eén van die aandachtspunten betreft het komen tot een effectievere en efficiëntere bedrijfsvoering. Harmonisatie van systemen en applicaties bij de drie gemeenten is daarbij belangrijk. In de eerste helft van 2023 heeft de focus vooral gelegen op het afronden van harmonisatie en modernisering van een groot deel van het applicatielandschap m.b.t. de ondersteuning van de bedrijfsvoering (zoals e-HRM). De tweede helft van 2023 heeft vooral in het teken gestaan van de verkenning en voorbereidingen voor een verdergaande samenwerking en harmonisatie, bijvoorbeeld in de vorm van een regionale strategische IT- en Informatievoorzieningsagenda en een programma voor de realisatie ervan in de komende jaren.

In het licht van een effectieve samenwerking is voorts een goed ingerichte demand- en supply organisatie van belang. Hierop zijn in de tweede helft van 2023 stappen gezet. Eind 2023 waren nagenoeg alle demands (weer) voorzien van een demandmanager en zijn rollen en verantwoordelijkheden, randvoorwaarden, e.d. opnieuw vastgesteld. Met de demandmanagers zijn de product dienstencatalogi opnieuw tegen het licht gehouden om afspraken met De Connectie kritisch te beschouwen, te bevestigen en, daar waar nodig, te intensiveren.

Personeel en organisatie

Uitvoeringsplan Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie

De resultaten van de inspanningen uit het uitvoeringsplan Inclusieve en Diverse Gemeentelijke Organisatie staan beschreven in het hoofdstuk over het stedelijk programma Welzijn en Inclusie bij Programma Inclusief Arnhem (inclusieve en Diverse gemeentelijke organisatie).

Instroom/recruitment

Ondanks een gespannen arbeidsmarkt lukt het ons nog steeds om meer dan 97% van de ruim 220 vacante posities zelf te vervullen. We weten potentiële sollicitanten te bereiken door gebruik te maken van uiteenlopende kanalen, effectieve inzet van 'jobmarketing' en (lokale) netwerken. Onderscheidend blijft onze oordeelvrije manier van selecteren, met een sterke focus op competenties. Dit leidt tot meer diverse instroom van nieuwe collega's.

'Onboarding' nieuwe medewerkers

Alle nieuwe medewerkers van de gemeente Arnhem krijgen sinds 2023 een compleet onboardingsprogramma aangeboden, inclusief welkomstpakket. In meerdere dagen/dagdelen maken zij kennis met alle werkvelden van de gemeente Arnhem én de stad zelf. Vaste onderdelen hiervan zijn het afleggen van de ambtseed, maar ook aandacht voor integriteit en inclusie en diversiteit. De waardering voor het programma is goed (onderdelen krijgen cijfers tussen de 7,5 en 8,5) en de bijeenkomsten worden goed bezocht. Het afgelopen jaar hebben ruim 250 veelal nieuwe collega's deelgenomen.

Gemeentepool

We hebben het grootste deel van 2023 volop gewerkt aan de voorbereidingen voor een goede start van de gemeentepool. De wervingsstrategie van de eerste lichting deelnemers (naar verwachting ongeveer 15 nieuwe collega's) is ontwikkeld gaat begin 2024 van start. De voorbereidingen namen wat meer tijd in beslag, omdat we de randvoorwaarden voor de nieuw te starten medewerkers vanaf het begin op een goed niveau willen hebben. Op deze manier hebben we direct een professionele en succesvolle uitstraling rond de gemeentepool.

Leren en Ontwikkelen/ Leiderschap

In het kader van het organisatieprogramma 'Lekker Werken aan de Ambities van Arnhem' (LWAA) heeft P&O een bijdrage geleverd aan organisatie-inspanningen op het gebied van diversiteit & inclusie, onboarding en digitale fitheid. Daarnaast is P&O verantwoordelijk voor het leiderschapstraject dat in 2023 van start is gegaan. Het digitale Leerplein is verder ontwikkeld en wordt inmiddels goed gevonden. 83% van alle medewerkers bezocht het afgelopen jaar minimaal eenmaal het Leerplein.

Ziekteverzuim, Veiligheid, ARBO, BHV

In 2023 zijn we overgestapt naar een nieuwe arbodienstverlener met wie we afspraken maken over de gewenste verzuimaanpak. Het cijfer voor ziekteverzuim is in 2023 6,53%, dit is iets lager dan in 2022 (6,61%) .

De BHV-organisatie is, na de coronaperiode, weer volledig op sterkte.

We zetten in op vergroting van bewustwording voor het melden van gevaarlijke situaties.

Aantallen BHV-meldingen in 2023:

- 29 BHV-meldingen waarbij 15 keer hulp van ambulance is ingeroepen.

Op het gebied van (bijna)-bedrijfsongevallen en gevaarlijke situaties:

- 3 meldingen met letsel
- 1 melding met zwaar letsel

Informatie en automatisering

Open en transparante overheid

Er is in het afgelopen jaar opnieuw ingezet om overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar te maken, te ontsluiten en te archiveren. De achterstanden die er waren in de bewerking en overbrenging van de analoge archieven naar het Gelders Archief worden steeds kleiner en zullen eind 2024 tot het verleden behoren.

Met de komst van een nieuw en modern zaakstelsel is het vastleggen en meer transparant beschikbaar maken van informatie fors toegenomen. Met extra toegekende middelen zijn we gaan versnellen om naar een meer papierloze situatie te gaan en een omslag te maken naar een bijna volledig digitaal archief. Bij het meer papierloos gaan werken ligt de focus op het laten afnemen van de papierstromen bij Burgerzaken (BZ) en Werk & Inkomen (W&I). Hiermee kunnen we de doorlooptijden van dienstverlening versnellen, administratieve lasten verlagen en de nieuwe aanwas van papieren archief in de archiefruimte flink doen afnemen. In 2023 is tevens gestart met het koppelen van andere informatiesystemen aan het nieuwe zaakstelsel. Hiermee wordt vastlegging efficiënter en beter beheersbaar.

Informatieveiligheid en privacy

De Baseline Informatiebeveiliging Overheid en de Algemene Verordening Gegevensbescherming zijn de wettelijke kaders op gebied van informatiebeveiliging en privacybescherming waaraan gemeente Arnhem moet voldoen. Met de begroting 2023 zijn middelen toegevoegd om naar een adequaat niveau te groeien op dit vlak.

We zijn in 2023 gestart met een driejarig programma, met daarin tal van projecten, om het benodigde niveau te gaan realiseren. Hierbij is de opzet om de organisatie, de techniek en het gedrag van medewerkers te laten ontwikkelen. In het afgelopen jaar zijn er al diverse projecten gestart zoals Organisatie & Governance, Identity & Accessmanagement, het ontwikkelen van een bewustwordingsprogramma wat vanaf 2024 wordt uitgerold en de aanbesteding van een ISMS (Information Security Management System). Ook heeft er in 2023 weer een nieuwe editie van themawEEK Week van de Digitale Weerbaarheid plaatsgevonden waarin alle medewerkers de gelegenheid is geboden hun kennis te verrijken door deel te nemen aan tal van workshops en lezingen op gebied van informatieveiligheid, privacybescherming en (data)ethiek. Naast inhoudelijke kennis wordt hiermee ook bewustwording vergroot.

Informatiegestuurd werken

We hebben verder ingezet op een monitor per beleidsprogramma, op basis van meetbare doelen en de benodigde indicatoren. Hiermee zorgen we dat de programma's het beleid en de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. We bouwen aan de 'centrale waarheid' als gegevensbasis en zetten multidisciplinaire teams in die werken aan analyse en ontwikkeling van de monitoren. In 2023 hebben we gewerkt aan de kwalitatieve verbeteringen op de bestaande monitoren (zoals de Zorgmonitor) en zijn er nieuwe monitoren ontwikkeld (waaronder de Monitor Financiën) en inmiddels staat er ook een goed geschoold en professioneel team van dataspecialisten.

Digitale Dienstverlening

In 2023 hebben we grote stappen gezet in de digitale dienstverlening. Inmiddels hebben inwoners meer mogelijkheden om digitaal zaken te doen met de gemeente Arnhem. Zo zijn online diensten gerealiseerd voor de aangifte van verhuizing, de aangifte van overlijden, het opvragen van een uittreksel BRP, het aanvragen van energietoeslag, het doorgeven van vermissing reisdocumenten, het wijzigen van de aanschrijfname en voor het wijzigen van geheimhouding persoonsgegevens. Onlangs is ook de eDienst voor de digitale geboorteaangifte gerealiseerd waarmee het voor ouders mogelijk is om vanuit huis aangifte te doen van de geboorte van hun kind. Voor de digitale toegankelijkheid van onze websites en apps voldoen wij sinds medio 2023 aan de wettelijke verplichtingen om te beschikken over de toegankelijkheidsverklaringen en werken wij aan het verbeteren van de toegankelijkheid op alle websites.

Financiën en control

In 2023 hebben we verder invulling gegeven aan eerder ingezette verbeteringen.

Allereerst zijn voor de Begroting 2024 opnieuw twee begrotingsprogramma's, namelijk Onderwijs en Gezondheid en Sport, betrokken in het traject van het 'zero based' opbouwen van programma's. De relatie tussen ambities, doelstellingen, inspanningen en financiële middelen wordt hierbij opnieuw gelegd waarmee een scherper programmabegroting ontstaat.

In 2023 zijn we een traject gestart dat erop is gericht de interne sturing en verantwoording te intensiveren en beter aan te laten sluiten op de bestuurlijke planning & controlcyclus die leidt tot begroting, tussentijdse rapportages en jaarverslag. Er ligt inmiddels een implementatieplan dat onder andere voorziet in het per cluster en afdeling bepalen van waarop men wil sturen, inclusief de vertaling naar doelen in de vorm van 'key performance indicators' (kpi's) en hierop aansluitende stuur- en verantwoordingsinformatie. In het komende jaar worden voor ieder(e) cluster / afdeling minimaal twee verantwoordingsmomenten georganiseerd waarin plannen en realisatie worden geëvalueerd en besproken.

Na een intensief traject is eind 2023 een nieuwe Monitor Financiën uitgerold. Deze monitor stelt directie en management, budgethouders, etc. in staat om op efficiënte en uniforme wijze inzicht te verkrijgen in financiële informatie op verschillende aggregatieniveaus. De basis is een hoofdlijn die snel en eenvoudig inzicht geeft. Vervolgens is hier op veel manieren en tot in diepe details verder in te zoomen door 'door te klikken' in dezelfde monitor. Een flinke verbetering ten opzichte van de uitgebreide en complexe informatie die we lang kenden.

Rechtmatigheid

Het jaar 2023 is het eerste jaar waarin het college zelf een rechtmatigheidsverantwoording afgeeft, daar waar deze in het verleden in het oordeel van de accountant zat verwerkt. De rechtmatigheidsverantwoording werd

eerder aangekondigd voor 2021 en, later, 2022. De invoering werd echter uitgesteld. Voor 2022 hadden we reeds een overzicht van processen met invloed op rechtmatigheid, hadden we deze toegewezen aan proceseigenaren en was sprake van een stelsel van interne controlewerkzaamheden, gericht op toetsing van rechtmatigheid en rapportage daarover aan de proceseigenaren. Hiermee lag er een basis voor 2023. In 2023 zijn de geplande controlewerkzaamheden met betrekking tot rechtmatigheid conform planning uitgevoerd, de uitkomsten zijn gerapporteerd aan de proceseigenaren met het verzoek deze te beoordelen en te vertalen naar een uitspraak omtrent het al dan niet rechtmatig zijn. Het geheel is vastgelegd in onze risico- en controletool Naris.

Met het keer op keer uitstellen van de invoering zou verwacht mogen worden dat voldoende tijd en gelegenheid zou zijn geweest voor het opstellen van duidelijke kaders, richtlijnen en formats. Helaas bleek de praktijk anders: de Kadernota Rechtmatigheid 2023 kwam pas september 2023 beschikbaar en werd met terugwerkende kracht van toepassing. Hierin werden nog belangrijke uitgangspunten rond begrotingsrechtmatigheid geformuleerd die later door de commissie BBV in een aanvullende notitie (zelfs) nog nader werden geduid. Met de raadsbrief 'Rechtmatigheidsverantwoording 2023' van 6 februari 2024 (zaaknummer 4078783) is de raad hierover nader geïnformeerd.

In de jaarrekening hebben wij de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen met betrekking tot de begrotingsonrechtmatigheden. In de financiële verordening en het normenkader bij de begroting 2024 heeft de gemeenteraad met het college van burgemeester en wethouders afgesproken dat begrotingsonrechtmatigheden vanaf € 520.000 (rapportagegrens) in de paragraaf bedrijfsvoering worden gemeld. Met de gemeenteraad is voorts afgesproken dat inhoudelijke toelichting niet noodzakelijk is als deze begrotingsonrechtmatigheden passen binnen het bestaande beleid of wanneer deze onder de rapportagegrens vallen. Naast deze toelichting gaan wij hieronder in op de bevindingen van het voorwaarden criterium en het misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) criterium.

De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld volgens de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en de financiële- en controleverordeningen van onze gemeente. Daarnaast geldt het door de gemeenteraad op 8 november 2023 vastgesteld normenkader als toetsingskader voor de rechtmatigheidsverantwoording.

Begrotingscriterium

Het begrotingscriterium heeft betrekking op de grenzen van de baten en lasten in de door de raad geautoriseerde begroting. Het gaat hierbij om de exploitatie, investeringskredieten en de hiermee samenhangende programma's, waarbinnen de financiële beheershandelingen tot stand komen.

Onderstaand lichten wij de afwijkingen toe vanaf de rapporteringsgrens (€ 520.000). Wij maken hierbij onderscheid in fouten en onduidelijkheden. Ook geven wij aan wat wij doen om de fouten en onduidelijkheden in de toekomst te voorkomen.

Soort	omschrijving	Overschrijding x €1.000	Fout	Onduidelijkheid	Toelichting	Maatregel
A	Programma S00	Last: € 7.431	V	n.v.t.	Overschrijdingen zijn passend binnen het beleid van de gemeente, daarom niet verder toegelicht, conform afspraken met de raad.	
A	Programma S06	Last: €11.851	V	n.v.t.		
A	Programma S07	Last: € 24.018	V	n.v.t.		
B	Investerings	€ 0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
C	Reserve mutaties	€ 0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
D	Overige	€ 0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheershandelingen. Deze eisen zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur.

Er zijn geen fouten geconstateerd met betrekking tot het voorwaardencriterium.

Misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) criterium

Het misbruik en oneigenlijk gebruik heeft betrekking op het voorkomen, detecteren en corrigeren van misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsmiddelen en gemeentelijke eigendommen bij financiële beheershandelingen.

Er zijn geen fouten geconstateerd met betrekking tot het M&O criterium.

Auditing en risicomanagement

De speerpunten voor 2023 waren gebaseerd op het uitgangspunt dat we het risicobewustzijn van de organisatie verder willen vergroten door risico's weloverwogen en bewust te laten nemen en kansen te benutten door:

- een nog betere sturing op de maatregelen voor met name de belangrijkste risico's;
- extra aandacht in de vorm van risicosessies voor een aantal grote risicovolle projecten die voldoen aan de hiervoor gestelde criteria;
- ontwikkelen van handreikingen en trainingen risicomanagement voor medewerkers om deze zo goed mogelijk te faciliteren om risico's expliciet in beeld te kunnen brengen en hierop te sturen.

In 2023 zijn verschillende risicosessies uitgevoerd en vertaald naar risicoanalyses. Zoals bekend, doen we dat in ieder geval voor grote, risicovolle processen. Voorbeelden van trajecten waarbij één of meerdere risicosessies hebben plaatsgevonden, zijn de gebiedsontwikkelingen in Kronenburg, Nijmeegseweg en de Spoorzone, de inrichting van de gemeentepool, nationaal programma Arnhem-Oost en de ontwikkelingen rond schuldhelpverlening.

Gemeente Arnhem staat voor een grote opgave op het gebied van binnenstedelijke gebiedsontwikkeling. Dit vertaalt zich onder andere naar een actiever grondbeleid. De risico's in het grondbedrijf brengen we al enige tijd conform een vaste methodiek in beeld. Met inbreng van externe deskundigen hebben we deze methodiek afgezet tegen de actuele ontwikkelingen en vertaald naar een aantal aanpassingen. Daarmee denken we beter toegerust te zijn op de meest actuele ontwikkelingen.

Ook in 2023 zijn diverse risicotrainingen en –presentaties georganiseerd, zowel voor nieuwe als voor bestaande medewerkers. Dit met de bedoeling kennis van en bewustwording rond risico's verder te vergroten.

In de gemeentewet is in artikel 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. In de financiële verordening van de gemeente Arnhem zijn hier aanvullend afspraken over gemaakt. In 2023 is een aantal onderzoeken uitgevoerd dat, hoewel vooraf niet als zodanig aangekondigd, kwalificeert als een 213a onderzoek. Dit betreft bijvoorbeeld het onderzoek Financiële Wijksturing – Analysefase dat is gericht op het herinrichten van de financiële wijksturing en het realiseren van de cultuurverandering die daarvoor nodig is. Andere voorbeelden zijn het onderzoek naar bestaanszekerheid uitmondend in het rapport 'Bestaanszekerheid in beeld', de evaluatie cameratoezicht openbare orde 2023 en de tussenevaluatie buurtconciërges. Daarnaast heeft ook de eerder genoemde evaluatie van de risico inschatting in het grondbedrijf elementen van een 213a onderzoek.

Juridische zaken

Juridische zaken adviseert de organisatie en het bestuur op een breed terrein van rechtsgebieden. De afdeling verzorgt voorts de behandeling van bezwaarschriften en klachten, en vertegenwoordigt het gemeentebestuur in rechterlijke procedures. Daarnaast heeft juridische zaken tot taak om erop toe te zien dat de organisatie bij al haar activiteiten binnen de wettelijke kaders handelt; een taak van control.

Bij al deze werkzaamheden helpt juridische zaken de gemeente om recht te doen aan de grondbeginselen van de Nederlandse rechtsstaat. Daarbij is er ook steeds oog voor de behoeften van onze inwoners, en wordt maatwerk geboden waar dat wenselijk is.

In 2023 is - meer specifiek - veel aandacht uitgegaan naar ondersteuning op het gebied van de energietransitie, de Omgevingswet (in werking getreden op 1 januari 2024) en de Woo (Wet open overheid). Bij de Woo is intern een nieuwe werkwijze geïntroduceerd, waarbij juridische zaken een sterkere coördinerende rol heeft gekregen.

Daarnaast is, zowel met tijdelijke inhuur als met procesverbeteringen, stevig ingezet op het verkorten van de doorlooptermijnen bij de behandeling van de bezwaarschriften. Dit heeft ertoe geleid dat bij het grootste gedeelte van de bezwaarschriften de doorlooptermijn inmiddels op orde is en bij het resterende gedeelte in 2024 de termijnen verbeterd zullen worden.

Communicatie

2023 stond voor communicatie in het teken van visie- en beleidsontwikkeling. Ook zijn de contouren van een communicatieplan bepaald en gaan we in 2024 verder met de concrete invulling hiervan. Afgeleide hiervan is dat we een start hebben gemaakt met de afbakening van rollen en taken binnen de afdeling met als doel meer opgavegericht te kunnen werken en de beschikbare capaciteit hier ook effectiever op te kunnen inzetten

Samenwerking met Stichting Citymarketing

De samenwerking met deze stichting is geïntensiveerd. Zowel op operationeel als op strategisch niveau is de samenwerking geïntensiveerd en periodiek is er gekeken naar welke thema's actueel zijn en hoe wij als gemeente daarop kunnen en willen aansluiten. Ook is er een raamwerk opgezet met betrekking tot 800 jaar Arnhem, maar ook de kleinere jubilea die in bijvoorbeeld 2024 plaatsvinden.

Communicatie en inclusie

Langs drie lijnen investeerden we in de inclusiviteit van de gemeentelijke communicatie:

- Digitale toegankelijkheid gemeentelijke websites

We werkten aan het verbeteren van de digitale toegankelijkheid van zowel bestaande als nieuwe gemeentelijke websites. We pasten onder meer huisstijlsjablonen aan, trainden collega's en stelden een functionaris digitale toegankelijkheid aan binnen de afdeling.

- Schrijven in begrijpelijke taal

We trainden tientallen gemeentelijke medewerkers in het schrijven op B1-niveau. Het Lezerspanel van Arnhemmers gaf feedback op brieven en onduidelijke brieven werden herschreven.

- Inclusief woord- en beeldgebruik

We maakten een handreiking inclusief woord- en beeldgebruik voor de gemeentelijke organisatie. Daarnaast nemen we deskundigheid op het gebied van inclusieve communicatie nadrukkelijk mee in de nieuwe aanbesteding van externe vormgevers. En we maakten beleid voor het schriftelijk communiceren in andere talen dan het Nederlands.

Huisstijl

We hebben in 2023 geen start kunnen maken met de nieuwe huisstijl vanwege het ontbreken van capaciteit en middelen. Met de opgestelde gemeentelijke communicatievisie, de te ontwikkelen visie op dienstverlening en de vernieuwde website zal er voor de volgende periode een voorstel worden voorbereid voor een vernieuwde huisstijl die aansluit op wie we als gemeente Arnhem willen zijn.

Inkoop

Voor inkoop geldt dat, naast de gebruikelijke doel- en rechtmatigheid, de focus ligt op Lokaal, Sociaal, Duurzaam/Circulair inkopen (LSDC). Vanuit de projectgroep LSDC is dit jaar een voorstel voor een plan van aanpak opgesteld. Dit wordt in 2024 in uitvoering gebracht, onder andere met tijdelijke extra capaciteit voor het aanjagen en het creëren van bewustwording. Tegelijkertijd wordt vanuit de inhoudelijke thema's al aan bewustwording en kennisopbouw bij interne opdrachtgevers gewerkt.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2021	Realisatie Bezetting 2022	Begroting Formatie 2023	Realisatie Bezetting 2023
Bestuur	46	47	47	48
Raadsleden	39	39	39	40
College B&W	7	8	8	8
Personeel ambtelijke organisatie	997	1.036	1.144	1.125
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	997	1.036	1.144	1.125

Verloop formatie

Personeelskosten/inhuur ambtelijke organisatie	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Afwijking
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Aantal FTE ambtelijke organisatie	1.036	1.144	1.125	19
Personeel	85.985	102.064	97.881	4.184
Inhuur gedekt uit loonsom	3.923	3.745	4.094	-349
Totaal loonsom	89.908	105.809	101.974	3.835
Inhuur gedekt uit overige middelen	16.959	20.981	19.223	1.758
Totaal inhuur uit overige middelen	16.959	20.981	19.223	1.758
Voormalig personeel	434	548	467	81
Dekking uit voorziening	-165	-81	-68	-13
Totaal voormalig personeel	269	467	399	67
Saldo personeelsbudget	107.136	127.256	121.596	5.660
% inhuur in €	19,5%	19,5%	19,2%	

Uit bovenstaand overzicht valt af te leiden dat de beschikbare middelen voor inzet van personeel niet volledig zijn ingezet. De daadwerkelijke bezetting is eind 2023 ook lager dan begroot. De gespannen arbeidsmarkt speelt hierbij een rol. De lager dan begrote loonkosten worden, naast het niet invullen van alle vacatures, ook veroorzaakt door het feit dat (nieuwe) medewerkers lager worden ingeschaald dan het maximum van de schaal waarmee in de begroting rekening is gehouden.

Om in geval van niet in te vullen vacatures toch continuïteit te houden in het werk, is externe inhuur noodzakelijk. Bij de inzet van externen speelt in sommige gevallen, naast vacatureruimte, ook gewenste specifieke expertise een rol. In relatieve zin (afgezet tegen de loonsom) laat de inhuur in 2023 een lichte daling zien.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governancecode en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

Lokale overheden werken steeds meer en intensiever met elkaar samen. Dat gebeurt op verschillende niveaus en op verschillende manieren. De Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) maakt (publiekrechtelijke) samenwerking mogelijk tussen provincies, gemeenten en waterschappen.

Per 1 juli 2022 is een wijziging van de Wgr in werking getreden. Deze wijziging is erop gericht de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De komende tijd wordt gezien wat de gevolgen van de wijzigingen in de Wgr zijn voor de Arnhemse kadernota en de inbedding van de verbonden partijen in de P&C-cyclus.

Diversiteit en inclusie

In de raadsbrief [Inclusie en diversiteit bij samenwerkingspartners](#) van 14 maart 2023 staat wat we van verbonden partijen vragen qua inzet op een inclusieve en diverse organisatie en dienstverlening. In 2023 hebben we reacties verzameld op de brief naar verbonden partijen en deze waar nodig bestuurlijk geagendeerd. Via onze accounthouders hebben we de voortgang gemonitord. Ook hebben we bij onze accounthouders van verbonden partijen geïnvesteerd in kennis en bewustwording over inclusie en diversiteit. In stedelijk programma 8 Welzijn en Inclusie wordt de inzet op diversiteit en inclusie van verbonden partijen in 2023 uitgebreider beschreven.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om evenveel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks in aanloop naar de begroting het risicokompas geactualiseerd. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

Bij de Begroting 2023 zijn onderstaande partijen als meest risicovol aangemerkt:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Scalabor.

Voor deze partijen wordt in het hierna volgend overzicht de voortgang van de beheersstrategie toegelicht. Relatie met de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf [Risicomanagement en weerstandsvermogen](#)).

Overzicht Verbonden partijen

In onderstaand overzicht is aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Per verbonden partij wordt een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2022. Voor de partijen die bij de Begroting 2022 als meest risicovol zijn aangemerkt wordt tevens de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem;
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Scalabor B.V.

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW) detachert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Scalabor B.V. is ook onze partner in het toeleiden en creëren van beschutte werkplekken.
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.
Financieel belang	100%
Eigen vermogen	Per 01-01-2023 € 7.896.072 Per 31-12-2023 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023 € 8.642.731 Per 31-12-2023 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023 € 2.217.200
Ontwikkelingen	Voor 2023 zagen wij: · een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); · door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; · desondanks het percentage van externe detachering van SW-medewerkers hoger is dan het landelijke gemiddelde; · landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; · de onderhandelingen voor cao SW en cao Aan de Slag eind november tot een eerste resultaat hebben geleid; · deze resultaten financiële gevolgen zullen hebben waarbij nog niet duidelijk is hoe het Rijk zich hierin zal opstellen; · de invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap.
Risicoprofiel	In 2024 en verder vragen deze ontwikkelingen ook onze aandacht. Middel

Beheersstrategie

De begroting 2024 kent meerdere onzekerheden. Het gaat daarbij om ontwikkelingen die ook op langere termijn een effect kunnen hebben op het businessmodel van Scalabor.

Inflatie en recessie

De huidige ontwikkelingen rondom energieprijzen, langere levertijden en duurder wordende producten zijn ongekend in de afgelopen decennia. In de begroting 2024 heeft Scalabor een zo goed mogelijke inschatting gemaakt op basis van wat zij nu weten. Echter is vooruit kijken erg lastig. Scalabor probeert met zoveel mogelijk maatregelen de gevolgen te beperken en risico's monitoren. De stijgende prijzen en rentes alsmede de onzekerheid in de wereld als gevolg van de Russische inval in Oekraïne maar ook de huidige situatie in Gaza kan leiden tot een recessie die er op haar beurt weer voor kan zorgen dat er minder productiewerk wordt uitbesteed en dat bedrijven die door Scalabor gedetacheerde medewerkers in dienst hebben minder personeel nodig hebben. Voor geplaatste medewerkers uit de participatiewet geldt bovendien conform de cao een terugkeergarantie.

Instroom trajecten divisie Arbeidsontwikkeling

De instroom van het aantal trajectdeelnemers vanuit de regiogemeenten blijft – ondanks hun enthousiasme over Mogelijk Maken - achterlopen. Intentie is dat dit stijgt, mede door een regionale intensivering op beschutte werkplekken. Wanneer er niets verandert, kost arbeidsontwikkeling meer dan het opbrengt. Het nieuwe, flexibele en bredere aanbod dat ontwikkeld is, moet bijdragen aan een hogere instroom. Uitstroom naar werk bij reguliere werkgevers niet meer altijd mogelijk, daarom zal de focus meer liggen op het maken van stappen op de participatieladder.

Effect uitstroom SW op dienstverlening en omzetgroei

Door de pensionering van SW medewerkers en de afschaffing van de WsW in 2015 daalt het aantal medewerkers jaarlijks. Hierdoor wordt het steeds lastiger de dienstverlening van eigen – rendabele – afdelingen zoals Schoonmaak en Groenvoorziening in de lucht te houden. Dit terwijl de vraag uit de markt er wel is. Ook kan Scalabor steeds vaker niet voldoen aan werkgevers die meer SW medewerkers via detacheringen passend werk willen bieden. Omdat het hier over de twee divisies gaat die een positieve bijdrage leveren aan andere – niet rendabele – divisies, brengt dit de continuïteit op de langere termijn in gevaar. Medewerkers tegen loonwaarde aannemen is niet rendabel zolang het systeem van loonkostensubsidie niet aangepast wordt.

Ook stafafdelingen en de interne dienstverlening hebben last van dit effect: SW-medewerkers die daar werken nemen seniorendagen open een aantal is langdurig ziek. Vervanging van de werkzaamheden van deze medewerkers wordt wellicht regulier en dus duurder.

Tegelijkertijd heeft Scalabor een stijgende omzet begroot als gevolg van de verschillende plannen voor de divisie Werken in Productie, Aan de Slag Personeelsdiensten en Intratuin. Ze zijn van mening dat deze omzetgroei te realiseren is, maar het blijft een risico.

Aanbestedingsplicht

Om mogelijk te maken dat de Gemeente Arnhem haar Arbeidsontwikkeling middels quasi investering direct bij Scalabor kan inkopen, zijn in overleg met de aandeelhouder en de RvC de statuten van Scalabor aangepast. Een consequentie hiervan is dat Scalabor zelf voor haar inkopen aanbestedingsplichtig wordt (M.i.v. 2024). Dit betekent dat aanpassing van hun huidige inkoopproces (beleid, werkprocedures, procuratie en inrichting systemen) nodig is en hun accountant bij de jaarrekening toetst of we conform de regels inkopen/ handelen.

Beheersmaatregelen

SW bestand

De begeleiding van SW medewerkers is ondergebracht in een aparte module binnen de gemeenschappelijke regeling (MGR). De vertegenwoordigers van de diverse gemeenten komen heel regelmatig bij elkaar over diverse ontwikkelingen binnen de gemeenschappelijke regelingen. De MGR is tevreden over Scalabor en heeft eind 2022 ook het aanwijsbesluit verlengd. Indien er ontwikkelingen zijn die aandacht behoeven is daar direct aandacht voor en kan het reguliere overleg daarvoor gebruikt worden. Hierdoor worden ontwikkelingen tijdig opgepakt en kan er op dat moment gehandeld worden om een risico te beperken.

Arbeidsontwikkeling

Scalabor heeft in 2022 haar complete producten en dienstpakket aangepast in afstemming met de gemeente Arnhem. Door een combinatie van

- gebruik maken van de opgedane ervaringen;
- in contact blijven met de Gemeente over de stand van zaken;
- open staan voor verbeteringen;
- verbeteringen ook doorvoeren;

wordt het risico op verminderde toeleiding van inwoners naar Scalabor verkleind. Scalabor promoot haar producten en dienstpakket in de arbeidsmarktregio. Daarnaast worden gesprekken met regiogemeenten gevoerd over de positionering van het sociaal ontwikkelbedrijf en wat er nodig is om instroom vanuit regiogemeenten op beschutte werkplekken en arbeidsontwikkelingstrajecten te bevorderen.

Sportbedrijf Arnhem

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Programma	S09 Gezondheid en sport
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem, voor een beter welzijn van de stad.
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.
Eigen vermogen	Per 01-01-2023 € 2.519.000 Per 31-12-2023 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023 € 21.034.000 Per 31-12-2023 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023 €
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport.
Risicoprofiel	Middel

Beheersstrategie

Sturing

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, regelmatig overleg.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem is de afgelopen jaren gegroeid van voldoende naar goed. Er is altijd ruimte voor verbetering. Samenwerking en professionalisering blijft daarom een punt op de agenda in relatie tot het Sportbedrijf. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf is tegenwoordig goed te noemen. Na jaren van investeren in de relatie weet men elkaar goed te vinden op de inhoud.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is continu in ontwikkeling. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Op dit moment onderzoeken wij hoe we de uitgebreide verantwoording die het Sportbedrijf aanlevert op de inhoud, toegankelijker kunnen maken voor de gemeenteraad.

Het inzicht in de kostprijs van de activiteiten is door de jaren heen verbeterd. In 2021 is gewerkt aan inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit heeft geresulteerd in een eerste versie van een activiteitenbegroting ten behoeve van 2022. Het verbeteren van inzicht in maatschappelijke meerwaarde tegenover kosten, door middel van het jaarlijks verbeteren van de activiteitenbegroting, is een doorlopend proces. Sportbedrijf en gemeente blijven samenwerken om dit inzicht en de sturing te verbeteren. In 2021 is ook een duidelijkere scheiding gemaakt tussen inkomsten uit (sport)subsidie en overige inkomsten. In 2022 is een verbetering aangebracht in berekening van kostprijs per locatie, om nog beter aan te sluiten op de daadwerkelijke kosten. Zo blijft SA waar het kan verbeteringen doorvoeren om zo transparant mogelijk aan te geven waar het budget aan wordt besteed en zo goed mogelijk te kunnen sturen op inhoud.

Financieel

In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. In 2021 is er een positief resultaat behaald van ongeveer €50.000. Dit is in overleg weer toegevoegd aan het EV.

Sportbedrijf heeft 2021 afgesloten met een klein positief resultaat. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk.

Voor 2021 is tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf.

Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment heeft het Sportbedrijf een begroting ingediend voor 2022 die nagenoeg sluitend is en uitgaat van een klein negatief resultaat (€75.000,-). De taakstelling van €0,75 miljoen in combinatie met corona beperkingen heeft Sportbedrijf genoodzaakt een uiterst sobere begroting in te dienen en waar mogelijk de eigen inkomsten te verhogen.

Voor 2023 is de financiële toekomst wat meer onzeker. Dat heeft te maken met de onzekerheid over de gestegen prijzen in het algemeen en de energiekosten in het bijzonder. Daarnaast zijn de loonkosten op basis van de CAO flink toegenomen. Tegelijkertijd heeft de gemeente reeds een aantal maatregelen genomen (extra ruimte van €0,3 miljoen) om Sportbedrijf in de energiekosten tegemoet te komen en komt de indexatie waarschijnlijk hoger uit dan voorgaande jaren. Deze onzekerheid voor 2023 maakt dat het Sportbedrijf voor 2023 wederom behoudend en sober moet begroten.

Samenwerking

In 2021 is de verzelfstandiging geëvalueerd door Hiemstra en de Vries. Zij concluderen dat, zoals bij elke verzelfstandiging, de nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. tijd nodig heeft gehad. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen kreeg daardoor minder aandacht. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. In de afgelopen jaren is de situatie significant verbeterd en is helderheid gekomen in bovengenoemde zaken.

De huidige samenwerking is over het algemeen goed te noemen. In 2022 hebben we constructief met elkaar samengewerkt en geen conflicten gehad. Het blijft zaak om, zoals in elke samenwerking, scherp te blijven op de verschillende rollen die men vervult en de daar bijhorende verantwoordelijkheden. In 2023 verwachten wij geen bijzonderheden op dit vlak. De verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij sinds 2022 lager ingeschat wordt.

Bank Nederlandse Gemeenten

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.
Bestuurlijk belang	De concerttreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG
Eigen vermogen	Per 01-01-2023 € 4.615.000
	Per 31-12-2023 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023 € 107.459.000
	Per 31-12-2023 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023 €
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.
Risicoprofiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen
Rechtsvorm	Stichting
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch (voorzitter) en de wethouder Economische Zaken hebben zitting in de board.
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner via een subsidie door de Groene Metropoolregio doorgegeven aan The Economic Board.
Eigen vermogen	Per 01-01-2023 € 44.593 Per 31-12-2023 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023 € 103.369 Per 31-12-2023 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023 €
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2023 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. The Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven. Een greep uit de activiteiten in 2023: Op 5 januari 2023 is de eerste officiële bezoeker welkom geheten bij het Lifeport Welcome Center in Nijmegen. Lifeport Welcome Center is een initiatief van The Economic Board en provincie Gelderland vanuit de regionale wens meer internationaal talent aan te trekken én te behouden voor de regio. Om de blijvende tekorten op de arbeidsmarkt in de regio Arnhem-Nijmegen tegen te gaan, heeft de The Economic Board samen met de Groene Metropoolregio en Provincie Gelderland ingezet op een breed gedragen Human Capital Akkoord dat ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden moet helpen met het arbeidsmarktvraagstuk. In april 2023 is het human capital akkoord getekend. In de zomer van 2023 hebben het Rijk, de Economic Board, de Groene Metropoolregio en de provincie Gelderland samen de Regio Deal Gezonde Groene groei afgesloten. februari 2023 is bekend geworden dat het Rijk met de regio Arnhem-Nijmegen een Regio Deal heeft hiervoor een bedrag gereserveerd van 15 miljoen euro. De Regio Deal bevat onder meer projecten op het gebied van energietransitie en verduurzaming van woningen, gezonde leefomgeving en arbeidsmarkt. In 2023 is vanuit The Economic Board gewerkt aan de vorming van het Lifeport Circular Lab als coalitie voor kennisdeling en bevordering van innovaties in circulaire verstedelijking, klimaatadaptatie en circulaire economie en leefomgeving. Lifeport Circular Lab jaagt Leerprojecten en leeromgevingen aan voor de professional van de toekomst legt structurele verbinding tussen kennis, onderwijs, ondernemerschap en de overheid.
Risicoprofiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

BVO De Connectie**BVO De Connectie**

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Wethouder Maurits van de Geijn is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnheems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2023	€	1.484.000
	Per 31-12-2023	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023	€	17.127.000
	Per 31-12-2023	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023	€	36.288.000
Ontwikkelingen	Om meer grip te krijgen op de samenwerking, toekomstvisie en het financieel perspectief heeft het bestuur van de Connectie in 2021 een bestuursopdracht vastgesteld. Daarbij gaat het om nieuwe afspraken met betrekking tot de wijze van organiseren van de samenwerking (governance), een duidelijke toekomstvisie omtrent de positie van De Connectie op langere termijn (groeiambitie) en het financieel perspectief van De Connectie in relatie tot de financiële positie van de eigenaar-gemeenten. Na het vaststellen van de bestuursopdracht is door De Connectie en de gemeenten gezamenlijk invulling gegeven aan de doorontwikkeling van de samenwerking. In het kader van deze doorontwikkeling vindt onderzoek plaats naar de verdere professionalisering van het opdrachtgeverschap. Daarbij wordt ook het centraal opdrachtgeverschap van de IV-keten onderzocht. Naast het onderzoek naar de inrichting van het opdrachtgeverschap wordt ook ingezet op de versterking van het demand- en supplymanagement.		
Risicoprofiel	Middel		

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie. In het kader van de doorontwikkeling van de samenwerking vindt onderzoek plaats naar de verdere professionalisering van het opdrachtgeverschap. Daarbij wordt ook het centraal opdrachtgeverschap van de IV-keten onderzocht. Naast het onderzoek naar de inrichting van het opdrachtgeverschap wordt ook ingezet op de versterking van het demand- en supplymanagement.

Er wordt in de begroting van De Connectie een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De Connectie onderschrijft de principes van het risico gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat maatregelen worden genomen om de risico's te beheersen. Afgelopen jaar heeft De Connectie belangrijke stappen gezet ten aanzien van de invulling van het risicomanagement. Zo heeft er een uitgebreide risico-inventarisatie plaatsgevonden, zowel vanuit het perspectief van de organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van business continuïteit. Waar nodig zijn aanvullende beheersmaatregelen genomen. De komende jaren gaat De Connectie verder met het door ontwikkelen van het risicomanagement door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement.

De risico's die door De Connectie in de MJPB zijn beschreven, zijn in omvang gestegen. Dit wordt veroorzaakt door de onzekerheid ten aanzien van de stijgende WOZ-bezwaren en daaraan gekoppelde meerkosten. Afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving is dit als risico opgenomen in het risicoprofiel van de Connectie. Bij het opstellen van de Begroting 2024 van de gemeente Arnhem is in het weerstandsvermogen voldoende rekening gehouden met deze risico's.

Gelet op het feit dat de Connectie een beleidsarme MJPB heeft gepresenteerd waarin ontwikkelingen en (gemeentelijke) ambities zoals bijvoorbeeld de harmonisatie van applicatielandschap niet zijn verwerkt, vraagt dit in de toekomst mogelijk om aanvullende investeringen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van het bestuur.
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.
Eigen vermogen	Per 01-01-2023 €
	Per 31-12-2023 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023 € 10.313.756
	Per 31-12-2023 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023 €
Ontwikkelingen	- In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer. - In 2020 en 2021 heeft corona effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. De gedachte was dat het vervoer weer zou aantrekken naar het niveau van voor corona, maar deze ontwikkeling blijft uit. Het lijkt dat het 'nieuwe normaal' minder inzet vraagt. In 2022 is het gebruik dan ook minder dan oorspronkelijk begroot geweest en sluiten we af met een positief resultaat. Deze trend zet door in 2023. Personeelstekorten zijn een landelijk probleem en ook binnen doelgroepenvervoer is dit voor 2023 merkbaar geweest.
Risicoprofiel	Middel
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft betreft een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat een aantal kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer is sinds 2021 een verder vervolg gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt. De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. De eerste effecten hiervan hebben we in 2021 gezien. Deze trend heeft zich doorgezet in 2022 en uiteindelijk ook in 2023. Ten aanzien van de uitdagingen in relatie tot de personeelstekorten is er 2023 actief ingezet op wervingscampagnes via de vervoersorganisatie. Voornoemde wordt in 2024 voortgezet. Voorts wordt er in 2024 verder gewerkt aan de interventies ten behoeve van de complexiteit binnen het doelgroepenvervoer en met name als het gaat om leerlingenvervoer. De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. Informatie omtrent doelgroepenvervoer zal worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Elst
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene Metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene Metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropoolregio met wethouder Nermina Kundić als zijn plaatsvervanger. Wethouder Nermina Kundić is voorzitter van het bestuurlijk team Verbonden regio. Maurits van de Geijn, Marco van der Wel en Cathelijne Bouwkamp nemen deel aan de bestuurlijke teams voor respectievelijk de opgaven Productieve regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de uitvoering van de gemeenschappelijke regeling. Dit betreft de basiskosten. Daar komen jaarlijks de middelen bij voor de uitvoering van de regionale agenda. Het bedrag van € 1.392.193 dat is opgenomen als gerealiseerde bijdrage Arnhem is opgebouwd uit € 422.043 voor de basiskosten, €163.964 voor de bijdrage Economic Board en € 806.186 voor kosten uitvoering regionale agenda.
Eigen vermogen	Per 01-01-2023 € 331.012 Per 31-12-2023 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023 € 1.740.855 Per 31-12-2023 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023 € 1.392.193

Ontwikkelingen

In 2023 heeft de GMR samen met de regiogemeenten veel energie gestoken in het zogenaamde Regioarrangement. Dit komt tegemoet aan de afspraken die het Rijk met alle provincies wil maken over wonen, bereikbaarheid, energie, economie, landbouw en natuur goed samen passen binnen de beschikbare ruimte. De GMR heeft het regioarrangement als kans aangegrepen om onze ruimtelijke opgaven in beeld te brengen en te agenderen. Het regioarrangement beschrijft de ambities, doelen en opgaven voor de fysieke leefomgeving. De GMR heeft als belangrijke basis de Verstedelijingsstrategie gebruikt.

In februari 2023 is bekend geworden dat het Rijk met de regio Arnhem-Nijmegen een Regio Deal wil sluiten naar aanleiding van de ingediende propositie Gezonde Groene Groei. Het Rijk heeft hiervoor een bedrag gereserveerd van 15 miljoen euro. Het convenant bevat onder meer projecten op het gebied van energietransitie en verduurzaming van woningen, gezonde leefomgeving en arbeidsmarkt.

Vanuit de opgave Verbonden regio is ook in 2023 in verbinding met het Rijk en de provincie verder gewerkt aan dossiers A12-corridor, doortrekking A50, Onderzoek spoorcorridor Utrecht Arnhem Duitse grens. Daarnaast is een sars gemaakt met het opstellen van een regionaal mobiliteitsprogramma (RMP). In april 2023 hebben de GMR, The Economic Board en de provincie het Human Capital Akkoord ondertekend. Door samenwerking willen ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden gaan helpen bij het arbeidsmarkt-vraagstuk, bijvoorbeeld de zorg voor voldoende mensen in de techniek, zorg en onderwijs. In het algemeen bestuur van 6 september is besloten om de GMR een coördinerende rol te geven voor de eerste stap om de netcongestieproblematiek aan te pakken.

In juni 2023 is er geld vanuit Den Haag een bedrag toegekend om de leefomgeving in de regio te verbeteren. Met dit geld kunnen er in de regio tot en met 2030 betaalbare woningen worden gebouwd en kunnen de gebieden klimaat adaptief worden ingericht. De nieuwe Rijksgelden komen voort uit de samenwerking via de Woondeal regio Arnhem-Nijmegen en nieuwe afspraken die staan in de Verstedelijingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley. Arnhem ontvangt 54,4 miljoen euro van het Rijk voor de ontwikkeling van Spoorzone Arnhem-Oost. Dit geldt komt bovenop de €72 miljoen euro die de gemeente in november ontving.

Er is binnen de GMR ook gewerkt aan het opbouwen van een netwerk van regionale woon-, welzijns- en zorgorganisaties. Op basis van de uitgangspunten en de ijktafel gaan we het gesprek voeren met partijen hoe aandachtsgroepen in alle gemeenten van de regio een eerlijke kans krijgen op een woning. Het streven is de regionale woonzorgvisie zomer 2024 klaar te hebben. Deze visie gaat dan als basis dienen voor de lokale woonzorgvisies in de regio.

Risicoprofiel

Middel

Beheersstrategie

Niet van toepassing.

Lingezen

Lingezen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder Maurits van de Geijn is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2023	€	5.209.490
	Per 31-12-2023	€	4.983.696
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023	€	250.722
	Per 31-12-2023	€	234.535
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023	€	225.794
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023	€	279.887
Ontwikkelingen	De komende jaren werkt de parkorganisatie aan een stevige, relevante positie in de regio en ontwikkelt ze haar identiteit tot een herkenbaar merk Park Lingezen. Een sterk en betrokken actief netwerk wordt uitgebouwd, waarbij er nauw wordt samengewerkt met regionale stakeholders (de deelnemende gemeenten, provincie, Groene Metropoolregio) en betrokken lokale ondernemers en vrijwilligers. In het park hebben in 2023 de Herenboeren een plek gekregen en zijn drie recreatieve klompenpaden gerealiseerd.		
Risicoprofiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is door elf gemeenten in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit een beheerorganisatie en vijf modules, te weten: Inkoop specialistische zorg, Werkgeversservicepunt, Regionaal Bureau Leerlingzaken, Werkgeverschap SW-medewerkers en Contractmanagement Inburgering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeversservicepunt).
Bestuurlijk belang	Wethouder Maurits van de Geijn is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders Mark Lauriks (Participatie), Marco van der Wel (Inkoop zorg) en Nermina Kundić (onderwijs).
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband.
Eigen vermogen	Per 01-01-2023 € 685.000 Per 31-12-2023 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023 € 4.376.000 Per 31-12-2023 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023 € 34.150.890
Ontwikkelingen	In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. Na de proefperiode in 2023 gaat het regionaal SROI-steunpunt (Social Return On Investment) vanaf 2024 formeel onderdeel uitmaken van het Werkgeversservicepunt. Op verzoek van de gemeenten bereidde de MGR de nieuwe module Regionale Facilitering Zorg voor. Naast het regiosecretariaat worden binnen deze laatstgenoemde module activiteiten uitgevoerd die betrekking hebben op de doorontwikkeling binnen zorgvormen voor de jeugd. Het onderbrengen van deze twee nieuwe uitvoeringstaken bij de MGR gaf naast de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen aanleiding om de MGR-regeling aan te passen. Na een zienswijzeprocedure heeft de gemeenteraad toestemming voor deze wijziging gegeven.
Risicoprofiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2023	€	862.900
	Per 31-12-2023	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023	€	4.929.600
	Per 31-12-2023	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023	€	
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023	€	
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Maatregelen naar aanleiding van rapportage commissie Van Aartsen, waaronder mogelijke fusie met andere omgevingsdiensten. Krapte op de arbeidsmarkt.		
Risicoprofiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is waarschijnlijk groot. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. In 2022 is gestart met de implementatie van de aanbevelingen uit het in 2021 verschenen rapport 'Om de leefomgeving' van de commissie Van Aartsen. De meeste initiatieven zullen vanuit het rijk worden geïnitieerd. Een van de mogelijke uitwerkingen kan zijn dat omgevingsdiensten moeten gaan fuseren. ODRA heeft voor een aantal vakgebieden last van krapte op de arbeidsmarkt. Daarom is men begonnen met het aannemen van starters die met behulp van interne scholing en begeleiding de werkplekken bezetten waarvoor moeilijk ervaren specialisten te vinden zijn. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. Actuele zaken worden op dagelijkse basis besproken. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zo nodig kan worden bijgesteld en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controller Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders Bob Roelofs en Maurits van de Geijn maken deel uit van het bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2023	€	462.852
	Per 31-12-2023	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023	€	20.371.869
	Per 31-12-2023	€	
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023 €		
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023 €		
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2025) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten. Het ministerie heeft hierbij wel financiële ondersteuning gegeven, waarmee het Gelders Archief naar verwachting voor vijf jaar de externe kosten kan dekken. Voor de bijkomende kosten heeft het Gelders Archief in 2021 een dotatie gedaan aan de voorziening e-depot. Deze is gedekt uit het resultaat 2021 en een bijdrage uit het eigen vermogen. In 2022 heeft het Gelders Archief een pilot opgezet voor het e-depot die in 2023 is afgerond. Hiermee verwacht het Gelders Archief volledig toegerust te zijn om desgewenst digitale archiefbestanden van de overheidspartners te ontvangen. De financiering op lange termijn van het e-depot zal mede afhankelijk zijn van voldoende opdrachtgevers die gebruik willen maken van uw digitale depot.		
Risicoprofiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch en wethouder Maurits van de Geijn maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd.
Eigen vermogen	Per 01-01-2023 € 8.513.000 Per 31-12-2023 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023 € 51.358.000 Per 31-12-2023 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023 €

Volksgezondheid

Voor de Coronacrisis is geconstateerd dat GGD Gelderland-Midden een minimaal ingerichte organisatie is. De beschikbare capaciteit was in 2019 al onvoldoende en zorgde voor een tekort aan veranderkracht. De coronapandemie maakte dat de constatering van destijds naar de achtergrond verdween. Ook legde de coronapandemie de kwetsbaarheden in de dienstverlening bloot. Om te voorkomen dat een noodmaatregel, zoals het afschalen bij Jeugdgezondheidszorg in 2022, nogmaals wordt ingezet, is in 2023 gestart met het traject 'toekomstbestendige GGD'. Dit traject gaat over de onderdelen algemene gezondheidszorg (AGZ) en jeugdgezondheidszorg (JGZ). Hierin zorgen we voor een GGD die de basis op orde heeft en zodanig is ingericht dat deze toekomstbestendig is.

Binnen de algemene gezondheidszorg zijn de onderdelen gezonde leefomgeving, werken aan gezondheid bij inwoners, gezondheidsbescherming tijdens rampen en voorbereiden op gezondheidsdreigingen verder uitgewerkt. Deze uitwerking vraagt een structurele verhoging van de regionale inwonersbijdrage ten behoeve van AGZ van zo'n €1.700.000 per jaar vanaf 2025. Binnen de jeugdgezondheidszorg heeft een nadere uitwerking plaatsgevonden over de toekomstbestendige inrichting van de JGZ en het werk van de JGZ professional. Deze uitwerking vraagt een structurele verhoging van de regionale inwonersbijdrage ten behoeve van JGZ van zo'n €1.900.000 per jaar vanaf 2025. Hierin worden een aantal aanvullende onderdelen nog verder uitgewerkt en zijn daardoor nog niet meegenomen in deze structurele verhoging, hierover vindt besluitvorming plaats in Q1 2024. Dit wordt verwerkt in de ontwerpbegroting 2025.

Brandweer / Crisisbeheersing

In maart 2023 is de 112-meldkamer verhuisd naar een nieuwe locatie in Apeldoorn. Deze nieuwe meldkamer is een samenvoeging van de meldkamers van vijf veiligheidsregio's in Oost-Nederland en is daarmee één van de grootste meldkamers van Nederland.

De hedendaagse crises zoals die zich in de afgelopen jaren openbaarden kenmerken zich in langdurigheid en noodzaak tot bovenregionale afstemming. VGGM is daarom in 2023 gestart de bestaande crisisorganisatie te ontwikkelen tot een meer robuuste netwerkorganisatie met een eigen ontkleurde positie in de organisatie. In relatie tot deze versterking en aparte positionering van de crisisbeheersing is het nodig de regionale brandweerorganisatie te herijken.

In april 2024 wordt een nieuw dekkingsplan ter besluitvorming voorgelegd in het Algemeen Bestuur. Het dekkingsplan wordt gebaseerd op een geactualiseerd risicoprofiel waarin de risico's van de vier kerntaken van de brandweer worden samengebracht: brandbestrijding, hulpverlening, incidentenbestrijding gevaarlijke stoffen en waterongevallen. Aanvankelijk zou in 2022 al een nieuw dekkingsplan worden opgesteld. De planning is bijgesteld. In het Algemeen Bestuur van april 2023 is besloten om het dekkingsplan samen te laten lopen met het meerjarenbeleidsplan VGGM 2024-2027. Dat betekent dat de beleidstermijn van het huidige dekkingsplan is verlengd en daarmee wordt het huidige niveau van de repressieve brandweezorg gewaarborgd.

In het kader van de inwerkingtreding van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren is landelijk onderzoek gedaan naar de toekomstbestendigheid van het huidige stelsel van de vrijwillige brandweer. De vraag hierbij was in hoeverre het nodig was om te komen tot taakdifferentiatie tussen beroeps en vrijwillig brandweerpersoneel. De resultaten van het laatste onderzoek zijn inmiddels naar de Tweede Kamer gestuurd. De financiële consequenties van deze taakdifferentiatie worden nog verder uitgewerkt.

In het DB van december 2023 is het financieringsvoorstel versnelling Natuurbrandbeheersing aangenomen. Dit betreft een totale investering van €450.000 over 2 jaar. Daarbij is voor financiering van het geheel gekozen voor eenmalige verhoging van de gemeentelijke bijdrage 2024 en aanpassen van de begroting. Voor 2025 wordt dit onderwerp opgenomen in de kaderbrief.

Beter bedrijfsvoeren

De bedrijfsvoering binnen VGGM heeft versterking nodig. Uit extern benchmarkonderzoek is gebleken dat deze nu onder gemiddeld en kwetsbaar is georganiseerd. Het betreft een inhaalslag in de robuustheid van de systemen, het beschrijven van de processen, het versterken van het management en de wijze van samenwerken. De directie stelt voor om in de komende 4 jaar minimaal toe te groeien naar de gemiddelde personele overhead voor Veiligheidsregio's (18,8%), zoals blijkt uit de Berenschot rapportage. Op basis van deze rapportage en uitgaande van het huidige percentage van personele overhead, denkt de directie VGGM € 4.000.000 structureel nodig te hebben. Bij een gefaseerde ingroei van 4 jaar betekent dit een uitzetting van de gemeentelijke bijdragen van € 1.000.000 (€ 246.000 voor Arnhem) per jaar. In 2023 heeft de VGGM gewerkt aan een programmaplan waarin staat uitgewerkt hoe de VGGM deze extra middelen gaat inzetten.

Arbeidsmarkt, Inflatie en Informatiepositie

De krapte op de arbeidsmarkt en de hoge inflatie hebben grote invloed gehad op de organisatie van de VGGM. Deze arbeidsmarkt- en maatschappelijke ontwikkelingen, waaronder inflatie en loon- en prijsstijgingen, hebben geleid tot een bijstelling van de begroting 2023.

Risicoprofiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met vijftien verschillende gemeenten. De taken zijn onderverdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2024 op de volgende risico's:

- De krapte op de arbeidsmarkt en de hoge inflatie hebben grote invloed op de organisatie van de VGGM.
- De bedrijfsvoering binnen VGGM heeft versterking nodig. Uit extern benchmarkonderzoek is gebleken dat deze nu onder gemiddeld en kwetsbaar is georganiseerd. Het betreft een inhaalslag in de robuustheid van de systemen, het beschrijven van de processen, het versterken van het management en de wijze van samenwerken. De directie stelt voor om in de komende 4 jaar minimaal toe te groeien naar de gemiddelde personele overhead voor Veiligheidsregio's (18,8%), zoals blijkt uit de Berenschot rapportage.
- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweemedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweemodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke Ontwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICT-budgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico's van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten. De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd. Aan de hand van de zogenaamde "kans x effect"-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico's en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandvermogen. Dit weerstandvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico's te relateren aan de weerstandscapaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen). Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen met betrekking tot de risico's worden beschreven. Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks vijf keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld. Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd. De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de bestemming van het resultaat na opmaken van de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting. In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren de portefeuillehouder toerisme en recreatie en raadslid Nico Wiggers in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2023 €
	Per 31-12-2023 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023 €
	Per 31-12-2023 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023 €
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang. Op 13 maart 2024 is er een extra vergadering van het Algemeen Bestuur voor het vaststellen van de nieuwe Gemeenschappelijke Regeling.
Risicoprofiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Euregio Rijn-Waal

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking. De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland. De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd.
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel
Bestuurlijk belang	In de Euregioraad zitten namens de gemeente Arnhem wethouder Maurits van de Geijn en de raadsleden Alwin van Engelenburg, Joris Brandts en Yildirim Usta.
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.
Eigen vermogen	Per 01-01-2023 € 1.747.124 Per 31-12-2023 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2023 € 2.917.430 Per 31-12-2023 €
Financieel resultaat	Gerealiseerd 2023 €
Bijdrage Arnhem	Gerealiseerd 2023 € 27.800
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Medio 2022 is het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 van start gegaan, waarvoor de Euregio het regionale programmamanagement verzorgt. In 2023 zijn de eerste subsidieaanvragen beoordeeld en gehonoreerd. Begin december 2023 was de Euregio medeorganisator van de Grenslandconferentie in Nijmegen. Daar werden de speerpunten voor de Grenslandagenda 2024 bestuurlijk vastgesteld. Binnen de Euregio neemt Arnhem samen met Düsseldorf, Duisburg, Moers, Ede, Apeldoorn en Nijmegen deel aan het zogenaamde 100.000plus-netwerk.
Risicoprofiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. Het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt.

Algemeen

In 2022 zagen we een dalende trend in prijsontwikkeling aangaande de vastgoedmarkt en een sterke stijging van de kosten. De hard stijgende kosten van materialen, arbeid en energie hebben begin 2023 doorgezet. De tweede helft van 2023 was rustiger. Bouwprijzen stabiliseerden en daalden zelfs licht in de laatste maanden van het jaar. Woningbouwprijzen stegen in de laatste maanden ook licht. Wat de doorkijk naar 2024 iets rooskleuriger maakt dan waar begin 2023 rekening mee is gehouden.

In eerdere rapportages was geconstateerd dat Arnhem na 2025 geen eigen grondexploitatie meer had en volledig afhankelijk was van initiatieven van private ontwikkelaars. Gelet op de huidige ambities en doelstellingen onder andere vanuit de Woondeal Arnhem-Nijmegen 2.0 uit 2023 is een actiever grondbeleid noodzakelijk. In 2023 is dan ook het Grondbeleid opnieuw vastgesteld, waarbij die actievere rol van de gemeente meer aandacht heeft gekregen door onder andere een hoger budget te creëren voor strategische aankopen. De trendbreuk is nu ook in de stad zichtbaar. Zo zijn de gebiedsexploitatie Kronenburg en de grondexploitatie Laarkwartier (Stationsgebied Arnhem Zuid) vastgesteld in 2023. En verder is invulling gegeven aan de ontwikkelingen binnen Spoorzone Oost.

De grootste uitdaging voor de komende jaren zal zijn om deze ontwikkelingen met betaalbare woningbouw, het realiseren van werklocaties en mobiliteits- en duurzaamheidsopgaven ook financieel haalbaar te maken. Naast subsidies die door het Rijk beschikbaar gesteld worden voor de (nieuwe) woningbouwinitiatieven, zullen ook eigen middelen ingezet moeten worden om de ruimtelijke opgaven van de stad mogelijk te maken en dekking te vinden voor de blijvende onrendabele publieke top in de woningbouwinitiatieven.

Ontwikkeling grondbedrijf 2024 en vooruitblik komende jaren

De opgaven in Arnhem zijn groot. Met name de ruimtelijke kwaliteit, gezonde leefomgeving (waaronder vergroening), economische vitaliteit, woningbouw en -transformatie, bereikbaarheid, schone mobiliteit en energietransitie zijn actuele ambities. De gemeente Arnhem kiest in de Omgevingsvisie 2040 voor een actieve gemeentelijke rol om deze opgaven te realiseren. In hoofdstuk 8 van de Omgevingsvisie staat:

“De opgave in het fysiek domein is groot. Van klimaatverandering en vergroening tot de woningbouwopgave en van bereikbaarheid tot een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijvigheid. De omvang en complexiteit van de opgaven vraagt om een actieve regierol van de gemeente.”

Om deze regierol beter te kunnen uitvoeren, is een daarbij passend en actiever grondbeleid noodzakelijk inclusief een afwegingskader. Om die reden is in de eerste helft van 2023 de geactualiseerde ‘Nota grondbeleid 2023’ vastgesteld.

Grondbeleid is een middel om als gemeente de ruimtelijke opgaven te realiseren. Het staat daarmee ten dienste van de verschillende ruimtelijke beleidsdoelen, variërend van een faciliterende rol waarin de gemeente uitsluitend planologische medewerking verleent en haar eigen kosten verhaalt op initiatiefnemers, tot een actieve rol waarin de gemeente zelf risicodragend locaties aankoopt en tot ontwikkeling brengt. Vanwege de omvang van de ruimtelijke opgaven als onderdeel van de Omgevingsvisie en de daarbij gewenste regie, kiest de gemeente voor een actiever grondbeleid dan in de afgelopen jaren is toegepast.

Strategische aankopen

Arnhem kan een (strategische) positie innemen op de grondmarkt of in een toekomstige ontwikkeling voordat een planologische beslissing of ander ruimtelijk bestuurlijk besluit is genomen. De aankoop wordt gedaan met een concreet doel of eindresultaat, waarbij de gemeente de realisatie van de gemeentelijke ambities wil bereiken door middel van een actieve rol.

De totale boekwaarde aan strategisch bezit mag maximaal € 100 miljoen bedragen. Dit bedrag was in 2022 nog € 50 miljoen, maar door het toenemende actieve grondbeleid is dit in 2023 opgehoogd. De totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2023: € 26,9 miljoen. In 2023 is voor € 8,9 miljoen aangekocht voornamelijk in de gebieden waar WVG is gevestigd.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De krapte op de Nederlandse woningmarkt is van structurele aard. Toch zijn de sterke stijging van woningprijzen, bouwkosten en rentes in 2023 afgenomen. Wat de woningmarkt stabiel deed eindigen in 2023 in vergelijking met de afgelopen jaren.

Het aantal verkooptransacties daalde in 2023 met 5,5% ten opzichte van 2022. Waarbij de woningen over 2023 gemiddeld 2,8% goedkoper waren dan in 2022. Wat voor het eerst in 10 jaar is dat de verkoopprijs gemiddeld lager is dan het jaar ervoor.

De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft zelf relatief weinig projecten in portefeuille waarin de uitgifte van commercieel vastgoed is opgenomen.

Jaarresultaat grondbedrijf 2023

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In de geheime bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2023) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage 2023 is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor de grondwaarde van woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een prijsstijging van 2% voor 2024 en 3% stijging in 2025 en 2026. Voor maatschappelijke functies, winkels en sociale woningen wordt uitgegaan van 1% prijsstijging voor de komende jaren. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2026 tussen de 2% en 4%.

De werkelijke rente over de boekwaarde van de grondexploitaties over 2023 bedraagt 1,17%. Dit wijkt enigszins af van de gehanteerde 1,4% in de grondexploitaties. Dit betekent dat er voor de projecten met een batig saldo minder renteopbrengsten zijn gemaakt dan van tevoren ingeschat. Voor projecten met hogere lasten dan baten leidt dit er juist toe dat de rentelasten minder hoog zijn dan begroot.

Voor 2024 wordt de interne rekenrente gebaseerd op de omslagrente binnen de gemeente Arnhem. Dit is 1,6% en dit percentage zal gehanteerd worden in de herzieningen van de grondexploitaties naar het prijspeil 1-1-2024. Voor Schuytgraaf is sprake van projectfinanciering en bedraagt de rekenrente 2,1%.

Jaarresultaat grondbedrijf

Over 2023 is er voor mutaties met de bestemmingsreserves een positief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van € 4,185 miljoen. Dit is € 3,069 miljoen meer dan begroot. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Resultaat 2023

Bedragen x € 1.000

	Lasten	Baten	Totaal
Winstnemning vastgestelde grondexploitaties	0	3.230	3.230
Voorziening van vastgestelde grondexploitaties	1.587	1.704	117
Strategisch bezit (MVA)	845	693	-152
Voorstudies	132	0	-132
Algemene kosten grondexploitaties	305	0	-305
Resultaat erfpachten	272	1.700	1.428
Totaal geboekt	3.141	7.327	4.186
Totaal begroot	423	1.540	1.117
Totaal resultaat grondbedrijf voor bestemming			3.069

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- Winstneming vastgestelde grondexploitaties

Zoals hierboven beschreven is er een positief resultaat voor mutaties met de bestemmingsreserve van het grondbedrijf van € 4,185 miljoen. Dit is grotendeels het gevolg van de stelselwijziging riolering. Dit is daarmee ook de verklaring voor de winstnemingen binnen een aantal grondexploitaties. Waarbij Schuytgraaf, Coehoorn en Olympus Kwadrant in 2023 een tussentijdse winstneming realiseren ter waarde van € 3,23 miljoen.

- Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen

Voor een grondexploitatie waarop een verwacht financieel tekort zit, dient het tekort afgedekt te worden door het vormen van een voorziening. Dit vanwege het voorzichtigheidsprincipe. Jaarlijks worden deze voorzieningen bij de herziening van de grondexploitaties geactualiseerd.

Voor sommige projecten konden voorzieningen (deels) vrijvallen. Bij andere projecten werd het tekort groter, waardoor de voorziening opgehoogd diende te worden. Op totaalniveau is er € 117.000 aan voorziening vrijgevallen.

- Strategisch bezit

De beheerlasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren. Toch geeft strategisch bezit dit jaar een negatief resultaat van € 152.000,-. Een verklaring hiervoor is de grote hoeveelheid aankopen die dit jaar gedaan zijn rondom het wvg-gebied in Schaapsdrift. Hierdoor ontstaat er frictieleegstand en moeten er kosten worden gemaakt om panden weer verhuurklaar te maken.

- Voorstudies en algemene kosten grondexploitatie

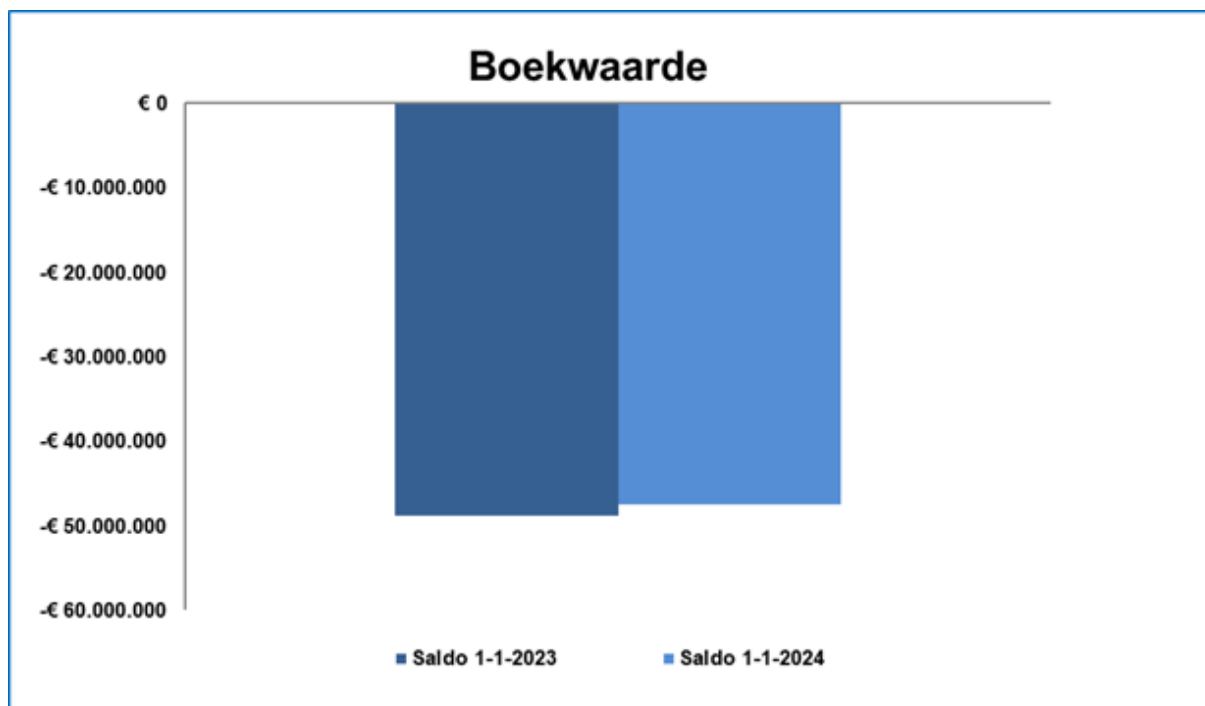
Dit jaar zijn de algemene kosten binnen het grondbedrijf hoger dan gewoonlijk. Dit komt omdat er buiten de werkzaamheden aan projecten veel tijd besteed is aan niet declarabele ontwikkelingen. Zo is er een systematische wijziging uitgewerkt rondom de toerekening van rioleringskosten. Ook is de nota Grondbeleid geactualiseerd en tot slot de risicomethodiek voor grondexploitaties herzien. Allemaal zaken dit jaar, boven op de reguliere 'neventaken' in het grondbedrijf, die extra werk verzorgden en resulteren in hogere algemene kosten.

- Erfpachten

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2023 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Het resultaat is € 1,4 miljoen positief.

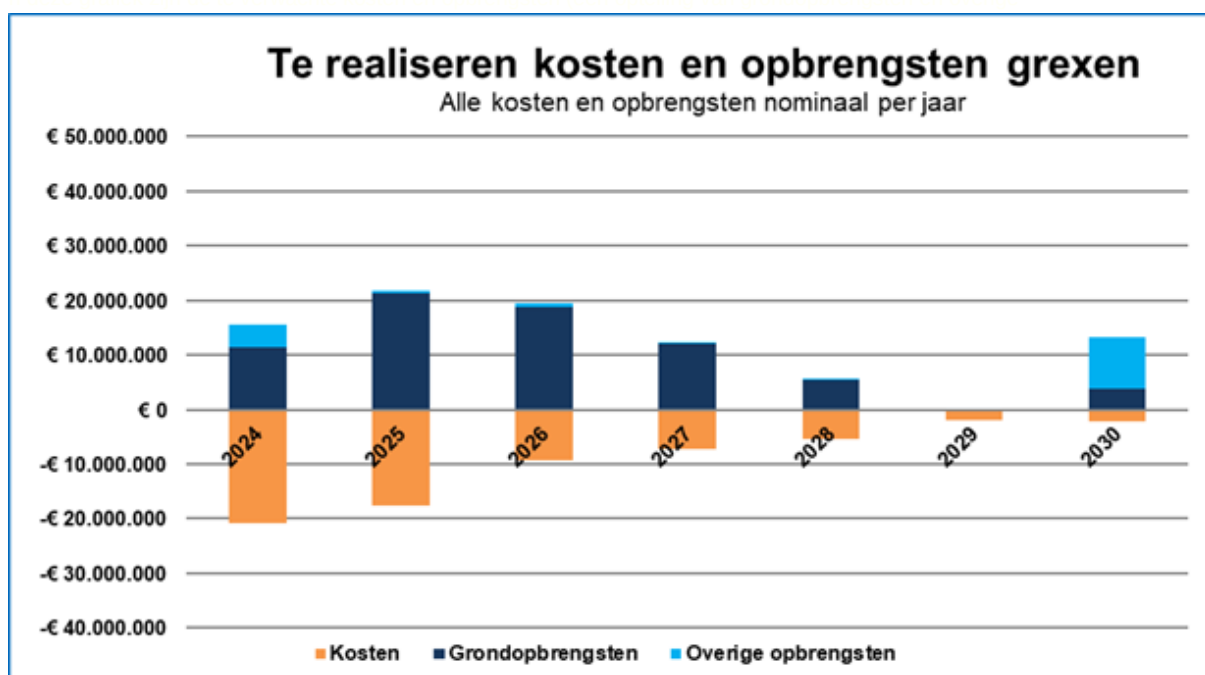
Het grondbedrijf heeft over 2023 voor de mutaties met de bestemmingsreserves een positief resultaat behaald van € 3,069 miljoen ten opzichte van het begrote resultaat. Dit resultaat is ondanks de programma aanpassing in Schuytgraaf (meer betaalbaar en minder woningen) toch nog positief. Dit komt voornamelijk door de stelselwijziging riolering. Een totaal van € 7 miljoen is uit de grondexploitaties gehaald conform stelselwijziging riolering nieuwe woningen zoals besloten in de Begroting 2024. De uit de grex gehaalde rioleringskosten worden nu als apart investeringskrediet opgevoerd. Na activering zullen de bijbehorende kapitaallasten opgenomen worden in de rioolheffing.

De boekwaarde op 1-1-2024 is lager dan de boekwaarde op 1-1-2023. De totale boekwaarde was begin 2023 € 49,0 miljoen en bedraagt begin 2024 € 48,1 miljoen.

De boekwaarde van de grondexploitatie op 1-1-2023 en 1-1-2024 is ongeveer -€ 48 miljoen.

In onderstaande grafiek zijn de te verwachte kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten/subsidies) weergegeven. In totaal zal nog voor circa € 63,3 miljoen geïnvesteerd worden in de lopende grondexploitaties en komt er nog voor circa € 87,1 miljoen aan opbrengsten binnen.

De te verwachte kosten en opbrengsten van de lopende grondexploitaties bedragen in totaal ongeveer € 63,3 miljoen aan investeringen en € 87,1 miljoen aan opbrengsten.

Grondexploitaties

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per 31-12-2023 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per eind 2023 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 26,9 miljoen, ten opzichte van € 18,7 miljoen in 2022. Dit is het gevolg van de grotere hoeveelheid aankopen in Schaapsdriфт als onderdeel van de plannen voor Spoorzone Oost, waar middels de wvg strategische eigendommen worden verworven.

Activeren plankosten

Voordat een grondexploitatie kan worden vastgesteld moeten er voorbereidende kosten worden gemaakt voor onderzoek en de inzet van ambtelijke capaciteit. Conform het raadsbesluit bij het vaststellen van de nota grondbeleid 2023 is in 2023 voor € 2,22 miljoen aan plankosten geactiveerd. Zodra een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze kosten alsnog toegerekend aan en overgeheveld naar de desbetreffende grondexploitatie. Indien niet tot een vastgestelde grondexploitatie wordt gekomen worden deze kosten afgeboekt.

Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2023 zijn er geen grondexploitaties afgesloten en zijn Kronenburg en Laarkwartier (Stationsgebied Arnhem Zuid) als grondexploitatie geopend. Totaal bedraagt de boekwaarde van alle grexen per 1-1-2024 circa € 88 miljoen, dit ten opzichte van € 95 miljoen boekwaarde begin 2023.

Het totaal van de reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf bedraagt circa € 66,4 miljoen. Deze is niet als opbrengst in de boekwaarde opgenomen, maar wordt apart weergegeven. Daarnaast moeten er nog voor circa € 63,3 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2022 € 52,8 miljoen) en voor circa € 87,1 miljoen aan totale opbrengsten (in 2022 € 93,3 miljoen) gerealiseerd worden.

De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2024 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 6 miljoen t.o.v. € 7,4 miljoen euro per 1-1-2023.

Vastgestelde grondexploitaties

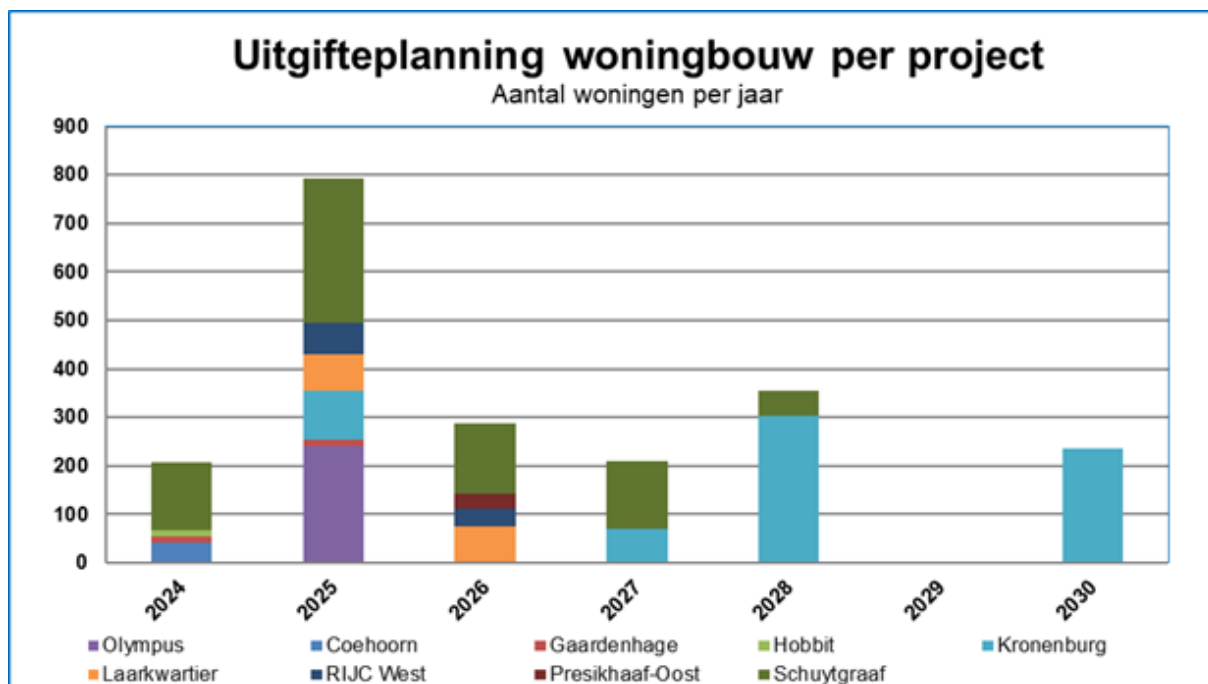
Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Verwervingen	206.200	3.300	209.500
Civiele kosten	176.700	40.900	217.600
Overige kosten	32.200	6.200	38.400
Plankosten + VTU	148.200	12.900	161.100
Winstneming	30.900	0	30.900
Totale kosten	594.200	63.300	657.500
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	396.000	72.100	468.100
Subsidies/bijdragen	157.700	15.000	172.700
Totale opbrengsten	553.700	87.100	640.800
Rente / kosten - opbrengsten stijging	47.800	13.500	61.300
Resultaat op eindwaarde	-88.300	10.300	-78.000
Resultaat op contante waarde 31/12/2022			-65.100
Voorziening grondbedrijf			71.100
Saldo			6.000

Planning Woningbouw en Niet-woningbouw

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.

Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen voorzien. Voor de middellangere termijn heeft de gemeente nog Schuytgraaf, Presikhaaf-oost, Presikhaaf RIJC West, Gaardenhage en is in 2023 Kronenburg vastgesteld. Voor de langere termijn wordt er gewerkt aan de exploitatie van de Spoorzone, waar een groot aantal woningen gerealiseerd kunnen worden.

Voor bedrijven, kantoren, en ander commercieel en maatschappelijk programma geldt dat na 2026 er op Schuytgraaf na, geen uitgifte van gemeentelijke grond gepland staat.

Weerstandsvermogen en reserves

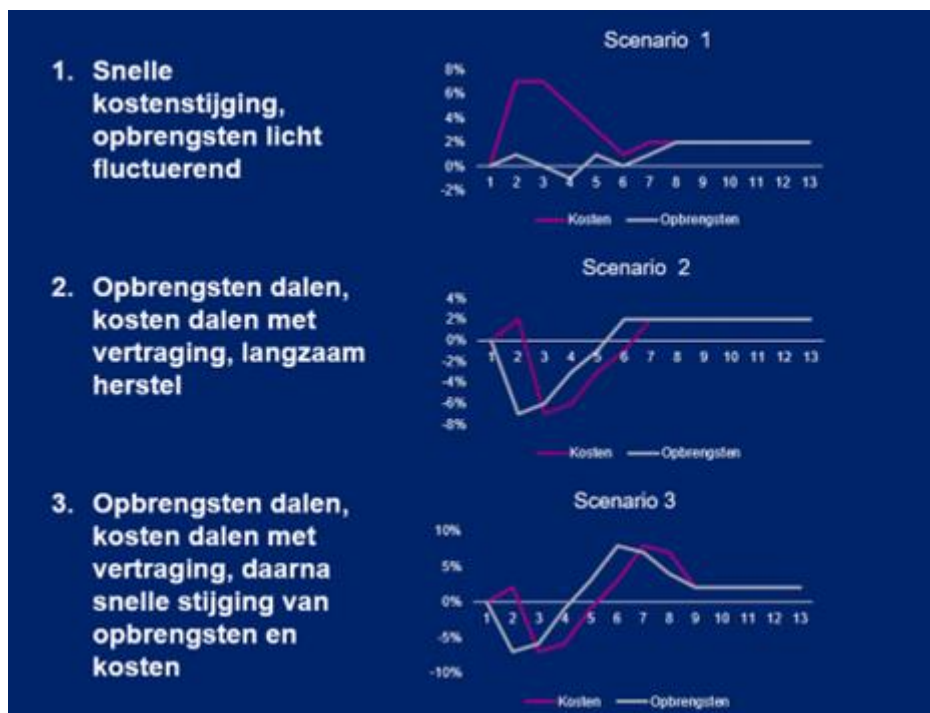
Weerstandsvermogen

De methode om het weerstandsvermogen FJP 2023 te berekenen is geactualiseerd ten opzichte van voorgaande jaren. In het BBV van juli 2019 wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Op basis van dit onderscheid is de opbouw en bepaling van het weerstandsvermogen berekend.

1. Het conjuncturele risico (marktrisico) werd voorgaande jaren bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slechtweer" scenario. Dit scenario ging uit van:

1. 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval,
2. een waardedaling van 15% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten,
3. 10% lagere kosten i.v.m. marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden.

Dit jaar is voor de conjuncturele risico's gebruik gemaakt van CPI indexen die nauwkeurig inzicht geven in de conjuncturele ontwikkelingen van de afgelopen decennia. Geëxtraheerd van deze cijfers zijn drie scenario's geformuleerd, zoals weergegeven in onderstaande afbeelding:

Snelle kostenstijging, opbrengsten licht fluctuerend.

Opbrengsten dalen, kosten dalen met vertraging, langzaam herstel.

Opbrengsten dalen, kosten dalen met vertraging, daarna snelle stijging.

Per jaar wordt er bepaald welk scenario het meest aannemelijk is zich voor te doen, waarbij de huidige stand van de conjunctuur het vertrekpunt is. Door middel van een wegingsfactor wordt er aan het meer aannemelijke scenario een zwaardere weging gegeven. Dit jaar telt scenario 1 voor 20%, scenario 2 voor 60% en scenario 3 voor 20%.

2. De project specifieke risico's zijn per project met de specialisten en (bij grote, risicovolle projecten) met team risicomanagement bepaald. Waarbij de kans van optreden vermenigvuldigd wordt met het verwacht financieel effect om tot een gewogen risicobedrag te komen. Deze risico's worden sinds dit jaar 'weggezet in de tijd'. Als een risico zich dus over 5 jaar voor zou kunnen doen, wordt het risico in dat jaar meegenomen in het totaal benodigde weerstandsvermogen van dat jaar. Waar dit voorgaande jaren in één keer werd berekend. Het totaal van alle project specifieke risico's wordt vervolgens gemoduleerd met Naris. Een simulatieprogramma, om het definitieve risicobedrag te bepalen.

Naast de project specifieke risico's en conjuncturele risico's wordt er een risicobedrag opgenomen voor het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten. Dit bedraagt voor het MVA 10% van de boekwaarde en voor anterieure overeenkomsten 10% van de gemaakte kosten in 2023. Onderstaande tabel laat vervolgens de totale risicobedragen zien per beschreven onderdeel.

Weerstandscapaciteit grondbedrijf			
Bedragen x € 1.000			
	FJP 2021	FJP 2022	FJP 2023
Conjuncturele risico's (marktrisico)	14.810	14.140	8.842
Project specifieke risico's	8.339	9.123	7.774
Strategisch bezit (mva)	1.813	1.873	2.687
Anterieure overeenkomsten	96	112	290
Totaal risico's	25.058	25.248	19.593
Af: zelfdragend risico vermogen pos. Grex	-7.630	-6.974	-4.732
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	17.428	18.274	14.861
BR grondexploitatie (=max 110% van weerstandscapaciteit)	19.171	15.809	16.347

Het weerstandsvermogen van het grondbedrijf, bestaande uit de bestemmingsreserves strategische posities, voorstudies en grondexploitatie, is toereikend voor het afdekken van de risico's van het grondbedrijf. Onderstaande tabel geeft de mutaties van de bestemmingsreserves weer over 2023.

Ontwikkeling bestemmingsreserve

Bedragen x € 1.000

	31-12-2022	Resultaat 2023	31-12-2023
BR strategische posities	1.500	0	1.500
BR voorstudies	0		0
BR grondexploitatie	14.309	539	14.848
Totaal	15.809	539	16.348

Duidelijk wordt dat de bestemmingsreserve grondexploitatie toegenomen is met € 539.000 euro. Dit getal is het resultaat van de ophoging naar 110% van het benodigde weerstandsvermogen, conform de nota grondbeleid.

De jaarresultaat 2023 van het grondbedrijf leidt tot onderstaande mutaties met bestemmingsreserves.

Mutaties Bestemmingsreserves

Bedragen x € 1.000

	Lasten	Baten	Saldo
Totaal resultaat grondbedrijf	3.139	7.325	4.186
Begroot resultaat grondbedrijf	423	1.540	1.117
Afwijking werkelijk resultaat tov begroting	2.716	5.785	3.069
BR Strategische posities: Beheer- en verkoopresultaat	0	0	-152
BR Strategische posities: Aanvulling vanuit positief resultaat grondbedrijf	0	0	152
BR Voorstudies: Resultaat voorstudies	0	0	0
BR Gebiedsontwikkeling Kronenburg	0	0	-1.391
BR Grondexploitatie	0	0	539
Totaal BR Stadsontwikkelfonds			3.921

Na mutaties binnen de bestemmingsreserves wordt overeenkomstig gemeentelijk beleid een bedrag van € 3,921 miljoen gedoteerd aan het Stadsontwikkelfonds.

Investeringsen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringsen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de begroting.

Activering/ onderhanden activa

Nr.	Prog. Omsch.	Inv.omsch.	Ec./ mtsch. nut	Act. begr.2023	Onderh. act. 2022	Best. 2023	Act. 2023 totaal	Over-/ onder-schrijving	Onderh. act.2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>									
S00	Bestuur, dienstverlening en financiën	Publieke dienstverlening	E	0	66	25	0	0	91
		Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	5.868	616	1.445	1.562	4.307	499
		Overige ICT	E	500	352	-25	237	263	91
				6.368	1.034	1.445	1.799	4.570	681
S01	Veiligheid	Openbare orde en veiligheid	E	0	24	-24	0	0	0
				0	24	-24	0	0	0
S02	Bereikbaarheid	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	15.607	2.427	3.221	2.287	13.320	3.360
		Verkeersregelinstallaties	M	828	0	653	653	175	0
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	2.373	1.175	3.146	0	2.373	4.321
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	4.374	0	4.512	4.304	70	208
		Openbare verlichting Overige	M	2.732	668	2.047	2.635	97	80
		Kunstwerken	M	917	0	747	747	170	0
		Parkeerexploitatie	E	5.757	329	838	360	5.397	807
				32.587	4.599	15.164	10.986	21.601	8.776
S03	Economie	Aantrekkelijke stad	E	250	235	0	235	15	0
S04	Onderwijs	Overige huisvesting onderwijs	E	6.329	0	5.263	352	5.978	4.912
		Huisvesting Primair onderwijs	E	2.719	210	258	143	2.576	325
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	32.273	23.228	11.350	30.143	2.130	4.435
		Natuur milieu educatie	E	0	31	-31	0	0	0
				41.321	23.469	16.840	30.637	10.684	9.672
S05	Cultuur	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	353	1.137	2.061	87	266	3.111
		Erfgoed archeologische beeldkwaliteit	E	39	99	76	154	-114	22
				393	1.236	2.138	241	152	3.133

S08	Welzijn en inclusie	Inclusie integratie antidiscriminatie	E	757	1	109	0	757	110
		Asiel en vluchtelingenzaken	E	8.470	3.776	2.842	6.618	1.852	0
				9.227	3.777	2.952	6.618	2.609	110
S09	Gezondheid en sport	Overige Binnensport en huisvesting	E	3.120	224	924	82	3.038	1.066
		Overige algemene publieke gezondheidszorg	E	131	23	20	39	92	4
		Overige Buitensport	E	920	886	-206	0	920	680
		Zwembad Valkenhuizen	E	1.758	495	1.120	1.615	143	0
				5.929	1.629	1.857	1.736	4.193	1.750
S10	Klimaat, energie en milieu	Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	757	217	236	348	409	105
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	Ruimtelijke ontwikkeling en beheer	E	0	170	2.420	0	0	2.590
S12	Wonen en leefomgeving	Parken & bossen	E	200	0	61	61	139	0
		Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	0	75	22	0	0	97
		Overige Afval	E	419	0	60	60	359	0
		Afvalbeheer	E	2.329	6.574	-4.231	2.344	-15	0
		GRP	E	8.732	0	8.633	8.619	113	14
		Bomenplan	E	1.367	0	850	850	517	0
		Vastgoed stedelijk groen	E	50	67	4	0	50	71
		Overig groen	E	0	0	286	0	0	286
				13.097	6.717	5.685	11.934	1.163	468
Totaal				109.929	43.106	48.713	64.534	45.394	27.285

Uit de tabel blijkt dat van de investeringen waarvoor kredieten ter hoogte van € 109,9 miljoen beschikbaar waren gesteld, in 2023 € 64,5 miljoen is geactiveerd, 59% (Ter vergelijking, in 2022 44%). De projecten zijn gereed en/of de investeringen zijn in gebruik genomen. De resulterende zogeheten onderuitputting van € 45,4 miljoen wordt met name verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's S00 Bestuur, dienstverlening en financiën (€ 4,6 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 21,6 miljoen), S04 Onderwijs (€ 10,7 miljoen) en S09 Gezondheid en Sport (€ 4,2 miljoen).

Dit achterblijven betekent niet dat de begrote investeringen nog niet gerealiseerd zijn. Veel bestedingen hebben al plaatsgevonden, maar de projecten zijn nog niet volledig afgerond. Voor een bedrag € 27,3 miljoen worden in 2023 gemaakte kosten als Onderhanden Activa (OHA) doorgeschoven naar latere jaren. Dit is een normaal verschijnsel bij grote infrastructurele projecten.

Onderuitputting kapitaallasten

Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2024 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten. Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting van € 1,3 miljoen worden toegevoegd aan de Algemene Reserve. Uitzondering op deze regel vormen kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden verrekend met de bestemmingsreserve "kapitaallasten onderwijs": realisaties worden daaruit gedekt en onderuitputtingen worden aan de reserve toegevoegd. De verwerking in begroting 2024 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Nadere toelichting op de investeringen

Programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Op dit programma zijn duurzaamheidsinvesteringen, investeringen in machines en inrichting van kantoorhuisvesting en het wagenpark begroot. Deze zijn in 2023 niet volledig tot uitvoering gekomen. Het gaat om een totaal begroot bedrag van € 4,6 miljoen. Voor € 4,3 miljoen betreft het kredieten voor de kantoorhuisvesting. Hier wordt zeer terughoudend mee omgegaan in afwachting van de huisvestingsplannen en het niet-uitgevoerde krediet wordt doorgeschoven naar 2024

Programma S02 Bereikbaarheid

Van de kredieten op het gebied van Bereikbaarheid is € 8,8 miljoen nog onderhanden. Deze onderuitputting zal vanaf 2024 worden geactiveerd. Het betreft onder andere het project Blauwe Golven.

Programma S04 Onderwijs

De investeringen en activeringen betreffen voornamelijk nieuwbouw van scholen. De onderuitputting van € 10,7 miljoen zal (conform planning) in 2024 en/of 2025 worden geactiveerd. Ten laste van deze onderuitputting en van het MIP 2024 en 2025 komen de reeds gemaakte en als OHA verantwoorde kosten van € 9,7 miljoen. De grootste investeringen die onderhanden zijn betreft de renovatie wissellocatie Spiekmanlaan (Parcivalschool Noord) en de scholen De Salamander, Dr. Boschschool en Guido Arnhem. Daarnaast zijn er ook nog onderhanden bestedingen die betrekking hebben op de ventilatie van bestaande scholen. Tot slot is de Sporthal Middachtensingel een in het oog springende investering met een functie binnen het programma onderwijs, die hieronder nader wordt toegelicht.

Programma S05 Cultuur

Stadstheater

In 2023 is gestart met de voorbereidingen voor de grootschalige vernieuwing van het Stadstheater, o.a. opstellen schetsontwerp. In september 2023 heeft het Stadstheater haar deuren gesloten en is er gestart met onder andere asbestinventarisatie. Gelijktijdig wordt door het ontwerpteam druk gewerkt aan de verdere uitwerking van het ontwerp. Daarnaast zal 2024 voor dit project in het teken staan van het verwijderen van asbest en starten met de sloop van de delen die niet behouden blijven. De verwachting is dat de verbouwing in 2027 afgerond kan worden, waarna het Stadstheater het gebouw in gebruik kan nemen voor de verdere inrichting om zo snel als mogelijk daarna de deuren van het vernieuwde theater te openen.

Programma S09 Gezondheid en sport

Zwembad Valkenhuizen

In 2023 is fase 2 van zwembad Valkenhuizen afgerond en hiermee is dit project definitief tot een einde gekomen. Het buitenterrein is afgerond en het regenwaterdepot in de oude zwembadbak is in werking getreden. Zoals eerder in 2023 gemeld zijn als gevolg van prijsstijgingen in de bouw in 2021 en 2022 en een langere doorlooptijd dan voorzien de investeringen hoger uitgekomen dan verwacht. Uiteindelijk zijn de investeringen licht hoger uitgekomen dan begroot (+€ 30k, +1%).

Sporthal Middachtensingel

Eind 2023 zijn de bouwwerkzaamheden van sporthal Middachtensingel afgerond en is het gebouw opgeleverd aan de gemeente. Sportbedrijf Arnhem zal vanaf nu de exploitatie van de sporthal op zich nemen. Als gevolg van o.a. netcongestie heeft de oplevering enige vertraging opgelopen, maar is nu sprake van een volledig functionerende sporthal. De kosten zijn binnen de eerder door de raad beschikbaar gestelde budgetten gebleven.

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de door de gemeenteraad vastgestelde beleidsdoelen van de gemeente. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2023.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen

Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift dat regelt voor welke activiteiten subsidie kan worden verstrekt. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene subsidieverordening Arnhem 2016 zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken burgers of organisaties. Bij veel subsidieregelingen wordt er door het college een subsidieplafond bepaald; dit is het maximale bedrag dat gedurende een bepaald tijdvak beschikbaar is voor subsidieverstrekking op grond van de betreffende regeling.

2. Begrotingssubsidies

Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één organisatie is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan uitvoeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting	Rekening	Afwijking
	Definitief		
	2023	2023	2023
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Subsidieregeling	11.507	10.532	975
Begroting	93.507	91.020	2.488
Incidenteel	6.764	26.481	-19.717
Afwikkeling voorgaande jaren	-32	1.300	-1.332
Gerealiseerd resultaat	111.746	129.332	-17.586

In bovenstaande tabel is de subsidieverstrekking 2023 per grondslag weergegeven.

In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2023 is in totaal voor € 129,2 miljoen aan subsidies verstrekt, waarvan ruim € 90 miljoen begrotingssubsidies betreft.

Bij de incidentele subsidieverstrekking is het budget met € 19,7 miljoen overschreden. Dit betekent niet dat er voor de subsidieverstrekking geen dekking was. Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze vooraf lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Incidentele subsidies die gedurende het jaar worden verstrekt, worden veelal gedekt uit regulier programmabudget; de begroting wordt hierbij niet altijd omgezet van programmabudget naar subsidiebudget. Bij de realisatie (kolom 'rekening') zijn de verstrekte bedragen terecht als subsidie aangemerkt.

Het bedrag bij afwikkeling voorgaande jaren betreft (gesaldeerde) verrekeningen naar aanleiding van subsidievestigingen over dossiers uit eerdere jaren. Uit de verantwoording van de subsidieontvanger kan

blijken dat er meer of minder activiteiten zijn uitgevoerd dan werd verwacht, of dat er meer of minder middelen nodig waren dan werd verwacht voor het uitvoeren van de activiteiten. De subsidie wordt dan hoger of lager vastgesteld dan het bedrag dat eerder voorlopig was toegekend en uitbetaald.

Voor een verdere toelichting op de verstrekte subsidies met de grondslag subsidieregeling en begroting, wordt verwezen naar de volgende onderdelen in deze paragraaf.

Voor een volledig overzicht van de verstrekte subsidies (op het niveau van subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies van dit jaarverslag.

Subsidieregelingen

Op grond van de Algemene subsidieverordening Arnhem 2016 zijn er in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld.

In onderstaande tabel zijn de regelingen opgenomen waarvoor in 2023 subsidie aan te vragen was. Bij een aantal regelingen heeft er een overschrijding van het begrote budget plaatsgevonden. Ook in die gevallen is het verstrekte subsidiebedrag wel binnen het door het college vastgestelde subsidieplafond gebleven.

	Begroting	Rekening	Afwijking
	Definitief		
	2023	2023	2023
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
AANjaagfonds	155	25	130
Aanpak voortijdig schoolverlaten	967	945	22
Amateurkunstregeling	170	168	2
Burgerkracht	175	109	66
Circulaire initiatieven	75	38	36
Collectieve aanpak particuliere woningen Arnhem-Oost (SEWA)	483	412	70
Creatieve Bedrijfsverzamelgebouwen	55	44	11
Duurzame mobiliteit (e-scooters en fietsen)	149	134	16
Duurzame projecten	120	120	0
Eetbare stad	0	0	0
Energiecompensatie maatschappelijke organisaties	0	167	-167
Energiescan Bedrijven	200	2	198
Groenblauwe initiatieven	1.000	198	802
Herdenking slavernijverleden en antiracisme	0	73	-73
Initiatieven klimaatadaptatie	57	76	-19
Innovatieregeling cultuurregio 025	0	400	-400
Naamswijziging en wijziging geslachtsregistratie gemeente Arnhem 2023	69	3	66
Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland	385	327	58
Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1, Publieksevenementen	443	362	81
Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2, Culturele projecten	220	274	-54
Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke projecten	911	890	21
Regeling ondersteuning energiebesparing ondernemingen en maaatschappelijke instellingen	0	9	-9
Scouting	28	27	1
Sport	40	24	16
Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen	402	352	49
Voorschools aanbod	4.426	4.717	-291
Wijkinitiatieven	978	637	342
Gerealiseerd resultaat	11.507	10.532	975

De overschrijding van de begroting is te verklaren door:

- Voor sommige regelingen is een jaaroverstijgend subsidieplafond vastgesteld, voor de gehele looptijd van de regeling. Het subsidieplafond wordt dan in de begroting verdeeld over meerdere jaren, maar loopt niet altijd (precies) gelijk aan de subsidieverstreking op grond van de betreffende regeling. Dit is het geval bij de regeling *Energiecompensatie maatschappelijke organisaties*. Dit is de opvolger van de regeling *Energiescan bedrijven*, waar ook het begrote budget stond.
- Het beschikbare budget / het vastgestelde subsidieplafond is in de begroting niet volledig aangemerkt als subsidiebudget, waardoor het in onderstaande tabel niet als zodanig gepresenteerd wordt. De middelen waren echter wel beschikbaar als regulier programmabudget. Dit geldt voor de regelingen *Innovatieregeling Cultuurregio 025* en *Voorschools aanbod*. Bij de subsidieregeling *Voorschools aanbod* is er geen subsidieplafond van toepassing, maar wordt de subsidieverstreking gebaseerd op het aantal kinderen dat gebruikmaakt van voorschools aanbod.

Begrotingssubsidies

Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat met het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is een grondslag voor subsidieverstreking verkregen. Binnen het maximale bedrag mag het college besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.

Bij het opstellen van de primitieve begroting is niet altijd al bekend door welke organisaties en voor welk bedrag er begrotingssubsidie aangevraagd en toegekend gaat worden. En ook na de initiële subsidiebeschikking worden soms extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd. Als ophogen van het maximale bedrag aan begrotingssubsidie wenselijk is, wordt dit gedurende het jaar bij een verzamelbesluit aan de raad voorgelegd.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de begrote en gerealiseerde begrotingssubsidies over 2023. Bij een aantal organisaties is het toegekende bedrag aan begrotingssubsidie hoger dan begroot. Bij deze organisaties is aan het einde van het jaar (aanvullende) subsidie toegekend, waardoor het niet meer mogelijk was om ophoging van het maximale bedrag aan begrotingssubsidie aan de raad voor te leggen. De middelen waren wel beschikbaar als regulier programmabudget, maar zijn in de begroting niet aangemerkt als budget voor begrotingssubsidie.

In de lijst is ook de ontvanger 'Subsidies alg' opgenomen. Deze fictieve ontvanger wordt in de financiële administratie gebruikt voor budget dat nog niet voor een specifieke organisatie bestemd is.

	Begroting Primitief 2023	Begroting Definitief 2023	Rekening 2023	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	133	149	149	0
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	6	6	0	6
Arnhemse Sport Federatie	13	13	22	-9
Bewonersbedrijf De Oosthof	0	34	34	0
Bijzonder in Arnhem	2	2	2	0
Centrum voor Activerend Werk	105	363	361	2
Coöperatie Dorpsplatform Elden U.A	0	6	6	0
Courage Events	0	30	0	30
De Helling Exp.Werkplaats	94	95	94	1
De Nieuwe Oost	89	90	90	0
De Onderwijsspecialisten	126	0	0	0
Diverzo, COC Midden-Gelderland	11	11	11	0
Dorpsraad Schaarsbergen	0	5	5	0
Elderveld Wijkplatform	0	16	16	0
Expertise Centrum Samenleving	21	33	0	33
GGD Noord- en Oost-Gelderland	0	0	16	-16

Groepspraktijk van Verloskundigen	0	18	18	0
Indigo	18	18	0	18
IVIO-Opleidingen	179	230	230	0
Kairos Forensische Zorg	0	20	0	20
KIES voor de kinderen	0	31	31	0
Kinderopvang SKAR BV	0	0	691	-691
Kluppluz BV	298	473	524	-51
Leger des Heils Gelderland	528	781	512	269
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	35	26	26	0
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	396	451	434	16
MEE Gelderse Poort	143	228	227	1
Oprecht BV	0	550	530	20
Pactum	1.832	2.090	1.986	104
Partou BV	0	0	20	-20
Pro Persona Arnhem	157	174	170	5
Recreatieve Vereniging Craneveer	0	8	8	0
Reg Opleids.centra Graafschap College	41	53	53	0
REIJE Energiediensten BV	80	80	80	0
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	304	306	214	92
Rijn IJssel Roc	965	1.300	1.300	0
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	11	12	11	2
s Heeren Loo	0	126	126	0
Scalabor	125	472	553	-81
SIMON scholen	74	83	83	0
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	34	35	35	0
Sportbedrijf Arnhem BV	17.555	19.416	19.476	-59
St Jonge Alleenstaande moeders	246	0	0	0
St StartClub Arnhem	0	45	45	0
ST Toneelgroep Oostpool	73	75	74	2
St Vrienden van de Ermense Optog	5	5	0	5
St. Airborne Museum	262	269	256	13
St. Airborne Region	80	82	73	10
St. BBA	110	111	104	8
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburg	54	56	52	4
St. Bewoners Spijkerkwartier	38	38	38	0
St. Bewoners Vredenburg	0	18	18	0
St. Bewonersplatform Rijkerswoerd	0	34	34	0
St. Biz Korenkwartier	0	119	119	0
St. Bouwspelplaats De Leuke Linde	159	109	108	1
St. Bridge to Liberation	400	615	610	5
St. Buddy to Buddy Nederland	57	0	0	0
St. CASA	23	23	22	1
St. Citymarketing Arnhem	340	350	325	25
St. Culturele Evenementen Arnhem	37	39	36	3
St. De Blauwe Wij(k) Economie	0	150	150	0
St. De Innovatiefabriek Arnhem	50	52	50	2
St. De Instap	248	250	241	9
St. De Klup	16	17	16	1
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	419	391	341	50
St. Energiebank Regio Arnhem	0	2.103	1.739	364
St. Entrea Lindenhout	0	170	170	0
St. Eusebius	341	341	462	-121
St. Fashion Festival Arnhem	50	52	50	2

St. Flores Onderwijs	744	744	737	7
St. Focus Filmtheater	683	702	648	55
St. Gym & Turnen Arnhem	123	146	146	0
St. Halt, team Gelderland	21	22	22	0
St. Het Droombankje	291	293	0	293
St. Het Huis van Puck	230	231	231	0
St. Humanitas	52	15	12	3
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	31	31	31	0
St. Introdans	126	126	125	1
St. IrisZorg	5.028	5.060	4.745	315
St. Jacobiberg	241	241	229	12
St. Jeugdland	70	71	71	0
St. KAB Posttheater	214	216	216	0
St. Kentalis Zorg	0	133	133	0
St. Koningsdag Arnhem	10	10	0	10
St. Kruispunt	250	256	254	2
St. Leergeld Arnhem	81	81	81	0
St. Luxor Live	439	452	442	10
St. Moviera	3.675	3.816	3.794	23
St. Museum Arnhem	4.515	4.650	4.633	17
St. Musis en Stadstheater	7.614	7.838	7.679	159
St. Natuurcentrum Arnhem	2.112	2.174	2.162	12
St. Omars Gym	23	0	0	0
St. Ome Joop's Tour	22	23	23	0
St. Omstand	50	50	50	0
St. Ondernemersfonds Arnhem	380	380	380	0
St. Ontwerp Platform Arnhem	20	21	20	1
St. Pas	2.188	2.208	2.208	0
St. Peutercentra Arnhem	154	154	0	154
St. Phion	73	74	74	0
St. Platform Binnenstad Arnhem	54	56	245	-189
St. PRAGO	101	109	109	0
St. Present	22	22	20	2
St. Productiehuis Plaatsmaken	203	204	209	-5
St. Rijnstad	8.858	7.759	7.859	-100
St. Rijnstate Ziekenhuis	53	55	0	55
St. Rozet	9.566	10.106	10.102	4
St. Sinterklaasintocht Arnhem	3	10	10	0
St. SLAK	217	358	219	139
St. Sonsbeek & State of Fashion	957	957	961	-4
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	532	549	549	0
St. Stoelenproject De Duif	248	264	263	2
St. Streekomroep Middel Gelderland	238	238	226	12
St. VanHarte	9	9	0	9
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	3.152	3.172	2.907	265
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	22	22	22	1
St. Vitale Verbindingen	191	192	183	9
St. Vitesse Betrokken	81	81	72	9
St. Vluchtelingenwerk Nederland	513	513	758	-244
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	16	261	0	261
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	2	2	0	2
St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.292	2.308	2.240	67
St. Wonen in Kronenburg Appelgaard	0	12	12	0
St. Your Coach Next Door	0	79	79	0

St. Zwembad Klarenbeek	341	351	324	28
Stichting Buddy to Buddy Arnhem	0	57	55	2
Stichting De Driestroom	0	125	125	0
Stichting HAN Hydromotive	10	10	10	0
Stichting Het Huurdershuis	54	104	100	4
Stichting InDifferent	0	36	36	0
Stichting Mediafonds Arnhem	0	0	65	-65
Stichting Schakel025	136	264	264	0
Subsidies Alg	211	985	0	985
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	368	379	330	49
Vereniging Hoogstede-Klingelbeek	0	3	3	0
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	0	20	20	0
Voedselbank Arnhem	30	30	0	30
Vrijwilligersgala On Ganse	31	31	18	13
Wijkv. Penseelstreek Hoogkamp	0	10	10	0
Wijkvereniging Angerenstein	0	5	5	0
Wijkvereniging Burgemeesterskwartier	0	7	7	0
Wijkvereniging De Oostelaar	15	18	18	0
Wijkvereniging Elderveld	16	16	16	0
Wijkvereniging Molenbeke	0	2	2	0
Wijkvereniging Paasberg Wellenstein	0	2	2	0
Wijkvereniging Schuytgraaf	16	19	19	0
Wijkvereniging Transvaal	0	2	2	0
Youth for Christ Nederland	87	90	90	1
Zorgbelang Inclusief	36	37	36	0
Gerealiseerd resultaat	84.529	93.507	91.020	2.488

Ontwikkelingen

Kostenstijgingen bij subsidiepartners

Om onze subsidiepartners tegemoet te komen bij de sterk gestegen lonen en prijzen in 2022 is een aanvullende compensatie over 2022 toegekend bij subsidieverstreking 2023 aan gesubsidieerde partijen die dit nodig hadden. Gelet op de onzekerheid omtrent toekomstige kostenontwikkelingen is deze compensatie alleen incidenteel toegekend. Daarnaast geldt een structurele compensatie voor de verwachte loon- en prijsstijgingen in 2023. In 2023 hebben sommige partners aangegeven dat ze zonder extra subsidie gezien de sterk gestegen kosten niet in staat zijn de afgesproken beleidsopdracht binnen het beschikbaar budget volledig uit te voeren of niet de kwaliteit kunnen leveren die de gemeente van hen gewend is. Voor gesubsidieerde culturele instellingen is (gedeeltelijke) compensatie incidenteel mogelijk gemaakt. Hiertoe zijn de coronamiddelen cultuur grotendeels ingezet. Deze incidentele compensatie staat los van de reguliere structurele compensatie voor loon- en prijsstijgingen van alle gesubsidieerde partijen in 2024 en verder.

Nieuwe wijze subsidiëring sociale basis

Om te zorgen dat we ook in de toekomst goede dingen kunnen doen voor de Arnhemmers, werken we in 2024 aan nieuw, flankerend beleid op Welzijn. Belangrijk daarbij is dat de gemeente de te verstrekken subsidies aan laat sluiten op wat we breder in het sociaal domein en specifiek in de sociale basis willen bereiken. Na de bespreking en besluitvorming gaan we het welzijnsbeleid implementeren. Dan zal ook duidelijk zijn wat de impact is op bestaande subsidies. Voor de tussenliggende periode gaan we bekijken welke onderdelen van de nieuwe aanpak al verwerkt kunnen worden in lopende subsidieafspraken.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtelijk

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Vaststelling Plan van Aanpak integriteitsbevordering

Eind 2023 heeft het college een Plan van Aanpak integriteitsbevordering vastgesteld. Dit plan geeft aan dat in 2024 een informatie- en kenniscentrum ambtelijke integriteit wordt ingericht. Op 15-12-2023 is de raad hierover geïnformeerd via de [raadsbrief Versterking van het ambtelijk integriteitssysteem](#). Door de implementatie van dit plan van aanpak wordt het stelsel van bevordering en bewaking van de ambtelijke integriteit binnen de organisatie verder versterkt.

Integriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau. Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.

Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en -waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'

Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, interview, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Introductie nieuwe medewerkers & Ambtseedbijeenkomst

Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiebijeenkomst, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar de ambtseedbijeenkomst.

Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Raadszaal, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In een ceremonie van twee uur zijn medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid.

In 2023 hebben zes bijeenkomsten plaatsgevonden in de Raadszaal. De inhoud van de bijeenkomst wordt in 2024 aangepast en ingepast aan het hieronder beschreven onboardingsprogramma voor nieuwe medewerkers, zodat een aaneensluitend en logisch totaalprogramma ontstaat.

Bewustwording Integriteit 'van sollicitatie tot exitgesprek'

Voor de introductie van nieuwe medewerkers is een projectgroep opgericht om dit proces verder (inclusief) vorm te geven en in te richten. Een goed introductieproces begint al voor de indiensttreding. Afhankelijk van de afdeling waar een medewerker komt, vond tot 2023 wel of geen introductie plaats. In 2022 is een pre- en introductieprogramma voor nieuwe medewerkers ontwikkeld, welke in 2023 gefaseerd is uitrolt, waarin alle aspecten worden meegenomen en dat voor iedereen passend is. Denk hierbij aan het inwerken op functie, systemen en team, maar ook aan het aanbieden in verschillende vormen (digitaal, op papier en fysiek). Het thema integriteit is als vast onderdeel opgenomen. Dit alles met als doel dat nieuwe collega's zich al welkom voelen voordat ze in dienst treden, zodat ze zich snel onderdeel voelen van de totale organisatie.

Online personeelsbijeenkomsten

In 2023 hebben een drietal online personeelsbijeenkomsten plaatsgevonden. In deze uitzendingen is onder andere aandacht besteed aan het onderwerp introductieprogramma voor nieuwe medewerkers en 'Lekker werken aan de Ambities van Arnhem' waarin onder andere door de gemeentesecretaris is gesproken over het belang van een open organisatiecultuur en een veilige respectvolle samenwerking.

Regeling melden vermoeden misstand

Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden vermoeden misstand, oftewel 'de klokkenluidersregeling'). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren. De 'Regeling melden vermoeden misstand' is in 2021 aangevuld en gepubliceerd op overheid.nl (de 'wettenbank'). Ook op de gemeentelijke website is een verwijzing naar- en een korte uitleg over deze regeling opgenomen (onder 'Organisatie', 'Visie op personeel').

De gemeente kent twee vertrouwenspersonen integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken en eventueel ook vertrouwelijk een melding van een integriteitsschending kunnen doen. Het is belangrijk dat deze interne vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken kunnen worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit, en heeft tevens voor de organisatie een signaleringsfunctie in algemene zin met betrekking tot integriteit.

In 2023 hebben medewerkers een aantal keer een gesprek gevoerd met een vertrouwenspersoon integriteit. Deze gesprekken hebben niet tot een melding van de integriteitsschending door deze medewerkers geleid. Wel verwees de vertrouwenspersoon in een aantal gevallen een medewerker naar een andere functionaris binnen de organisatie, bij wie de medewerker met zijn/haar vraag of probleem voor ondersteuning terecht zou kunnen.

Onderzoeken op basis van het onderzoeksprotocol

Als er sprake is van een redelijk vermoeden van gedrag (of het nalaten daarvan) dat in strijd is met de binnen de organisatie te volgen normen en waarden, moet dit zorgvuldig en via een transparante procedure worden onderzocht. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol opgesteld, zijnde een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.

In het verslagjaar 2023 hebben vijf onderzoeken plaatsgevonden op basis van het Onderzoeksprotocol. Daarvan is één keer vast komen te staan dat er sprake was van een integriteitsschending, waarbij een 'enige en laatste waarschuwingsbrief' is gestuurd en tevens als maatregel is opgelegd dat de werknemer minimaal één jaar geen hogere inschaling krijgt. Twee onderzoeken lopen nog. In twee gevallen is vastgesteld dat er geen sprake was van een integriteitsschending.

Bestuurlijk

Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover transparant te zijn en verantwoording af te leggen. Het college heeft in 2023 met regelmaat gesproken over het thema integriteit. Daarbij hoort een open discussie over de netwerken die betrokken zijn bij het maken van politieke en beleidsmatige keuzes. Bewustwording hiervan en inzicht krijgen in deze netwerken staan hierbij centraal. Zoals eerder in dit verslag aangegeven heeft het college eind 2023 ook een Plan van Aanpak integriteitsbevordering vastgesteld. Dit plan geeft aan dat in 2024 een informatie- en kenniscentrum ambtelijke integriteit wordt ingericht.

Nevenfuncties en geschenken college van B&W

- De leden van het college hadden in totaal 57 nevenfuncties, waarvan 49 ambtshalve. Voor 1 van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een onkostenvergoeding ontvangen;
- Er zijn door het college in 2023 géén geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievoorzitters is openbaar en te raadplegen op de [website van de gemeente Arnhem](https://www.arnhem.nl).

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

De openbaarheidsparagraaf komt voort uit het besluit tot actieve openbaarmaking van informatie. Deze verplichting is gericht op het verbeteren van de informatiehuishouding binnen overheidsinstanties, Bovendien vereist artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting en verantwoording specifieke aandacht besteedt aan zowel de beleidsvoornemens als de uitvoering van de Wet open overheid.

Vanuit het programma 'Open en digitaal toegankelijk Arnhem' werken we aan het bevorderen van transparantie, toegankelijkheid en efficiëntie in onze informatiehuishouding. De implementatie van de Wet open overheid maakt hier integraal onderdeel van uit.

De aanpak van de Woo kent een meerjarig tijdspad en is opgebouwd rondom drie kernpijlers:

1. Openbaarheid op eigen initiatief;
2. Openbaarheid op verzoek;
3. Verbetering van de Informatiehuishouding.

Ad 1. Openbaarheid op eigen initiatief: Deze pijler is gericht op het proactief delen van informatie die van belang is voor het publiek, zonder dat hier expliciet om gevraagd is.

In 2023 hebben we gewerkt (vanuit de aankomende verplichting tot actieve openbaarmaking conform de landelijke fasering), aan de openbaarmaking van de eerste informatiecategorieën zoals Wet- en regelgeving, organisatiegegevens, raadsstukken, bestuursstukken en afgesloten Woo-verzoeken die aansluiten op de landelijke werkdefinities van de rijksoverheid om aan de verplichtingen van de Woo te voldoen. We hebben gekozen voor een aanpak i.r.t. de Woo die we samen met HAN-studenten (convenant Hogeschool Arnhem Nijmegen-gemeente Arnhem) in 2023 is ontwikkeld.

Ad 2. Openbaarheid op verzoek: Hiermee streven we ernaar om het proces van informatieverstrekking op aanvraag van burgers en andere belanghebbenden zo soepel en efficiënt mogelijk te maken (Zie raadsinformatiebrief "Stand van zaken verbetertraject uitvoering Wet open overheid", zaaknr. 4028802, d.d. 19-12-2023).

In 2023 zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

De afhandeling van Woo-verzoeken is verder geprofessionaliseerd, waarbij ook kennis en ervaring van enkele gerenommeerde bedrijven benut is om het proces te toetsen. Zo is bijvoorbeeld een 'Kop-gesprek' geïntroduceerd, waarbij kort na ontvangst van het Woo-verzoek een multidisciplinair team bijeen komt om het Woo-verzoek en de benodigde vervolgacties te bespreken.

Er is een versnelling aangebracht in de afhandeling van Woo-verzoeken door te investeren in extra capaciteit bij onder andere De Connectie, waar nu een zogenaamd 'lakteam' actief is. Zij verzorgen ondersteunende administratieve taken zoals het weglakken van persoonsnamen. Hierdoor is de ondersteuning en facilitering van behandelaars verder uitgebreid.

Daarnaast zijn werkinstructies en modelbrieven geactualiseerd en aangescherpt. Binnen deze werkinstructies komt onder andere het punt van het opvragen van documenten bij ambtenaren en portefeuillehouders en de omgang met 'persoonlijke beleidsopvattingen' aan de orde. Op dit laatste punt heeft het college het afgelopen voorjaar een duidelijke beleidskeuze gemaakt door te kiezen voor het uitgangspunt: 'Openbaar, tenzij'.

Ook is weer gestart met workshops 'behandelen Woo-verzoeken' voor medewerkers.

Afgeleide processen, zoals bijvoorbeeld het opvragen van gegevens uit afgesloten mailboxen, zijn verder gestroomlijnd en beter beschreven. Hiermee wordt ook tegemoetgekomen aan de behoefte binnen de organisatie om ondersteuning te krijgen bij de afhandeling van Woo-verzoeken.

We lopen bij het afhandelen van de Woo-verzoeken niet achter ten opzichte van voorgaande jaren en hebben een standaard werkvoorraad van ongeveer 25 Woo-verzoeken.

Tegelijkertijd is begonnen met het inrichten van de noodzakelijke managementinformatie. Verwacht wordt dat dit in 2024 gereed is zodat er dan sneller, beter en minder arbeidsintensief een actueel inzicht kan worden gegeven over de onderhanden Woo-verzoeken.

We zijn in samenwerking met de gemeenten Rheden en Renkum en De Connectie met een aanbestedingstraject gestart om gezamenlijk slimme anonimiseringssoftware aan te schaffen. We voorzien in 2024 met dit nieuwe systeem efficiënter en beter Woo-verzoeken te kunnen behandelen.

Ad 3. Verbetering van de Informatiehuishouding: Hierbij ligt de focus op het optimaliseren van onze interne processen en systemen om een betrouwbare, toegankelijke en duurzame informatievoorziening te waarborgen.

We zien het op orde hebben van de informatiehuishouding niet alleen als een wettelijke verplichting maar ook een voorwaarde voor openheid en transparantie. Informatie moet duurzaam worden beheerd, zodat het op lange termijn beschikbaar blijft.

Eén van de sporen vanuit het verbeteren van de digitale dienstverlening en het versnellen van digitalisering is het "meer papierloos werken". (Zie raadsinformatiebrief "Verbeteren digitale dienstverlening en versnellen digitalisering", zaaknr 4021307, d.d. 12-12-2023).

In dit spoor worden de primaire systemen van Burgerzaken en Werk en inkomen gekoppeld aan het centraal zaak-/archiefsysteem. Dit levert een positieve bijdrage aan het op orde stellen van de informatiehuishouding. De papieren stroom komt hiermee te verdwijnen en wordt de informatie zodanig vastgelegd dat het duurzaam beheerd kan worden en toegankelijk kan blijven.

We hebben dit jaar stappen gezet om onze informatiehuishouding nog meer te verbeteren door onder andere:

- Het creëren van bewustwording en/of het verhogen van databewustzijn van de medewerkers;
- Verbetering van datakwaliteit van de gegevens;
- Inrichting en processen ter verbetering van onze informatievoorziening.

Deel 3 Jaarrekening

Balans en de toelichting

Activa	31-12-2023	31-12-2022	Passiva	31-12-2023	31-12-2022
Vaste activa			Vaste passiva		
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Immateriële vaste activa	12.109	10.205	Eigen vermogen	293.457	276.378
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	2.220	0	Algemene Reserve	44.267	58.096
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	9.889	10.205	Bestemmingsreserves	215.186	194.416
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	34.004	23.866
Materiële vaste activa	780.879	756.266	Voorzieningen	12.337	11.187
Investerings met een economisch nut	502.671	489.316	Voorzieningen ter egalisering van kosten	2.154	1.565
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	168.602	166.868	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.183	9.622
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	94.585	85.061			
In erfpacht	15.021	15.021			
Financiële vaste activa	43.105	49.339	Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	505.292	521.406
Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	Obligatieleningen	61.500	61.500
Leningen	6.518	8	Onderhandse leningen	440.674	456.625
Overige langlopende leningen	25.917	38.661	Waarborgsommen	236	226
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	5.928	5.928	Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	2.882	3.055
Totaal vaste activa	836.093	815.810	Totaal vaste passiva	811.086	808.971
Activa	31-12-2023	31-12-2022	Passiva	31-12-2023	31-12-2022
Vlottende activa			Vlottende passiva		
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Vorraden	17.819	25.731	Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	28.829	12.062
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	17.493	25.405	Overige kasgeldleningen	0	0
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Banksaldi (schuld)	257	257
			Overige schulden	28.572	11.805
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	131.668	56.454	Overlopende passiva	221.426	150.158
Vorderingen op openbare lichamen	1.781	1.715	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	5.342	21.126

Overige verstrekte kasgeldleningen	0	0	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	32.659	53.799
Rekening-courantverhouding met het Rijk	110.444	35.590	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	183.425	75.233
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0			
Overige vorderingen	19.443	19.149			
Liquide middelen	401	535			
Banksaldi	318	466			
Kassaldi	83	69			
Overlopende activa	75.361	72.661			
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkering met een specifiek bestedingsdoel	12.361	12.201			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	63.000	60.460			
Totaal vlottende activa	225.249	155.381	Totaal vlottende passiva	250.255	162.220
Totaal generaal	1.061.341	971.191	Totaal generaal	1.061.341	971.191

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Balans

Algemeen

De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa

De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa

De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringskosten kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages*	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties**	40
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Semi – permanente gebouwen***	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Lage Kade	60
Bomen	50
Rioleringen	40
Verkeersinfrastructuur	30
Openbare verlichting: kabels	25
Bouwkundige voorzieningen	20
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Sport grasvelden	15
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Parkeermaatregelen	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Fietsen en scooters	5
Personenauto's	5
Vrachtauto's	5
Machines, apparaten en installaties	
Zonnepanelen	25
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Parkeerapparatuur	10
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Gereedschappen	5
Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Toegankelijke toiletten	10
Speelvoorziening	10

* Op parkeergarages wordt niet volledig afgeschreven, maar een restwaarde gehanteerd.

** Voor een beperkte categorie oudere schoolgebouwen wordt een afwijkende (langere) afschrijvingstermijn gebruikt. Dit betreft schoolgebouwen die eind jaren '70 zijn overgegaan van het Rijk naar de gemeente; destijds zijn de afschrijvingstermijnen die het Rijk hanteerde overgenomen.

*** Voor een beperkte categorie semi-permanente gebouwen wordt een afwijkende (kortere) afschrijvingstermijn gebruikt. Dit betreft de portocabins die voor de noodopvang worden gebruikt.

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa

De post financiële vaste activa omvat voornamelijk deelnemingen in een aantal vennootschappen, langlopende leningen u/g en nog te ontvangen erfpacht canon.

Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden

De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva

De onder de noemer overlopende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen en faciliterende grondexploitatieplannen overstijgen, worden gepresenteerd als overige vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen).

Daarnaast worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Rechtmatigheidsverantwoording

De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid. Dat betekent dat:

- De rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties alsmede de baten en lasten inzake de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële Verhoudingswet;
- De financiële rechtmatigheid het voorwaarden criterium, het begrotingscriterium en het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium bevat:
 - Voor het voorwaarden criterium bestaat de norm uit het normenkader zoals op 28 juni 2023 door de raad is vastgesteld;
 - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven

wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor over- en onderschrijdingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan de raad zijn gemeld.

- Ten aanzien van het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.
- De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV alsmede onze eigen financiële verordening. Dit betekent dat:
 - Een verantwoordingsgrens van 1% (zijnde € 10.300.000) is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
 - Een rapporteringstolerantie van € 520.000 is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden opgenomen.

Bedragen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa

Verloopstaat van immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2022	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijving	Bijdragen van derden	31-12-2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	0	2.220	0	0	0	2.220
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.205	0	0	-316	0	9.889
Totaal	10.205	2.220	0	-316	0	12.109

In 2023 zijn voor € 2,2 miljoen aan nieuwe investeringen gedaan in plankosten welke gedurende maximaal vijf jaar op de balans mogen blijven staan om binnen die tijd ingebracht te kunnen worden in een vast te stellen grondexploitatie.

Materiële vaste activa

Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Investerings met een economisch nut	502.671	489.316
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	168.602	166.868
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	94.585	85.061
In erfpacht	15.021	15.021
Totaal	780.879	756.266

Investerings met een economisch nut

Verloopstaat Investerings met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2022	Verloop						31-12-2023
		Herubr.	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardevermindering	
<i>Bedragen x € 1.000</i>								
Gronden en terreinen	70.695	-712	10.374	0	0	0	0	80.357
Bedrijfsgebouwen	396.356	0	18.603	0	-15.838	-1.084	0	398.037
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	5.475	0	482	0	-338	0	0	5.619
Machines, apparaten en installaties	4.275	0	1.631	0	-950	0	0	4.956
Vervoersmiddelen	582	0	426	0	-177	0	0	831
Overige materiële vaste activa	11.933	0	2.486	0	-1.548	0	0	12.871
Totaal	489.316	-712	34.002	0	-18.851	-1.084	0	502.671

De belangrijkste activeringen in 2023 betreffen :

- Nieuwbouw De Parkschool en IBN-I Sina (€ 7,6 miljoen),
- Sporthal Middachtensingel (€ 7,7 miljoen),
- Schuytgraaf portocabins (€ 6,6 miljoen),
- Daltonschool Confetti (€ 5,0 miljoen),
- Kindcentrum Vredenburg, waaronder de basisscholen KBS De Ommelander (€ 3,8 miljoen) en OBS Da Vinci Arnhem (€ 3,6 miljoen).

De belangrijkste onderhanden activa naar de stand van 31-12-2023 betreffen vooral lopende investeringen in het onderwijs (€ 8,5 miljoen) en in cultuur en sport (€ 4,9 miljoen).

Investerings economisch nut met heffing

Verlooptstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2022	Verloop					31-12-2023	
		Her-rubr.	Investeren	Desinvesten	Afschrijving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardevermindering	
<i>Bedragen x € 1.000</i>								
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	161.596	0	8.554	0	-5.694	0	0	164.455
Overige materiële vaste activa	5.272	0	0	0	-1.126	0	0	4.146
Totaal	166.868	0	8.554	0	-6.820	0	0	168.602

De belangrijkste activeringen in 2023 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (in totaal € 8,6 miljoen inclusief reeds onderhanden activa vanuit de beginbalans).

Investerings met een maatschappelijk nut

Verlooptstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2022	Verloop					31-12-2023	
		Her-rubr.	Investeren	Desinvesten	Afschrijving	Bijdragen en subsidies		
<i>Bedragen x € 1.000</i>								
Maatschappelijk nut vóór 2017								
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	42.577	0	0	0	-2.680	0		39.897
Maatschappelijk nut na 2017								
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	42.484	0	13.874	0	-1.670	0		54.688
Totaal	85.061	0	13.874	0	-4.350	0		94.585

De materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels hiervoor zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren.

De belangrijkste activeringen in 2023 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur en bewegwijzering (€ 8,4 miljoen),
- Openbare verlichting (€ 2,6 miljoen),
- Bomenplan (€ 1,0 miljoen),
- Kunstwerken (€ 0,7 miljoen).

In erfpacht

Omschrijving	31-12-2022	Verloop						31-12-2023
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
<i>Bedragen x € 1.000</i>								
in erfpacht uitgegeven gronden	15.021	0	0	0	0	0	0	15.021
Totaal	15.021	0	0	0	0	0	0	15.021

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2022	Verloop			31-12-2023
		Herrubricering	Verhoging	Aflossing	
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	0	0	0	4.742
Kapitaalverstrekkingen	4.742	0	0	0	4.742
Leningen aan woningbouwcorporaties	8	0	0	-1	7
Leningen aan deelnemingen	0	7.696	0	-1.185	6.511
Leningen	8	7.696	0	-1.186	6.518
Overige langlopende leningen	38.661	-7.696	2.364	-7.412	25.917
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	5.928	0	0	0	5.928
Totaal	49.339	0	2.364	-8.598	43.105

Binnen de Financiële vaste activa is vanuit de post Overige langlopende leningen een bedrag van € 7,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Leningen aan deelnemingen. Het betreft de verstrekte lening aan de deelneming Sportbedrijf Arnhem B.V. die we met ingang van 2023 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

De totale rentebaten voor het jaar 2023 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 0,7 miljoen (2022: € 0,9 miljoen).

Specificatie kapitaalverstrekkingen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	1
Totaal	4.742	4.742

Specificatie leningen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Leningen aan woningbouwcorporaties: Woningstichting Omnia	7	8
Leningen aan deelnemingen Sportbedrijf Arnhem B.V.	6.511	0
Totaal	6.518	8

Specificatie overige leningen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	9.285	8.970
Stichting MSA	3.407	4.315
OK 72	2.014	2.014
Moscowa	1.654	1.806
Stichting Oostpool	1.431	1.527
Stichting Eusebius	1.223	1.293
Kunstbedrijf	681	1.092
Focus	509	576
Kredietbank Nederland	500	500
Luxor	347	416
Rozet	244	323
Zwembad Klarenbeek	236	274
Overige instellingen	677	823
Sportbedrijf Arnhem B.V.	0	7.696
Stichting DrieGasthuizenGroep	0	1.298
Gelderse Hogeschool	0	1.280
Leenbijstand BUIG	4.881	5.665
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.172	-1.209
Totaal	25.917	38.659

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Nog te ontvangen erfpacht canon	5.928	5.928
Totaal	5.928	5.928

Vorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	17.493	25.405
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	17.819	25.731

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Grondexploitatieprojecten	87.660	95.457
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-66.438	-65.252
Overig onderhanden werk	-3.729	-4.800
Voorzieningen verliezen overig onderhanden werk	0	0
Totaal	17.493	25.405

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2022	Verloop				31-12-2023
		Herrubr.	Kosten	Opbrengsten	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	95.457	712	14.464	-20.049	0	87.660
Overig onderhanden werk	-4.800	0	-603	1.676	0	-3.729
Totaal	90.657	712	13.860	-18.373	0	83.931

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving							
31-12-2022		Verloop				31-12-2023	
		Herrubr.	Winst-neming	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000							
Schuytgraaf	27.319	0	2.220	7.336	-20.323	0	16.552
Arnhem Centraal	56.672	0	0	808	0	0	57.480
Koningspley	1.990	0	0	75	-12	0	2.053
Presikhaaf	5.921	0	0	469	-65	0	6.324
De Hobbit	24	0	0	2	0	0	26
De Maten	6.177	0	0	235	-671	0	5.740
Saksen Weimar	15	0	0	0	0	0	15
Centrum Zuid	843	0	590	251	-8	0	1.676
Oostelijk Centrum Gebied	887	0	0	580	-216	0	1.251
Zuidelijke binnenstad fase 1	-5.640	0	0	1.662	-300	0	-4.278
ZB Coehoorn Noord	1.232	0	420	568	-3.106	0	-886
Kronenburg	0	0	0	2.370	1.463	0	907
Laarkwartier Station Zuid	0	712	0	100	-40	0	772
Overige	18	0	0	7	0	0	26
Totaal	95.457	712	3.230	14.464	-23.278	0	87.660

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2022		Verloop		31-12-2023	
		Herrubr	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
Arnhem Centraal	893	-1.717	699	-26	0	-151
Malburgen	-5.691	-297	238	0	0	-5.750
Zuidelijke binnenstad	115	-115	0	0	0	0
Presikhaaf	166	-213	-473	576	0	55
Korenkwartier	-1.415	1.415	0	0	0	0
Overig	1.132	927	-1.067	1.125	0	2.117
Totaal	-4.801	0	-603	1.675	0	-3.729

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd. Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
<i>Bedragen x € 1.000.000</i>			
Verwervingen	206	3	209
Civiele kosten	163	39	202
Overige kosten	77	7	84
Plankosten en VTU	148	13	161
Totaal kosten	594	62	656
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	396	72	468
Overige opbrengsten	111	4	115
Subsidies / bijdragen	47	11	58
Totaal opbrengsten	554	87	641
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	48	5	53
Voorziening Grondbedrijf			66
Resultaat (op eindwaarde)			62
Resultaat op contante waarde per 31-12-2023			65

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	326	326

Verklaring saldo gereed product en handelsgoederen

Omschrijving					
31-12-2022		Verloop		31-12-2023	
		Herrubr.	Aankopen	Verkopen	
Bedragen x € 1.000					
Bovenleiding materiaal Trolley	326	0	0	0	326
Totaal	326	0	0	0	326

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Vorderingen op openbare lichamen	1.781	1.715
Rekening-courantverhouding met het Rijk	110.444	35.590
Overige vorderingen	19.443	19.149
Totaal	131.668	56.454

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Debiteuren publiekrechtelijk	1.781	1.715
Totaal	1.781	1.715

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	110.444	35.590
Totaal	110.444	35.590

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	4.386	4.362
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-418	-411
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	8.555	9.678
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-3.956	-4.392
Debiteuren privaatrechtelijk	9.479	8.959
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-333	-343
Overige vorderingen	1.729	1.296
Totaal	19.442	19.149

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Banksaldi	318	466
Kassaldi	83	69
Totaal	401	535

Gemiddeld saldo banken per kwartaal

Kwartaal	Drempelbedrag 2023	Realisatie 2023	Over- / onderschijding 2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
1e kwartaal	10.675	9.978	-697
2e kwartaal	10.675	10.257	-418
3e kwartaal	10.675	10.332	-343
4e kwartaal	10.675	10.358	-317

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkering met een specifiek bestedingsdoel	12.361	12.201
Vooruitbetaalde bedragen	5.553	4.759
Nog te ontvangen bedragen	10.020	19.526
BCF	46.035	35.183
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	1.392	992
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	63.000	60.460
Totaal	75.361	72.661

Verloopstaat overige nog te ontvangen bedragen

Verloopstaat Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.

Omschrijving	31-12-2022	Verloop		31-12-2023
		Toevoegingen	Verminderen	
Bedragen x € 1.000				
Vooruitbetaalde bedragen	4.759	142.292	-141.498	5.553
Nog te ontvangen bedragen	19.526	9.965	-19.471	10.020
BCF	35.183	10.949	-97	46.035
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	992	400		1.392
Totaal	60.460	163.606	-161.066	63.000

Verloopstaat Europese en Nederlandse overheidslichamen

Verloopoverzicht de van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkering met een specifiek bestedingsdoel.

Ontstaan door vermindering op rekening met een specifiek bestemmingsdoel:				
Omschrijving	31-12-2022	Verloop		31-12-2023
		Toevoegingen	Verminder- ingen	
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Europese overheidslichamen	147		-147	0
Het Rijk	10.220	11.759	-10.235	11.744
Overige Nederlandse overheidslichamen	1.834	4	-1.221	617
Totaal	12.201	11.763	-11.603	12.361

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Algemene reserve	44.267	58.096
Bestemmingsreserves	215.186	194.416
Gerealiseerd resultaat boekjaar	34.004	23.866
Totaal	293.457	276.378
Mutatie t.o.v. vorige jaar	17.079	0
Solvabiliteit	27,62%	28,46%

Verloopstaat eigen vermogen

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmings reserves	Totaal
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
Saldo 31-12-2022	58.096	194.414	252.510
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	23.866	0	23.866
Saldo 01-01-2023	81.962	194.414	276.376
Gerealiseerde toevoegingen	30	124.200	124.229
Gerealiseerde onttrekkingen	-37.725	-103.428	-141.153
Saldo 31-12-2023	44.267	215.185	259.452
Gerealiseerd resultaat boekjaar	34.004	0	34.004
Saldo 01-01-2024	78.271	215.185	293.457

Bestemmingsreserves (BR)

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	BR Arnhem Oost
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van uitvoeringsplannen in het kader van de Arnhem-Oost aanpak.
Naam	BR Bedrijfsvoering
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.

Naam	BR Bereikbaarheid
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.
Naam	BR Beschermde en Weerbaar
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.
Naam	BR Buitengewoon Beter
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.
Naam	BR Burgerberaden
Doel	Het burgerberaad is een groep willekeurig gelote burgers die de gemeente adviseert. Loting zorgt voor een representatieve vertegenwoordiging van inwoners. Voor het organiseren van een aantal burgerberaden gedurende de raadsperiode 2022-2026 is € 600.000 aan deze BR toegevoegd.
Naam	BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.
Naam	BR Burgerparticipatie
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)
Naam	BR Cultureel Vastgoed
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.
Naam	BR Duurzaam Arnhem
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.
Naam	BR Duurzaamheidsleningen
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.
Naam	BR Energiearmoedefonds
Doel	Deze reserve dient om Arnhemmers die de energierekening niet kunnen betalen inkomensondersteuning te verlenen, in de vorm van een wintertoeslag.
Naam	BR Evenementen
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	BR Fractie-ondersteuning
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.
Naam	BR Gebiedsontwikkeling Kronenburg
Doel	Dekking bieden voor de kosten van de gebiedsontwikkeling Kronenburg, en wel voor de volgende onderdelen van deze gebiedsontwikkeling: - Investerings in de openbare ruimte: dekkingsmiddelen hiervoor kunnen na afronding van onderdelen van het project aan deze bestemmingsreserve worden onttrokken. Wanneer de gemaakte kosten dienen te worden geactiveerd, zullen de dekkingsmiddelen worden toegevoegd aan de BR Kapitaallasten, ter dekking van de kapitaallasten; - Grondexploitaties: hiervan worden resultaten (tekorten dan wel tussentijdse winstnemingen) verrekend met deze bestemmingsreserve; - Anterieure overeenkomsten ten aanzien van grondexploitaties van derden: eventuele dekkingsresultaten worden ook met deze bestemmingsreserve verrekend.
Naam	BR Groenfonds
Doel	Deze egaliseringsreserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantingsplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.
Naam	BR Grondexploitatie
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.
Naam	BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte
Doel	Deze egaliseringsreserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstanties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.
Naam	BR Huisvesting bijz. doelgroepen
Doel	Dekking bieden voor het opstellen en uitvoeren van projecten om het aantal passende en betaalbare woningen voor bijzondere doelgroepen uit te breiden.
Naam	BR Inburgering, integratie en asiel
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.
Naam	BR Jeugdfonds
Doel	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost gezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.
Naam	BR Kapitaallasten
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	BR Klimaat en Energie
Doel	De BR klimaat en energie is een egaliseringsreserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.
Naam	BR Klimaatadaptatiefonds
Doel	Deze reserve kan worden ingezet als dekking voor maatregelen voor klimaatadaptatie zoals het verminderen van verhardingen en het ontstensen van de openbare ruimte.
Naam	BR Omgevingslawaaï
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaaï terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvallswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	BR Onderwijs
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.
Naam	BR Onderzoek Rekenkamer
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	BR Participatie
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.
Naam	BR Plankosten stedelijke ontwikkeling
Doel	Het egaliseren van fluctuaties in het uitgavenpatroon van het budget voor plankosten stedelijke ontwikkeling.
Naam	BR Raad
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	BR Revolverendfonds (Duurzaam)
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.
Naam	BR Risico en beheer Arnhem Centraal
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.
Naam	BR Sociaal Economisch Fonds
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.
Naam	BR Solvabiliteit
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	BR Spoorzone Oost
Doel	Dekking bieden voor de kosten van de gebiedsontwikkeling Spoorzone Oost, en wel voor de volgende onderdelen van deze gebiedsontwikkeling: - Investerings in de openbare ruimte (inclusief groen/park) en mobiliteit (inclusief duurzame bereikbaarheid gebied): dekkingsmiddelen hiervoor kunnen na afronding van onderdelen van het project aan deze bestemmingsreserve worden onttrokken. Wanneer de gemaakte kosten dienen te worden geactiveerd, zullen de dekkingsmiddelen worden toegevoegd aan de BR Kapitaallasten, ter dekking van de kapitaallasten. - Grondexploitaties: hiervan worden resultaten (tekorten dan wel tussentijdse winstnemingen) verrekend met deze bestemmingsreserve. - Anterieure overeenkomsten ten aanzien van grondexploitaties van derden: eventuele dekkingsresultaten worden ook met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	BR Stadsontwikkelfonds
Doel	Deze reserve wordt ingezet om onze ambities ten aanzien van de stedelijke ontwikkeling te kunnen realiseren of als cofinanciering voor middelen van andere overheden. Naast het borgen van de voortgang of versnelling van projecten, zijn deze middelen ook bedoeld voor onder andere het realiseren van meer sociale huurwoningen, maatschappelijke functies of vergroening van de openbare ruimte. Positieve resultaten van het grondbedrijf die vrij beschikbaar zijn nadat de reserves grondexploitatie conform de nota grondbeleid op het vereiste niveau zijn gebracht, worden toegevoegd aan de reserve Stadsontwikkelfonds. Bijdragen van projectontwikkelaars voor de realisatie van bovenwijkse voorzieningen worden ook toegevoegd aan deze reserve.
Naam	BR Startersleningen
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.
Naam	BR Strategische Posities
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.
Naam	BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	BR Transformatie Zorgbudgetten
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.
Naam	BR Vastgoed
Doel	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).
Naam	BR Volkshuisvesting
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in de woonvisie.
Naam	BR Volkshuisvestingsfonds Arnhem Oost
Doel	De doelstelling van het Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost is om aan te sluiten bij de Arnhemse doelen op het gebied van onder andere wonen, klimaat, leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare wijken. Met de aanpak van particuliere woningen en de directe leefomgeving, in samenhang met een brede leefbaarheidsaanpak, wordt bijgedragen aan het realiseren van een betere woon-/leefomgeving, meer kansengelijkheid in Arnhem(-Oost) en aan de CO2-reductiedoelstelling van het programma New energy made in Arnhem 2020-2030. De reserve wordt gevoed door enerzijds subsidie van het Rijk en anderzijds door cofinanciering van de provincie en de gemeente Arnhem. De bestedingen zijn conform het vastgestelde plan van aanpak Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost.
Naam	BR Voorstudies
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.
Naam	BR Wijkfondsen
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Naam	BR Wmo en Jeugdzorg
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.
Naam	BR Zuidelijke Binnenstad
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.

Verloopstaat bestemmingsreserves

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de doelstellingen per reserve en de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:

- Bereikbaarheid;
- Onderwijs;
- Cultureel vastgoed;
- Kapitaallasten.

Prog.	Omschrijving	31-12-2022	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
S00	Onderzoek Rekenkamer	213	0	0	213
S00	Raad	12	0	0	12
S00	Fractie-ondersteuning	21	0	0	21
S00	Burgerberaden	0	600	-82	518
S02	Buitengewoon Beter	1.567	0	-105	1.462
S02	Bereikbaarheid	4.813	12.590	-13.567	3.835
S02	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	7.836	1.686	-3.781	5.741
S03	Sociaal Economisch Fonds	605	1.808	0	2.413
S03	Evenementen	702	485	0	1.187
S04	Onderwijs	25.088	12.338	-8.850	28.576
S05	Cultureel Vastgoed	8.154	2.412	-257	10.309
S12	Groenfonds	534	1.133	-180	1.487
S06	Participatie	39	0	0	39
Div.	Wijkfondsen	129	6	-56	78
S08	Beschermd en Weerbaar	4.006	809	0	4.815
S07	Burgerinitiatieven sociaal Domein	372	0	-106	266
S06	Werk-Investeringsfonds	0	0	0	0
S08	Inburgering, integratie en asiel	3.019	1.217	-806	3.431
S07	WMO en jeugdzorg	25.924	9.830	-6.680	29.074
S07	Transformatie Zorgbudget	976	0	-281	695
S11	Klimaat en energie	1.527	1.420	-25	2.923
S11	Duurzaamheidsleningen	340	0	-15	325
S11	Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680
S11	Duurzaam Arnhem	5.730	0	-1.628	4.102
S11	Omgevingslawaaï	393	0	-163	230
S11	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
S11	Grondexploitatie	19.909	539	-5.600	14.848
S11	Voorstudies	0	0	0	0
S11	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
S11	Zuidelijke Binnenstad	3.405	0	-90	3.315

		Deloitte Accountants B.V. Voor identificatiedoeleinden. Behorend bij controleverklaring d.d. 29 april 2024			
S11	Gebiedsontwikkeling Kronenburg	0	3.042	-1.391	1.651
S12	Volkshuisvesting	1.230	2.190	-874	2.545
S12	Volkshuisvesting Arnhem Oost	6.476	3.293	-2.737	7.032
S12	Stimulering woningbouw	0	0	0	0
S12	Startersleningen	1.657	60	0	1.717
S12	Arnhem Oost	0	6.398	-164	6.234
S12	Klimaatadaptiefonds	0	0	0	0
S01	Vastgoed	2.945	4.500	-3.198	4.247
Div	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	22.533	18.472	-21.890	19.115
S00	Bedrijfsvoering	410	1.174	-197	1.387
S00	Solvabiliteit	19.504	0	-19.504	0
S00	ICT	1	0	0	1
S00	Kapitaallasten	2.813	6.308	-1.349	7.772
Div	Burgerparticipatie	211	0	-30	181
S11	Plankosten stedelijke ontwikkeling	552	471	-49	974
S00	Energiearmoedefonds	8.528	5.000	-8.528	5.000
S07	Jeugdfonds	6.591	0	-658	5.933
	Stadsontwikkelingsfonds	0	13.921	0	13.921
	Klimaatadaptatiefonds	0	12.500	-588	11.912
Totaal Bestemmingsreserves (BR)		194.414	124.199	-103.428	215.184
	Algemene reserve	81.962	30	-37.725	44.267
Totaal Algemene Reserve (AR)		81.962	30	-37.725	44.267
Totaal Reserves (AR en BR)		276.376	124.228	-141.153	259.451

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	31-12-2022	Verloop		31-12-2023
		Toevoegingen	Onttrekkingen	
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Voorzieningen ter egalisering van kosten	1.565	700	-111	2.154
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	9.622	1.018	-456	10.184
Totaal	11.187	1.718	-567	12.338

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	31-12-2022	Verloop		31-12-2023
		Vermeerderingen	Verminderingen	
Bedragen x € 1.000				
Voorzieningen ter egalisering van kosten:				
Rioolheffing	1.565	700	-111	2.154
Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's:				
Pensioen wethouders	7.049	0	-345	6.704
Personele risico's	109	7	-78	38
Kunstbedrijf	117	4	-33	88
Spaarverlof	2.347	1.007	0	3.354
Totaal	11.187	1.718	-567	12.338

Voorziening pensioen wethouders

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's

Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening kunstbedrijf

Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof

Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

De stijging in de voorziening wordt veroorzaakt doordat alle medewerkers sinds 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren kunnen sparen. Deze vakantie-uren verjaren niet. Hiervoor (spaarverlof, maar ook voor het bovenwettelijke verlof) moet een voorziening worden gevormd (op grond van het Besluit Begroten en Verantwoorden), welke naar verwachting de komende jaren zal toenemen.

Voorziening rioolheffing

De voorziening rioolheffing is opgebouwd uit twee componenten:

- Een bedrag van €1,4 miljoen voor toekomstige vervangingsinvesteringen, bedoeld om een forse stijging van kapitaallasten en hiermee een tariefstijging in de toekomst af te vlakken. Voor de vorming van deze voorziening is een spaarelement opgenomen in het tarief van de rioolheffing (BBV artikel 44 lid 1d);
- Een bedrag van € 0,75 miljoen aan 'beklemde middelen van derden'. Bij de jaarrekening 2022 is op grond van BBV artikel 44 lid 2 een voorziening van € miljoen gevormd, omdat de opbrengsten uit rioolheffing in 2022 hoger waren dan de kosten van het product riolering. De middelen uit deze voorziening worden aangewend voor toekomstige kosten van het product riolering die niet gedekt kunnen worden uit de opbrengsten rioolheffing. De rioolheffing was in 2023 niet volledig kostendekkend. Dit tekort op het product riolering van € 0,1 miljoen wordt gedekt uit de voorziening rioolheffing.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd > 1jr

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Obligatieleningen	61.500	61.500
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	245.674	261.625
Buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	65.000	65.000
Openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	130.000	130.000
Onderhandse leningen	440.674	456.625
Waarborgsommen	236	226
Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	2.882	3.055
Totaal	505.292	521.406

De totale rentelast voor het jaar 2023 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 8,3 miljoen (2022: 9,2 miljoen)

Specificatie obligatieleningen

Omschrijving	31-12-2022	Verloop		31-12-2023
		Vermeerderingen	Aflossingen	
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Wallich & Matthes	25.000	0	0	25.000
AFS	36.500	0	0	36.500
Totaal	61.500	0	0	61.500

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2022	Verloop		31-12-2023
		Vermeerderingen	Aflossingen	
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
BNG	214.974	30.000	-15.790	229.184
Nederlandse Waterschapsbank	46.511	0	-30.049	16.462
SVn	140	0	-112	28
Totaal	261.625	30.000	-45.951	245.674

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren

Omschrijving	31-12-2022	Verloop		31-12-2023
		Vermeerderingen	Aflossingen	
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Deutsche Bank	65.000	0	0	65.000
Totaal	65.000	0	0	65.000

Specificatie onderhandse openbare lichamen als bedoeld in art 1

Specifieke onderdelen Openbare lichamen als bedoeld in art. 2				
Omschrijving	31-12-2022	Verloop		31-12-2023
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Provincie Noord-Brabant	120.000	0	0	120.000
Provincie Limburg	10.000	0	0	10.000
Totaal	130.000	0	0	130.000

Specificatie vooruitontvangen bedragen > 1 jr

Toekomstige Vooruitontvangen bedragen - 2)				
Omschrijving	31-12-2022	Verloop		31-12-2023
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.752	0	-92	2.660
Obligo's aan het rijk	303	0	-81	222
Totaal	3.055	0	-173	2.882

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd < 1jr

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	0	0
Banksaldi (schuld)	257	257
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	10.880	9.268
Schulden aan derden	17.691	2.537
Overige schulden	28.572	11.805
Totaal	28.828	12.062

Specificatie banksaldi

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	257	257

Specificatie schulden aan publiekrechtelijke lichamen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	3.787	3.401
Loonheffing salarissen	6.489	5.741
Vennootschapsbelasting	604	126
Totaal	10.880	9.268

Specificatie schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Privaatrechtelijke crediteuren	17.303	1.387
Diverse schulden	388	1.150
Totaal	17.691	2.537

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	5.342	21.126
Verplichtingen	32.659	53.798
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Europese overheidslichamen	529	123
Het Rijk	178.818	74.653
Overige Nederlandse overheidslichamen	4.078	457
Totaal	221.426	150.157

Specificatie overige vooruitontvangen bedragen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.295	4.422
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	0	14.306
Overige vooruitontvangen bedragen	1.047	2.398
Totaal	5.342	21.126

Specificatie verplichtingen

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume).

Totaal	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Nog te betalen zorgkosten	1.724	13.483
Rente leningen	5.458	5.634
Nog te betalen aan De Connectie	964	3.115
BTW verplichtingen	905	854
Nog te betalen subsidies	1.083	6.217
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	387	122
Diversen	22.138	24.373
Totaal	32.659	53.798

Verloopoverzicht van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2022	Verloop		31-12-2023
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
Europese overheidslichamen	123	529	-123	529
Het Rijk	74.653	126.465	-22.300	178.818
Overige Nederlandse overheidslichamen	457	4.423	-802	4.078
Totaal	75.233	131.417	-23.225	183.425

Verloopoverzicht van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen per uitkering

Linkerling

Omschrijving	31-12-2022	Verloop		31-12-2023
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
SISA 85	1.800	0	0	1.800
SISA A17	1.000	2.478	1.731	1.747
SISA B2	1.020	2.716	0	3.736
SISA C100	0	1.803	464	1.339
SISA C105	0	1.988	0	1.988
SISA C106	0	54.459	10.440	44.019
SISA C109	0	23.889	0	23.889
SISA C30	6.077	0	149	5.928
SISA C31	1.574	0	158	1.416
SISA C32	3.600	0	210	3.390
SISA C47	25.145	0	966	24.179
SISA C55	4.747	4.226	3.536	5.437
SISA C56	237	0	0	237
SISA C9	7.487	4.044	4.236	7.295
SISA C94	0	2.348	467	1.881
SISA D10	340	2.085	1.990	435
SISA D11	163	0	45	118
SISA D12	316	1.033	968	381
SISA D21	310	0	310	0
SISA D8	1.037	7.473	7.504	1.006
SISA E104	0	15.969	0	15.969
SISA E20	811	0	0	811
SISA E3	644	173	216	601
SISA E44	838	0	118	720
SISA E50	762	0	62	700
SISA E58	537	0	180	357
SISA F28	0	3.228	1.910	1.318
SISA G10	416	1.737	1.161	992
SISA G4	1.801	0	0	1.801
SISA H10	2.984	0	1.400	1.584
SISA H20	11.576	0	5.120	6.456
SISA H30	0	2.919	2.293	626
SISA H32	0	1.301	759	542
SISA H35	0	3.593	958	2.635
SISA H4	1.730	3.196	4.185	741
SISA H8	151	0	151	0
Overig	579	2.975	1.875	1.679
Totaal	77.682	143.633	53.562	167.753

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	4.393	3.822
Verplichtingen huurovereenkomsten	8.896	9.808
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	65.380	71.942
Totaal toekomstige verplichtingen	78.669	85.572

Specificatie personele verplichtingen

Specificatie personele verplichtingen				
Omschrijving	31-12-2023		31-12-2022	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	€	uren	€
Verloftegoeden personeel	85	4.370	85	3.822
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		23		0

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2023	31-12-2022
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	3.195	4.138
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	3.096	3.817
Zijpendaalseweg 167	Woonpark Guldenbodem BV	1-8-2023	31-12-2025	616	0
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2029	527	126
Mr. E.N. van Kleffenstraat 12	Project De Wing	1-4-2021	31-3-2026	343	452
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	269	345
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2028	197	222
Olympus 11/Zeegsingel 2	Stichting Quadraam	1-1-1997	31-12-2026	170	233
Nieuwe Kade 25	Vink/ Pan y Mas	1-12-2023	30-11-2025	80	0
Drielsedijk 17	A.S.V. Zuid Arnhem	1-1-2023	31-12-2027	72	0
Croydonplein 384-386	St. Woonzorg Nederland	1-1-2022	31-10-2026	67	87
Middelgraafaan 8	A.E. Siebbeles	1-10-2021	30-9-2026	47	61
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	41	67
Akkerwindestraat 1	St. Bewonersbedrijf Malburgen BV Exploitatiemaatschappij	9-1-2023	onbepaald	40	0
Batavierenweg 25	Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	25
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	Uitvoeringsinstituut	1-5-2022	31-3-2024	18	132
Steenstraat 66	I.H.S. Jacobs-Velthuizen	1-1-2022	31-12-2024	14	29
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2024	14	12
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	10
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2024	10	9
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	8	8
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	8	8
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	7	6
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	6	6
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	6	5
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	6	5
De Wiltstraat 6	Stichting Rijnstad	1-6-2020	31-12-2024	4	4
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	31-7-2023	0	1
Totaal				8.896	9.808

Specificatie toekomstige verplichtingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2023	31-12-2022
Bedragen x € 1.000					
PreZero Nederland Holding BV	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	juli-27	36.300	34.650
Attero BV	Afvalverwerking	januari-20	december-24	6.200	10.500
Tonny van Elferen Groen-, Grond- & Infratechniek BV	Wegenbouw	januari-23	december-26	8.000	10.000
Cruise Commerce BV	Huur cruiseschepen tbv opvang	december-23	december-24	7.083	0
Dostal Wegenbouw BV	Wegenbouw	juli-20	december-26	4.250	5.425
P1 Holding BV	Parkeergarages en straatparkeren	januari-17	december-24	3.547	6.062
Van der Horst Bouw en Onderhoud BV	Sporthal Middachtensingel	juni-22	augustus-23	0	5.305
Totaal				65.380	71.942

Garantiestellingen

Garantiestellingen	31-12-2023	31-12-2022
Bedragen x € 1.000		
Geborgde geldleningen sociale woningbouw	1.018.937	937.015
Garanties uit borgstellingen	26.925	27.289
Totaal garantiestellingen	1.045.862	964.304

Specificatie garantiebedragen geldleningen

Instelling	Datum collegebesluit	31-12-2023	31-12-2022
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	15-6-2021	1.018.937	937.015
Totaal		1.018.937	937.015

Naast bovengenoemde geborgde geldleningen sociale woningbouw staat de gemeente garant voor hypothecaire leningen en leningen voor woningverbeteringen. Sinds de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming geven de banken geen informatie meer aan de gemeente over de omvang. Het risico voor de gemeente hier is effectief beperkt door de grote stijging van de woningprijzen.

Specificatie garantiebedragen uit borgstellingen

Instelling	Datum collegebesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2023	31-12-2022
Bedragen x € 1.000					
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	11.500	12.000
Sportbedrijf Arnhem	7-11-2017	10.052	100	1.013	1.514
HCM Arnhem	14-5-2019	935	73	811	839
TV Schuytgraaf	9-5-2023	831	70	581	0
St. Sportpark Molenbeke	26-5-2020	500	50	200	217
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	43	47
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	33	40
St. Sportpark de Hoogkamp	11-8-2011	195	50	20	23
K.V. Oost-Arnhem	12-4-2018	60	50	18	20
Sport		27.953		14.720	14.700
Zeven B.V.	5-12-2015	75	100	75	75

Koningswerkplaats / Omlab	5-12-2015	70	100	70	70
Okimono Housing B.V.	5-12-2015	45	100	45	45
Spijkers en Spijkers B.V.	5-12-2015	75	100	0	50
Cultuur		265		190	240
Dierentehuis	15-11-2022	4.400	48,2*	0*	0*
St. Quadraam	23-5-2017	13.350	100	12.015	12.349
Overig		17.750		12.015	12.349
Totaal		18.005		26.925	12.471

* Betreft een garantiefaciliteit voor als een lening wordt afgesloten, daarvan is op betreffende peildatum nog geen sprake geweest. De gemeente Arnhem staat voor 48,2% garant, de andere betrokken gemeenten voor het resterende deel.

Overige Niet uit balans blijvende verplichtingen

Niet van toepassing

Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum hebben zich geen voor de jaarrekening 2023 relevante gebeurtenissen voorgedaan.

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Overzicht baten en lasten per programma

Omschrijving		Begroot 2023 Prim			Begroot 2023 Def			Rekening 2023			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Lasten/baten											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financiën	100,5	559,4	458,8	100,6	581,6	481,1	108,0	604,4	496,4	15,4
S01	Veiligheid	22,2	2,3	-19,9	27,3	6,2	-21,0	25,6	5,1	-20,5	0,5
S02	Bereikbaarheid	29,7	9,5	-20,2	30,5	9,5	-20,9	28,3	9,6	-18,7	2,3
S03	Economie	9,4	1,2	-8,2	10,5	2,0	-8,5	8,3	2,6	-5,6	2,9
S04	Onderwijs	24,6	2,4	-22,2	25,9	4,3	-21,7	23,4	4,0	-19,4	2,2
S05	Cultuur	38,8	7,5	-31,2	43,7	10,5	-33,2	41,4	10,0	-31,5	1,7
S06	Participatie en armoedebestrijding	164,8	114,5	-50,3	164,7	110,6	-54,2	176,6	125,9	-50,7	3,4
S07	Zorg	64,4	2,9	-61,5	66,1	2,7	-63,4	90,1	12,6	-77,5	-14,1
S08	Welzijn en inclusie	27,6	1,8	-25,8	53,6	23,5	-30,2	51,1	24,0	-27,1	3,1
S09	Gezondheid en sport	24,7	3,4	-21,3	30,3	8,7	-21,7	27,9	7,6	-20,3	1,4
S10	Klimaat, energie en milieu	5,7	1,0	-4,6	18,5	12,4	-6,1	12,0	8,0	-4,1	2,0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	51,7	45,3	-6,3	59,3	52,5	-6,8	44,2	41,1	-3,1	3,7
S12	Wonen en leefomgeving	52,5	42,2	-10,3	49,5	43,0	-6,5	47,0	46,6	-0,4	6,1
Totaal Stedelijke programma's		616,5	793,5	177,0	680,5	867,4	186,9	684,0	901,5	217,5	30,6
WIJK	Wijk	219,7	26,3	-193,4	235,8	28,2	-207,7	231,3	30,9	-200,5	7,2
Totaal Wijk programma's		219,7	26,3	-193,4	235,8	28,2	-207,7	231,3	30,9	-200,5	7,2
Totaal Lasten/baten		836,1	819,8	-16,4	916,3	895,6	-20,7	915,3	932,4	17,1	37,8
Toevoegingen/onttrekkingen aan reserve											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financiën	3,9	56,6	52,7	3,0	58,6	55,6	4,9	58,6	53,7	-2,0
S01	Veiligheid	0,1	0,4	0,3	0,9	1,1	0,3	0,9	1,1	0,2	0,0
S02	Bereikbaarheid	13,7	14,8	1,1	15,2	15,8	0,6	16,1	15,4	-0,7	-1,3
S03	Economie	0,1	0,0	-0,1	1,1	0,0	-1,1	3,3	0,0	-3,2	-2,2
S04	Onderwijs	8,5	7,9	-0,6	10,2	8,0	-2,2	12,7	9,1	-3,6	-1,4
S05	Cultuur	3,2	0,8	-2,4	4,9	4,1	-0,7	5,5	3,8	-1,7	-0,9
S06	Participatie en armoedebestrijding	0,6	0,0	-0,6	3,5	4,4	0,9	3,7	4,3	0,6	-0,3
S07	Zorg	1,1	0,1	-1,0	5,8	7,5	1,6	9,8	7,5	-2,4	-4,0
S08	Welzijn en inclusie	1,1	0,2	-0,9	4,4	3,7	-0,7	6,3	4,8	-1,5	-0,8
S09	Gezondheid en sport	0,4	0,6	0,1	1,1	1,1	0,0	1,2	1,1	-0,1	-0,1
S10	Klimaat, energie en milieu	10,0	0,0	-10,0	0,9	1,1	0,2	5,2	4,1	-1,1	-1,4
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	10,0	5,8	-4,2	15,8	11,8	-3,9	20,3	12,9	-7,5	-3,5
S12	Wonen en leefomgeving	16,1	3,6	-12,5	21,5	5,9	-15,6	23,3	5,2	-18,1	-2,5
Totaal Stedelijke programma's		68,8	90,9	22,1	88,1	123,2	35,1	113,3	128,0	14,7	-20,4
WIJK	Wijk	6,6	0,9	-5,7	8,3	13,2	4,9	11,0	13,2	2,2	-2,7
Totaal Wijk programma's		6,6	0,9	-5,7	8,3	13,2	4,9	11,0	13,2	2,2	-2,7
Totaal Toevoeg./onttrek. aan reserve		75,4	91,8	16,4	96,4	136,4	40,0	124,2	141,2	16,9	-23,1
Totaal Stad en Wijk		911,5	911,5	0,0	1012,7	1032,0	19,2	1039,5	1073,5	34,0	14,8

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2023 start			Begroot 2023 definitief			Rekening 2023			Afw
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Bedragen x € 1.000.000											
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	0,0	59,4	59,4	0,0	59,1	59,1	0	60,5	60,5	1,4
S00	Algemene uitkeringen	0,0	490,2	490,2	0,0	511,4	511,4	0	532,0	532,0	20,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	1,3	1,3	0	1,2	1,2	-0,1
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1	0	2,0	2,0	0,9
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	7,4	7,4	0,0	8,7	8,7	0	8,7	8,7	0,0
S00	Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	0,0	559,4	559,4	0,0	581,6	581,6	0,0	604,4	604,4	22,8
S00	Gerealiseerde kosten overhead	74,6	0,0	-74,6	77,7	0,0	-77,7	81,3	0,0	-81,3	-3,6
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,1	0,0	-0,1	0,4	0,0	-0,4	-0,3
S00	Overig	25,3	0,0	-25,3	22,8	0,0	-22,8	26,3	0,0	-26,3	-3,5
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		100,5	559,4	458,9	100,6	581,6	481,0	108,0	604,4	496,4	15,4

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Totaal saldo lasten en baten

In 2023 is ten opzichte van de definitieve begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 37,8 miljoen (2022: € 64,6 miljoen). Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 23,1 miljoen (2022: € 40,7 miljoen) meer aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert een voordelig resultaat van € 14,8 miljoen (2022: € 23,8 miljoen nadelig) ten opzichte van de begroting. In de begroting was al rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 19,2 miljoen (2022: 0 miljoen) wat het totale resultaat 2023 brengt op € 34,0 miljoen dat zal worden verrekend met de Algemene Reserve.

Overzicht van baten en lasten

	2023			2022		
	Begroting	Rekening	Afwijking	Begroting	Rekening	Afwijking
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
Middelen						
Saldo lasten en baten	-20.738	17.079	37.817	-12.776	51.823	64.599
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	39.983	16.925	-23.059	12.776	-27.957	-40.733
Gerealiseerd resultaat	19.245	34.004	14.758			23.866

Specificatie voor en nadelen

Specificatie voor- en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

Omschrijving	Begroot 2023 Def			Rekening 2023			Begroting afwijking		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Lasten/baten									
<i>Bedragen x € 1.000.000</i>									
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën	100,6	581,6	481,1	108,0	604,4	496,4	-7,4	22,8	15,4
S01 Veiligheid	27,3	6,2	-21,0	25,6	5,1	-20,5	1,6	-1,1	0,5
S02 Bereikbaarheid	30,5	9,5	-20,9	28,3	9,6	-18,7	2,2	0,1	2,3
S03 Economie	10,5	2,0	-8,5	8,3	2,6	-5,6	2,2	0,6	2,9
S04 Onderwijs	25,9	4,3	-21,7	23,4	4,0	-19,4	2,5	-0,3	2,2
S05 Cultuur	43,7	10,5	-33,2	41,4	10,0	-31,5	2,2	-0,5	1,7
S06 Participatie en armoedebestrijding	164,7	110,6	-54,2	176,6	125,9	-50,7	-11,9	15,3	3,4
S07 Zorg	66,1	2,7	-63,4	90,1	12,6	-77,5	-24,0	9,9	-14,1
S08 Welzijn en inclusie	53,6	23,5	-30,2	51,1	24,0	-27,1	2,5	0,6	3,1
S09 Gezondheid en sport	30,3	8,7	-21,7	27,9	7,6	-20,3	2,5	-1,0	1,4
S10 Klimaat, energie en milieu	18,5	12,4	-6,1	12,0	8,0	-4,1	6,4	-4,4	2,0
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	59,3	52,5	-6,8	44,2	41,1	-3,1	15,1	-11,4	3,7
S12 Wonen en leefomgeving	49,5	43,0	-6,5	47,0	46,6	-0,4	2,5	3,6	6,1
Subtotaal Stedelijke programma's	680,5	867,4	186,9	684,0	901,5	217,5	-3,5	34,1	30,6
WIJK Wijk	235,8	28,2	-207,7	231,3	30,9	-200,5	4,5	2,7	7,2
Subtotaal Wijk programma's	235,8	28,2	-207,7	231,3	30,9	-200,5	4,5	2,7	7,2

Toevoegingen/onttrekkingen

Bedragen x € 1.000.000

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën	3,0	58,6	55,6	4,9	58,6	53,7	-1,9	0,0	2,0
S01 Veiligheid	0,9	1,1	0,3	0,9	1,1	0,2	0,0	0,0	0,0
S02 Bereikbaarheid	15,2	15,8	0,6	16,1	15,4	-0,7	-0,9	0,4	1,3
S03 Economie	1,1	0,0	-1,1	3,3	0,0	-3,2	-2,2	0,0	2,2
S04 Onderwijs	10,2	8,0	-2,2	12,7	9,1	-3,6	-2,5	-1,1	1,4
S05 Cultuur	4,9	4,1	-0,7	5,5	3,8	-1,7	-0,6	0,3	0,9
S06 Participatie en armoedebestrijding	3,5	4,4	0,9	3,7	4,3	0,6	-0,2	0,0	0,3
S07 Zorg	5,8	7,5	1,6	9,8	7,5	-2,4	-4,0	0,0	4,0
S08 Welzijn en inclusie	4,4	3,7	-0,7	6,3	4,8	-1,5	-1,9	-1,1	0,8
S09 Gezondheid en sport	1,1	1,1	0,0	1,2	1,1	-0,1	-0,1	0,0	0,1
S10 Klimaat, energie en milieu	0,9	1,1	0,2	5,2	4,1	-1,1	-4,3	-3,0	1,4
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	15,8	11,8	-3,9	20,3	12,9	-7,5	-4,6	-1,0	3,5
S12 Wonen en leefomgeving	21,5	5,9	-15,6	23,3	5,2	-18,1	-1,8	0,7	2,5
Subtotaal Stedelijke programma's	88,1	123,2	35,1	113,3	128,0	14,7	-25,1	-4,8	20,4
WIJK Wijk	8,3	13,2	4,9	11,0	13,2	2,2	-2,7	0,0	2,7
Subtotaal Wijk programma's	8,3	13,2	4,9	11,0	13,2	2,2	-2,7	0,0	2,7
Totaal	1012,7	1032,0	19,2	1039,5	1073,5	34,0	-26,8	41,5	14,8

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr. Omschrijving	Begroot 2023			Rekening 2023			Begroting		
	definitief						afwijking		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
<i>Bedragen x € 1.000.000</i>									
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:									
S00 Lokale heffingen	0,0	59,1	59,1	0,0	60,5	60,5	0,0	1,4	1,4
S00 Algemene uitkeringen	0,0	511,4	511,4	0,0	532,0	532,0	0,0	20,6	20,6
S00 Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	1,2	1,2	0,0	-0,1	-0,1
S00 Financieringsfunctie	0,0	1,1	1,1	0,0	2,0	2,0	0,0	0,9	0,9
S00 Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	8,7	8,7	0,0	8,7	8,7	0,0	0,0	0,0
S00 Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	0,0	581,6	581,6	0,0	604,4	604,4	0,0	22,8	22,8
S00 Gerealiseerde kosten overhead	77,7	0,0	-77,7	81,3	0,0	-80,8	3,1	0,0	-3,1
S00 Vennootschapsbelasting	0,1	0,0	-0,1	0,4	0,0	-0,4	0,3	0,0	-0,3
S00 Overig	22,8	0,0	-22,8	26,3	0,0	-26,3	3,5	0,0	-3,5
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)	100,6	581,6	481,0	108,0	604,4	496,9	6,9	22,8	15,9

Incidentele baten en lasten

In de Gemeentewet is opgenomen dat de begroting structureel en reëel in evenwicht moet zijn. Met structureel evenwicht wordt bedoeld dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Met reëel evenwicht wordt bedoeld dat de geraamde baten en lasten in de begroting (en meerjarenraming) volledig en realistisch zijn. Ook in de jaarrekening wordt een overzicht van de incidentele baten en lasten getoond, zodat kan worden beoordeeld of er in de realisatie sprake is van een structureel evenwicht.

In onderstaande tabel is de opbouw van het structurele saldo inzichtelijk gemaakt. De in de tabel opgenomen bedragen incidentele baten en lasten sluiten aan op de totalen uit het overzicht incidentele baten en lasten. Alle reservemutaties zijn incidenteel en tellen dus niet mee in het structureel saldo.

Structureel begrotingssaldo	2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Totale baten exclusief reserves	932.369
Totale lasten exclusief reserves	915.786
Saldo voor bestemming	16.584
Onttrekkingen aan reserves	141.648
Toevoegingen aan reserves	124.228
Saldo na bestemming	34.004
Totaal incidentele baten	82.992
Totaal incidentele lasten	102.031
Structureel begrotingssaldo	35.622
Structurele exploitatieruimte	3,8%

Het kengetal structurele exploitatieruimte is een verplicht kengetal vanuit het BBV, en is opgenomen in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen. Hieronder worden de belangrijkste incidentele posten per programma genoemd.

Incidentele baten en lasten

	Baten	Lasten
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën	-1.471	1.777
S01 Veiligheid	-2.967	3.057
S02 Bereikbaarheid	-38	0
S03 Economie	-292	826
S04 Onderwijs	-196	1.600
S05 Cultuur	-1.435	1.143
S06 Participatie en armoedebestrijding	-5.545	37.825
S07 Zorg	-9.330	0
S08 Welzijn en inclusie	-21.284	19.155
S09 Gezondheid en sport	-4.023	2.788
S10 Klimaat, energie en milieu	38	0
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	-36.422	32.859
S12 Wonen en leefomgeving	-25	1.000
Totaal	-82.990	102.031

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd.

	Begroot 2023		Rekening	Afwijking	V / N
Omschrijving	Primitief	Definitief	2023		
Bedragen x € 1.000					
Onvoorzien	272	272	272	0	
Strikt onvermijdbaar	767	767	60	707	V
Totaal	1.039	1.039	332	707	V

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2023 vanaf de vaststelling van de Begroting 2023.

Begr. wijz.nr.	Raadsvergadering	Onderwerp	Exploitatie 2023			Reserves 2023		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoegingen	Onttrekkingen	
Bedragen x € 1.000, positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	9-11-2022	Ontwerp Begroting 2023	-836.147	819.763	-16.384	75.388	-91.772	-
Geamendeerde MJPB 2022-2025			-836.147	819.763	-16.384	75.388	-91.772	-
23-000	Div.	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk Begroting 2023	-36.040	10.337	-25.703	58	-25.761	-
23-001	15-2-2023	Gebiedsexploitatie Kronenburg	-7.963	8.899	936	3.069	-2.133	-
23-002	8-3-2023	Subsidieregeling groenblauwe initiatieven	-1.000	-	-1.000	-	-1.000	-
23-003	14-6-2023	Turap-1 2023	7.623	5.588	13.211	-	-	13.211
23-004	12-7-2023	Aanpassingveld1, 26en27 Schuytgraaf	5	-5	-	-	-	-
23-006	6-12-2023	Kaders besteding Klimaatadaptatiefonds	-1.000	-	-1.000	-	-1.000	-
23-009	27-9-2023	Jongerenvoorziening Schuytgraaf	62	-	62	257	-195	-
23-010	12-4-2023	Verzamelbesluit-1 2023	300	200	500	500	-	-
23-012	8-11-2023	Turap-2 2023	-19.448	10.559	-8.889	-8.299	-6.625	6.035
23-013	20-12-2023	Budgetoverheveling 2023	17.350	-	17.350	17.350	-	-
23-015	20-12-2023	Hoogspanningskabels_VHF_BO 2023	1.500	-	1.500	1.500	-	-
23-016	20-12-2023	Arnhem-Oost_BO 2023	3.100	-	3.100	3.100	-	-
23-020	12-7-2023	Verzamelbesluit-2 2023	-33.378	28.503	-4.875	2.644	-7.519	-
23-030	20-12-2023	Verzamelbesluit-3 2023	-11.283	11.739	456	831	-375	-
Begroot 2022 Definitief			-916.320	895.583	-20.736	96.398	-136.380	19.246

Financiële rechtmatigheid

In het kader van de financiële rechtmatigheid bevat de onderstaande tabel een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve begroting 2023 en de rekening 2023. Over de financiële rechtmatigheid is in de paragraaf bedrijfsvoering op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de gemeenteraad aanvullende informatie opgenomen. In deze paragraaf heeft het college van burgemeester en wethouders ook beschreven welke actie hij onderneemt om de hieronder vermelde nadelige afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Omschrijving		Begroot 2023 Def	Rekening 2023	Afwijking
		Lasten	Lasten	
Lasten/baten				
<i>Bedragen x € 1.000.000</i>				
S00	Bestuur, dienstverlening en financiën	100,6	108,0	-7,4
S01	Veiligheid	27,3	25,6	1,6
S02	Bereikbaarheid	30,5	28,3	2,2
S03	Economie	10,5	8,3	2,2
S04	Onderwijs	25,9	23,4	2,5
S05	Cultuur	43,7	41,4	2,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	164,7	176,6	-11,9
S07	Zorg	66,1	90,1	-24,0
S08	Welzijn en inclusie	53,6	51,1	2,5
S09	Gezondheid en sport	30,3	27,9	2,5
S10	Klimaat, energie en milieu	18,5	12,0	6,4
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	59,3	44,2	15,1
S12	Wonen en leefomgeving	49,5	47,0	2,5
Subtotaal Stedelijke programma's		680,5	684,0	-3,5
WIJK	Wijk	235,8	231,3	4,5
Subtotaal Wijk programma's		235,8	231,3	4,5
Totaal		916,3	915,3	1,0

Wet Normering Topinkomens

Bezoldiging toefunctionarissen

WNT-verantwoording 2023 Gemeente Arnhem

De WNT is van toepassing op Gemeente Arnhem. Het voor Gemeente Arnhem toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000 (het algemeen bezoldigingsmaximum).

1. Bezoldiging toefunctionarissen

1a. Leidinggevende toefunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende toefunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Leidinggevende toefunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende toefunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als toefunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2023		
bedragen x € 1		
	JH de Baas	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	1/1-31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,9259	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	143.750	133.067
Beloningen betaalbaar op termijn	20.893	22.473
Subtotaal	164.643	155.540
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	206.476	223.000

-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.

Bezoldiging	164.643	155.540

Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2022

bedragen x € 1	JH de Baas	J.G.M. Kersten

Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	1/6-31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,8889	1
Dienstbetrekking?	ja	ja

Bezoldiging

Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	77.532	127.042
Beloningen betaalbaar op termijn	11.974	22.026
<i>Subtotaal</i>	<i>89.507</i>	<i>149.067</i>

Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	112.571	216.000

Bezoldiging	89.507	149.067

bedragen x € 1	J.H. de Baas

Functiegegevens	Gemeentesecretaris

Kalenderjaar	2023	2022
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	n.v.t.	1/1-30/5
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	n.v.t.	5
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	n.v.t.	660

Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum

Maximum uurtarief in het kalenderjaar	n.v.t.	€ 206
Maxima op basis van de normbedragen per maand	n.v.t.	108.500
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	n.v.t.	284.016

Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)

Werkelijk uurtarief lager dan het maximum uurtarief?1	n.v.t.	Ja
Bezoldiging in de betreffende periode	n.v.t.	99.000
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12 1	n.v.t.	210.600

-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	0

Bezoldiging	n.v.t.	210.600

Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.

Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Bijlage met het overzicht van de taakvelden

Omschrijving	Begroot 2023 Prim					Begroot 2023 Def					Rekening 2023				
	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Lasten/baten															
<i>Bedragen x € 1.000.000</i>															
T01 Bestuur	6.875	91	0	0	6.784	6.356	91	0	0	6.265	6.331	409	0	0	-5.923
T02 Burgerzaken	6.473	2.013	0	303	4.157	8.702	2.475	0	1.079	5.148	8.985	2.581	0	776	-5.628
T03 Beheer overige gebouwen en gronden	2.301	794	3.000	0	4.507	1.889	722	840	0	2.007	1.643	449	499	0	-1.693
T04 Overhead	76.773	4.106	284	162	72.789	79.832	4.339	918	203	76.208	83.328	3.780	1.559	148	-80.958
T05 Treasury	-1.707	2.436	0	0	-4.143	-1.734	2.436	0	0	-4.170	820	3.278	0	0	2.457
T061 OZB Woningen	3.985	30.636	0	0	-26.651	5.450	30.316	0	0	-24.866	4.420	27.832	0	0	23.412
T062 OZB Niet-Woningen	0	28.706	0	0	-28.706	0	28.706	0	0	-28.706	1.832	32.633	0	0	30.801
T064 Belastingen overig	5	381	0	0	-376	5	381	0	0	-376	-109	384	0	0	493
T07 Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	527	490.209	0	527	-490.209	0	511.792	0	0	-511.792	0	531.904	1.615	0	530.289
T08 Overige baten en lasten	6.118	0	620	55.761	-49.023	1.897	371	647	57.246	-55.074	1.454	999	647	57.549	56.446
T09 Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	600	73	0	0	0	73	373	133	0	0	-240
T11 Crisisbeheersing en brandweer	14.008	1.276	73	47	12.758	14.843	1.415	78	54	13.452	14.842	1.434	78	50	-13.437
T12 Openbare orde en veiligheid	10.746	1.013	0	350	9.383	14.882	4.835	800	1.082	9.766	13.262	3.676	817	1.082	-9.321
T21 Verkeer en vervoer	35.314	616	3.983	6.310	32.370	30.048	621	6.904	6.590	29.741	31.688	1.361	7.375	7.457	-30.246
T22 Parkeren	10.429	18.248	10.562	8.513	-5.770	12.067	18.248	10.560	9.002	-4.622	10.922	20.806	13.253	7.951	4.583
T24 Economische havens en waterwegen	1.013	913	0	0	100	1.101	913	0	0	188	3.065	2.984	0	0	-81
T25 Openbaar vervoer	860	1.314	0	25	-479	1.704	1.314	0	494	-104	1.332	1.307	0	489	464
T31 Economische ontwikkeling	4.770	137	0	0	4.633	6.259	77	750	0	6.932	4.577	129	2.558	0	-7.007
T33 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1.078	44	0	0	1.034	678	44	250	0	884	245	21	250	0	-474
T34 Economische promotie (Arnhem promo)	3.527	1.041	50	0	2.536	3.572	1.885	50	0	1.737	3.450	2.484	485	43	-1.408
T42 Onderwijshuisvesting	22.591	4.204	8.853	8.237	19.003	23.378	4.892	9.893	8.536	19.843	21.897	5.272	12.842	9.397	-20.069
T43 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	19.733	9.992	74	44	9.771	22.285	12.206	795	205	10.668	22.254	12.004	364	300	-10.313
T51 Sportbeleid en activering	19.140	0	0	85	19.056	23.578	3.566	250	197	20.064	22.208	2.905	250	197	-19.356
T52 Sportaccommodaties	4.863	5.008	658	629	-116	4.712	5.658	1.013	634	-565	5.046	5.774	1.088	623	263
T53 Cultuurpresentatie, -prod en -part	21.981	6.645	2.913	612	17.637	25.193	9.532	4.573	2.816	17.418	22.961	8.863	4.573	2.728	-15.943
T54 Musea	5.932	273	0	0	5.660	6.072	273	0	0	5.799	6.585	208	0	0	-6.377
T55 Cultureel erfgoed	1.612	606	291	219	1.078	3.185	656	323	1.338	1.514	2.312	683	897	1.074	-1.452
T56 Media	9.919	0	0	0	9.919	9.983	0	0	0	9.983	10.371	211	0	0	-10.160
T57 Openb groen en (openlucht) recreatie	18.891	737	12.500	2.691	27.963	22.019	1.910	12.950	3.064	29.996	17.789	1.589	14.610	2.044	-28.766
T61 Samenkracht en burgerparticipatie	29.094	18	1.100	216	29.960	51.910	21.316	2.781	1.826	31.548	50.282	24.782	3.130	2.941	-25.689
T62 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	19.922	0	0	0	19.922	24.406	0	0	380	24.026	21.696	1	0	380	-21.315
T63 Inkomensregelingen	150.506	115.018	5.000	0	40.488	157.469	109.338	6.592	11.781	42.942	182.143	123.559	6.643	11.781	-53.446
T64 WSW en beschut werk	33.306	100	0	0	33.206	38.539	622	2.000	3.425	36.492	38.172	758	2.221	3.409	-36.226
T65 Arbeidsparticipatie	20.615	1.026	554	0	20.143	23.217	3.649	1.054	944	19.678	21.945	3.323	1.818	944	-19.495
T66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	12.591	1.339	0	0	11.252	11.858	1.949	0	0	9.909	11.006	2.521	0	0	-8.484

Omschrijving	Begroot 2023 Prim					Begroot 2023 Def					Rekening 2023				
	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Lasten/baten															
<i>Bedragen x € 1.000.000</i>															
T671A Huishoudelijke hulp (WMO)	17.545	0	0	0	17.545	18.438	0	0	730	17.708	17.963	0	0	730	-17.233
T671B Begeleiding (WMO)	18.779	0	0	0	18.779	18.781	0	0	0	18.781	16.909	-32	0	0	-16.941
T671C Dagbesteding (WMO)	1.489	0	0	0	1.489	1.489	0	0	0	1.489	1.441	0	0	0	-1.441
T671D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	4.071	0	0	0	4.071	937	0	4.346	600	4.683	3.337	901	4.346	600	-6.182
T672A Jeugdhulp begeleiding	8.292	0	0	0	8.292	8.292	0	0	0	8.292	12.181	0	0	0	-12.181
T672B Jeugdhulp behandeling	10.565	0	0	0	10.565	10.565	0	0	0	10.565	14.694	0	0	0	-14.694
T672D Jeugdhulp zonder verblijf overig	4.435	0	1.082	81	5.436	8.407	0	82	4.237	4.252	6.768	5.115	4.082	4.237	-1.498
T673A Pleegzorg	0	0	0	0	0	3.196	0	0	300	2.896	3.409	0	0	300	-3.109
T673B Gezinsgericht	20.688	0	0	0	20.688	3.103	0	0	0	3.103	6.110	0	0	0	-6.110
T673C Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	14.661	0	0	800	13.861	10.361	0	0	800	-9.561
T674A Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	10.043	0	0	0	10.043	10.043	0	0	0	10.043	10.724	0	0	0	-10.724
T674B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	260	0	0	0	260	2.732	0	0	0	-2.732
T674C Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	828	0	0	0	828	2.252	1.400	0	0	-852
T681A Beschermd wonen (WMO)	34.882	1.559	0	0	33.323	33.382	641	1.402	0	34.143	32.926	0	1.402	0	-34.328
T681B Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	20.543	757	0	0	19.785	20.064	889	2.313	2.386	19.102	20.586	1.051	3.122	2.364	-20.293
T682A Jeugdbescherming	6.357	0	0	0	6.357	4.098	90	0	0	4.008	3.379	98	0	0	-3.281
T682B Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	1.162	0	0	0	1.162	818	0	0	0	-818
T71 Volksgezondheid	7.995	663	194	212	7.314	9.178	1.466	402	724	7.390	7.908	1.110	402	724	-6.476
T72 Riolering	12.853	17.311	553	859	-4.764	13.313	16.931	144	449	-3.924	12.877	17.328	144	449	4.756
T73 Afval	20.384	22.420	0	0	-2.036	20.654	22.420	0	490	-2.256	20.280	22.942	0	490	3.152
T74 Milieubeheer	9.837	2.684	10.001	248	16.907	22.573	14.059	4.556	4.710	8.360	16.598	10.173	8.283	7.298	-7.410
T75 Begraafplaatsen en crematoria	48	16	0	0	32	48	16	0	0	32	71	35	0	0	-36
T81 Ruimtelijke ordening	4.226	318	10.000	5.600	8.309	3.751	318	11.506	7.149	7.790	2.773	192	11.977	7.155	-7.402
T82 Grondexpt (niet-bedrijventerreinen)	39.741	40.773	0	0	-1.032	47.087	47.862	30	27	-772	32.261	36.195	4.490	1.418	862
T83 Wonen en bouwen	8.983	4.325	3.043	41	7.660	6.585	4.343	7.594	2.882	6.955	6.806	4.825	8.410	3.224	-7.168
Totaal	836.148	819.763	75.388	91.772	0	916.321	895.583	96.397	136.381	-19.245	915.290	932.369	124.228	141.153	34.004

Omschrijving	Begroot 2023 Prim					Begroot 2023 Def					Rekening 2023				
	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Lasten/baten															
<i>Bedragen x € 1.000.000</i>															
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën	100.547	559.387	3.904	56.594	-511.530	100.552	581.630	3.006	58.649	-536.722	107.964	604.400	4.919	58.602	550.118
T01 Bestuur	6.875	91	0	0	6.784	6.356	91	0	0	6.265	6.331	409	0	0	-5.923
T02 Burgerzaken	6.473	2.013	0	303	4.157	8.702	2.475	0	1.079	5.148	8.985	2.581	0	776	-5.628
T03 Beheer overige gebouwen en gronden	2.301	794	3.000	0	4.507	1.889	722	840	0	2.007	1.632	449	499	0	-1.683
T04 Overhead	74.615	4.106	284	162	70.631	77.658	4.323	918	203	74.050	81.279	3.780	1.559	148	-78.910
T05 Treasury	-1.707	2.436	0	0	-4.143	-1.734	2.436	0	0	-4.170	820	3.278	0	0	2.457
T061 OZB Woningen	3.985	30.636	0	0	-26.651	5.450	30.316	0	0	-24.866	4.420	27.832	0	0	23.412
T062 OZB Niet-Woningen	0	28.706	0	0	-28.706	0	28.706	0	0	-28.706	1.832	32.633	0	0	30.801
T064 Belastingen overig	5	381	0	0	-376	5	381	0	0	-376	-109	384	0	0	493
T07 Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	527	490.209	0	527	-490.209	0	511.792	0	0	-511.792	0	531.904	1.615	0	530.289
T08 Overige baten en lasten	6.118	0	620	55.586	-48.848	1.897	371	647	57.246	-55.074	1.454	999	647	57.549	56.446
T09 Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	600	73	0	0	0	73	373	133	0	0	-240
T61 Samenkracht en burgerparticipatie	704	0	0	16	688	205	0	600	121	684	911	21	600	128	-1.362
T74 Milieubeheer	51	17	0	0	34	51	17	0	0	34	34	0	0	0	-34
S01 Veiligheid	22.205	2.289	73	397	19.592	27.283	6.250	878	1.136	20.774	25.644	5.102	896	1.132	-20.305
T11 Crisisbeheersing en brandweer	14.008	1.276	73	47	12.758	14.843	1.415	78	54	13.452	14.835	1.426	78	50	-13.437
T12 Openbare orde en veiligheid	8.197	1.013	0	350	6.834	12.439	4.835	800	1.082	7.323	10.809	3.676	817	1.082	-6.868
S02 Bereikbaarheid	29.718	9.529	13.742	14.848	19.083	30.454	9.534	15.162	15.777	20.305	28.250	9.593	16.101	15.416	-19.343
T21 Verkeer en vervoer	21.639	55	3.983	6.310	19.256	19.984	60	5.404	6.281	19.047	19.912	226	5.705	6.976	-18.415
T22 Parkeren	7.219	8.160	9.760	8.513	306	8.767	8.160	9.758	9.002	1.363	7.007	8.060	10.396	7.951	-1.392
T25 Openbaar vervoer	860	1.314	0	25	-479	1.704	1.314	0	494	-104	1.332	1.307	0	489	464
S03 Economie	9.375	1.222	50	0	8.203	10.509	2.006	1.050	0	9.553	8.266	2.634	3.293	43	-8.881
T31 Economische ontwikkeling	4.770	137	0	0	4.633	6.259	77	750	0	6.932	4.577	129	2.558	0	-7.007
T33 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1.078	44	0	0	1.034	678	44	250	0	884	238	21	250	0	-468
T34 Economische promotie (Arnhem promo)	3.527	1.041	50	0	2.536	3.572	1.885	50	0	1.737	3.450	2.484	485	43	-1.407
S04 Onderwijs	24.592	2.417	8.545	7.913	22.807	25.927	4.263	10.247	8.039	23.872	23.424	3.997	12.726	9.116	-23.036
T42 Onderwijshuisvesting	17.176	564	8.471	7.869	17.214	16.496	674	9.463	7.844	17.441	14.152	944	12.373	8.880	-16.701
T43 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.416	1.853	74	44	5.593	9.430	3.589	784	195	6.431	9.271	3.053	353	236	-6.335
S05 Cultuur	38.750	7.524	3.204	832	33.599	43.675	10.460	4.876	4.127	33.964	41.450	9.959	5.450	3.800	-33.141
T53 Cultuurpresentatie, -prod en -part	21.826	6.645	2.913	612	17.481	25.023	9.532	4.573	2.816	17.248	22.793	8.863	4.573	2.728	-15.775
T54 Musea	5.932	273	0	0	5.660	6.072	273	0	0	5.799	6.585	208	0	0	-6.377
T55 Cultureel erfgoed	1.612	606	291	219	1.078	3.152	656	304	1.311	1.489	2.295	676	878	1.072	-1.424
T56 Media	9.380	0	0	0	9.380	9.428	0	0	0	9.428	9.777	211	0	0	-9.565
S06 Participatie en armoedebestrijding	164.795	114.470	554	0	50.880	164.748	110.593	3.461	4.360	53.257	176.600	125.887	3.708	4.343	-50.077
T63 Inkomensregelingen	128.352	114.369	0	0	13.982	122.635	108.059	407	478	14.506	134.522	123.381	443	478	-11.107
T64 WSW en beschut werk	28.582	100	0	0	28.482	33.338	622	2.000	3.425	31.291	33.739	758	2.221	3.409	-31.793
T65 Arbeidsparticipatie	7.862	0	554	0	8.416	8.775	1.912	1.054	457	7.460	8.338	1.748	1.044	457	-7.178
Totaal Programma S00 t/m S06	389.982	696.838	30.072	80.583	-357.367	403.148	724.735	38.680	92.088	-374.996	411.597	761.571	47.093	92.453	395.334

Omschrijving		Begroot 2023 Prim					Begroot 2023 Def					Rekening 2023				
		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Lasten/baten																
<i>Bedragen x € 1.000.000</i>																
S07	Zorg	64.375	2.898	1.082	81	62.478	66.076	2.680	5.830	7.475	61.750	90.104	12.568	9.830	7.475	-79.891
T61	Samenkracht en burgerparticipatie	5.585	0	0	0	5.585	5.967	0	0	428	5.539	6.977	2.718	0	428	-3.831
T62	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	19.869	0	0	0	19.869	21.458	0	0	380	21.078	19.833	1	0	380	-19.452
T64	WSW en beschut werk	105	0	0	0	105	423	0	0	0	423	289	0	0	0	-289
T66	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.213	1.339	0	0	-126	1.311	1.949	0	0	-638	2.519	2.368	0	0	-151
T671A	Huishoudelijke hulp (WMO)	2.079	0	0	0	2.079	2.242	0	0	730	1.512	11.388	0	0	730	-10.658
T671B	Begeleiding (WMO)	230	0	0	0	230	232	0	0	0	232	-251	-32	0	0	218
T671C	Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-12	0	0	0	12
T671D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	1.809	0	0	0	1.809	1.810	0	4.346	600	5.556	3.191	901	4.346	600	-6.036
T672A	Jeugdhulp begeleiding	327	0	0	0	327	327	0	0	0	327	1.949	0	0	0	-1.949
T672B	Jeugdhulp behandeling	482	0	0	0	482	482	0	0	0	482	1.306	0	0	0	-1.306
T672D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	2.410	0	1.082	81	3.411	2.382	0	82	4.237	-1.773	6.768	5.115	4.082	4.237	-1.498
T673A	Pleegzorg	0	0	0	0	0	1.031	0	0	300	731	1.998	0	0	300	-1.698
T673B	Gezinsgericht	7.367	0	0	0	7.367	1.105	0	0	0	1.105	4.125	0	0	0	-4.125
T673C	Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	4.936	0	0	800	4.136	3.954	0	0	800	-3.154
T674A	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	207	0	0	0	207	207	0	0	0	207	730	0	0	0	-730
T674B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	260	0	0	0	260	914	0	0	0	-914
T674C	Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	295	0	0	0	295	2.219	1.400	0	0	-819
T681A	Beschermde wonen (WMO)	20.597	1.559	0	0	19.038	20.610	641	1.402	0	21.371	20.772	0	1.402	0	-22.174
T682A	Jeugdbescherming	2.094	0	0	0	2.094	815	90	0	0	725	1.363	98	0	0	-1.266
T682B	Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	181	0	0	0	181	73	0	0	0	-73
S08	Welzijn en inclusie	27.579	1.784	1.100	200	26.696	53.645	23.465	4.358	3.707	30.831	51.123	24.048	6.285	4.822	-28.538
T61	Samenkracht en burgerparticipatie	4.592	0	1.100	200	5.492	26.627	20.838	2.045	834	6.999	25.693	21.469	2.389	1.970	-4.642
T62	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	0	0	0	2.895	0	0	0	2.895	1.788	0	0	0	-1.788
T65	Arbeidsparticipatie	2.462	1.026	0	0	1.436	4.069	1.738	0	487	1.844	3.060	1.528	774	487	-1.818
T681B	Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	20.525	757	0	0	19.768	20.054	889	2.313	2.386	19.092	20.583	1.051	3.122	2.364	-20.290
S09	Gezondheid en sport	24.684	3.398	418	553	21.151	30.348	8.673	1.091	1.071	21.695	27.892	7.625	1.166	1.060	-20.373
T51	Sportbeleid en activering	13.720	0	0	85	13.635	18.033	3.566	250	197	14.519	16.663	2.905	250	197	-13.811
T52	Sportaccommodaties	3.476	3.165	351	370	292	3.298	3.637	696	345	12	3.304	3.601	771	335	-139
T71	Volksgezondheid	7.440	216	66	98	7.191	8.969	1.455	145	528	7.131	7.855	1.084	145	528	-6.388
T75	Begraafplaatsen en crematoria	48	16	0	0	32	48	16	0	0	32	71	35	0	0	-36
S10	Klimaat, energie en milieu	5.663	1.032	10.000	40	14.591	18.471	12.366	926	1.136	5.896	12.048	7.985	5.248	4.103	-5.208
T74	Milieubeheer	5.663	1.032	10.000	40	14.591	18.471	12.366	926	1.136	5.896	12.048	7.985	5.248	4.103	-5.208
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	51.668	45.341	10.000	5.807	10.520	59.304	52.493	15.766	11.835	10.742	44.167	41.092	20.317	12.853	-10.539
T74	Milieubeheer	3.762	200	0	207	3.355	3.896	263	3.630	3.574	3.689	4.257	607	3.034	3.195	-3.489
T81	Ruimtelijke ordening	4.226	318	10.000	5.600	8.309	3.751	318	11.406	7.149	7.690	2.773	192	11.877	7.155	-7.302
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	39.741	40.773	0	0	-1.032	47.087	47.862	30	27	-772	32.261	36.195	4.490	1.418	862
T83	Wonen en bouwen	3.938	4.051	0	0	-112	4.570	4.051	700	1.084	135	4.876	4.098	917	1.084	-610

Totaal Programma S07 t/m S11	173.970	54.452	22.600	6.682	135.435	227.843	99.677	27.971	25.224	130.914	225.333	93.317	42.846	30.313	-144.549

Omschrijving		Begroot 2023 Prim					Begroot 2023 Def					Rekening 2023				
		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Lasten/baten																
<i>Bedragen x € 1.000.000</i>																
S12	Wonen en leefomgeving	52.517	42.178	16.097	3.591	22.844	49.491	42.989	21.488	5.893	22.097	47.030	46.602	23.326	5.215	-18.539
T21	Verkeer en vervoer	5.874	527	0	0	5.347	2.059	527	1.500	93	2.940	2.763	1.066	1.600	93	-3.204
T24	Economische havens en waterwegen	1.013	913	0	0	100	1.101	913	0	0	188	3.065	2.984	0	0	-81
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	13.773	733	12.500	2.691	22.849	17.099	1.906	12.950	3.064	25.080	12.860	1.554	14.089	2.044	-23.351
T72	Riolering	12.853	17.311	553	859	-4.764	13.313	16.931	144	449	-3.924	12.877	17.328	144	449	4.756
T73	Afval	13.960	22.420	0	0	-8.460	13.903	22.420	0	490	-9.007	13.535	22.942	0	490	9.897
T83	Wonen en bouwen	5.045	274	3.043	41	7.772	2.015	292	6.894	1.798	6.819	1.930	727	7.493	2.140	-6.557
Totaal Programma S12		52.517	42.178	16.097	3.591	22.844	49.491	42.989	21.488	5.893	22.097	47.030	46.602	23.326	5.215	-18.539
Totaal STAD		616.469	793.468	68.768	90.855	-199.087	680.481	867.401	88.140	123.205	-221.985	683.960	901.490	113.266	127.981	232.245
WIJK	Wijk	112.779	24.413	6.491	803	94.055	127.994	26.757	7.901	12.981	96.157	138.755	29.272	10.606	12.977	-107.111
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	0	0	0	-11
T04	Overhead	2.158	0	0	0	2.158	2.174	16	0	0	2.158	2.049	0	0	0	-2.049
T08	Overige baten en lasten	0	0	0	175	-175	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T11	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	8	0	0	0
T12	Openbare orde en veiligheid	2.550	0	0	0	2.550	2.443	0	0	0	2.443	2.453	0	0	0	-2.453
T21	Verkeer en vervoer	7.802	35	0	0	7.767	8.005	35	0	216	7.754	9.013	69	70	388	-8.626
T22	Parkeren	3.210	10.088	802	0	-6.076	3.301	10.088	802	0	-5.985	3.915	12.747	2.857	0	5.974
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0	-7
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	5.415	3.640	382	368	1.789	6.881	4.218	430	692	2.402	7.745	4.329	469	517	-3.368
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	12.317	8.139	0	0	4.179	12.855	8.618	11	10	4.238	12.982	8.950	11	64	-3.978
T51	Sportbeleid en activering	5.420	0	0	0	5.420	5.545	0	0	0	5.545	5.545	0	0	0	-5.545
T52	Sportaccommodaties	1.387	1.842	307	259	-408	1.415	2.021	318	289	-578	1.742	2.173	318	289	402
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	156	0	0	0	156	170	0	0	0	170	168	0	0	0	-168
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	33	0	19	27	25	18	7	19	2	-28
T56	Media	538	0	0	0	538	555	0	0	0	555	595	0	0	0	-595
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	5.118	4	0	0	5.114	4.920	4	0	0	4.916	4.929	35	521	0	-5.415
T61	Samenkracht en burgerparticipatie	18.212	18	0	0	18.195	19.111	478	136	443	18.326	16.701	575	142	414	-15.854
T62	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	53	0	0	0	53	53	0	0	0	53	76	0	0	0	-76
T63	Inkomensregelingen	22.154	648	5.000	0	26.506	34.834	1.280	6.185	11.303	28.436	47.621	179	6.200	11.303	-42.339
T64	WSW en beschut werk	4.619	0	0	0	4.619	4.778	0	0	0	4.778	4.144	0	0	0	-4.144
T65	Arbeidsparticipatie	10.292	0	0	0	10.292	10.373	0	0	0	10.373	10.547	48	0	0	-10.499
T66	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	11.378	0	0	0	11.378	10.547	0	0	0	10.547	8.486	153	0	0	-8.333
Subtotaal WIJK		112.779	24.413	6.491	803	94.055	127.994	26.757	7.901	12.981	96.157	138.755	29.272	10.606	12.977	-107.111

Omschrijving		Begroot 2023 Prim					Begroot 2023 Def					Rekening 2023				
		Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo	Lasten	Baten	Toev.	Onttr.	Saldo
Lasten/baten																
<i>Bedragen x € 1.000.000</i>																
WIJK	Wijk	106.900	1.882	129	114	105.033	107.846	1.425	357	195	106.583	92.576	1.607	357	195	-91.131
T671A	Huishoudelijke hulp (WMO)	15.466	0	0	0	15.466	16.196	0	0	0	16.196	6.575	0	0	0	-6.575
T671B	Begeleiding (WMO)	18.549	0	0	0	18.549	18.549	0	0	0	18.549	17.159	0	0	0	-17.159
T671C	Dagbesteding (WMO)	1.489	0	0	0	1.489	1.489	0	0	0	1.489	1.453	0	0	0	-1.453
T671D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	2.263	0	0	0	2.263	-873	0	0	0	-873	146	0	0	0	-146
T672A	Jeugdhulp begeleiding	7.964	0	0	0	7.964	7.964	0	0	0	7.964	10.232	0	0	0	-10.232
T672B	Jeugdhulp behandeling	10.083	0	0	0	10.083	10.083	0	0	0	10.083	13.388	0	0	0	-13.388
T672D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	2.025	0	0	0	2.025	6.025	0	0	0	6.025	0	0	0	0	0
T673A	Pleegzorg	0	0	0	0	0	2.165	0	0	0	2.165	1.411	0	0	0	-1.411
T673B	Gezinsgericht	13.320	0	0	0	13.320	1.998	0	0	0	1.998	1.985	0	0	0	-1.985
T673C	Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	9.725	0	0	0	9.725	6.406	0	0	0	-6.406
T674A	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	9.836	0	0	0	9.836	9.836	0	0	0	9.836	9.994	0	0	0	-9.994
T674B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.818	0	0	0	-1.818
T674C	Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	533	0	0	0	533	33	0	0	0	-33
T681A	Beschermd wonen (WMO)	14.285	0	0	0	14.285	12.773	0	0	0	12.773	12.154	0	0	0	-12.154
T681B	Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	18	0	0	0	18	9	0	0	0	9	3	0	0	0	-3
T682A	Jeugdbescherming	4.263	0	0	0	4.263	3.283	0	0	0	3.283	2.015	0	0	0	-2.015
T682B	Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	981	0	0	0	981	745	0	0	0	-745
T71	Volksgezondheid	556	447	128	114	122	208	11	257	195	259	53	26	257	195	-88
T73	Afval	6.425	0	0	0	6.425	6.750	0	0	0	6.750	6.745	0	0	0	-6.745
T74	Milieubeheer	361	1.435	1	1	-1.074	155	1.414	0	0	-1.259	259	1.580	0	0	1.321
T81	Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0	100	0	100	0	0	100	0	-100
Totaal Wijk		106.900	1.882	129	114	105.033	107.846	1.425	357	195	106.583	92.576	1.607	357	195	-91.131
Totaal		836.148	819.763	75.388	91.772	0	916.321	895.583	96.397	136.381	-19.245	915.290	932.369	124.228	141.153	34.004

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
Verstrekkende	Uitkeringssoort	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A14	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2022			Naam hoofdcategorie	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee)	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie
		Gemeenten			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A14R01</i>	<i>Aard controle CI</i> <i>Indicator: A14R02</i>	<i>Aard controle FI</i> <i>Indicator: A14R03</i>	<i>Aard controle FI</i> <i>Indicator: A14R04</i>
					1 Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering, (gewelddadig) extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering naar (gewelddadig) extremisme.	Ja	10	135.750
					2 Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen.	Ja	10	1363.249
					3 Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij het signaleren van mogelijke radicalisering	Ja	10	178.564
					4 Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die direct betrokken zijn bij de lokale integrale aanpak.	Ja	10	113.264
					5 Preventie-activiteiten die de weerbaarheid versterken van specifieke groepen en individuen die mogelijk vatbaar zijn voor radicalisering.	Ja	10	155.000
					6 Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme.	Ja	16.844	1124.749
					7 Eindverantwoording (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
					<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A14R07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A14R08</i>		
					Ja	Ja		

JenY	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GDD) (jaar T)	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GDD)	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GDD)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)
			Aard controle F Indicator: A16/01	Aard controle F Indicator: A16/02	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/03	Aard controle F Indicator: A16/04	Aard controle F Indicator: A16/05	Aard controle F Indicator: A16/06
		Gemeenten	120.340.893			1.860.836	139.820	1492.777
			Totaal bedrag vorderingen (t onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (PNN) (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)		
			Aard controle F Indicator: A16/07	Aard controle F Indicator: A16/08	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/09	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/10		
			12.426	1127.050	122.863.802	134.987.778		
JenY	A17	Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in jaar T (Ja/Nee)	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld		
			Aard controle F Indicator: A17/01	Aard controle n.v.t. Indicator: A17/02	Aard controle n.v.t. Indicator: A17/03	Aard controle n.v.t. Indicator: A17/04		
		Gemeenten	11731.400	11731.400	Nee	project loopt door komende jaren		
JenY	A20	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme 2023-2026 Gemeenten	Beschikingskenmerk	Naam taak/project	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per taak/project (Ja/Nee)	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per taak/project Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden)	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per taak/project Incl. SiSa tussen medeoverheden	
			Aard controle n.v.t. Indicator: A20/01	Aard controle n.v.t. Indicator: A20/02	Aard controle LI Indicator: A20/03	Aard controle F Indicator: A20/04	Aard controle F Indicator: A20/05	
			1 4338177	Analise	Ja	156.400	156.400	
			2 4338177	Signalering	Ja	167.230	167.230	
			3 4338177	Regie	Ja	100	100	
			4 4338177	Guiding & expertise	Ja	146.401	146.401	
			5 4338177	Coördinatie	Ja	147.586	147.586	
			6 4338177	Deskundigheidsbevordering: overige trainingen	Ja	172.321	172.321	
			7 4338177	Gerichte preventie-projecten	Ja	167.433	167.433	
			8 4338177	Generieke preventie-projecten	Ja	17.964	17.964	
			9 4338177	Eenjarige flexibele schil	Ja	147.586	147.586	
			Kopie Beschikingskenmerk	Kopie Naam taak/project	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per taak/project - bij Ja is indicator 09 verplicht	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens activiteitenplan per taak/project	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: A20/06	Aard controle n.v.t. Indicator: A20/07	Aard controle n.v.t. Indicator: A20/08	Aard controle n.v.t. Indicator: A20/09	Aard controle n.v.t. Indicator: A20/10	Aard controle n.v.t. Indicator: A20/11

			1 4338177	Analyse	Nee		Nee	Ja
			2 4338177	Signalering	Nee		Nee	Ja
			3 4338177	Regie	Nee		Nee	Ja
			4 4338177	Guiding & expertise	Nee		Nee	Ja
			5 4338177	Coördinatie	Nee		Nee	Ja
			6 4338177	Deskundigheidsbevordering: overige trainingen	Nee		Nee	Ja
			7 4338177	Gerichte preventie-projecten	Nee		Nee	Ja
			8 4338177	Generieke preventie-projecten	Nee		Nee	Ja
			9 4338177	Eenjarige flexibele schil	Nee		Nee	Ja
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T)	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T)	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T)	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021)	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2101</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2102</i>	<i>Aard controle E2</i> <i>Indicator: E2103</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2104</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2105</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2106</i>
			25 689		100	174	Nee: reeks 1 f Ja: reeks 2	Nee: reeks 1 f Ja: reeks 2
			Wijziging keuze per (2023/2024)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Reeks 1	Reeks 1		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2107</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2108</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2109</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2110</i>		
			N.V.T.	Nee	671.109	1.324.810		
			Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1
			Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)
			Werkelijke kosten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2111</i>	Werkelijke kosten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2112</i>	Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2113</i>	Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2114</i>	Werkelijke kosten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2115</i>	Werkelijke kosten <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2116</i>
			1.936.283	1.364.786	108.708	1.267.249	10	10
			Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2
			Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)
			Keuze normbedragen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2117</i>	Keuze normbedragen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2118</i>	Keuze normbedragen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2119</i>	Keuze normbedragen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2120</i>	Keuze normbedragen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2121</i>	Keuze normbedragen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2122</i>
			Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Totaal	
			Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling	
			Keuze normbedragen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2123</i>	Keuze normbedragen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2124</i>	Keuze normbedragen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2125</i>	Keuze normbedragen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2126</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E2127</i>	
							12.716.100	

BZK	C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls Tranche 1 t/m 5 Gemeenten	Projectnaam/nummer	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee)	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: C.9A01	Aard controle n.v.t. Indicator: C.9A02	Aard controle LI Indicator: C.9A03	Aard controle n.v.t. Indicator: C.9A04	Aard controle n.v.t. Indicator: C.9A05	Aard controle n.v.t. Indicator: C.9A06
			1 Kronenburg / 2021-0000089872	Nee	Ja	0	0	0
			2 Gebiedsontwikkeling Nijmeegseweg	Ja	Ja	0	0	0
			Kopie projectnaam/nummer	Uitvoering w/BI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Opbrengsten (jaar T)	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: C.9A07	Aard controle n.v.t. Indicator: C.9A08	Aard controle FI Indicator: C.9A09	Aard controle FI Indicator: C.9A10	Aard controle FI Indicator: C.9A11	Aard controle FI Indicator: C.9A12
			1 Kronenburg / 2021-0000089872	Nee	13.814.089	14.659.961	1140.949	1140.949
			2 Gebiedsontwikkeling Nijmeegseweg	Ja	1491.336	1491.336	10	10
			Kopie projectnaam/nummer	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Toelichting afwijking(en)	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: C.9A13	Aard controle n.v.t. Indicator: C.9A14	Aard controle n.v.t. Indicator: C.9A15	Aard controle n.v.t. Indicator: C.9A16		
1 Kronenburg / 2021-0000089872	Nee	Vertraging door onderhandelingen met marktpartijen o.a. door sterk gestegen bouwkosten en vertraagde afgifte wnb vergunning door provincie. Ook is het woningbouwprogramma aangepast. In de programmering is het aandeel betaalbare woningen iets afgenomen (minder middenhuur, meer sociale huur, meer betaalbare koop).	Nee					
2 Gebiedsontwikkeling Nijmeegseweg	Ja		Nee					
BZK	C11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen Gemeente Arnhem	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle FI Indicator: C.11A01	Aard controle n.v.t. Indicator: C.11A02	Aard controle n.v.t. Indicator: C.11A03			
			10	1212.450	Nee			

BZK	C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-reedijgemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee)	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten
				Aard controle F Indicator: C.30A01	Aard controle n.v.t. Indicator: C.30A02	Aard controle D2 Indicator: C.30A03	Aard controle D2 Indicator: C.30A04	Aard controle n.v.t. Indicator: C.30A05	Aard controle n.v.t. Indicator: C.30A06
				149.398	149.398	0	93	Ja	een aantal woningen (309 huurwoningen van Volkshuisvesting) in het PAW-gebied wordt momenteel verduurzaamd, daar is ca. 30% van uitgevoerd
				Eindverantwoording (Ja/Nee)					
				Aard controle n.v.t. Indicator: C.30A07					
				Nee					
BZK	C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare	Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
				Aard controle F Indicator: C.31A01	Aard controle n.v.t. Indicator: C.31A02	Aard controle n.v.t. Indicator: C.31A03	Aard controle n.v.t. Indicator: C.31A04	Aard controle n.v.t. Indicator: C.31A05	
				158.366	1403.804	10		Nee	
BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Gemeenten	Beschikkingnummer Naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 december 2023 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
				Aard controle n.v.t. Indicator: C.32A01	Aard controle F Indicator: C.32A02	Aard controle n.v.t. Indicator: C.32A03	Aard controle D2 Indicator: C.32A04	Aard controle n.v.t. Indicator: C.32A05	Aard controle n.v.t. Indicator: C.32A06
				1 SUVIS21-00905013	10	10	Ja		Nee
				2 SUVIS21-01084667	10	10	Ja		Nee
				3 SUVIS21-01084655	10	14.098	Ja		Nee
				4 SUVIS21-00904254	10	10	Ja		Nee
				5 SUVIS21-00903693	1561.523	1561.523	Ja		Ja
				6 SUVIS21-00904515	10	10	Ja		Nee
				7 SUVIS21-00904523	10	10	Ja		Nee
				8 SUVIS21-01058158	10	10	Ja		Nee
				9 SUVIS21-01006240	10	197.724	Ja		Nee
				10 SUVIS21-01038143	10	10	Ja		Nee
				11 SUVIS21-00903705	17.557	17.557	Ja		Ja
				12 SUVIS21-01139208	10	1599	Ja		Nee
				13 SUVIS21-01139674	10	1599	Ja		Nee
				14 SUVIS21-01139689	10	1599	Ja		Nee
				15 SUVIS21-01139767	10	1599	Ja		Nee
				16 SUVIS21-01139776	10	1599	Ja		Nee
				17 SUVIS21-01139781	10	1599	Ja		Nee
				18 SUVIS21-01139943	10	1599	Ja		Nee
				19 SUVIS21-01139966	10	1599	Ja		Nee
				20 SUVIS21-01140037	10	1599	Ja		Nee
				21 SUVIS21-01140053	10	1599	Ja		Nee

		22	SUVIS21-01140124	10		13.255	Ja		Nee
		23	SUVIS21-01140132	10		13.255	Ja		Nee
		24	SUVIS21-01187525	10		1599	Ja		Nee
		25	SUVIS21-01187533	10		1599	Ja		Nee
		26	SUVIS21-01187539	10		1599	Ja		Nee
		27	SUVIS21-01187545	10		1599	Ja		Nee
		28	SUVIS21-01188970	10		1599	Ja		Nee
		29	SUVIS21-01188978	10		1599	Ja		Nee
		30	SUVIS21-01188984	10		1599	Ja		Nee
		31	SUVIS21-03064282	10		10	Ja		Nee
		32	SUVIS21-03064374	10		10	Ja		Nee
		33	SUVIS21-03064362	10		10	Ja		Nee
			Kopie Beschikkingnummer/Naam	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: C.32407	Aard controle D2 Indicator: C.32408	Aard controle n.v.t. Indicator: C.32409				
		1	SUVIS21-00905013	N.v.t.					
		2	SUVIS21-01084667	N.v.t.					
		3	SUVIS21-01084655	N.v.t.					
		4	SUVIS21-00904254	N.v.t.					
		5	SUVIS21-00903693	Ja					
		6	SUVIS21-00904515	N.v.t.					
		7	SUVIS21-00904523	N.v.t.					
		8	SUVIS21-01058158	N.v.t.					
		9	SUVIS21-01006240	N.v.t.					
		10	SUVIS21-01038143	N.v.t.					
		11	SUVIS21-00903705	Nee	Nieuwe IHP en nieuw pand in schooljaar 25-26.				
		12	SUVIS21-01139208	N.v.t.					
		13	SUVIS21-01139674	N.v.t.					
		14	SUVIS21-01139689	N.v.t.					
		15	SUVIS21-01139767	N.v.t.					
		16	SUVIS21-01139776	N.v.t.					
		17	SUVIS21-01139781	N.v.t.					
		18	SUVIS21-01139943	N.v.t.					
		19	SUVIS21-01139966	N.v.t.					
		20	SUVIS21-01140037	N.v.t.					
		21	SUVIS21-01140053	N.v.t.					
		22	SUVIS21-01140124	N.v.t.					
		23	SUVIS21-01140132	N.v.t.					
		24	SUVIS21-01187525	N.v.t.					
		25	SUVIS21-01187533	N.v.t.					
		26	SUVIS21-01187539	N.v.t.					
		27	SUVIS21-01187545	N.v.t.					
		28	SUVIS21-01188970	N.v.t.					
		29	SUVIS21-01188978	N.v.t.					
		30	SUVIS21-01188984	N.v.t.					
		31	SUVIS21-03064282	N.v.t.					
		32	SUVIS21-03064374	N.v.t.					
		33	SUVIS21-03064362	N.v.t.					

BZK	C47	Volkshuisvesting	Deelplannaam	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is in (jaar T)	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is (t/m jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen (inclusief labelstappen) (t/m jaar T)	Besteding (jaar T) - per deelplan	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf 2022
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A06</i>
		Gemeenten	1 Arnhem-Oost	173	183	3	1966.021	11.298.124
			Kopie deelplannaam	Totale opbrengsten (jaar T) per deelplan	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf 2022	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per deelplan		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A10</i>		
			1 Arnhem-Oost	1162.671	1172.671	1531.494		
			Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C47A12</i>				
			Ja	Nee				
BZK	C55	Aanpak energiearmoede	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energieverbruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A06</i>
			3.520	12.799.748	12.975.054	480	1381.784	1391.011
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning -bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energieverbruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A09</i>			
			3.200	1354.189	1572.430			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A12</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A13</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A14</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55A15</i>
			18.621	7.583	0	365	2.328	554

BZK	C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	Beschikkingnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in jaar T	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C56A01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C56A02</i>	<i>Aard controle R Indicator: C56A03</i>	<i>Aard controle R Indicator: C56A04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C56A05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C56A06</i>
		1	FIHA2021-02276361	Uitbreiding w/oonwagencentaties Arnhem	10	187.730	0	0
		2	FIHA2021-02276363	Flewwonen Arnhem	10	10	0	0
			Kopie Projectnaam	Opbrengsten jaar T	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T)	De uitvoering loopt volgens de planning (Ja/Nee)	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C56A07</i>	<i>Aard controle R Indicator: C56A08</i>	<i>Aard controle R Indicator: C56A09</i>	<i>Aard controle R Indicator: C56A10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C56A11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C56A12</i>
		1	Uitbreiding w/oonwagencentaties Arnhem	10	10	Ja	Ja	Ja
		2	Flewwonen Arnhem	10	10	Ja	Nee	Ja
			Eindverantwoording (Ja/Nee)	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet?				
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C56A13</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C56A14</i>				
			Nee	nvt				
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle R Indicator: C62A01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C62A02</i>				
			1959	Nee				
BZK	C85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	Projectnaam	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totaal	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Ontheemden of vergunninghouders per project (t/m jaar T) - betreft	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project - inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per project - inclusief uitvoering door derden	
		Gemeenten	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85A01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85A02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85A03</i>	<i>Aard controle R Indicator: C85A04</i>	<i>Aard controle R Indicator: C85A05</i>	
		1	Flewwoningen Arnhem	0	0	10	10	
			Kopie projectnaam	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85A06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85A07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C85A08</i>			
		1	Flewwoningen Arnhem	Ja	Nee			

BZK	C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Besteding (jaar T)	Bedrag doorgeschoven naar t+1	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is	Aantal gebruikte leermiddelen	
			<i>Aard controle F Indicator: C92A01</i>	<i>Aard controle F Indicator: C92A02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92A03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92A04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92A05</i>	
			156.047	10	5	662	130	
BZK	C94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	Beschikkingnummer	Besteding (jaar T)	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...]	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van 1429.300	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan 14.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de 14.000 van die laatstbedoelde woningen
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C94A01</i>	<i>Aard controle F Indicator: C94A02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C94A03</i>	<i>Aard controle F Indicator: C94A04</i>	<i>Aard controle F Indicator: C94A05</i>	<i>Aard controle F Indicator: C94A06</i>
			1 LA12-00495196	1467.200	320	0	0	10
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle F Indicator: C94A07</i>	<i>Aard controle F Indicator: C94A08</i>	<i>Aard controle F Indicator: C94A09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C94A10</i>		
			1	10	10	1467.200	Nee	
BZK	C100	Regeling kansrijke wijk	Naam stedelijk focusgebied	Naam onderdeel	Besteding (jaar T) per onderdeel	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C100A01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C100A02</i>	<i>Aard controle F Indicator: C100A03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C100A04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C100A05</i>	
			1 Arnhem Oost (kenmerk: 2023-0000732108)	Artikel 3 Organisatie van een uitvoeringsprogramma	1423.367	1423.367	Nee	
			2 Arnhem Oost (kenmerk: 2023-0000732108)	Artikel 4 Integraliteit hoofdthema's	16.285	16.285	Nee	
			3 Arnhem Oost (kenmerk: 2023-0000732108)	Artikel 5 Armoede en schulden	134.412	134.412	Nee	
			4 Arnhem Oost (kenmerk: 2023-0000732108)	Artikel 6 Veerkracht en weerbaarheid	10	10	Nee	
			5 Arnhem Oost (kenmerk: 2023-0000732108)	Artikel 9 Ontwikkeling jonge kinde	10	10	Nee	
			6 Arnhem Oost (kenmerk: 2023-0000732108)	Artikel 9a Gezonde leefomgeving	10	10	Nee	

BZK	C105	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	Projectnummer	Aantal woningen waarvan de bouw is gestart cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken datum van start bouw gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Aantal woningen dat is gerealiseerd cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken datum van oplevering gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Besteding (jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C105A01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C105A02</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: C105A03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C105A04</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: C105A05</i>	<i>Aard controle F Indicator: C105A06</i>
			1 2023-0000036035	0	Ja	0	Ja	10
			Kopie projectnummer	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Toelichting afwijking(en) van datum start bouw, datum van oplevering en/of prijscategorieën woningen	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken aandeel van betaalbare woningen gehaald? (Ja/Nee)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C105A07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C105A08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C105A09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C105A10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C105A11</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: C105A12</i>
			1 2023-0000036035	10	Ja		0	Ja
			Kopie projectnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C105A13</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C105A14</i>				
			1 2023-0000036035	Nee				
BZK	C106	Tijdelijke regeling specifieke uitkering gebiedsbudget	Beschikingsnummer	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C106A01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C106A02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C106A03</i>			
			2023-0000100037	10.439.841	10.439.841			
			Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle D1 Indicator: C106A04</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: C106A05</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: C106A06</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: C106A07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C106A08</i>	
			0	0	0	0	Nee	
			Naam gebiedsmaatregel	Besteding (jaar T) per gebiedsmaatregel	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per gebiedsmaatregel	Gebiedsmaatregel afgerond (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C106A09</i>	<i>Aard controle F Indicator: C106A10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C106A11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C106A12</i>		
			1 Verervingen en verplaatsingen Fresikhaaf	17.851.685	17.851.685	Nee		
			2 Verervingen en verplaatsingen Fijnpark	12.124.306	12.124.306	Nee		
			3 Verervingen Peja en PostNL Fijnpark Noord	1463.850	1463.850	Nee		

BZK	C109	Meerjarig regeling specifieke uitkering herstructurering volkshuisvesting	Plan/projectnaam	Aantal woningen waarvan de herstructurering is gestart (jaar T)	Aantal woningen waarvan de herstructurering is gestart cumulatief (t/m jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen cumulatief (t/m jaar T)	Besteding (jaar T) per project ten laste van rijksmiddelen – zelfstandige uitvoering	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project ten laste van rijksmiddelen – inclusief uitvoering door derden vanaf SiSa 2024
			Aard controle n.v.t. Indicator: C109A01	Aard controle n.v.t. Indicator: C109A02	Aard controle n.v.t. Indicator: C109A03	Aard controle n.v.t. Indicator: C109A04	Aard controle R Indicator: C109A05	Aard controle n.v.t. Indicator: C109A06
			1 Herstructurering Volkshuisvesting	0	0	0	10	10
			Kopie plan/projectnaam	Cofinanciering (jaar T) per project	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per project	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C109A07	Aard controle R Indicator: C109A08	Aard controle n.v.t. Indicator: C109A09	Aard controle n.v.t. Indicator: C109A10	Aard controle n.v.t. Indicator: C109A11	
			1 Herstructurering Volkshuisvesting	10	10	Ja	Nee	
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 153, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en neuterenspeelbalen (conform	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
			Aard controle R Indicator: D8A01	Aard controle R Indicator: D8A02	Aard controle R Indicator: D8A03	Aard controle R Indicator: D8A04	Aard controle R Indicator: D8A05	
			14.807.082	12.187.059	1509.944	10	1.037.272	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D8A06	Aard controle R Indicator: D8A07	Aard controle n.v.t. Indicator: D8A08	Aard controle R Indicator: D8A09		
OCW	D10	Volwasseneneducatie	Verstrekte uitkering (jaar T) (inclusief eventuele prijsbijstelling)	Reservering educatie voorgaand jaar (jaar T-1) [beschikking OCW]	Totaal beschikbare middelen educatie (jaar T)	Besteding (jaar T) van educatie	Reservering besteding van educatie in (jaar T) voor volgend kalenderjaar (jaar T+1)	Onttrekking besteding van educatie in (jaar T) van volgend kalenderjaar (jaar T+1)
			Aard controle R Indicator: D10A01	Aard controle R Indicator: D10A02	Aard controle R Indicator: D10A03	Aard controle R Indicator: D10A04	Bij lagere besteding dan beschikbare middelen Aard controle R Indicator: D10A05	Bij hogere besteding dan beschikbare middelen Aard controle R Indicator: D10A06
			12.085.399	1.339.531	12.424.930	1.989.608	1.435.321	10
OCW	D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	Besteding (jaar T) contact gemeente	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle R Indicator: D11A01	Aard controle n.v.t. Indicator: D11A02	Aard controle n.v.t. Indicator: D11A03			
			144.778	162.136	Nee			

OCV	D12	Regionale meld- en coördinatiefunctie Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle R Indicator: D12A01	Aard controle R Indicator: D12A02	Aard controle n.v.t. Indicator: D12A03			
			1968.663	1316.037	Nee			
OCV	D12A	Regionaal programma voortijdig schoolverlaten Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente	Besteding aan contactschool (jaar T)	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle R Indicator: D12A01	Aard controle R Indicator: D12A02	Aard controle n.v.t. Indicator: D12A03	Aard controle R Indicator: D12A04	Aard controle n.v.t. Indicator: D12A05	
			1371.000	10	1371.000	1746	Nee	
OCV	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
			Aard controle R Indicator: D14A01	Aard controle R Indicator: D14A02	Aard controle R Indicator: D14A03	Aard controle R Indicator: D14A04	Aard controle R Indicator: D14A05	
			1182.063	10	1151.665	110.326	1112.197	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D14A06	Aard controle R Indicator: D14A07	Aard controle n.v.t. Indicator: D14A08	Aard controle R Indicator: D14A09		
			1					
OCV	D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T)	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle R Indicator: D19A01	Aard controle n.v.t. Indicator: D19A02	Aard controle n.v.t. Indicator: D19A03			
			118.583	140.000	Ja			

OCW	D21	Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur	Naam instelling of samenwerkingsverband	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D21N01</i>	<i>Aard controle P Indicator: D21N02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D21N03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D21N04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D21N05</i>	
			1 St Soucypher	135.000	135.000	Nee	Hiphohub	
			2 St Theater aan de Rijn	100.000	100.000	Nee	Een huis voor generatie Y1Z	
			3 St Rozet	75.000	75.000	Nee	Graffiti vrijplaatsen	
			4 St Halfvol Ruimtekoers	8.000	8.000	Nee	Project van A tot Zuid	
			5 Start Club Arnhem	20.000	20.000	Nee	Begrotingssubsidie	
			6 St Schakel025	25.000	25.000	Nee	Jongeren in Raad van Toezicht en	
			7 St ArtEZ Alumni Hub	31.860	31.860	Nee	The HUB	
			8 IPKW Ontwerpstudio's	25.000	25.000	Nee	Coachingsprogramma jonge makers	
OCW	D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle P Indicator: D22N01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D22N02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D22N03</i>			
			1 10	10	Ja			
OCW	D23	Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen	Beschikkingnummerreferentie nummer	Aard van de activiteit besteding (jaar T)	Besteding (jaar T)	Indien van toepassing: bedrag dat wordt meegenomen van 2023 naar 2024.	Aard van de activiteit Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D23N01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D23N02</i>	<i>Aard controle P Indicator: D23N03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D23N04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D23N05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D23N06</i>
			1 SB230131	b) De verruiming van bemande openingstijden	1211.200	10	b) De verruiming van bemande openingstijden	1211.200
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D23N07</i>					
			1 Nee					
IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wqr)	Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wqr geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3N01</i>	<i>Aard controle P Indicator: E3N02</i>	<i>Aard controle P Indicator: E3N03</i>	<i>Aard controle P Indicator: E3N04</i>	<i>Aard controle P Indicator: E3N05</i>	<i>Aard controle P Indicator: E3N06</i>
			1 BSV123/00082	1216.014	10	10	10	10
			2 BSV122/00316	10	10	10	10	10
			3 BSV123/00243	10	10	10	10	10
			4 Geluidsanering 2023	10	10	10	10	10

			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3007</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3008</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3009</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3010</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3011</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E3012</i>
			1 <i>BSV123000002</i>	1216.014	10	10	10	Nee
			2 <i>BSV123000016</i>	10	10	10	10	Nee
			3 <i>BSV123000024</i>	10	10	10	10	Nee
			4 <i>Geluidsanering 2022</i>	10	10	10	10	Nee
lenW	E20	Regeling stimuleringsverkeersmaatregelen 2020-2021	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
		Provincies en Gemeenten	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20001</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20002</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20003</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20004</i>		
			10	1908.866	1454.433	Nee		
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stukks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20005</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20006</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20007</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20008</i>		
			1 115 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom aantal in st	Nee	2	in 2021 gedaan		
			2 109 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden aantal in st	Nee	0			
			3 110 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraat GO'W naar 30 km/uur-zone aantal in st	Nee	0			
			4 112 Inrichten van een schoolzone door snelheidsbeïnvloedende	Nee	0			
			5 113 Saneren van langsparkeren of parkeerstroken langs de rijbaan aantal in st	Nee	0			
			6 207 Aanleg van een vrijliggend fiets-/bromfietspad op een 50 km/uur weg of een 80 km/uur weg aantal in meters	Nee	0			
			7 215 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom aantal in st	Nee	0			

IenW	E44	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van	Besteding (jaar T) ten laste van cofinanciering	Besteding (t/m jaar T) cofinanciering cumulatief	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44/01</i>	<i>Aard controle F Indicator: E44/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44/03</i>	<i>Aard controle F Indicator: E44/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44/06</i>
			1 5000005272	1118.800	1118.800	1383.887	1383.887	Nee
			Kopie beschikingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44/09</i>			
			1 5000005272	3 hergebruik oud zwembad tot wateropslag voor hergebruik sportvelden	Nee			
			Kopie beschikingsnummer	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) i.v.m. SiSa tussen medeoverheden	Correctie cofinanciering (jaar T-1) i.v.m. SiSa tussen medeoverheden		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44/12</i>	<i>Aard controle F Indicator: E44/13</i>		
			1 5000005272	Nee	10	10		
IenW	E50	Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle F Indicator: E50/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E50/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E50/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E50/04</i>		
			1 62.209	1108.641	Ja	Nee		
IenW	E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	Beschikingsnummer / naam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T). Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj)	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj)	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (Ja/Nee)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/01</i>	<i>Aard controle F Indicator: E53/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/06</i>
			1 SPUKSLA-21-01876674	1138.335	1138.335	1-10-2022	30-9-2023	Ja
			2 SPUKSLA-23-03531382	10	10	9-8-2023	31-12-2024	Nee
			3 SPUKSLA-23-03467120	1108.688	1108.688	20-3-2023	1-4-2025	Nee
			Kopie beschikingsnummer /naam	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan				
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/08</i>				
			1 SPUKSLA-21-01876674	2022				
			2 SPUKSLA-23-03531382	2023				
			3 SPUKSLA-23-03467120	2023				
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E53/09</i>					

			Nee					
lenV	E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1)	Project afgerond (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: E58A01	Aard controle R Indicator: E58A02	Aard controle n.v.t. Indicator: E58A03	Aard controle n.v.t. Indicator: E58A04	Aard controle R Indicator: E58A05	Aard controle n.v.t. Indicator: E58A06
			1 5000005023	180.283	1249.784	Ja	10	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: E58A07					
			Nee					
lenV	E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T) per project	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E83A01	Aard controle R Indicator: E83A02	Aard controle n.v.t. Indicator: E83A03	Aard controle R Indicator: E83A04	Aard controle n.v.t. Indicator: E83A05	
			1 5000005458	148.146	Ja	10	1104.574	
			Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld	Project afgerond (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E83A06	Aard controle n.v.t. Indicator: E83A07	Aard controle n.v.t. Indicator: E83A08	Aard controle n.v.t. Indicator: E83A09		
			1 5000005458	Ja		Nee		
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: E83A10					
			Nee					
lenV	E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
		Provincies en Gemeenten	Aard controle R Indicator: E84A01	Aard controle n.v.t. Indicator: E84A02	Aard controle R Indicator: E84A03	Aard controle n.v.t. Indicator: E84A04		
			1 113.794	1113.794	1201.175	Nee		
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids- maatregelen per type maatregel (stukks. meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E84A05	Aard controle n.v.t. Indicator: E84A06	Aard controle n.v.t. Indicator: E84A07	Aard controle n.v.t. Indicator: E84A08		
			1 317 Vervangen verharding fietspad/aantal in Meters	Nee	0			
			2 337 Aanleg van een fietsstraat op een 30 km/h weg/aantal in Meters	Nee	375			

lenV	E85	Tijdelijke regeling specifieke uitkeringen intelligente verkeersregelininstallaties	Aantal geïnstalleerde intelligente verkeersinstallaties in (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E85A01</i>	Cumulatief aantal geïnstalleerde intelligente verkeersinstallaties (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E85A02</i>	Totale besteding aan het project (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E85A03</i>	Cumulatieve besteding aan het project (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E85A04</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E85A05</i>	
			0	0	121.881	121.881	Nee	
lenV	E87B	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87B01</i>	Beschikkingnaam/nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87B02</i>	Totale besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E87B03</i>	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87B04</i>	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E87B05</i>	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87B06</i>
		1 030004 Provincie Overijssel	S2023-0000973 Prov.	0	0	0	0	0
		Kopie beschikkingnaam/nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87B07</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87B08</i>					
		1 S2023-0000973 Prov. Overijssel	Nee					
lenV	E104	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur	Beschikkingnummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104A01</i>	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1) <i>Geldt alleen voor SiSa 2023 of SiSa 2024</i> <i>Aard controle R Indicator: E104A02</i>	Totale besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E104A03</i>	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104A04</i>	Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104A05</i>	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104A06</i>
		1 IENW/BSK-2023/365515		10	10	10	0	0
		2 IENW/BSK-2023/365516		10	10	10	0	0
		Kopie beschikkingnummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104A07</i>	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104A08</i>	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104A09</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104A10</i>			
		1 IENW/BSK-2023/365515	0	0	Nee			
		2 IENW/BSK-2023/365516	0	0	Nee			
		Naam infrastructuurle voorziening <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104A11</i>	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1) per infrastructuurle voorziening <i>Geldt alleen voor SiSa 2023 of SiSa 2024</i> <i>Aard controle R Indicator: E104A12</i>	Totale besteding (jaar T) per infrastructuurle voorziening <i>Aard controle R Indicator: E104A13</i>	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) per infrastructuurle voorziening <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104A14</i>	Infrastructuurle voorziening afgerond? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E104A15</i>		
		1 Aanleg HCTV voorzieningen Westervoortse dijk tussen Zevenaar en Nijmegen		10	10			
		2 Aanleg snelkiespad tussen Laan van Presikhaaf en Rijnhuizenlaan		10	10		Nee	
							Nee	

			3	Aanleg snelfietspad Johan de Wittlaan tussen Pieter Calandweg en Voetiuslaan		10	10	Nee	
			4	Herinrichting Velperweg (voetganger, fiets OV en auto) tussen A12 en Raagpoesseweg		10	10	Nee	
			5	Aanleg busbaan IJssellaan tussen Johan de Wittlaan en Laan van Presikhaaf		10	10	Nee	
			6	Opwaarderen station Presikhaaf (toegankelijkheid station, stationsplein, fietsenstalling, deelfietsen en fietsenstalling)		10	10	Nee	
			7	Aanleg OV hub winkelcentrum Kronenburg inclusief loop- en fietsvoorzieningen		10	10	Nee	
			8	Herinrichting Kronenburgsingel naar eertoegangsweg (30)		10	10	Nee	
			9	Opwaarderen P+R hub (gebouwde parkeervoorziening) Gelredome met autogarageplaatsen, busstation, fietsenstalling en opwaarderen snelfietsroute		10	10	Nee	
			10	Rijnwaalpad vanaf Kruisstraat tot en met het Airborneplein en het Willemsolein		10	10	Nee	
			11	Opwaardering fietspad Burgemeester Matsersingel Optimalisatie fietsverbinding Kronenburgsingel - Rijnwaalpad Optimalisatie fietspad Groningsingel Aanleg loopvoorziening		10	10	Nee	
EZK	F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid		Besteding apparaatskosten (jaar T): salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan
				Aard controle F Indicator: F28001	Aard controle F Indicator: F28002	Aard controle F Indicator: F28003	Aard controle n.v.t. Indicator: F28004	Aard controle F Indicator: F28005	Aard controle n.v.t. Indicator: F28006
				11.097.807	1812.132	10	11.909.938	10	10
				Eindverantwoording (Ja/Nee)					
				Aard controle n.v.t. Indicator: F28007					
				Nee					

SZV	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wv.	Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2M1</i>	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2M2</i>	Besteding (jaar T) IOAV (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAV) <i>Aard controle R Indicator: G2M3</i>	Baten (jaar T) IOAV (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAV) <i>Aard controle R Indicator: G2M4</i>	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R Indicator: G2M5</i>	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R Indicator: G2M6</i>
			108.797.301	12.425.859	14.385.413	171.111	1323.011	11.050
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) <i>Aard controle R Indicator: G2M7</i>	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz) <i>Aard controle R Indicator: G2M8</i>	Baten (jaar T) WvIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WvIK) <i>Aard controle R Indicator: G2M9</i>	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2M10</i>	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2M11</i>	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kindernuannetnecanaffaire Gemeente Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2M12</i>
			185.381	20.678	0	14.460.669	0	14.010
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kindernuannetnecanaffaire Gemeente Participatiewet (PW) <i>Aard controle R Indicator: G2M13</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G2M14</i>				
			1.257	Ja				
SZV	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking) gemeentedeel 2023 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wv.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3M1</i>	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3M2</i>	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3M3</i>	Besteding (jaar T) Bob Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3M4</i>	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3M5</i>	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3M6</i>
			102.665	138.618	198.678	0	0	0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3M7</i>	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kindernuannetnecanaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3M8</i>	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kindernuannetnecanaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3M9</i>	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kindernuannetnecanaffaire Gemeente <i>Aard controle R Indicator: G3M10</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: G3M11</i>	

SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) gemeentedeel 2023	0	0	0	0	Ja	
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Oopenbaar lichaam oopenricht op grond van de WvR	Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) levensonderhoud	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			Aard controle n.v.t. Indicator: GA401	Aard controle R Indicator: GA402	Aard controle R Indicator: GA403	Aard controle R Indicator: GA404	Aard controle R Indicator: GA405	Aard controle R Indicator: GA406
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	11.643	13.651	1208
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	16.815	1322.704	15.264
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	142.196	109.097	16.114
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	-17.335	19.146	1344
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	-130.872	14.342	1338
			6 Totaal	0	0	122.447	1448.940	122.268
			Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente		
			Aard controle n.v.t. Indicator: GA407	Aard controle R Indicator: GA408	Aard controle R Indicator: GA409	Aard controle n.v.t. Indicator: GA410		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
			6 Totaal	0	0	N.v.t.		
			Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht). aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht). overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: GA411	Aard controle R Indicator: GA412	Aard controle R Indicator: GA413	Aard controle R Indicator: GA414	Aard controle R Indicator: GA415	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
			6 Totaal	0	0	0	0	

			Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeiën uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeiën uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4H6</i>	<i>Aard controle F Indicator: G4H7</i>	<i>Aard controle D2 Indicator: G4H8</i>	<i>Aard controle F Indicator: G4H9</i>	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	10	10	10	
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	10	10	10	
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	10	10	10	
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	10	10	10	
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	10	10	10	
			6 Totaal	0	0	0	
SZW	G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023	Besteding (jaar T)	Baten (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over 'Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond	Gemeente	Gemeente	Gemeente		
			<i>Aard controle F Indicator: G10M1</i>	<i>Aard controle F Indicator: G10M2</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G10M3</i>		
			1.161.030	10	Ja		
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023	Gederfde baten die voortvloeiën uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeiën uit kwijtschelden schulden 'Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de 'Wet	Gemeente	Gemeente	Gemeente		
			<i>Aard controle F Indicator: G12M1</i>	<i>Aard controle F Indicator: G12M2</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G12M3</i>		
			12.771	10	Ja		
SZW	G13	Onderwijsroute_ deel gemeente 2023	Bestedingen onderwijsroute (jaar T)	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk)	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T)	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de 'Wet	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			<i>Aard controle F Indicator: G13M1</i>	<i>Aard controle F Indicator: G13M2</i>	<i>Aard controle F Indicator: G13M3</i>	<i>Aard controle F Indicator: G13M4</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G13M5</i>
			1358.092	10	10	10	Ja

VWS	H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) Afspraak	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) Realisatie	Besteding (jaar T)			
			<i>Aard controle D1 Indicator: H401</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: H402</i>	<i>Aard controle F Indicator: H403</i>			
			24	20	1758.769			
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimuleringsport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende subsidie				
			<i>Aard controle F Indicator: H401</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H402</i>				
			13.196.486	14.185.086				
			Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H403</i>	<i>Aard controle F Indicator: H404</i>	<i>Aard controle F Indicator: H405</i>	<i>Aard controle F Indicator: H406</i>	<i>Aard controle F Indicator: H407</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H408</i>
			1 Exploitatie vastgoed Sport	12.040	10	12.040	10	
			2 Exploitatie Sportbedrijf	11.415.096	10		11.415.096	
			3 Investerings Sportbedrijf	1216.798	10	10	1216.798	
			4 Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	1815.304	10	10	1815.304	
			5 Investerings SBR-Sport	1386.212	1386.212	10	10	
VWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Beschikkingnummer	Totaal bedrag volgens beschikking	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) Gerealiseerd	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) Gerealiseerd	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) Gerealiseerd	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) Gerealiseerd
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H801</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H802</i>	<i>Aard controle F Indicator: H803</i>	<i>Aard controle F Indicator: H804</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H805</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H806</i>
			1 1042031	1150.866	10	1150.866	10	1150.866
			Kopie beschikkingnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
1	1042031		<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H807</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H808</i>				
				Ja				

VWS	H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee)	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee)	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee)	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3)
			Aard controle n.v.t. Indicator: H10A01	Aard controle n.v.t. Indicator: H10A02	Aard controle n.v.t. Indicator: H10A03	Aard controle n.v.t. Indicator: H10A04	Aard controle P Indicator: H10A05	Aard controle n.v.t. Indicator: H10A06
			Ja	Ja	Ja		10	10
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d)
			Aard controle P Indicator: H10A07	Aard controle n.v.t. Indicator: H10A08	Aard controle P Indicator: H10A09	Aard controle n.v.t. Indicator: H10A10	Aard controle P Indicator: H10A11	Aard controle n.v.t. Indicator: H10A12
VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	10	1147.529	10	16.092	10	10
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle P Indicator: H12A13	Aard controle n.v.t. Indicator: H12A14	Aard controle P Indicator: H12A15	Aard controle n.v.t. Indicator: H12A16	Aard controle n.v.t. Indicator: H12A17	
			11400.000	11700.000	10	10	Nee	
			Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak?	Eindverantwoording? (Ja/Nee)		
VWS	H20	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021	Aard controle P Indicator: H12A01	Aard controle P Indicator: H12A02	Aard controle n.v.t. Indicator: H12A03	Aard controle n.v.t. Indicator: H12A04		
			180.000	180.000	Ja	Ja		
			Betreft naam onderdeel	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee)	Opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee)	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee)	Toelichting (indien bij indicatoren 02, 03 en 04 Nee is ingevuld is toelichting verplicht)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd art. 5 in lid 2)
			Aard controle n.v.t. Indicator: H20A01	Aard controle n.v.t. Indicator: H20A02	Aard controle n.v.t. Indicator: H20A03	Aard controle n.v.t. Indicator: H20A04	Aard controle n.v.t. Indicator: H20A05	Aard controle P Indicator: H20A06
			1 Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	Ja	Ja	Ja		10
VWS	H20	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021	2 Ombouw van separaer ruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

			Kopie naam onderdeel	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd in art. 5 lid 2)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20407</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20408</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20409</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20410</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20411</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20412</i>
1			Vastgoedtransitie open driemilieuvoorzieningen	10	10	1106.241	160.000	1117.701
2			Ombouw van separaer ruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			Kopie naam onderdeel	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (art.4 lid 2 sub d)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (art. 4 lid 2 sub d)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e)	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20413</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20414</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20415</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20416</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20417</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20418</i>
1			Vastgoedtransitie open driemilieuvoorzieningen	10	10	15.060.305	15.060.305	10
2			Ombouw van separaer ruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			Kopie naam onderdeel	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f)	Activiteit Ombouw separaer ruimten gerealiseerd (art. 4 lid 1 sub b) (JafNee)	Activiteit Ontwikkeling relationele beveiliging als de instelling niet meer geschikt over een separaer ruimte (art. 4 lid 1 sub b) (JafNee)	Besteding realisatie activiteit ombouw separaer ruimten in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b)	Cumulatie besteding (t/m jaar T) ombouw separaer ruimte (art. 4 lid 1 sub b)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20419</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20420</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20421</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20422</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20423</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20424</i>
1			Vastgoedtransitie open driemilieuvoorzieningen	10	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2			Ombouw van separaer ruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.				
			Kopie naam onderdeel	Besteding realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b)	Cumulatie besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging (art. 4 lid 1 sub b)	Optionele toelichting		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20425</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20426</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20427</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20428</i>		
1			Vastgoedtransitie open driemilieuvoorzieningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
2			Ombouw van separaer ruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging					
			Eindverantwoording (Jafnee)					
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H20429</i>					
			Nee					

VWS	H26	Regeling specifieke uitkering randvoorwaardelijke functies jeugdhulp	Projectnummer	Gedurende jaar T zijn de activiteiten verricht in het kader van de randvoorwaardelijke functie waarvoor de uitkering is ontvangen? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2024	Eindverantwoording? (Ja/Nee)	Optionele toelichting
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H26A01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H26A02</i>	<i>Aard controle P Indicator: H26A03</i>	<i>Aard controle P Indicator: H26A04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H26A05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H26A06</i>
			1044.99	Ja	108.027	108.027	Nee	
			Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H26A07</i>					
			1 Ja					
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-	Naam onderdeel	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel	Besteding (jaar T) per onderdeel	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024?	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)?
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30A01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30A02</i>	<i>Aard controle P Indicator: H30A03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30A04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30A05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30A06</i>
			1 Lokaal Sportakkoord	126.740	100.000	125.348	100.000	Ja
			2 Brede regeling combinatiefuncties	1872.558	1872.558	0	1872.558	Ja
			3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden	1194.985	1137.841	138.997	1137.841	Ja
			4 Kansrijke Start	1146.239	194.436	129.248	194.436	Ja
			5 Mentale Gezondheid	168.245	126.968	113.649	126.968	Ja
			6 Aanpak overgewicht en	1170.612	1161.421	19.191	1161.421	Ja
			7 Valpreventie	1502.086	1331.164	100.417	1331.164	Ja
			8 Leefomgeving	197.492	145.318	19.498	145.318	Ja
			9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	124.373	14.000	14.875	14.000	Ja
			10 Versterken sociale basis	1355.848	1296.069	159.779	1296.069	Ja
			11 Mantelzorg	197.492	177.000	19.498	177.000	Ja
			12 Eén tegen eenzaamheid	197.492	172.500	19.498	172.500	Ja
			13 Welzijn op recept	153.621	138.910	10.724	138.910	Ja
			14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	124.373	124.373	0	124.373	Ja
			15 Coördinatiekosten regionale aanpak	186.768	0	117.354	0	Ja
			Kopie naam onderdeel	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?				
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30A07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H30A08</i>				
			1 Lokaal Sportakkoord	Nee				
			2 Brede regeling combinatiefuncties	Nee				
			3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden	Nee				
			4 Kansrijke Start	Nee				
			5 Mentale Gezondheid	Nee				
			6 Aanpak overgewicht en	Nee				
			7 Valpreventie	Nee				
			8 Leefomgeving	Nee				

			9 OKD & Vroegsignalering alcoholproblematiek	Nee						
			10 Versterken sociale basis	Nee						
			11 Mantelzorg	Nee						
			12 Een tegen eenzaamheid	Nee						
			13 Welzijn op recept	Nee						
			14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	Nee						
			15 Coördinatiekosten regionale aanpak	Nee						
			Eindverantwoording (Ja/Nee)							
			Aard controle n.v.t. Indicator: H32N03							
			Nee							
VVS	H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden	Beschikingsnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) Automatisch berekend	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Automatisch berekend					
			Aard controle n.v.t. Indicator: H32N01	Aard controle n.v.t. Indicator: H32N02	Aard controle n.v.t. Indicator: H32N03					
			MEC222061	1.301.439	1.759.080					
			Naam zwembad	Totale verlening per zwembad (jaar T)	Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee)	Toelichting			
			Aard controle n.v.t. Indicator: H32N04	Aard controle n.v.t. Indicator: H32N05	Aard controle P Indicator: H32N06	Aard controle D1 Indicator: H32N07	Aard controle n.v.t. Indicator: H32N08			
		1	Zwembad de Grote Koppel	1.792.222	1.440.029	Ja				
		2	Zwembad Valkenhuizen	1.509.217	1.319.051	Ja				
VVS	H35	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026	Beschikingsnummer	Zijn activiteiten verricht zoals vermeld in artikel 3 van de regeling (jaar T) (Ja/Nee)	Is meegewerkt aan monitoring zoals gesteld in artikel 7 lid 2 in de regeling (jaar T) (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering	Correcties besteding (T-1) inclusief uitvoering door medeoverheden vanaf SiSa 2024	Eindverantwoording (jaar T) (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: H35N01	Aard controle n.v.t. Indicator: H35N02	Aard controle n.v.t. Indicator: H35N03	Aard controle P Indicator: H35N04	Aard controle P Indicator: H35N05	Aard controle n.v.t. Indicator: H35N06		
		1	IZA2023nr005	Ja	Ja	1.957.908	10	Nee		

Rechtmatigheidsverantwoording van het college van Burgemeester & Wethouders

Toelichting op baten en lasten

Inleiding

Tot 2022 gaf de accountant naast de getrouwheid een oordeel over de rechtmatigheid van de gemeente. Met ingang van 2023 geeft het college van burgemeester en wethouders een rechtmatigheidsverantwoording af. De gemeenteraad heeft hiervoor regels vastgelegd in de financiële verordening 2023 en het normenkader bij de begroting 2024.

Verantwoordelijkheid van het college van Burgemeester & Wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre deze criteria zijn nageleefd.

Dit houdt in dat de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders en met bepalingen in relevante wet- en regelgeving. De raadsaders zijn de begroting en gemeentelijke verordeningen.

Deze verantwoording kent een grensbedrag. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves. De grens is daarmee vastgesteld op € 10.300.000.

Bevindingen

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties niet allemaal rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

	Begrotingsonrechtmatigheid	Fouten x €1.000	Onduidelijkheden x €1.000
A	Overschrijding lasten programma S00	€ 7.431	€ 0
	Overschrijding lasten programma S06	€ 11.851	€ 0
	Overschrijding lasten programma S07	€ 24.018	€ 0
B	Onderschrijding investeringsbudgetten	€ 0	€ 0
C	Ongeautoriseerde reservemutaties	€ 0	€ 0
D	Overige afwijkingen niet tijdig gewijzigd in de begroting/gemeld aan raad	€ 0	€ 0
	Totaal begrotingsonrechtmatigheden	€ 43.300	€ 0
	Verantwoordingsgrens	€ 10.300	€ 0
	Op te nemen in rechtmatigheidsverantwoording	€ 43.300	€ 0
E	Acceptabel deel overschrijdingen A en B volgens financiële verordening (zie bij toelichting baten en lasten)	€ 41.410	€41.410
	Resterende begrotingsonrechtmatigheden	€ 1.890	€ 0
	Waarvan toegelicht in paragraaf bedrijfsvoering	€ 0	€ 0
			€ 0
	Voorwaarden criterium	Bedrag	Toelichting
1	Bevindingen rond aanbestedingsonrechtmatigheden	€ 0	
	M&O criterium	Bedrag	Toelichting
1	Afwijkingen M&O Criterium	€ 0	

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de gemeenteraad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college van burgemeester en wethouders ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

Deel 4 Bijlagen

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

Overzicht BBV-indicatoren

Doel: BBV indicatoren (Bestuur, dienstverlening en financiën)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Woonlasten éénpersoonshuishouden	700	707	694	876	902

Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Bron: COELO, Groningen

Doel: BBV indicatoren (Bestuur, dienstverlening en financiën)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Woonlasten meerpersoonshuishouden	763	750	711	949	976

Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Bron: COELO, Groningen

Doel: BBV indicatoren (Bestuur, dienstverlening en financiën)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
WOZ-waarde woningen	206	221	240	265	323

Eenheid: De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.

Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken

Doel: BBV indicatoren (Bestuur, dienstverlening en financiën)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Formatie ambtelijk apparaat	5,80	5,80	6,10	6,10	6,90

Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.

Bron: Eigen gegevens gemeente.

Doel: BBV indicatoren (Bestuur, dienstverlening en financiën)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Bezetting ambtelijk apparaat	5,70	5,90	6,10	6,30	6,79

Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.

Bron: Eigen gegevens gemeente

Doel: BBV indicatoren (Bestuur, dienstverlening en financiën)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Apparaatskosten per inwoner	490	490	406	429	466

Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.

Bron: Eigen gegevens gemeente.

Doel: BBV indicatoren (Bestuur, dienstverlening en financiën)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	21	17	22,70	19,50	19,20

Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten.

Bron: Eigen gegevens gemeente.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

Doel: BBV indicatoren (Bestuur, dienstverlening en financiën)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Overhead % van totale lasten	5	9,50	9	8,90	9,10

Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten van de totale lasten.

Bron: Eigen gegevens gemeente

Doel: Criminaliteit maakt geen kans					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Verwijzingen Halt	10	13	8	7	

Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar

Bron: Waarstaatjegemeente

Doel: BBV-indicatoren					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Diefstal uit woning	2,84	2,19	1,84	1,68	1,42

Eenheid: Aantal diefstallen/inbraak woning per 10.000 inwoners

Bron: CBS

Doel: BBV-indicatoren					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Winkeldiefstal	56,50	47,70	44,19	50,16	65,27

Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners

Bron: CBS

Doel: BBV-indicatoren					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Geweldsmisdrijven	7,60	7,10	6,60	6,80	6,80

Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).

Bron: CBS

Doel: BBV-indicatoren					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Vernieling	6,80	7,40	6,60	6,30	5,99

Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1000 inwoners

Bron: CBS

Doel: BBV-indicatoren					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Jongeren met een delict voor de rechter	1	1	2	1	

Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen

Bron: CBS

Doel: Toekomstgericht ondernemerschap					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal banen	967,70	974,60	987,80	1024,30	

Eenheid: Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.

Bron: CBS Bevolkingsstatistiek / LISA-bewerking ABF Research

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

Doel: Toekomstgericht ondernemerschap					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal vestigingen	145,40	153,40	158,30	171,40	

Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar

Bron: LISA

Doel: BBV indicatoren Economie					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Demografische druk	58,10	58	57,50	57,60	57,50

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Doel: BBV indicatoren Economie					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Funciemenging	58,50	58,60	58,70	59,40	

Eenheid: De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: CBS BAG/LISA - bewerking ABF Research

Doel: Iedereen doet mee					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	2,80	2,50	2,60	3,30	

Eenheid: Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.

Bron: DUO/ Ingrado

Doel: Iedereen doet mee					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Absoluut verzuim	1,80	3,10	2	1,50	

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.

Streefwaarde absoluut verzuim: 0,5 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.

Bron: DUO/ Ingrado

Doel: Iedereen doet mee					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Relatief verzuim	32	30	31	36	

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.

De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".

Streefwaarde relatief verzuim: 20 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.

Bron: DUO/ Ingrado

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

Doel: Arnhemmers kunnen rondkomen					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Percentage werkloze jongeren	3	3	3	2	

Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 15-25 jaar

Bron: CBS

Doel: Arnhemmers doen mee					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Netto arbeidsparticipatie	67,60	69	68,30	71,30	72,50

Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

Bron: CBS

Doel: Arnhemmers doen mee					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Personen met een bijstandsuitkering	76,80	84,27	79,74	69,48	65,34

Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.

Bron: CBS/waarstaatjegemeente

Doel: BBV-indicatoren (Participatie en armoedebestrijding)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Kinderen in uitkeringsgezin	11	10	10	9	

Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.

Bron: CBS - Jeugdmonitor

Doel: BBV-indicatoren (Zorg)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	780	820	840	820	

Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep

Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO

Doel: BBV-indicatoren (Zorg)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Jongeren met jeugdhulp			14,10	14,90	12,70

Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

Doel: BBV-indicatoren (Zorg)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Jongeren met jeugdreclassering			0,70	0,70	0,60

Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar)

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

Doel: BBV-indicatoren (Zorg)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Jongeren met jeugdbescherming			1,40	1,40	1,10

Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.

Bron: CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

Doel: Gezonde levensstijl					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Niet sporters		46,90		43,90	

Eenheid: Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, in 2022 deed de GGD eenmalig een extra meting vanwege corona)

Doel: BBV- Indicator (Klimaat en energie)					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Hernieuwbare elektriciteit	4	6	9		

Eenheid: Deel van de energie dat afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Doel: Meer en sneller woningen toevoegen					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	9,20	11,80	5,60	7,60	7,60

Eenheid: Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen

Bron: CBS

Doel: Betaalbaar wonen					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43,80	44	43	43	43

Eenheid: % koopwoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Doel: Betaalbaar wonen					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	35,90	36	35	35	35

Eenheid: % corporatiewoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Doel: Betaalbaar wonen					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19,50	20	21,40	22	22

Eenheid: % woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Doel: Reductie hoeveelheid restafval					
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023
Omvang huishoudelijk afval	201	165	160	195	

Eenheid: Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).

Bron: CBS- Huishoudelijk afval. De CBS-afvalcijfers over 2022 worden in december 2023 gepubliceerd. In onze eigen afvalrapportages zien we een gemiddelde van 207 kilogram restafval per inwoner in 2022.

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

Afkortingenlijst

A.

Apcg – Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming

B.

B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBP- Bruto Binnenlands Product
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BSO - Buitenschoolse opvang
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.

CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
COA - Centraal Orgaan opvang asielzoekers
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPB - Centraal Planbureau
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.

DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DSO – Digitaal Stelsel Omgevingswet
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.

EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.

FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.

GGD – Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GMR - Groene Metropoolregio
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024

H.

HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.

ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW – Industriepark Kleefse Waard

J.

JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.

MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MIRT - Meerjarig investeringsprogramma Ruimte en Infrastructuur
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.

NEN – Nederlandse Norm
NRW - Noordrijn-Westfalen
NV – Naamloze Vennootschap

O.

OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontakt Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overleg Zorg en Overlast

P.

P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGA - Persoonsgerichte aanpak
PGB - Persoonsgebondenbudget
PIP - Persoonlijk inburgeringsplan
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
POH – Praktijkondersteuner jeugd
PvE - Programma van eisen

R.

RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RES – Regionale energiestrategie
RIO - Re-integratie officier
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur

ROC – Regionaal opleidingscentrum

S.

SO – speciaal onderwijs

StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen

SKTA - Stichting Keurmerk Taxi Arnhem

SVB - Sociale Verzekeringsbank

SW – Sociale Werkvoorziening

SWT - Sociale wijkteams

SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem

SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.

TEB – The Economic Board

TLO - teams Leefomgeving

U.

UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.

VE - Volwasseneducatie

VHL – Van Hall Larenstein

VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden

VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

Vpb - Vennootschapsbelasting

VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten

VO – Voortgezet Onderwijs

VRI – Verkeersregeling installatie

VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs

Vsv – Voortijdig schoolverlaten

VV - Vreemd vermogen

VVE – Voor- en vroegschoolse educatie

VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs

VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.

Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

WAW – Wet Aanpak Woonoverlast

Wcw - Wet collectieve warmte

Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën

Wgiw - Wet gemeentelijke instrumenten warmetransitie

WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen

Wkb Wet kwaliteitsborging bouw

Wlz - Wet langdurige zorg

Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning

Woo - Wet open overheid

WOZ – Wet waardering onroerende zaken

Wsp - Werkgeversservicepunt

Wsw – Wet sociale werkvoorziening

WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw

Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.

ZVH - Zorg- en Veiligheidshuis

Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress

Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)

Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing

Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering

Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve

Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing

Het controleren van een organisatie.

B.

Balans

De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten

Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)

Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering

De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting

Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat

Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort

Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel

Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit

De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).

Benodigde weerstandscapaciteit

Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid

Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve

Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang

Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds

Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire

Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

D.

Deelneming

Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend

Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering

Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo

Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang

Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen

Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen

Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling

Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds

Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans

De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen

Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten

Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten

De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges

Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen

Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geldt dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)

In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming

Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting

Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead

De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten

Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.

Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.
Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen

Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting

Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus

De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator

Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma

Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting

Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve

Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico

De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico

Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing

Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar

De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen

De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart

De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement

Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf

Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel

Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore

Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting

Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit

Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost

Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie

Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld

Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode

Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accres is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accres.

Treasury

Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij

Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening

Dit is een reservering (geoordeelde gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor

= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage

Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Deloitte Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden.
Behorend bij controleverklaring
d.d. 29 april 2024